

Other Books of Interest

William Herebert, OFM. **Works.** Edited by Stephen R. Reimer. (Studies and Texts 81.) 1987; x, 173 pp. ISBN 0-88844-081-2.

Joachim of Fiore. **Enchiridion super Apocalypsim.** Edited by Edward K. Burger. (Studies and Texts 78.) 1986; x, 114 pp. ISBN 0-88844-078-2.

P. S. Jolliffe. **A Check-List of Middle English Prose Writings of Spiritual Guidance.** (Subsidia Mediaevalia 2.) 1974; 253 pp. ISBN 0-88844-351-X.

Phyllis B. Roberts. **Stephanus de Lingua-Tonante: Studies in the Sermons of Stephen Langton.** (Studies and Texts 16.) 1968; xii, 271 pp. ISBN 0-88844-016-2.

Stephen Langton. **Selected Sermons.** Edited by Phyllis B. Roberts. (Toronto Medieval Latin Texts 10.) 1980; x, 97 pp. ISBN 0-88844-460-5.

Write to us for our latest catalogue.

Pontifical Institute of Mediaeval Studies

59 Queen's Park Crescent East
Toronto, Ontario, Canada M5S 2C4

ISBN 0-88844-087-1

FRANCESC EXIMENIS

**PSALTERIUM ALIAS
LAUDATORIUM**

CURT J. WITTLIN

PONTIFICAL INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES

FRANCESC EIXIMENIS († 1409)
PSALTERIUM ALIAS LAUDATORIUM

edited by

Curt J. Wittlin

The voluminous popular works written in Catalan by the Franciscan Francesc Eiximenis were read and translated widely in sixteenth-century Europe. His collection of about 350 prayers and contemplations in refined Latin were less well known -- possibly because they were dedicated to the Aragonese anti-pope Benedict XIII -- and have never been printed in the original. Steeped in biblical language and imbued with Franciscan spirit, they surprise the modern reader by their originality and profound humanity, expressed in an elaborate form. Their study opens new perspectives on Eiximenis' spiritual evolution. The grouping of the prayers in three coherent thematic cycles -- *De laude Creatoris / De vita et excellentia Redemptoris / De vita et ordinatione Hominis viatoris* -- makes the *Psalterium* readable as a continuous text. Many of the prayers contemplate divine mysteries or theological issues; most describe stages in the life of Jesus or deal, in the form of self-accusations, with mankind's miseries, while offering hope for redemption and heavenly rewards.

The introduction to this first edition surveys Eiximenis' life and works and traces the stages leading to his brilliant idea of forming three coherent cycles out of his collection of prayers. The edition is based on the only complete copy, preserved at the Cathedral of Valencia, collated with copies made for Bishop Berenguer and King Alfonso V. It includes a textual and biblical apparatus, a glossary and indexes.

STUDIES AND TEXTS 87

FRANCESC EIXIMENIS

Psalterium
alias
Laudatorium
Papae Benedicto XIII dedicatum

Three cycles of contemplative prayers
by a Valencian Franciscan:

"De laude Creatoris"
"De vita et excellentia Redemptoris"
"De vita et bona ordinatione Hominis viatoris"

EDITED BY

CURT J. WITTLIN

PONTIFICAL INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES

Acknowledgment

This book has been published with the help of a grant from the Canadian Federation for the Humanities, using funds provided by the Social Sciences and Humanities Research Council of Canada.

CANADIAN CATALOGUING IN PUBLICATION DATA

Eiximenis, Francesc, ca. 1340-ca. 1409

Psaferium alias laudatorium

(Studies and texts, ISSN 0082-5328 ; 87)

Text in Latin; introductory material in English.

Bibliography: p.

Includes index.

Contents: De laude creatoris — De vita et excellentia redemptoria — De vita et ordinatione hominis viatoris — Appendix: Orationes extravagantes aut apocryphae.

ISBN 0-88844-087-1

I. Prayers, Medieval. I. Wittlin, Curt J. II. Pontifical Institute of Mediaeval Studies. III. Title. IV. Series: Studies and texts (Pontifical Institute of Mediaeval Studies) ; 87.

BV237.E58 1988

242'.8

C88-093707-6

© 1988 by
Pontifical Institute of Mediaeval Studies
59 Queen's Park Crescent East
Toronto, Ontario, Canada M5S 2C4

PRINTED BY UNIVERSA, WETTEREN, BELGIUM

Distributed outside North America by
E. J. Brill, Postbus 9000,
2300 PA Leiden, The Netherlands
Brill ISBN 90 04 08626 9.

Transfige igitur
Amor precordialissime et dulcissime Pater
medullas anime mee
suavissimo vulnere amoris tui
ut languescat / liquefiat / ardeat anima mea tui amoris desiderio
donec dissolvatur a corpore et sit tecum
et eam semper in te solo fonte dulcedinis
fornace dilectionis
et flamma caritatis
facias quiescere et lactari

et semper
te quaerat / te sequatur / te inveniat
te fruatur / te meditetur / te loquatur
et propter te omnia diligentissime
operetur.
(1.49.66)

Contents

Introduction	1
--------------------	---

PSALTERIUM [ALIAS LAUDATORIUM]

Structural Table of Rubrics	41
Prologus	47
1. De laude Creatoris	49
2. De vita et excellentia Redemptoris	106
3. De vita et ordinatione Hominis viatoris	166
4. Appendix: Orationes extravagantes aut apocryphae	277
Initia	283
Concordance of Order of Prayers in mss CBVZ	293
Bibliography	303
Glossary and Index Verborum	309
Index Nominum	318
Index of Biblical Citations	319

Introduction

A. FRANCESC EIXIMENIS OFM, HIS LIFE AND WORKS

One of the first mandates of the Institut d'Estudis Catalans, founded in 1907, was the publication of the writings of Catalonia's great medieval authors. To prepare the field for editing the many works by the Franciscan Francesc Eiximenis, the Institute's librarian Jaume Massó i Torrents published a comprehensive survey of manuscripts, entitled "Les obres de fra Francesch Eiximenic (1340?-1409?)" in its third *Anuari* (1910).¹

The dates 1340? for Eiximenis' birth and 1409? for his death proposed by Massó do not have the same degree of uncertainty. There can be no doubt that he died in the spring of 1409, between his signing one last letter in March and the nomination of his successor as bishop of Elne in mid-May. In his summary and update of Massó's article,² Martí de Barcelona OMCap. pointed out that the epitaph which stated that "Franc. Ximenius Ordin. Minor." died on the 23rd of January 1409 cannot be trusted. It was written in 1623, when Eiximenis' grave was relocated, and disappeared in the eighteenth century.

As for Eiximenis' date of birth, Massó had assumed, from the words "infirmus et senex" and "la mia vellesa e passions" with which the author referred to himself in the dedication of the *Pastorale* from 1396 and the epilogue of the *Vita Christi* completed before 1403, that he must have been about sixty when he wrote them. He therefore assumed his birthdate to be ca. 1340. This date was accepted for over half a century. But in 1959, Pedro Sanahuja, in his history of the Franciscan Order in Catalonia,³ used his discovery of Eiximenis' name in a list of ordinations from 1351 to calculate his year of birth to ca. 1330. Independently, Miguel de Epalza also came across this document,⁴ but it was Martí de Riquer, orally informed by Father

¹ Jaume Massó i Torrents, "Les obres de fra Francesch Eiximenic (1340?-1409?). Essaig d'una bibliografia," *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* 3 (1909-1910) 588-692.

² Martí de Barcelona, "Fra Francesc Eiximenis, O.M. (1340?-1409?). La seva vida, els seus escrits, la seva personalitat literària," *EF* 40 (1928) 437-500. Repr. in *Collectanea Sarriensis* 13 (1929) 397-460, at p. 407.

³ Pedro Sanahuja, *Historia de la seráfica provincia de Cataluña* (Barcelona, 1959), p. 156.

⁴ Miguel de Epalza, "Nuevas aportaciones a la biografía de fray Anselmo Turmeda," *AST* 28 (1965) 107.

Epalza, who made it widely known through his *Història de la literatura catalana* published in 1964.⁵ Riquer, however, using different age restrictions for ecclesiastical ordinations, concluded that Eiximenis had to be born before 1327. Other studies of the document in question were unable to decide whether Eiximenis received the order of subdeacon or deacon in 1351.⁶ We also will never be sure that Eiximenis' statement at the end of the *Pastorale* declaring he was "a pueritia evocatus" can be interpreted as meaning that he took all his orders at the minimum canonical age, nor that no exceptions were made in Barcelona to age limits in the years after the Great Plague, when dispensations, at least in England, were quite common.⁷

In a series of recent articles, Jill Webster claims to adduce substantial new information on the family of our writer,⁸ by assuming, however, that the name "Examens" used in the documents she discovered is simply a variant spelling of "Eximenis." Josep Perarnau⁹ rejects such an identification, pointing out that different syllables are to be stressed (pronounce /e-she-mé-nis/ for our writer, /e-shá-mins/ for the other name), but Webster will show in a forthcoming article that our author was indeed referred to in some medieval documents as "Xamins" or "Examens." In his two known Catalan autographs he himself spelled his name *Eximenis* and *Eximenez*.¹⁰

Studies and Travels

In the *accessus* to his vast project of the thirteen-volume Catalan encyclopedic catechism entitled simply *Lo Crestià*, Francesc Eiximenis states unequivocally that he is "natural de la ciutat de Girona."¹¹ The fact that in 1409 he bequeathed twenty-five books to the Franciscans of Girona¹² suggests that he took his first vows in that convent. But it was in Barcelona

⁵ Martí de Riquer, "Francesc Eiximenis," in *Història de la literatura catalana* (Barcelona, 1964, repr. 1980), 2: 134.

⁶ Jill Webster, "Nuevas aportaciones a los estudios examenianos. Francesc Examenis, OFM: su familia y su vida," *AIA* 39 (1979) 430. Josep Perarnau, "Documents i precisions entorn de Francesc Eiximenis (c. 1330-1409)," *Arxiu de Textos Catalans Antics* 1 (1982) 202.

⁷ Robert S. Gottfried, *The Black Death* (New York, London, 1982). See also his *Bury St Edmunds and the Urban Crisis* (Princeton, 1982), pp. 46-72.

⁸ Jill Webster, "Notes biogràfiques sobre fra Francesc Examenis, franciscà gironí," *Estudis Universitaris Catalans* 24 (1980) 597-602; "Examenis i Malla," *EF* 85 (1984) 359-368.

⁹ Perarnau, "Documents i precisions," p. 205.

¹⁰ Facsimile of the 1396 letter to King John I in Riquer, *Història*, 2: 139. Ed. of the lengthy 1392 memorandum on government for Prince Martin in Antoni Rubió i Lluch, *Documents per l'història de la cultura catalana migieval* (Barcelona, 1921), 2: 399-403.

¹¹ Ed., in modernized spelling, by Albert Hauf, *Francesc Eiximenis, "Lo Crestià"* (*Selecció*) (Barcelona, 1983), p. 36.

¹² Jacques Monfrin, "La bibliothèque de Francesc Eiximenis (1409)," *Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance* 29 (1967) 478.

that he was ordained subdeacon or deacon on the 22 of December 1351. We can safely assume that he did not leave Catalonia before becoming a priest. In 1357 he attended the chapter of his order in Girona. It seems therefore unlikely that what historians of literature have taken for Eiximenis' study-tour to Paris, Oxford, La Vernia, Florence, Rome and other cities he claimed to have visited took place before 1357. Perhaps his trip to Italy was a separate pilgrimage and his sojourn in Cologne may not have been long enough to permit stating that he studied there.

Whatever the precise dates and nature of Eiximenis' travels, his studies at the University of Oxford must have taken place in his formative years, when his plans for the *Crestià* were maturing. This Franciscan school maintained the practical philosophy of higher education for clergymen formed by its great teachers Roger Bacon, Duns Scotus, Ockham, John of Salisbury, John of Wales, Grosseteste, which was more to the liking of our somewhat autodidact writer than the scholastic Thomism taught at other universities. At Oxford Eiximenis might have met John Wycliffe, who was also planning to write a book on the duties of a king. The content of Eiximenis' *Regiment de princeps*, however, and the form and style of the other volumes of the *Crestià*, were most deeply influenced through indirect contact with the twelfth-century humanism of John of Salisbury, popularized in John of Wales' *Breviloquium* and *Communiloquum*.¹³

We do not know how long Eiximenis studied in Oxford, and when and why he returned home, before obtaining a master's degree. That he then travelled widely in Catalonia visiting monastic libraries can be deduced from statements of his such as (our translation): "Aristotle's work *De mundo* is not identical with the one called *De caelo et mundo*; it cannot be had in Catalonia and it is not known here, but you will find it at the universities of Paris and England,"¹⁴ and "There is a book about the childhood of Jesus in the library of the Black Friars; if you want it you will find it in Saint Martin on Mount Camigó."¹⁵ In December 1367 Eiximenis witnessed a will written in Palma de Mallorca and was referred to as "bacallarius," indicating that he was then still pursuing his higher education.¹⁶ In 1371, when he declined to become

¹³ Albert Hauf, "Eiximenis, Joan de Salisbury i Fr. Joan de Galles, O.F.M.," *Miscel·lània Sanchis Guarner* (Valencia, 1984), 1: 167-174. Curt Witlin, "Models i fonts per l'estrucció del Dotzè de Francesc Eiximenis," *Actes del quart col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica* (Montserrat, 1985) 103-120.

¹⁴ Andreu Ivars, "El escritor Fr. Francisco Eximénez en Valencia (1383-1408)," *AIA* 19 (1923) 366.

¹⁵ Josep Torras i Bages, *La tradició catalana*, Chap. 4: "El mestre Francesc Eiximenis," first ed. Barcelona, 1892, repr. in *Obres completes* (Barcelona, 1935), 7: 56-128, at 92 (repr. Barcelona, 1981, pp. 264-304).

¹⁶ Webster, "Nuevas aportaciones," p. 434.

the successor of Joan Eixemeno as professor of theology in Lleida (Spanish Lérida), he was back in Barcelona.¹⁷ Since Eixemeno himself received his *venia docendi* in 1396 (or 1391, according to Hauf),¹⁸ the traditional assumption that Eiximenis was unable to accept the position for lack of academic qualifications is untenable. An unpublished document from May 1371 calls Eiximenis "custos fratrum minorum in custodia Barchinone."¹⁹ The much quoted letters from the King, the Queen and their daughter-in-law sending him to the University of Toulouse to finally get a master's degree date from 1373 and 1374.

Having done so, Eiximenis returned to Barcelona as "lector" of the Franciscans. In 1377 the city council sent him to Prince John in Girona.²⁰ During those years it became publicly known that he was working on a great project. In 1381 King Peter warned him not to leave the Convent in Barcelona until he finished *la obrada*, "the great work," as the King called Eiximenis' project of the *Crestià*, "which, we understand, will be of great help to the soul of every Christian."²¹ Does this letter mean that Eiximenis was planning still more "research trips," or that the King was aware of a plan to transfer our writer to Valencia?

Early Writings and Lost Works

Eiximenis' life can be divided into the following periods: 1327?-1351, a childhood we know nothing about; 1351-1381, thirty years of which we know only little; 1382-1392, ten years when he lived in Valencia and wrote six major Catalan works with a total of about three thousand pages, while also serving the city in a variety of public functions; 1392-1409, the ailing friar-confessor's last years, when he wrote only four more works of a more contemplative kind.

Since Eiximenis' output after starting on the *Primer (del Crestià)* is so regular and voluminous, we wonder whether his writings before his fiftieth birthday were limited to three volumes of sermons and two other works which we know have been lost. Perhaps the planning stage for the thirteen volumes of the *Crestià* involved detailed elaboration of certain sections, to the point that they could later simply be incorporated into the final work.

¹⁷ David Viera, "Francesc Eiximenis (1340?-1409?) i els estudis de la Universitat de Lleida," *Herda* (1981) 273-277.

¹⁸ Albert G. Hauf, "Fra Joan Eixemeno, OFM, i la seva *Quarentena de contemplació. Aproximació a l'home i l'obra*," *Randa* 17 (1985) 19. Or see Hauf's edition of the *Contemplació de la Santa Quarantena* (Montserrat, 1986), p. 21.

¹⁹ Riquer, *Historia*, 2: 136.

²⁰ Rubió i Lluch, *Documents*, 2: 168.

²¹ *Ibid.* (Barcelona, 1908), 1: 292.

As for lost works, Eiximenis states in his *Llibre de les dones* from ca. 1388²² that he will not repeat what he had already explained in his book *De religio* (or, if in Catalan, *De religió*) and in his *Exposició de la regla dels frares menors*. An autograph *Exposició de la regla de sant Francesc* is indeed listed in the inventory of Eiximenis' books from 1409.²³ It is therefore tempting to search for other lost works of his in this list, but since other autographs are copies of works by Ockham and Scotus, we are reluctant to attribute to his creative pen the quire, in Catalan, about astrology, the *Leccionari de offici divinal* and the *Taula de la Metàfisica*.

Two autographs listed in the 1409 inventory attract our attention. The ten quires entitled *De anima*, probably over two hundred pages, remind us that the short and anonymous *Cercapou*, which plagiarizes the final chapters of Eiximenis' *Llibre de les dones*,²⁴ was also referred to as *Compendium salutis animae*; this Latin title might show that people in the early fifteenth century were still aware of a work by Eiximenis on that topic. On the other hand, the thirty-eight quire *De philosophia* and the parchment-volume entitled *Theologicum* prove that he had indeed started on, if not completed, an extensive *Summa philosophica* and a *Summa theologica*. But if he had already mentioned the first *Summa* in 1385, the second, of which a fragment remains,²⁵ is referred to only in the Catalan *Vita Christi*, written at the very end of the century.

As for the three volumes of Eiximenis' sermons, only the introduction to volume one, the *Ars praedicandi populo*, has so far been discovered.²⁶ Not many manuscripts survive; however, the short manual is listed in a 1499 inventory from Mallorca.²⁷

Two previously unknown works by Eiximenis have been discovered recently: a *Tractat d'usura*, not related to any topic treated in the *Crestià*,²⁸ and his contribution to a collection of legal opinions in a dispute between the civil and religious authorities of Valencia, where he reaffirms his theocratic position in the *Dotzè*.²⁹

²² Francesc Eiximenis, *Lo libre de les dones*, ed. Frank Naccarato, introd. by Curt Witlin (Barcelona, 1981), p. 444.

²³ Monfrin, "La bibliothèque," p. 466.

²⁴ Curt Witlin, "Los problemas del *Cercapou* y el *Llibre de les dones* de fray Francesc Eiximenis," *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 46 (1970) 61-95.

²⁵ León Amorós, "El problema de la *Summa Theologica* del maestro Francisco Eiximenis O.F.M. (1340?-1409?)." *AFH* 52 (1959) 178-203.

²⁶ Ed. Martí de Barcelona, *AST* 12 (1936) 301-340.

²⁷ J. N. Hillgarth, "Una biblioteca cisterciense medieval: La Real (Mallorca)," *AST* 32 (1960) 89-191, at 168.

²⁸ Josep Hernando i Delgado, "El *Tractat d'usura* de Francesc Eiximenis," *AST* 57-58 (1984-1985) 1-96.

²⁹ Antonio García y García, "Relaciones entre la Iglesia y el Estado en Valencia a principios

Even though autographs by Eiximenis exist, no attempt has yet been made to identify personal copies he might have made of other authors, beginning with the ones mentioned in his inventory of 1409. We also wonder if he ever tried his hand as a translator, especially during the years King Peter announced that "everything will be translated." It seems difficult to believe that he did not write anything in his younger years. However, that he at first composed several of his works in didactic verses and later rewrote them in prose,³⁰ is highly unlikely. Certain rhythmic or rhymed sections in his books are simply due to medieval declamatory techniques.

From Barcelona to Valencia: the Crestià

Eiximenis' *opus magnum*, the "obrada," as King Peter called it, is the thirteen-volume Catalan *Crestià*. That he only completed volumes one to three and volume twelve might be due to a variety of internal and external reasons; also, some topics to be treated in the missing tomes of the *Crestià* were then dealt with in four separate monographs.

In the "Preàmbol a tot lo llibre *Crestià*," which precedes volume one, known simply as *Primer*,³¹ Eiximenis states clearly the why and how of the project, explaining, for instance, that on the authority of saints Jerome and Gregory he is not going to treat his sources "verbum ex verbo," since he will be "talking to simple lay persons." The outline of the *Crestià* fills one page; then each volume opens with an explanation of its own structure.

The *Primer* is an apology for Christianity, a popularized introduction to theology. The *Segon* discusses the process of temptation, while the *Tercer* describes vividly man's fall from grace through his vices and sins. The next ten volumes — making up the symbolic number thirteen, the only case of numerical construction in Eiximenis³² — were supposed to explain ten ways by which God leads us back to salvation: the gifts of the Holy Spirit, the theological virtues, the cardinal virtues, the ten commandments, the divine

del siglo xv," *Escritos del Vedat* 9 (Valencia, 1979) 241. Ed. by Albert G. Hauf, "Les Allegacions de fra Francesc Eiximenis, OFM, sobre la jurisdicció i el poder temporal de l'Església," *Estudis de literatura catalana en honor de J. Romeu i Figueras* (Montserrat, 1986), 2: 5-33.

³⁰ Joan Coromines, "Sobre les prosificacions de poemes didàctics en el *Llibre de les dones d'Eiximenis*," in *Entre dos llenguatges* (Barcelona, 1976), 1: 166-240; "Altres fragments de poemes d'Eiximenis deixatats en les seues obres en prosa," *Miscel·lània Sanchis Guarner* (València, 1984), 1: 89-99.

³¹ Ed. of extracts by Hauf, *op. cit.* note 11, p. 35.

³² Curt Wittlin, "Numerological Structures in the Works of Ramon Lull," in *Catalan Studies in Memory of J. de Boer*, ed. J. Gulsoy (Barcelona, 1977), pp. 141-147.

order of the world, God's Incarnation, the holy sacraments, organized religion, civilized government, and eschatological revelations.

The comparatively short *Primer* was completed in Barcelona in 1381. Disturbances at the Franciscan convent there in 1382³³ might have convinced Eiximenis to accept an invitation to move to Valencia. It was there in early 1383 that he finished the *Segon*. The same year he presented to the "jurats" of Valencia, the city-fathers, a short treatise entitled *Regiment de la cosa pública*, written under the influence of John of Wales' *Breviloquium*. No manuscript survives and the two much anthologized "Letters on the special beauties of Valencia" which open the edition of 1499, are probably not by Eiximenis.³⁴ Eiximenis had completed the 1060 chapters of the *Tercer* before the end of 1384.

After the *Tercer*, Eiximenis wrote the twelfth volume of the *Crestià*, the *Dotzè*. That he still planned to write the complete series can be seen in his frequent and detailed references to yet unwritten volumes.³⁵ The *Dotzè* has traditionally been divided into two volumes. The first, of which there is a splendid edition from 1484, talks at length about the political, military and social organization of the medieval city-state. It incorporates the *Regiment de la cosa pública* as chapters 357-395. The second is a *Regiment del príncep*, Eiximenis' contribution to the long list of medieval works on the duties of the Regent. Historians of political and legal thought in Spain, most recently Manuel Peláez, have made ample use of the *Dotzè*, even though its two parts were, until 1986,³⁶ available only in one manuscript and the 1484 edition.

Eiximenis dedicated the *Dotzè* to Alfons of Aragon, later, in 1410, one of the six pretenders to the Aragonese throne. Recently discovered documents permit us to observe how, between April 1386 and February 1387, Alfons paid for its copying, rubricating, binding, and transporting to nearby Dénia.³⁷ That in early 1387 Alfons received both volumes of the *Dotzè* can be deduced from the fact that Peter III, referred to in chapter 578 as reigning monarch, had died on the fifth of January 1387. Asked to preach at his funeral, Eiximenis eulogized certain royal deeds mentioned in a list conveniently

³³ Jill Webster, "Fra Francesc Eiximenis i Fra Tomàs Alsina com a pacificadors de brogits i escàndols al convent de Barcelona l'any 1382," *EF* 84 (1983) 339-350.

³⁴ Curt Wittlin, "Es de Francesc Eiximenis tota l'endreça i tota la despedida del *Regiment de la cosa pública* de València 1499?" (to appear in *Capletra*, Valencia).

³⁵ Ivars, "El escritor Fr. Francisco," *AIA* 19 (1923) 380.

³⁶ Ed. of chaps. 468-675 by Curt Wittlin, Arseni Pacheco, Jill Webster, et al., *Francesc Eiximenis, Dotzè llibre del Crestià II.1 (Obres completes, 3)*, Girona, 1986. Vols. II.2 and I of the *Dotzè* are scheduled for 1988-1991.

³⁷ Pedro Cátedra García, "Francesc Eiximenis y don Alfonso de Aragón," *AIA* 42 (1982) 75-79. The same materials are used also in Derek C. Carr and Pedro-Manuel Cátedra, "Datos para la biografía de Enrique de Villena," *La Crónica* 11 (1983) 293-299.

provided by the city-fathers, and then received yearly stipends to offer masses for him.³⁸

The new king, John I, known also as "the Hunter," "the Careless," or "the Gallant," was not likely to have had Eiximenis' admiration. In 1384 the Franciscan became the Prince's confessor, but he was replaced just a few months later.³⁹ We can safely assume that King John did not read the *Dotzè*. Perhaps it was Count Alfons, his father's cousin, who directed his attention to chapter 466. There, Eiximenis, echoing Arnald of Villanova's exclamation from 1300, "Vae mundo in centum annis," predicted the disappearance of all but the French monarchies by 1400. In November 1391, King John, through his Chancellor Pere d'Artés, reprimanded the author, who then added seven chapters to the end of volume one retracting his "presumptuous, unchristian, foolish and dangerous" chiliastic statements.⁴⁰ A month later, John I declared himself satisfied, adding that he was aware that Eiximenis "dabbles a little in astrology."

The Crestià Abandoned; a Retreat to Devotional-Contemplative Works

Having completed the *Dotzè*, Eiximenis did not continue with his project of the *Crestià*. His *Llibre de les dones*, however — a book not so much about women but for women, especially nuns — elaborates themes announced for inclusion in the fifth, sixth, seventh and tenth volume. The book is dedicated to Sança Ximenis d'Arenós, wife of a nephew of Count Alfons — himself married to Violant d'Arenós — who perhaps around 1388 planned to enter a convent. An early Spanish translation was used in the education of the four daughters of Ferdinand and Isabella, whose confessor, Fernando de Talavera, translated Eiximenis' *Vita Christi* into Spanish. A second version was published in 1542 under the title *Carro de las donas*.⁴¹ Eiximenis later incorporated two sections of the *Llibre de les dones*, the "Tractat de penitència" and the "Tractat de contemplació," into the book he offered in 1396 to Queen Mary for the coronation of Martin I.⁴² While the *Llibre de les*

³⁸ The list is transcribed in Ivars, "El escritor Fr. Francisco," *AIA* 15 (1921) 311-313; the receipts are published by Jill Webster, "Nuevas aportaciones," pp. 434 and 437.

³⁹ Rubió, *Documents*, 1: 325.

⁴⁰ Pere Bohigas, "Prediccions i profecies en les obres de fra Francesc Eiximenis." Article from 1928, repr. in *Aportació a l'estudi de la literatura catalana* (Montserrat, 1982), pp. 95-115.

⁴¹ David Viera, *The "Carro de les dones": Translation and Adaptation of the "Llibre de les Dones" of Francesc Eiximenis*. Unpublished thesis (Washington, DC: Catholic University, 1972). Curt Wittlin, "La primera traducció castellana de *La libre de les dones* de Francesc Eiximenis," *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes* 6 (1983) 39-59.

⁴² Curt Wittlin, "De lo *Libre de les dones* a la *Scala Dei*," *Actes del tercer col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica* (Montserrat, 1983), pp. 139-152.

dones was only published once, in 1495, this second book went to press in 1494, 1501 and 1523 under the title *Scala Dei*,⁴³ and influenced Garcia de Cisnero's *Exercitatorio de la vida spiritual*.⁴⁴ In addition, the "Tractat de penitència" was published separately in 1497, 1502 and 1507 as *Confessio-nari*.⁴⁵

Eiximenis' *Llibre dels àngels*, dedicated in 1392 to Chancellor Pere d'Artés, found an even wider circulation and actually influenced the cult of Saint Michael in several places.⁴⁶ We find twenty surviving manuscripts; two incunabulum editions in the original Catalan; several translations into Spanish, one of which was published thrice between 1490 and 1527; copies and prints in French and Flemish; a Latin and perhaps an Italian version, and a fragment in Aragonese. Eiximenis did not indicate in which month of 1392 he finished this book. It could very well be that he wrote chapter 5.38, where he repeats his belief in the imminence of the world's end, right after receiving King John's reprimand for having voiced such vaticinations in the *Dotzè*.

The last decade of the fourteenth century was indeed troubled enough for people to believe that the end was near. In 1392, a wave of anti-Jewish violence swept through Catalonia and Valencia. King John acted forcefully as their protector, and then placed Eiximenis — whose balanced opinions show his Christian sense of justice and not necessarily a *converso*-origin — on a committee to evaluate confiscated books in Hebrew, even though our writer was ignorant of that language.⁴⁷

The Last Years; the Call from Pope Benedict XIII

The obvious decline in Eiximenis' literary output after 1390 could be due to the health of the sexagenarian, to increased duties as professor "in sacra pagina," or to even greater involvement in religious and civic matters. We know he was involved in the planning of higher education in Valencia,⁴⁸ the

⁴³ Francesc Eiximenis, *Scala Dei. Devocionari de la reina Maria*, ed. Curt Wittlin and Elisabet Rafols (Montserrat, 1985). See also David Viera, "Incunables i llibres rars del P. Francesc Eiximenis (1340?-1409?) publicats entre 1478 i 1542," *EF* 80 (1979) 43-65.

⁴⁴ Cebrà Baraut, "L'*Exercitatorio de la Vida Spiritual* de Garcia de Cisneros et le *Tractat de Contemplació* de Francesc Eiximenis," *Studia Monastica* 2 (1960) 233-265.

⁴⁵ Andreu Ivars, "Quién es el autor del *Tractat de Confessió* impreso en Valencia, año de 1497, por Nicolás Spindeler, bajo el nombre de Fr. Francisco Eximénez?" *AIA* 14 (1920) 251-256.

⁴⁶ Ed. of part 5, *De sant Miquel arcàngel*, by Curt J. Wittlin (Barcelona, 1983).

⁴⁷ David Viera, "Francesc Eiximenis, O.F.M., y la lengua hebrea," *AST* 51-52 (1978-1979, ed. 1983) 151-153; "The Treatment of the Jew and the Moor in the Catalan Works of Francesc Eiximenis," *Revista Canadiense de Estudios Hispánicos* 9 (1985) 203-213.

⁴⁸ David Viera, "Las ideas pedagógicas del P. Francesc Eiximenis, O.F.M.," *Revista de pedagogía comparada* 13 (1982) 329-336.

reform of Franciscan convents, the founding of a convent near Sagunt, the organization of a crusade to clear the African coast of marauding Berbers, and the unrealized project to transfer Pope Benedict XIII to Valencia.⁴⁹ He participated in official discussions about the Schism, and his duties as spiritual advisor and confessor of Queen Mary and other noble ladies must have grown with his fame.⁵⁰ It also seems impossible that Eiximenis never had to take a stand in the bitter dispute about the Valencian followers of Ramon Llull, the local spiritual movement of the Beguines,⁵¹ or the controversy about the Immaculate Conception.⁵² The inquisitor Nicolas Eimeric intervened in all of these conflicts, and, in the case of the Llullists, so aggressively that he had to be restrained by King Peter.⁵³ But we know nothing about Eiximenis' stand.

It could be that our author had become more contemplative with age, leaving court politics to Joan Eixemeno and Antoni Canals, and tumultuous public sermons to Vincent Ferrer. It is said that he even once asked this famous preacher if his religious zeal might not be based on vanity.⁵⁴ Preparation for his *Llibre dels àngels* had brought him into contact with neo-Platonic commentaries on the works of Pseudo-Dionysius; in addition, his *Vita Christi* clearly shows the spiritual influence of Bonaventure, Ubertino de Casale and Ludolph of Saxony.⁵⁵

Eiximenis' desire to withdraw from public life is perhaps related to his preference in his later years for writing in Latin. Thanks to Pere d'Artés' prodding, he wrote the *Vita Christi* in Catalan, while writing in Latin about similar topics in his *Summa theologica*, a treatise probably left incomplete. The *Vita Christi* has not been dated, but it is likely that King Martin I asked for a copy of it in 1399 and again in 1406. Pope Benedict received his in

⁴⁹ Rubió, *Documents*, 2: 168.

⁵⁰ Andreu Ivars, "Franciscanismo de la reina de Aragón, doña María de Luna (1396-1406): Su privanza con Fray Francisco Eiximenéz," *AIA* 36 (1933) 259-261.

⁵¹ J. M. Pou i Martí, "Visionarios, beguinatos y fraticulos catalanes (siglos XIII-XIV): Fray Francisco Eiximenis, patriarca de Jerusalén," *AIA* 23 (1925) 349-369.

⁵² Jaume de Puig Oliver, "Nicolau Eimeric i Raimon Astruc de Cortielles. Noves dades a proposit de la controvèrsia mariana entorn de 1395," *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses* 25 (1979-1980) 309-331.

⁵³ Rubió, *Documents*, 1: 366, 358.

⁵⁴ Manuel Sanchis Guarner, "Les raons de la discrepància entre Francesc Eiximenis i sant Vicenç Ferrer," in *Primer congrreso de historia del país valenciano* (Valencia, 1980), 2: 665-670.

⁵⁵ Albert Hauf, "La *Vita Christi* de Fr. Francesc Eiximenis, O.F.M. (1340?-1409) como tratado de Cristología para seglares," *AFH* 71 (1978) 37-64; "La *Vita Christi* de Sor Isabel de Villena y la tradición de las *Vitae Christi* medievales," in *Studia in honorem prof. M. de Riquer* (Barcelona, 1987), 2: 105-164.

early 1404. The work survives in a great number of manuscripts, a French translation, and an edition in Spanish of 1496.

Eiximenis wrote the *Pastorale* in Latin. He dedicated this discussion of the duties of a bishop to Hugo de Llupià i Bages, probably for his ordination as bishop of Valencia in 1398. It contains, somewhat out of the context, five strongly anti-monarchic chapters which Eiximenis, so it seems, did not dare to include in the popular *Dotze*.⁵⁶ Another bishop, Berenguer de Ribalta, received Eiximenis' first collection of contemplative prayers in Latin for his nomination to the See of Tarazona in 1404. The author continued adding prayers to this collection, which he might have referred to indiscriminately as *Psalterium* or *Laudatorium*, and dedicated a second edition of this work to Peter of Luna, the Aragonese Pope Benedict XIII. In November 1408, Benedict invited our writer, now approaching his eightieth year, to the Council of Perpignan, where he honored him with the title of Patriarch of Jerusalem and Bishop of Emea. Francesc Eiximenies died in the spring of 1409, only a year after receiving these honors.

B. EIXIMENIS' IMPACT ON HIS TIME AND LATER INFLUENCE

Compared with Ramon Llull, Arnald of Villanova and Vincent Ferrer, Eiximenis' life was rather uncomplicated and uneventful. His religious vocation became apparent in his earliest years and was never shaken by contemporary spiritual movements. His travels led him to conventional libraries rather than to secularized universities, and he entered royal households only as a humble confessor. By formation and preference, he was fully imbued with the medieval spirit, and it is this medieval common sense and pragmatism which give certain statements of his, such as those concerning the social importance of the merchant class, a surprisingly modern aspect.⁵⁷ An autodidact to a large degree and a disciple of saints Paul and Francis, he was not tempted to abuse the scholastic method in arcane theological disputes, but preferred to give moral guidance to the people, speaking to them on their level and in their language.

But even though Eiximenis kept himself away from the religious circles which formed in Valencia among admirers of Llull's combinatory method

⁵⁶ Curt Wittlin, "'Que maxime dannant animas principum': Fünf antimonarchische Kapitel im *Pastorale* des Francesc Eiximenis," *Zeitschrift für Katalanistik* 1 (1988).

⁵⁷ José Antonio Maravall, "Franciscanismo, burguesía y mentalidad precapitalista: La obra de Eiximenis," in *Estudios de historia del pensamiento español* (Madrid, 1973), 1: 391-421. Martí de Riquer, "Medievalismo y humanismo en la Corona de Aragón a fines del siglo XIV," in *Octavo congreso de la Corona de Aragón* (Valencia, 1969), 1: 221-235.

and followers of Vincent Ferrer, many of whom were intolerant fanatics, he was very much part of the cultural and literary changes of those decades. In the writings of the royal secretary Bernat Metge, interest in humanism made its appearance in Barcelona, without, however, much success. In Valencia, the Dominican theologian and translator Antoni Canals also felt the attraction of the classics, but he did not move beyond Valerius Maximus and Seneca (and also plagiarized the description of Paradise Eiximenis makes at the end of the *Libre de les dones*). However, while late-fourteenth-century Valencian religious writers were still totally dependent on traditional medieval literature as far as the content of their work is concerned, their language takes on distinct rhetorical mannerisms in a new classicizing stylistic movement known as "Valencian prose."

Since Eiximenis' *Vita Christi* has not yet been published, it is difficult to say if he too changed his style in his later Catalan works. Another scenario, however, seems more likely. In chapter 55 of the *Libre de les dones*, Eiximenis quotes from Isaiah 3:16-26 more lines than the context requires, simply, so it appears, out of his interest and pleasure in rare Latin words: "... mutatoria et pallio et linteamina et acus et specula et sindones et vittas et therista." He was aware of the existence and advantages of various levels of style, but he associated low style with the vernacular, high style with Latin: the conclusion of a humanist. Ramon Llull wanted pan-European circulation for his works, but he could only write well in Catalan, and had to ask for translations into Latin. Eiximenis accepted the challenge to write directly in Latin. As for his books for the clergy, like the *Ars praedicandi* and the *Pastorale*, he wrote them in Latin because this was the language of the clergy, not from any desire for literary fame or international circulation. But the *Psalterium* is different. Its beginnings show that Eiximenis was, at first, writing for his own use, forcing himself to learn the perfect style for addressing God. He succeeded admirably — and would have deserved the wider circulation at the papal court he ultimately hoped for, more for the glory of God than his own — because the concepts to be expressed were ready for this advanced stylistic level. He would have failed had he simply tried to find a content for an artificial new style elaborated by others.

Although Eiximenis did not participate in the movement of humanism, nor did he contribute to the "Valencian prose," it is surprising to observe that the changes in his personal priorities around 1390 coincide closely with this evolution in thought. His emphasis on contemplation and prayer in his later life is parallel to the movement of the *devotio moderna*. While Eiximenis can hardly be called a precursor of the "Brethren of the Common Life," it is nevertheless significant that Garcia de Cisneros, abbot of Montserrat, could easily combine in his influential *Exercitatorio de la vida spiritual* extracts from

our author with extracts from Zerbolt, Gerson and other "devotionalists."⁵⁸ The "prosa valenciana," with its prehumanistic background, then became the preferred vehicle for stylistically refined religious literature, like Miquel Pérez' adaptions of saints' lives and translation of Kempis' *Imitatio Christi* from 1482 and Joan Roís de Corella's complete translation of Ludolf the Carthusian's *Vita Christi*. This same Corella was instrumental in the first printings of Eiximenis' works, planned, so it seems, to coincide with the centenary of their creation. That these works were still considered useful at the end of the fifteenth century shows that the Catalan language was still alive and well in Valencian high society and that the socio-political and religious climate had not changed much. Even the great humanist Joan Lluís Vives could have identified with Eiximenis' thinking on education, women, the poor, and government, and he might indeed have seen those recent editions before he left Valencia for Paris in 1509, when he was sixteen years old.

Eiximenis' enduring success is due to his grasp of the potential, but also the weakness, of human nature, his balanced sense of pastoral duty and practical vision. Having set himself more realistic goals, Eiximenis was spared the disappointments of Ramon Llull. The fact that his books were exhibited in the town hall of Valencia⁵⁹ must have given him a feeling of achievement. He had the trust of the city-fathers, and in a quiet way he probably influenced many of their decisions. His discussions with prominent citizens of Valencia are reflected in the *Doctrina compendiosa*, which, even though not written by Eiximenis himself, reflects his attitudes on ethics.⁶⁰

Eiximenis' influence at court is more difficult to evaluate. Even though he says he wrote the *Crestià* "on orders of King Peter," we cannot conclude that volumes one, two or three are dedicated to him. The twelfth was written for Count Alfons; three later works were dedicated to members of the high nobility, and two to bishops. Not pride, but concern over pastoral effectiveness, made medieval religious writers select their sponsors; the luxurious volumes in the royal library did not circulate much. Still, we wonder if Eiximenis might not have tried to avoid getting involved at court. King Peter's liaison and then marriage with the widow Sibyl of Fortià led to open hostility with his son John, himself no great model of moral fortitude, and must have caused difficult dilemmas for their religious advisors. It is tempting to search in Eiximenis' writings for indirect criticisms of royal behavior, actions or legislation, such as the repeated censure of the custom of lodging

⁵⁸ Baraut, "L'Exercitatorio," p. 234.

⁵⁹ Rubió, *Documents*, 1: 88.

⁶⁰ Jaume Riera i Sans, "Fra Francesc Eiximenis no és l'autor de la *Doctrina compendiosa*," in *Miscel·lània Sanchis Guarner* (Valencia, 1984), 1: 289-292.

in convents⁶¹ and the condoning of the killing of adulterous wives.⁶² It is predictable that religious writers criticized new styles of dress, like the *poulaines*, or social behaviour, like kissing as a general form of greeting; however, Eiximenis was indeed aware of the deleterious influence of John's frenchified court. Was he replaced as the prince's confessor because he tried to change things? Why did he not use his writing skills to intervene more forcefully in the question of the Jews or of the divided Church?

Pious King Martin I was more to Eiximenis' liking, and due to the monarch's lengthy absences, his influence on the no less devout Queen Mary, and through her on other members of the aristocracy, was profound. The Franciscan's relations with Pope Benedict XIII were strengthened during those years. But while the pope called Vincent Ferrer to Avignon to be his confessor in 1395, it was not until 1408 that he invited Eiximenis to the Council of Perpignan, ordaining him there bishop of Elne. One year after his death, at the Council of Pisa, someone testified that Eiximenis had written Benedict many letters and had taught him how to invoke the devil.⁶³

In 1410 King Martin died without an heir. In the selection of a successor at Caspe, Benedict and Vincent Ferrer, and his brother Bonifaci, played a determining role. The nomination of the Castilian prince Ferdinand of Antequera fit perfectly their utopian hopes for a "respublica christiana" in a papal monarchy during the last decades of human history. Eiximenis would have been pleased.

Eiximenis' association with Pope Benedict is obvious from the *Psalterium*'s dedication, which may explain the absence of copies of this work outside of eastern Spain. His relation to the Aragonese pope cannot be deduced from his Catalan works. These enjoyed a large audience in Spain and France long into the fifteenth and even sixteenth century. In spite of profound sociological changes and the decline of Catalan letters in Valencia and Barcelona, Eiximenis' works were often copied and were among the first books printed there. It seems as though the moralizing *Terç* was enjoyed especially by pessimists,⁶⁴ while in 1520 the pro-republican prophecies in the *Dotzè* influenced the rebellious brotherhood of Valencian craftsmen.⁶⁵ The

⁶¹ Ivars, "El escritor Fr. Francisco," *AIA* 19 (1923) 418.

⁶² David Viera, "Francesc Eiximenis y el homicidio de la mujer adultera," *EF* 79 (1978) 1-20.

⁶³ Sebastià Puig i Puig, *Episcopologio Barcinonense: Pedro de Luna, último Papa de Aviñón (1387-1430)* (Barcelona, 1920), p. 214.

⁶⁴ Giuseppe Tavani, "Literatura i societat a Barcelona entre la fi del segle XIV i el començament del XV," in *Actes del cinquè col·loqui internacional de llengua i literatura catalanes* (Montserrat, 1980), pp. 7-40, at 30.

⁶⁵ Miquel Garcia, *La germania de València* (València, 1934), p. 20. Joan Fuster, "El

similar chiliastic predictions of the *Llibre dels àngels* were copied and recopied down to the seventeenth century.

In view of the splendid old printings of several of Eiximenis' works, the lack of modern editions is even more saddening. Extracts were published, without philological criteria, beginning at the turn of the century. The series "Els Nostres Clàssics" in 1925 offered a volume of *Contes i faules*, propagating the unfortunate image of Eiximenis as a story-telling friar. The edition in 1927 of the *Regiment de la cosa pública* attracted the attention of historians of political and legal thought, who might indeed have easier access to our writer than historians of theology or literature. The publication of the *Terç*, begun in 1929 by three Capuchin friars, was interrupted by the Spanish Civil War, which, for years to come, impeded Catalan studies in general. It was in the form of doctoral theses that editions of major works by Eiximenis were taken up again, first in Chicago and Toronto, then also in Barcelona. But only the *Llibre de les dones* has so far appeared. The University College of Girona has now embarked on a project to publish Eiximenis' complete works, starting in 1986 with volume 3, the *Dotzè*, part II.1.

Though we still lack complete editions of Eiximenis' Catalan works, his Latin writings, with the exception of the *Ars praedicandi*, have not even been properly described or studied. Massó and Martí de Barcelona catalogued the manuscripts, but only Father Nolasc actually perused a copy of the *Psalterium*, which led him to overemphasize the influence of the spiritualist Franciscan movement.⁶⁶ While Eiximenis' *Pastorale*, with manuscripts in Rome, Milan, Munich, Paris and London, and an edition from 1495, might not be of sufficient interest to have attracted the attention of the international scholarly community, the fact that the *Psalterium alias Laudatorium*, preserved in two complete and two incomplete manuscripts in the capitals of Aragon, Catalonia and Valencia remains unknown, makes a full understanding of Francesc Eiximenis impossible.

C. EIXIMENIS' PRAYERS AND CONTEMPLATIONS

Catalan Devotional Materials for Queen Mary

If before 1387 Eiximenis dedicated himself primarily to the *Crestià*, a work with moral, social and political intent, his later work shows more pastoral

"Republicanismo" de Francesc Eiximenis," chap. 2 of his *Rebeldes y heterodoxos* (Barcelona, 1972) 26-31 (first published in Catalan in *Hereges, revoltes i sermons*, Barcelona, 1968).

⁶⁶ Nolasco de el Molar, "Perfil espiritual de Eiximenis," *Revista de Gerona* 9 (1963) 73; "Francisco Eiximenis y los Espirituales," *Miscellania Melchor de Poblador* (Rome, 1964), I: 251-265.

and contemplative preoccupations. All but one hundred chapters of the *Libre de les dones* are a catechism for nuns, with a section on prayers, an exposition of the *Pater noster*, and a treatise on contemplation.

In his first devotional book compiled for Queen Mary, now known as *Scala Dei*, Eiximenis repeats his suggestions on the where and how of praying, and adds two contemplations, litanies, a list of biblical psalms for all occasions, a prayer to the five wounds of Christ on the Cross, and several short prayers. At the end of this work, he copied the parts on prayer and contemplation from the *Libre de les dones*, replacing the explanation of the Lord's Prayer presented there with a new one. Eiximenis probably offered Queen Mary this work for the coronation of King Martin I in 1396. It seems safe to assume that this was the book the Queen had rubricated and bound in April 1397 calling it simply *Libro de oraciones*. However, it is less certain that the book referred to as *Libre de oracions*, which the Queen bought for twelve gold florins in September of 1404, was an unaltered copy of the book received in 1396.

Manuscript 875 of the National Library in Madrid⁶⁷ is a small *Book of Hours* which may have been in the possession of Queen Mary. However, since Eiximenis is referred therein as patriarch of Jerusalem, it must be later than 1408. A transcription of the seven canonical biblical *psalmi paenitentiales* begins on fol. 121. On fol. 143 we read a *conclusio* which shows clearly that the book was destined to be read by a woman: "Suscipere dignare, domine Deus omnipotens, hos septem psalmos consecratos quos ego, *Indigna peccatrix*, decantare cupio." Feminine forms appear also in other prayers in this part of the manuscript, such as in the prayer to the crucified Christ announced on fol. 149v as *Oració feta per lo reverent mestre Francesch Eximeneç, patriarcha*.

Providing Queen Mary with pious texts was for Eiximenis an ongoing pastoral duty, not related to any major literary project. But the *Libre dels àngels*, dedicated in 1392 to Chancellor Pere d'Artés, also contains several chapters with instructions about prayers and contemplations. In his typical roundabout way, Eiximenis describes how the abbots Leontius and Daniel learned from their guardian angels how to pray to the five parts of the Holy Cross (chapters 3.27-31, 46 ff.) and explains how angels inflame our heart with devotion.

As was traditional in this genre, the *Vita Christi* maintains an inspired tone of contemplation throughout and presents many prayers. Did Eiximenis

⁶⁷ Manuel de Castro, *Manuscritos franciscanos de la Biblioteca Nacional de Madrid* (Madrid, 1973), p. 5. José Janini, *Los manuscritos litúrgicos de la Biblioteca Nacional de Madrid* (Madrid, 1969), p. 60.

wish, at first, to write the *Vita Christi* in Latin because he wanted to give it a more elaborate literary style? Would he have incorporated in it his Latin prayers?

The Collections of Latin Prayers

Nicolás Antonio did not mention Eiximenis' collections of prayers in his influential *Biblioteca hispana vetus* in 1696, but in 1732 Juan de San Antón attributed to him an *Expositio in psalmos paenitentiales* he claimed to have seen in the Franciscan college of saints Peter and Paul in Alcalá de Henares and in the library of Ramon Dalmases in Barcelona.⁶⁸ In 1836 Torres Amat repeated these references, adding to the list of manuscripts one belonging to the Franciscans of Valencia.⁶⁹ Without mentioning this last copy, Grahit in 1873 made a first allusion to the Catalan translation of the *Psalteri* made in 1416 by Guillem Fontana.⁷⁰

Finally, in 1910, Massó i Torrents⁷¹ described ms B, which contains the dedication to Bishop Berenguer de Ribalta, and ms C, found in the archives of the Cathedral of Valencia, which is dedicated to Pope Benedict XIII. Believing *laudatorium* to be an adjective, he introduced the title *Psalterium laudatorium*, without the word *alias*, which is clearly visible in ms V. He assigned it the date of 1404, observing that Bishop Berenguer died in the first months of 1405, and assumed that Eiximenis rededicated this same book to Pope Benedict after having been informed of the bishop's death. Massó also described four manuscripts of the Catalan translation of the *Psaltiri* and the 1495 edition.

Since the dedication to Berenguer de Ribalta is found on fol. 57 in ms B, Massó listed the text in the first half of this manuscript as a different work. He called it *Expositio in psalmos paenitentiales*, leaving open the question as to whether Fontana translated those psalms too.

In 1928 Father Martí maintained Massó's distinction between the *Psalterium laudatorium* and the *Psalmi paenitentiales* and repeated the idea that Eiximenis wrote a second dedication to the same book because the first sponsor had died before receiving it.⁷² But he added a third manuscript to

⁶⁸ Nicolás Antonio, *Biblioteca hispana vetus* (Rome, 1696; reed. Madrid, 1788), 2: par. 352-372. Johannes de San Antón, *Biblioteca universalis franciscana* (Madrid, 1732), 1: 381.

⁶⁹ Félix Torres Amat, *Memorias para formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona, 1836; facsimile Barcelona, 1973), p. 676.

⁷⁰ Emili Grahit, "Memòria sobre la vida y obras del escriptor geroni Francesc Eximenes," *La Renaxensa* 3 (1873) 185.

⁷¹ Massó, "Les obres," pp. 670-677.

⁷² Martí de Barcelona, "Fra Francesc Eiximenis," pp. 440-442.

the list, ms V, from the University of Valencia, and mentioned two lost copies. Also, he identified, not altogether correctly, Bonaventure's verses "O crux fructus salvificus" in prayer 2.79, the *Memorale vitae Christi*, as extracted from Ubertino de Casale's *Arbor vitae crucifixi Jesu*, an influential work with which Eiximenis had been probably familiar since 1390. In 1404 King Martin I wanted to borrow a copy of it from Pope Benedict XIII, in order to commission Joan Eixemeno to translate it into Catalan.⁷³

Our own conclusion is that the *Psalterium* and the *Psalmi* are not two books, one of which has two sponsors, but only one work, made public at two if not three different stages of its compilation. For years Eiximenis may have collected prayers, on separate pages or quires, without, at first, caring about a logical order or a cyclical program. It would have been against the purpose of prayers to keep them out of circulation until completion of a planned book. On the other hand, copyists of prayers, like copyists of poems, are less bound by context to a prescribed order, and feel more at liberty to omit certain prayers or add others from other sources. A collection of prayers can be expected to have a rather complicated history.

A Prayer-Collection in Progress: How Many "Editions"? Under What Titles?

Following medieval usage, Eiximenis left several of his works without a clearly defined title. He called his first book of prayers simply a "poc volumet," "a small book." The Queen referred to it as *Libro de oraciones*, while later copyists entitled it *Contemplació de la reina*, *Tractat de la contemplació*, or *Scala Dei*.

In his two dedications to his collection of Latin prayers, Eiximenis also describes the work simply as "parvum opusculum." In ms C we find three times the title *Laudatorium*. ms V uses in the *incipit* the title *Psalterium alias Laudatorium*. ms Z contains the title *Opus magistri Francisci Ximenez de laude Creatoris*. ms B, which we will describe in detail below, offers no title in its second half, in spite of having a table of rubrics, the dedication to Bishop Berenguer, and an *explicit*. Its first half clearly names its three sections but has no overall title. However, before the last prayer, an obvious addition from another source (here 4.6), one finds the *explicit* which reads: "Hic finiunt praedicti psalmi paenitentiales."

In 1405 Pope Benedict XIII asked for "unum librum intitulatum *De devotione editum a magistro Francisco Eximini*" from the estate of Bishop Berenguer, but it was not to be found.⁷⁴ However, we find a *Psalterium*

⁷³ Hauf, "Fra Joan Eixemeno," p. 35.

⁷⁴ Perarnau, "Documents," p. 209.

patriarchae Jerosolimitani among the books "which were taken everywhere" the pope went. Finally the inventory of Eiximenis' books from 1409 lists an autograph *Psalterium novum*.⁷⁵ Was the adjective *novum* used to distinguish this "new" *Psalterium* from the collection sent to Berenguer de Ribalta?

In now lost manuscripts of our text we encounter the following titles:

- *De laude Creatoris*, from the library of Prince-regent Peter of Portugal, who was married to Isabel of Aragón in 1446. However, the words "cor meum in verba" at the end of its penultimate folio are not to be found in the prayers edited here.⁷⁶
- *Psalterium*, dedicated to Pope Benedict XIII, claimed to be housed in the capitular archives of Vic in 1922, although Martí could not locate it there in 1928.⁷⁷
- *Septem psalmi Francisci patriarchae*, on paper, registered in an inventory from Tarragona from between 1438 and 1446.⁷⁸
- *Expositio in psalmos paenitentiales*, mentioned in 1732 as belonging to the Franciscans of saints Peter and Paul in Alcalá de Henares. In 1836 Torres Amat referred to this same text with a Catalan title. It has since disappeared.
- *Expositió dels set psalms penitencials*, an expensive parchment volume left in 1448 by the merchant Antoni Cases, who had collected every known work by Eiximenis except two, but including two apocrypha.⁷⁹ The book is said to be "in Latin and Catalan," but its two *incipit* and the *explicit* are all in Catalan and are not comparable to parts of surviving copies.
- *Saltiri*, on paper, sold in 1448. The *incipit* "Al molt honorable e molt savi" is an obvious misreading of Fontana's dedication "A la molt honorable e molt sàvia [madona Agnès]." The *explicit* is identical with the one in the previous bilingual volume, but it is in Latin, "per finita secula seculorum, Amen."⁸⁰
- *Salms* and *Saltiri*, three manuscripts, on paper or parchment, one illuminated, mentioned in Barcelonese inventories from 1484, 1524 and 1530.⁸¹ These are, without doubt, Fontana's translation, which was printed by Diego de Gumiel in Girona in 1495 under the title *Psaltiri (devotissim ... en laor de nostre senyor Déu y en menyspreu del mon)*. Even

⁷⁵ Monfrin, "La bibliothèque," p. 472.

⁷⁶ Massó, "Les obres," p. 672.

⁷⁷ Martí de Barcelona, "Fra Francesc Eiximenis," p. 441.

⁷⁸ Ibid., p. 442.

⁷⁹ J. M. Madurell i Marimón, "Manuscrits eiximenians: Petit repertori documental," in *Miscelánea Martínez Ferrando* (Madrid, 1968), p. 303, n. 25.

⁸⁰ Ibid., p. 301, n. 23.

⁸¹ Ibid., pp. 308-311, n. 49, 60 and 64.

though two thousand copies were printed,⁶² only one complete and one incomplete copy are known today.⁶³ One of the manuscripts calls the book *Flor del psalteri* or *De lahor de Déu*.⁶⁴

While we cannot enter here into details of Fontana's Catalan version,⁶⁵ we have to make two observations. The translator states that Lady Agnes, the widow of Ramon Savall, a city-councillor of Barcelona and then successor of Pere d'Artés at court, had provided him with a "short Latin book made and compiled in the style of the Psalter." We feel confident that he did not omit or add prayers to this original, except for the very last one. Therefore, his translation is a reasonable indication of what prayers were to be found on the now missing folios 6-10 of ms B. After the prayers corresponding to the second half of ms B, all of which have rubrics, Fontana writes that the psalms which follow were "taken from a small book by the same author." Indeed, the fifteen or seventeen prayers which follow in the manuscripts or in the first edition of the Catalan *Psalteri* correspond to prayers found at the beginning of the section in ms B entitled *De essentialibus in divinis*. Most surprisingly, in both texts these prayers lack titles. If Fontana was also given this second booklet from the Savall library, we could assume that it was written in Eiximenis' times. However: Were those few untitled prayers ever meant to be considered a separate work?

This last question could be easily answered assuming that ms B, although written in one hand and folioed in old Roman numerals from the present beginning to its end, is a codex of two distinct parts put together in the wrong order. A closer look will show that this is a distinct possibility, but will open still further questions.

MS B, Second Half: Bishop Berenguer's Laudatorium

Ms B begins a new quire on fol. 55 with a reference to a *Prologus* and the table of rubrics to three *tractati*. The index ends with "Hic finiunt rubricae totius libri," and the manuscript itself ends with the *explicit* "Hic finit praesens liber."

The first part, *De laude Creatoris*, transcribes twenty-seven prayers. The second part is entitled *De domino Jesu* in the table and *incipit*, and *De vita*

⁶² J. M. Madurell i Marimón and Jordi Rubió i Balaguer, *Documentos para la historia de la imprenta y de la librería en Barcelona (1474-1533)* (Barcelona, 1955), p. 199.

⁶³ David Viera, "Manuscritos eximenianos no catalogados por J. Massó Torrents," *EP* 80 (1979) 164.

⁶⁴ Massó, "Les obres," p. 675.

⁶⁵ See Curt Wittlin, "Un centenar de oraciones del *Psalterium* (*alias Laudatorium*) de Francesc Eiximenis traducidas al catalán por Guillem Fontana en 1416, con una oración original," to appear in the *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras* in Barcelona.

et excellentia Redemptoris in two places within the text; it contains twenty-two prayers. According to its *incipit*, the second part should offer prayers to the Virgin Mary and the angels, but this is not really the case. Only ms C contains, in part two, a dozen prayers to the mother of Jesus. After the verses "O crux fructex salvificus," which would make an ideal ending for this section, ms B adds a prayer to the Virgin, with a note saying that it had been "forgotten above" (here 2.10). The third part, *De (ordinatione et) vita Hominis viatoris*, opens with a somewhat repetitious and confusing announcement of a section on virtues and vices and one concerning the "negligentiae vitae praeteritae" and eschatological considerations. The concordance of prayers seems to indicate that the copyist of ms B changed sources after the sixteenth prayer (the ninety-fourth in ms C), since prayers 17 to 23 (prayers 180 to 188 in ms C) talk about dying and other-worldly punishments and rewards. However, only in ms C do we find an obvious program of prayers concerning the vices.

The three sections containing twenty-nine, thirty-two and twenty-three prayers respectively in the second half of ms B are well balanced compared with the three homonymous sections in ms C. However, the announcements of subsections, which would make sense in ms C but not in ms B, make us wonder if ms B is a true copy of the *Laudatorium* presented in 1404 to Bishop Berenguer. Why would Eiximenis send him only a selection of his prayers, in an order less logical than the one used in ms C? But even if this were the case, can we assume that the untitled prayers in the first half of ms B are the ones he omitted? Or are they prayers Eiximenis wrote after sending off the *Laudatorium* but before deciding to rearrange the collection in three thematic cycles?

First Half of MS B; the Mystery of the Psalmi paenitentiales

Section one of the first half of ms B, the title of which, *De essentialibus in divinis*, only appears in its *explicit*, opens with a prayer, the first words of which "Beatus vir ...," taken from Psalm 1:1, make it an ideal opening (here 3.15). The fact that folios 6 to 10 are missing make it impossible for us to number the prayers in this section, despite Fontana's translation, which is a sure guide to their content.

The concordance between manuscripts B, C and Z attracts our attention to fol. 27. Up to fol. 27 most prayers correspond to part three of ms C, while all the following ones, with one exception, correspond to part one. Prayers 1 and 8 of this set are also found in ms Z. ms Z transcribes the dedication to Pope Benedict as does ms C, but the order of its thirteen prayers is closer to the one we observe in ms B. It looks as though ms Z is based on a

manuscript which presented in one coherent section the prayers which in ms B form two blocks on fol. 57-67 and fol. 27-41. Could the exemplar of ms Z have been Bishop Berenguer's book?

On fol. 41 of ms B begins its second part, *De Trinitatis beatissimae mysterio et de personalibus et relationibus*, a section containing twenty prayers which in ms C are transcribed at logical locations in all three parts.

On fol. 51 we find an announcement of seven *Psalmi paenitentiales* and their outlines (see 4.7). However, nine prayers follow, whose content does not correspond to the announced themes. Neither do they correspond to the themes of the seven penitential psalms Cassiodorus had singled out in the Bible (6, 31, 37, 50, 101, 129, 142). Only the ninth and last prayer of this section, which follows the *explicit* "Hic finiunt praedicti psalmi paenitentiales" (see 4.6), seems to correspond to a description of a psalm, the seventh. But this prayer, like the introductory list, is not to be found in ms C. On the other hand, there are over a dozen prayers in part three of ms C which could be called "psalmi paenitentiales." Perhaps Eiximenis abandoned this heading once he had written more than seven; the title, however, might have remained in certain manuscripts.

ms C: Pope Benedict's Psalterium

Eiximenis seems to follow a pattern in the dedications of his late works: the *Scala Dei* for King Martin's coronation in 1396, the *Pastorale* for Hugo de Llupià's ordination as bishop of Valencia in 1398, the *Laudatorium* for Berenguer de Riba's nomination to the bishopric of Tarazona in July 1404. Berenguer, a prior of the convent of Saint Anne in Barcelona since 1401, was in charge of papal revenues in the region of Valencia. His relationship to Pedro de Luna (Pope Benedict XIII), Chancellor d'Artés and Eiximenis must have become quite intense when they were working on a plan to transfer the Pope from Avignon to Valencia. Eiximenis and d'Artés explained this plan to the city-fathers in early 1396, but King John's death in May of that year may have prevented any positive action.⁸⁶

Before he became bishop, Berenguer had bought copies of Eiximenis' *Llibre de les dones* and *Vita Christi*.⁸⁷ However, since we know that Berenguer bought books for the Pope, we wonder if he did not also acquire these two works on behalf of Benedict XIII. Berenguer was bishop for less than ten months. In August 1405 the papal treasurer sent money and four books

⁸⁶ Ivars, "El escritor Fr. Francisco," *AI* 15 (1921) 323.

⁸⁷ Perarnau, "Documents," p. 194.

from the deceased's legacy to Avignon; however, Eiximenis' *De devotione*, which the Pope had specifically asked for, was not one of them. Did Benedict XIII request these books from Berenguer's estate because he was behind their purchase and had already paid for them? Otherwise, how could the Pope have learned so quickly that the bishop of Tarazona had received, unexpectedly, a collection of prayers from Eiximenis? After the death of the bishop, Eiximenis found out that the Pope was trying to get the book he had dedicated to Berenguer. Flattered, he prepared to send Benedict a still larger collection of prayers, giving it now the logical thematic structure in three cycles that we observe in ms C. The new dedication, patterned on the one to Berenguer, offers but one new concept: the author "was informed lately by trustworthy sources" that the Pope was interested in prayers. There is no reason to believe that the Pope wanted to see Eiximenis' prayers for other than devout reasons, or that our writer sent them to him out of ambition.

The traditional assumption that Berenguer's and Benedict's collections of prayers were identical except for the dedication has to be replaced by a more organic view of a growing collection of prayers, offered at different stages to different persons. It is unlikely that Eiximenis revised his prayers before including them in a second or third "edition." Rather, we get the impression that in cases where he did reword a certain idea he left both versions in the manuscript. Compare, for instance, "Scientia tua augeri non potest nec minui, nec falli etiam nec mutari; quae cuncta prospicit unico et simplicissimo intuitu, ut fecundissima ars omnium, sine creata specie et discursu" in prayer 1.32 with "Augeri non potest nec minui, in nullo falli nec decipi, nec potest mutabilia nec immutabilia speculari. Cuncta intelligibilia se ipsa praeceps uno simplicissimo prospectu prospicit, non ab eis capiens speciem, sed seipsam intuens omnium completissimam artem" in prayer 1.33. (For similar examples, compare in part 1 prayers 18 and 19, 20 and 21, 32 and 33, 34 and 35, 36 and 37, 40 and 41, 53 and 54; in part 2 prayers 25 and 26, etc.). When the repetitions are far apart, such as in 3.85 and 3.151, it might indicate that Eiximenis considered memories of already existing lines to be new thoughts.

ms V is a derivative of ms C as far as number and textual quality of the prayers are concerned. Only nine prayers of ms C are not transcribed in ms V. ms V presents two prayers which are omitted in ms C; interestingly, they can also be found in ms B. By mistake, the copyist of ms V transcribed the prayer numbered here 3.67 in two widely separate sections of part three. Finally, the logical order of prayers we find in ms C is not apparent in ms V. The fact that differences in the order of prayers are especially great at the beginning or end of the three parts makes it unlikely that the copyist of ms V went back and forth in his exemplar in order to avoid the monotony of having too many

prayers on the same topic in succession. Therefore, we have to assume that ms V is based on a text which was as complete as ms C, but not yet structured.

D. DESCRIPTION OF THE MANUSCRIPTS

ms B

Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms 464, from the library of Ramon Dalmases. Old library classifications are the numbers 14 and 125. Bound in parchment, with the title on the spine *Eximenes: in Psalms; De laude Creatoris, excellētia Redemptoris, et vita viatoris*. Other titles on the front page, also added in the seventeenth century, are: *Expositio in psalmos penitentiales; De laude Creatoris, de altitudine et excellētia Redemptoris, et de ordinatione vite viatoris; fratris Eximenis*. This codex is in two halves, but folioed throughout from 1 to LXXXVII. Today folios v to xi (the inside bifolia of the first quire) and LXXXIV-LXXXV (an inside parchment bifolium) are missing. Several strips have been cut, without harming the text, from the bottom margin of parchment pages. Folios LXXXVIII to xc, which had been left blank, have been lifted. The verso of fol. LXXXVII contains a few musical notes. The quires are formed out of four bifolia of paper laid sidewise (filigrane: scissors) with one outside and one inside bifolium of parchment. The folios now measure 195 by 261 mm, having been cut back especially on top; the writing frame of two columns, with 29 lines of text on each page, measures 140 by 175 mm.

ms B was written by one copyist in the early fifteenth century. Initials are indicated for the illuminator by tiny black letters, and executed in blue with red embellishments, or in red with blue embellishments. Smaller initials indicate beginning of sentences, giving them the look of biblical verses.

The manuscript opens with a large *B*, initial of prayer 3.15 "Beatus vir" The prayers on fol. 1 to LV of ms B, its first four quires, are not rubricated. They could well have once been a separate book, or reflect the independent state of the exemplar. It is interesting to observe that the fourth and last quires of this first part of the manuscript contains only four bifolia of paper and that the copyist did not, as usual, announce at the bottom of the page the opening words of the following quire.

Folio LV is the first of a new quire, presenting a table of rubrics of all prayers which follow. Eiximenis' dedication to Bishop Berenguer begins on fol. LVII with a large initial *R*. Prayers follow it immediately without leaving much space. That the table of rubrics did not have to be added on separate folios after copying the text shows that one was already available to the copyist in his exemplar.

ms Z

Zaragoza, See of San Salvador, ms 15-49. This church on the Ebro, close to the cathedral, was much favored by the Aragonese Pope Benedict XIII; he donated two shrines of relics and paid for the construction of the steeped dome over the apex. This large codex transcribes in its first seven quires Peter of Tarantasia's *Breviloquium*, with an index, and in the next six quires Peter of Palluda's *Abreviaciones seu decisiones super quartum Sententiarum*. On the following quire begin *Alique recollectioes ex tertio libro de Petro de Palluda*, filling four quires, the last of which, with only four bifolia of paper, ends with "explicit Palluda."

It looks like Palluda's *Recollectioes* have been copied concurrently from quires of the unbound exemplar divided among four copyists. Unprecise planning for the use of the available space led to empty pages at the end of each quire. These were then filled by other copyists with Gerson's *Practica brevis super confessionibus audiendis* and, under the Catalan title *Noms de Déu en ebràych*, with extracts from Isidore's *Etymologiae* 7.1. This topic then led, on fol. 6v of that quire, to an extract on the "Tetragrammaton" in Eiximenis' *Primer del Crestià*,⁸⁸ and, from fol. 7v to 11, to a hasty transcription, with many abbreviations, of the *Opus magistri Francisci Ximenez de laude Creatoris, papae Benedictio XIII*. It seems unlikely that the exemplar used contained only these thirteen prayers. However, on fol. 11v we find an extract of yet another work by Eiximenis: chapter 4.44 of his *De natura angelica*, that is the Catalan *Llibre dels àngels*, which contains twenty-three divine names used in exorcisms.⁸⁹

The copyist of the extracts from works by Eiximenis seems to have had access to several works of his. Did these books belong to Bishop Berenguer in Tarazona, a town located not far upriver from Zaragoza? Or is the source related rather to books belonging to the papal chronicler Martin of Alpartil, prior of Zaragoza, who once owned the codex recently discovered in the Royal Library at Copenhagen by J. Perarnau,⁹⁰ which contains an Aragonese translation of this same chapter 4.43-44 on exorcism? As for the order of prayers in ms Z, it is closer to the arrangement in ms B, or even ms V, than to the one in ms C.

⁸⁸ David Viera, "Obras atribuidas a Francesc Eiximenis en el Manuscrito 15-49 de la Biblioteca Capitular de Zaragoza," *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 62 (1986) 181-184.

⁸⁹ Ed. by Jill Webster, *Medieval Catalan Folklore. Excerpts from the Works of Francesc Eiximenis, 1327-1409* (St. Andrews, n.d.), pp. 38-47 (English translation pp. 12-21).

⁹⁰ Josep Perarnau, "Un fragment del *Llibre dels àngels* de Francesc Eiximenis traduit a l'aragonès," *Arxiu de Textos Catalans Antics* 4 (1985) 187-212 (with an ed. of chaps. 43-44).

We do not know who first identified the *Opus de laude Creatoris* intercalated in the Zaragoza manuscript. A microfilm of it was added to the collection of reproductions of the works by Eiximenis in the Biblioteca de Catalunya in Barcelona a long time ago. It was then filmed again for the Hill Monastic Manuscript Library at Saint John's Abbey in Minnesota, whose *Checklist* was used by Viera in an article of 1979.⁹¹

MS V

Valencia, Library of the old University, ms 726; described by Gutiérrez del Caño in 1913.⁹² Magnificent copy on vellum made for King Alfons v, the Magnanimous, in 1443. Eiximenis' dedication to Pope Benedict XIII was omitted. According to research by Amparo Villalba Dávalos,⁹³ the copyist's name was Gabriel Altadell; the leather over the wooden covers was worked in a mudejar-motif by Domingo Sala (pieces of it were used in the recent restoration); the binding was embellished with four small gilded silver buckles and two silver clasps by Juan Pérez, now missing; the cuts were gilded and painted by Francisco Samayso. Pedro Bonora painted the first page and fol. 128v, making use of the newly learned Florentine style of the "bianchi giari," and an unknown artist embellished fol. 65. But the first folio was lost and had to be redone by Leonardo Crespi, who also illuminated Alfons' book of Hours conserved at the British Library ms Add. 28962. In addition to this opening page, Crespi also embellished four very large initials and the seventy-two small initials and ends of lines in the poem "O crux fructex" by applying gold leaf on the vellum and then painting on them in blue and red. The volume was preserved and catalogued at the library of San Miguel de los Reyes as Lit. B, Plut. 3, n. 4.

The volume measures 182 by 265 mm; the text fills a writing frame of 95 by 135 mm, with margins of 35 and 52 mm inside and outside, and 45 and 82 mm above and below the text. The 24 lines per page present a continuous block and are justified along the right margin. The small initials of individual "verses" are scattered over the page, in contrast to the more austere ms C where they are all at the left margin. The quires have six bifolia of vellum each, except for the last which has five bifolia. Total of 239 folios.

Altadell wrote in humanistic half-uncials, with individual letters often touching. His spelling of Latin, however, is still medieval and provincial; for

⁹¹ Viera, "Manuscritos eximianos no catalogados," p. 164.

⁹² Marcelino Gutiérrez del Caño, *Catálogo de los manuscritos existentes en la Biblioteca Universitaria de Valencia* (Valencia, 1913) vol. 2, n. 1201.

⁹³ Amparo Villalba Dávalos, *La miniatura valenciana en los siglos XIV y XV* (Valencia, 1964) 91-93.

example: "bivas, phederis, pasciens, evicerans, beatifice, adecasbas, ytineris, exibet, hostendis, auamento, oculos, methaforis, scilet." Calligraphy was obviously the most important consideration in preparing this royal manuscript. Some scribal errors show a lack of familiarity with uncommon Latin terms such as "paranymphus" transcribed twice as "per alimphus." Corrections were made reluctantly and with great care. It is unlikely that the copyist wanted to do anything but copy literally the manuscript brought to him. That text was basically identical with ms C, except for the order of prayers.

MS C

Cathedral of Valencia, the Biblioteca Metropolitana, ms 151 (*olim* 302). Olmos y Canalda described it in 1928 and 1943.⁹⁴ On its back we find the inscription *Ximenes: Prologus Laudatorius*, and on the cut of the pages *Laudatorio d. Ximene*. This is a beautiful small prayerbook, written on white vellum and bound in chamois leather. The pages measure 100 by 145 mm, and the writing frame 57 by 90 mm, leaving margins of 14 and 27 mm on the inside and outside, and 22 and 37 mm on top and on the bottom. The initials, alternating between red and blue, are carefully embellished with fine lines which often descend over most of the page. Each versicle begins a new line, with a smaller initial. Prayer titles are in red and, if they do not fill the line, are completed with decorative lines.

This manuscript is the careful work of only one copyist from the first decades of the fifteenth century. The first quire has only three bifolia of parchment, all the others have five. New quires begin on folis. 7, 17, 27, 37, etc., counted by the bookmaker in the lower corner according to abc. The volume opens with thirteen folios of preliminary matter and one blank folio; then follow 324 folios containing prayers. The explicit *Laudatorium*, however, appears on fol. 323, and the three prayers to the Virgin which follow, written in the same hand, are apocryphal (see 4.1-3).

The spellings in ms C are typical for a copyist from eastern Spain of the early fifteenth century. Although they would not have surprised the medieval reader, for the modern reader such spelling idiosyncrasies are a source of difficulties and confusion. Keeping them in this first edition would only detract from concentrating on the content and from enjoying the author's thoughts. In addition to the regular medieval spellings of oe and ae as e ("pene = poenae, sepe = saepe, eres = haeres, cepius = saepius"), of c or sc before i or e ("cicius = citius, cessitas = caecitas, noscivus = nocivus, scito

⁹⁴ Elias Olmos y Canalda, *Códices de la Catedral de Valencia* (Valencia, 1943), p. 214, n. 302.

= cito"), and the absence of a clear distinction between *u* and *v*, *i* and *j*, and *i* and *y*, we find irregularities in the use of *h* ("nichil; nunch; inhercia = inertia"; but "ortus = hortus"), unetymological double consonants ("opus, vocasti, enarrare, excessus, retifica = rectifica," but "sagite = sagittae, agravare = aggravare"), incorrect assimilation of prefixes, confusions with Greek digraphs ("prophanus, spera, metaforis") and voiced or unvoiced stops ("optimus, capud"), superfluous glide consonants ("dampnatus, perempni") and problems with the spelling of *g* ("linga" but "guaudium") and *q* ("sterquore" but "obliccare," "equus = equus = aequus"). The typical Spanish prothetic *e* before *s* followed by a consonant ("estas = stas, inestabiles") is quite frequent. We also find cases of agglutination, such as "attemptacionibus" for "a temptationibus."

E. EIXIMENIS' PRAYERS: CONTEMPLATIONS OF A FRANCISCAN, PRIEST AND MYSTIC

The Program

Eiximenis may at first have collected his prayers under the six headings which are preserved in the two halves of MS B, but the books he dedicated to Bishop Berenguer and Pope Benedict show only three parts, on God, Christ and Man.

Part one, *De laude Creatoris*, opens with theological prayers on the Trinity, and then dedicates one or two prayers to the praise of God through his divine attributes and dignities. No influence from Llull's many works listing the divine virtues can be found here. Thoughts on Paradise complete this section.

Part two, *De vita et excellentia Redemptoris*, contemplates the life and death of Christ in prayers on his incarnation, birth (adding here a dozen important prayers about the Virgin Mary – not taken into account in a paper by S. Bartina⁹⁵ – and one about Joseph), epiphany, baptism, last supper (with four prayers for priests about to celebrate the eucharist), sufferings of Christ and Mary, death, resurrection and ascension. The verses "O crux fructex" from Bonaventure's *Lignum vitae* conclude this section. The seven prayers which follow recall the glories of Heaven enjoyed by the prophets, apostles and saints.

Part three, *De vita et ordinatione Hominis viatoris*, could easily be subdivided into four sections: Contrition, Confession, Satisfaction, and Preparation for Dying, even though there is some overlap. The four introductory prayers

⁹⁵ Sebastián Bartina, "Francisco Eiximenis (ca. 1327-1409) y el culto mariano," in *Acta congressus mariologici 5* (Rome, 1981) 171-194.

of MS C appear in MS B at the beginning, and in MS V at the end of part two. Prayers concerning hell, purgatory and heaven are placed at the end. Prayers 29 to 116 are examinations of conscience, but do not treat each sin or vice in a particular order. It seems significant for Eiximenis' character that he did not follow here a ready-made list of vices from a book on confession and penance, not even from his own *Terç del Crestià*. What is lost in completeness is a gain for spontaneity. Many themes are followed by positive reflections, as prayer 82, "Contra stultam securitatem," followed by prayer 83, "Cur non consideras futura et quae possint tibi contingere?" Under these circumstances it is difficult to say where the section on confession ends. A conciliatory tone characterizes prayer 117 and the following prayers, giving hope to the sinner, who with prayer 128 starts praying for himself and receives advice on how to avoid further temptations. As in previous works of his, Eiximenis was planning on ending this book too with a description of the eternal punishment and rewards after the final Judgment. These themes appear in the *Psalterium* in prayers 146, 147, 152, 159-161, 172 and 173, but the author kept adding still more prayers on topics familiar from other *Artes moriendi*, ending with prayers 186-188, which are contemplations of the "gloria paradisi."

The structure of the *Psalterium* is apparent in the titles of the prayers. Eiximenis probably did not rubricate his prayers as he wrote them. By adding titles before sending off his collections Eiximenis (or his copyist) followed at first the formula "Psalmus in quo petitur" (or "confitetur" or "laudatur"), which explain the title *Psalterium* for the book, but later started each rubric only with "Laudatur," thus suggesting the title *Laudatorium*. The seven prayers at the end of part one show their extraneous origin by not having "Psalmus" or "Laudatur" in their titles. In part two, titles with "Laudatur" are less frequent, prayers having become mostly descriptive of episodes of Christ's life. Part three has only two rubrics with "Laudatur" (4 and 189, the last), both of which may have been transferred from other sections. Titles in this part are quite short, often beginning with "Contra" or "Confiteatur." It seems likely the rubricator of MS V lengthened some of these titles, adding, for instance, "Hic tractatur de ..." to fill the space provided for. A second or third prayer on the same topic often, but not always, is entitled "Alius psalmus de ..." or "Laudatur etiam ...".

Secondary Themes

Regretfully, Eiximenis' contemplations and prayers permit only a few personal insights. There are, nevertheless, several passages where the author's personality surfaces. Eiximenis' belief that the world would come to an end

in 1400 supplied the inspiration for prayer 3.84, obviously written before the end of the century. "Why desire earthly goods?" he asks; they will not last long, since we are getting close to the "centenarium annum futurum, ex quo transacta erunt omnia." MS B, copied after 1400, omitted the word "futurum." It could be that a "fin de siècle" malaise did indeed contribute much to Eiximenis' thinking and praying at the time. He may have been in his late sixties, for allusions to old age are frequent in the *Psalterium*, such as: "accessit antiquitas" 3.55.2, "in extremis labore" 3.91.11-12, "ecce mors in ostio" 3.6.6, "finis vitae meae iam proximus est" 3.114.6.

This consciousness of approaching death and the imminence of the day of reckoning lead to confessions of wasted time, of not having secured a good Christian death: "Perdidi tempus" 3.5.8 and 183.5, "oculis apertis pergo ad mortem" 3.54.5, "apertis oculis volo damnavi" 3.42.10, cf. 3.78.5. Much material in part three addresses the theme of "decrescit tempus vitae meae, sed malitia mea semper augetur" 3.36.4-5. However, the fact that we are dealing with a formula and not autobiographical self-accusations becomes evident when we compare prayers 3.108 and 3.139: "Transegit infantiam sine innocentia, pueritiam cum malitia, iuventutem cum grandi nequitia, et desperabilem senectutem." / "Pueritia mea tibi dissoluta exstitit, iuventusque pessima, et antiquitas nequam." Nevertheless, the lapidarian opening of prayer 3.29, an echo of Psalm 36:25: "Junior fui etenim senui, nec ex hoc peccata dimisi," is just as haunting as Saint Augustine's confession: "Iam mortua erat adulescentia mea mala et nefanda, et ibam in iuventute, quanta aetate maior, tanta vanitate turpior" (*Conf.* 8.1).

Repeatedly Eiximenis accuses himself of wasting the time allotted to him to procure eternal rewards in sinful and pernicious pursuits: "Cur me deflectat rerum copia, honor mundi, voluptas carnis, si ista me habent perdere et damnare?" (3.84.10-11). This may be more than a literary topic, since we find many similar statements, such as "Propono et promitto ingentia" 3.6.4 and "inutilis curiositas" 3.5.4. Lesser sinners have been punished severely already in their lifetime (1.53, 58, 62, etc.); not to repent is therefore utterly foolish. It is a miracle that God withholds well deserved chastisement for so long. Since God makes it so easy to repent and to please him, why don't we pray more, fear him more, love him more?

The fact that Eiximenis was a priest ("religiosus sum" 3.82.2) and that he was hoping that the *Psalterium* would circulate among priests has left several traces. To improve the moral standards of the contemporary clergy was probably a lifelong preoccupation of his. This desire led him to write the *Pastorale*, and to praise Pope Benedict XIII for "in ordinatione vitae cleri quam maxime exquisite attendere." To be a ruler of men is an awesome charge; to accept responsibility for their spiritual well-being and not work

hard enough to justify the financial rewards from the Church, money which could go to the poor, will be severely punished (cf. 3.116). The *Pastorale*, the *Llibre dels àngels*, and the *Vita Christi*, all have chapters warning "Com és perillosa cosa regiment de ànimes" by saying "No desigets offici de regiment de ànimes," "Do not aspire to become a spiritual leader of men!" Did Eiximenis not become a bishop until his late seventies because he had dissuaded the royal family — which lobbied intensely to get a bishopric for Joan Eixemeno — from obtaining such honours for him?

That Eiximenis should include among his prayers the ones numbered 2.50, 52 and 53 in which he discusses how frequently a priest should say Mass, confess and take Holy Communion is surprising to modern sensibilities. We also feel a little uneasy about the lengthy, highly intellectual, theological *excursus* in part one, in which Eiximenis contemplates the mysteries of the Trinity and ponders the following mysteries: Why God allowed his innocent Son to suffer (1.35); nearly destroyed the world (1.36); placed a beautiful soul into man's corrupt body (1.36); permits eternal damnation for people who, could they have known him, would have served him better than many a Christian (1.37). These questions were, of course, not very original, and Eiximenis mentions them also in other works. Their interest lies in how he treats them here in the form of contemplations.

Another divine mystery is God's freedom not to create this world, to create it in ways not revealed in the Bible (1.18), or to create other inhabited worlds (1.47). Eiximenis, showing his Oxford background and the influence of local cartographers like the Mallorcan Jew Hasdai Crescas, takes a non-Thomistic position.

Another question discussed in Eiximenis' times, especially in Franciscan circles, concerns Saint Joseph's bodily ascension into Heaven (2.26, 27, 35). Our author describes Jesus' putative father as "virgo semper" 2.27.5, "vetulus" 2.26.4 and "senex" 2.26.13, adding: "a multis creditur suscitatus" 2.27.21. Eiximenis describes Joseph's happy play with the infant Jesus with much Franciscan piety and spirituality, which are also evident in the Nativity prayers. Not only does the language become more pietistic ("Jesus parvulinus et pauperculus" 2.34.3), but also questions are asked here which have their root in apocryphal literature and in pseudo-Bonaventure's *Meditationes vitae Christi*: How could Mary have had enough milk on the flight to Egypt (2.34)? How could good Joseph have lost his son in the Temple (2.35)? Did Jesus beg for food during the three days he was lost (2.35)?

Similar sentimental outbursts are found in the section on Christ's Passion, in which direct questions become numerous. Frequently, the author appeals to his own soul, as if initiating a dialogue. The Virgin's prayers at the Cross should be compared with chapters 9.97, 113, 125 and others of the *Vita*

Christi; other prayers are similar in content to certain chapters of the *Libre dels àngels*. In all three works we find prayers to the five wounds of Christ or the parts of the Cross (2.63-65). The Cross is called "the book of my consolation" (2.64.2) and Eiximenis twice recommends entering into Jesus through the wound of his side (3.8).

An anthology could be compiled from the *Psalterium* which would nicely show the change from simple but sincere prayers to the philosophical-theological musings of a friar, devout contemplations, and finally rare releases into mystical flights. However, the *Psalterium* taken as a whole is not the work of a mystic, although mystical vocabulary is patent: "te sitit anima mea" 2.18.3, "de te inebriabor" 1.48.17 and 3.1.16, "anima inflammata, illuminata, liquefacta" 2.25.13, "in eius amore inardesco" 3.94.8, "ferveo et incalesco" 2.29.3, "amor tuae laudis inflammavit me" 3.95.4-5, as in the imagery of lovers' trysts, with kisses and embraces in secret places. However, while we observe an obvious desire for the beatific vision, for which Eiximenis wants to die a martyr, the description of the heavenly delights has more mystical overtones in the final chapters of the *Llibre de les dones* than in the allusions of the *Psalterium*. More than ever in his many years as a writer, Eiximenis must have suffered in his old age from the impossibility of finding words to describe the divine mysteries. "Quis enarrare sufficit ...?" (Eccl. 18:2) is the opening complaint of many prayers, and we find many echoes of John's "Non ad mensuram dat Deus Spiritum" (3:34).

Much further study of Eiximenis' devotional works, including the Catalan *Vita Christi* (which the *Psalterium* complements, forming a unit of literary creation), is needed to determine the degree of his originality. Saint Bonaventure may have fueled his spiritual growth and offered a model for its verbal expression. But the perfect balance of form and content in our author's later work indicates that he was able to proceed beyond the stage of mere imitation, becoming a leader himself.

Language and Style

If we did not know the author of the *Psalterium*, it would be unlikely that we would attribute it to Eiximenis. His Catalan works are characterized by a certain prolixity, an abundance of *exemplia* and more or less faithful quotations and summarizing extracts from other authors. Their length alone suggests that revision for stylistic polishing was never done.

Eiximenis must have approached the writing of the *Psalterium* in a different frame of mind, making a clear distinction between moral or ascetic writings in the vernacular and prayers addressed to God. While he was a teacher of prayers in Catalan, for his own use he preferred the stylistic

challenge of literary Latin. The Bible and particularly the Psalms were obviously his closest model. Eiximenis might have known medieval prayer-collections and read the meditations of Pseudo-Augustine, Saint Anselm, Saint Thomas, Ludolph the Carthusian; however, the Church hymns and the Bible offered ample inspiration and models for his own compositions.

While one could argue that prayers as a literary genre do not allow references to other writers, Eiximenis' position in the *Psalterium* seems to be that proper names altogether should be avoided, except for stylistic effects. In a surprisingly modern way, proper names appear often in groups, such as the list of patriarchs, prophets, or apostles (1.36, 56; 2.11, 39, 58, 80, 81, 82; 3.95).

Eiximenis indicates only rarely that he quotes the Bible, most of the time to introduce words of God or Jesus. In 1.58, for instance, we find a passage which begins with a rewording of the verse "Datus es tamquam oblivioni a corde" from Psalm 30:13 and continues with "et fere omnis homo recessit a te Deo." In the next sentence Eiximenis uses a form of "dicere" to introduce a quotation from Ezekiel 33:11: "Et tu taces, dissimulas et supportas omnia, expectans paenitentiam peccatorum, te dicente nobis: Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat." He adds a reflection on a triad of nouns which could be the objects of the three verbs "tacere," "dissimulare" and "supportare" used before: "Quis cogitare sufficit iniurias, contemptus et ingratitudines quas tibi iugiter irrogat mundus iste?" A quotation from Ezekiel 18:22 follows and is introduced by a second synonym of "to say": "Et tu post haec omnia intonas, quasi nullo modo offensus: In quacumque hora ingemuerit peccator, iniquitatum eius non ulterius recordabor." Without further comment between the quotations, but interpolating a gloss, Eiximenis, after the words "et addis" completes the paragraph using Ezekiel 33:11: "quare moriemini, filii Israel, id est christiani, per fidem Deum videntes." Already in the Bible God's words are introduced with "et dixisti" and "dicit dominus Deus," but Eiximenis presents all three concepts as direct speech, introduced by three different verbs.

The preceding example has shown that Eiximenis did not always quote the Bible literally. Compare the following passage from prayer 2.46 with Matthew's 23:23: "Non enim permittebas quod in templo venderent nec emerent nec simoniaca exercerent. Non patiebaris quod discutirent culicem et deglutirent camelum, nec quod sic decimarent mentham et cuminum, et quod dimitterent quae graviora sunt legis: fidem, iustitiam et iudicium" The syntactical changes, the omission of the word "anethum," the lexical

substitutes, the inversion of word order, do not distract from the biblical message, the only important matter for Eiximenis.

Imbued with the spirit of the Scriptures, Eiximenis moves easily from one biblical idea to another. Prayer 3.63 opens with the words of Psalm 118:176: "Erravi sicut ovis quae perii." The idea is restated in new terms: "Fugitivus enim sum ...," and "Recessi a te ...," leading directly to the parable of the prodigal son "... in regionem longinquam, et dissipavi omnem substantiam donorum quae mihi dedisti." Again, these are not the exact words of Luke 15:11. However, Eiximenis' memory was better than that of the amanuensis of ms B, who substituted "peccatorum" for "porcorum" in the sentence which follows: "Ecce factus sum custos porcorum vilitatum mearum, et de earum siliquis ventrem vacuum non valeo satiare." (ms B also transcribes "peccatorem" instead of "peccatricem" in 1.53, even though it is a clear allusion to Mary Magdalene.)

In the last example we observe one of the major stylistic techniques of Eiximenis: alliterations ("ventrem — vacuum — valeo"). This style was widespread in fourteenth-century religious literature, and our author adopted it with gusto. We not only find binary groups like "pondus peccati" 3.7.23-24, "lubricus lectus" 3.140.6, "efflagitant fletibus" 1.44.27, "cura carnis" 1.1.12, "verax in verbis" 1.40.3, "fideliter famulari" 1.25.19-20, but also much longer series: "me vas penitus vacuum video omni virtute privatum" 3.101.2-3, "reverte ... in nova vitam tuam veterem" 3.18.34, "iuxta velle volo vivere" 3.173.8-9, "saepe succumbit stulta sapientia" 1.34.9-10, "statim ad flatum temptantis turpiter cado" 3.29.9-10. In a group of prayers beginning with 3.110 Eiximenis seems to have attempted to structure the final paragraph of each prayer on a specific sound: "Plenitudo pietatis ... parcas ac protegas" (3.111); "Salus ... salvandorum ... sana me et sanabor, quia tu solus" (3.113); "Firma ... Fortitudo ... nec deficere ... fundamentum" (3.114); "Creator ... cogitatus ... occupa ... complaces ... cumulant" (3.115); "Sapientia ... semper serviamus" (3.117); "Fons ... offensa ... facias" (3.118); "clementia, compunge et concute" (3.119); "Amor ... amorem ... amare ardenter" (3.120).

This last example shows the rhetorical device of the *conjugata verba*, which Eiximenis also used frequently ("vivi vivunt" 1.8.11, "quiete ... quietari" 1.9.19, "sapiat sapor omnis sapidi" 1.7.5), although word-plays like "sit ... crucifixus mundus ... et etiam ego mundus" (3.120.16-17) are rare. Most often a certain word is repeated — or echoed by a derivate — as a *leitmotiv*, such as "caro" — "carne" — "incarnatum" and six other related forms in the last paragraph of prayer 2.7. Such repetitions are most frequent at the beginning of consecutive sentences, such as in the list of thirteen themes for contemplation in 3.62, twelve of which begin with "Scimus." Seven sentences

in prayer 3.126 begin with "Scis quod cupiam." Similar constructions with the exclamation "Utinam" (3.120), "Miserere" (3.133), "Memento" (3.134), the questions "Quid est quod?" or "Cur?," all show the influence of litanies.

This style is carried one step further in 1.42. The question "Et unde, bone et optime Domine?" followed with the reference of one of God's many mysteries, is repeated fourteen times and always answered with the words "Certe, a tua bonitate," specifying this noun every time with a different adjective in the superlative form in alphabetical order. This elaborate structure has not been recognized by all copyists and we do not know if Eiximenis had carried it to its very end. Eiximenis also uses the form of the *abecedarium* in two more prayers, 1.65 and 3.18.

Similar to alliterations are the parallelisms in endings, which are used less often in the *Psalterium*. The verses "O crux fructex salvificus" in prayer 2.79 have the appearance of rhymes because most end in the past participle "-atus." Eiximenis had already copied in his *Scala Dei* this variant reading of Bonaventure's *Lignum vitae*. We observe that ms C omits the four-line antiphon, and that ms V offers variants in many lines. A third anonymous version of Bonaventure's prayer, combined with an abridged version of the prose-part in this text, can be found in ms 473 of the Biblioteca de Catalunya, fols. 1-5v, which has an *explicit* from 1491.⁶

Prayers 2.10 and 4.3 offer a series of participles in "-ata," but the second is of dubious authenticity. Eiximenis more likely avoided overt poetic rhythms and rhymes. The splendid opening verses of prayer 2.67, "Surgit Christus cum trophaco. Iam ex agno factus leo," are a quotation.⁷ Litany-like parallel constructions, leading to verse-like symmetries, must have tempted Eiximenis at times to try his hand at writing poetry and hymns. But he resisted, perhaps because of Franciscan humility, keeping in mind the practical purpose of the *Psalterium*. The extensive prayer 1.2 uses in a final paragraph the structure "summus xx habet yy" nine times, with all the x's being two-syllable nouns ending in -or, and the y's two-syllable words ending in -m. Alliterations, especially with f, abound: "fanum, fontem, flammam, fulgor, fundum, fervor." But the rhythm is broken with the prosaic next sentence: "Hic excessive aspicitur et ...," followed by a new parallel

⁶ Nolasc Rebull, "Una traducció antiga del *Lignum vitae* de sant Bonaventura," *EF* 79 (1978) 63-81.

⁷ Cf. Josef Szövérfy, *Die lyrische Dichtung des Mittelalters: Die Annalen der lateinischen Hymnendichtung* (Berlin, 1965), 2: 270-271. The beginning of prayer 2.65, "Crux fidelis," also quotes a hymn. Cf. Franz Joseph Mone, *lateinische Hymnen des Mittelalters* (Freiburg im Breisgau, 1853; rpt. Darmstadt, 1964), 1: 131-134.

construction: a polysyllabic noun in the genitive form combined with a two-syllable noun ("primitatis ordo; simultatis nexus; conformitatis lingua," etc.). After ten similar groups, the construction is inverted and applied to plural forms: "Hic silet et chorus angelorum," with changes of the verb, "stupet et status viatorum, tremet abyssus infernorum" In the final eight pairs, all these possibilities are mixed. It is unlikely that Eiximenis should not have seen how easily these lines could have been turned into verses such as: "Silet chorus angelorum, stupet status viatorum, tremet fundus infernorum, fervet turba devotorum" We conclude that Eiximenis consciously avoided sustained rhythmic prose or rhymed verses, considering rhetorically heightened speech with semantic and syntactic parallelisms more adequate for his purpose.

While poetry offers more variety in the form of presentation, rhetoric invites elaborations on a more conceptual level. In his *Psalterium*, Eiximenis shows his mastery of synonyms, metonyms, metaphors and similes. Parallel constructions often lead to a show of *copia verborum*, as in 3.128: "A xx libera me, per yy adiuva me," followed by the variants "absolve," "elonga," "exclude," "exaudi," "succurre," and others. Metonyms are, of course, especially frequent in the form of epithets for God, Christ and Mary, culminating in the *abecedarium* on the names of God in 1.65. Much of this is traditional, and we find more of Eiximenis' originality in his metaphors. Jesus is called "calamus superni scribae" in 3.104.13-14; the Holy Spirit, "pondus gloriae" in 1.7.12; the Virgin Mary, "thesauraria dolorum" in 2.55.20-21. Images and comparisons, on the other hand, are not as frequent as we would expect from a Franciscan friar. Eiximenis was more of a scholar than a born story-teller with a lively and original imagination.

Eiximenis' use of Latin should be studied in conjunction with his still unpublished *Pastorale*. Vocabulary and syntax are modeled on the Missal and the Bible, which offer a variety of styles. The *Psalterium* shows much fewer medieval characteristics than other late fourteenth-century Latin texts from Spain. We observe many non-classical uses of prepositions, such as "ambulare post carnis concupiscentiam" 3.74.7-8; "voces tuas post me audio" 3.43.26; "intendere circa operari meritorie" 3.69.5; "nec propter dormire" 2.20.22; "amor ad Christum" 2.61.12; "recordare de nobis" 2.16.8. Infinitives are used as nouns, as in "a cuius velle dependet" 2.31.8 or "tuum sapere nihil effugere potest" 1.34.8.

The influence of the Catalan or Spanish language on Eiximenis' Latin is much less pronounced than we would have expected in this writer. "Trufa" and the corresponding verb "trufar" are favorite terms of his in his popular Catalan works; however, "trufa" and "trufare" are also used by other medieval Latin writers. The same is true for the use of "unum" in constructions such

as "unum cogito" 3.26.15, "unum discerno" 3.165.6, or "hoc est unum quod," "this is one thing which" 1.1.7.

F. THE PRESENT EDITION

We are editing here ms C, of the Cathedral of Valencia, which is the most complete and the only manuscript that presents the prayers in a logical order. MS C is also the most perfect copy for textual reasons. The best demonstration of this can be found in prayer 1.42, where the noun "bonitas" is modified by superlative adjectives in alphabetical order. To fit into this list, "karissima" is spelled with a *k*, a rare letter which caused misreadings in ms B ("largissima") and ms V ("latissima"). However, this same prayer also shows that ms C might not be perfect either: there is no phrase where "bonitas" is modified with an adjective starting with *o* or *q* and the *abecedarium* is not complete.

The regularization of spelling according to standard classical orthography in this edition will be a loss for scholars looking for examples of influence of the vernacular on regional spelling habits and might be regretted by readers who enjoy the medieval flavour of unstandardized spelling. However, this uniformity should contribute to an easier reading and appreciation by a larger audience. The separation into paragraphs is ours, showing most often the basic structure of invocation, text, and conclusion. In invocations of God by epithets, the first term used is usually capitalized (e.g. "O igitur, Desiderabilis et amabilis ...") to aid comprehension.

The three spurious prayers found at the end of ms C, after the *explicit* of prayer 3.189 (probably forgotten by the copyist earlier on, as the table of concordance p. 301 seems to show), are transcribed in the Appendix, followed by the five prayers found only in mss B and V, more likely to be compositions by Eiximenis;⁹⁸ but 4.7 is not a prayer. The limited critical apparatus does not indicate obvious copyists' mistakes, small changes of no consequence, or deviations in word order. Separation of sentences is clearly indicated in ms C by line breaks and large initials. Other punctuation marks have been introduced for ease of reading and to highlight phrasal parallelisms. The apparatus fontium is limited to biblical quotations and parallel wordings. Quotations marked as such (as in 2.8.13, "Dixit propheta: Quae non rapui tunc exsolvebam," - Ps. 68:5) are rare in the *Psalterium*. Eiximenis usually weaves biblical phrases into his text by adapting them

⁹⁸ While this publication was in second proofs, I discovered the original of 4.8 ("Transfige, domine, ...") to be the "Alius prologus sive oratio" of St. Bonaventure's *Stimulus amoris*, in *Opera Omnia*, ed. A. C. Peltier (Paris, 1868), 12: 632-633.

grammatically and often changing the word order. Since often, maybe even intentionally, he replaced biblical terms by synonyms, the distinction between quote, paraphrase and mere allusion becomes difficult. For instance, in 1.31.11 and 1.38.4, "Quis mutat tempora, nationes variat?" only the first phrase quotes Dan 2:21 "Ipse mutat tempora et actates, transfert regna." Were "nationes variat" used alone as a reference to a biblical concept rather than a quotation or an echo of biblical language, it would not be listed in the apparatus. Along the same line, only in places where the verb "respondere" is used in the question sinners will ask themselves on judgment day (e.g. "Quid respondere potero tunc tanto iudici?" [3.42.14-15]) will there be a reference to Job 31:14, "Quid respondebo illi?" but not in the over fifty places where "Quid dicam?" or "Quid faciam?" is used. Since the context is the same, it would be a mistake, I think, to refer in these cases to John 12:27, "Quid dicam?" In short, "opus manuum tuarum (sum)" is considered a quotation, but not "opus tuum (sum)," and even less "creatura tua (sum)." Also, even though "O infelix ego" is used in the same spirit as in Rom 7:24, there will be no reference to this at any of its two dozen appearances. Allusions to biblical stories, such as in the series "(non horres) confidentem latronem, non lacrimantem peccaticem, non supplicantem Cananeam," etc. (1.53 and 54) are not usually identified.

For reading parts of my transcription of the text of the *Psalterium* I sincerely thank Modest Prats, presb., and Christopher Pritchett, prof. emer., and, for a critical review of this introduction, professors David Viera and Kevin Kirley, CSB.

Psalterium
alias
Laudatorium
magistri Francisci Eximenis

Sigla

- B = Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms 464.
C = Valencia, Biblioteca Metropolitana (Cathedral Library), ms 151. Base text.
V = Valencia, Biblioteca Universitaria, ms 726.
Z = Zaragoza, Biblioteca Capitular (See of San Salvador), ms 15-49, fols. 7v-11.

Structural Table of Rubrics

Prologus (domino Berengario, espiscopo Tirassonensi)	47
Prologus (domino Benedicto, romano pontifici)	47

I: DE LAUDE CREATORIS

1. Ut detur laudatori cordialiter assurgere ad laudandum Deum	49
2-3. Beatissimae Trinitatis mysterium et laus	50
4. Laudatur persona dei Patris	53
5. Laudatur persona dei Filii	53
6-8. Laudatur persona dei Spiritus sancti	54
9. Laudat divinam essentiam ut tribus personis commune	56
10-16. Laudat Deum	57
17. Psalmus de oratione dominica	60
18-19. Laudatur Deus in sua aeternitate	61
20-21. Laudatur Deus in sua immutabilitate	63
22. Laudatur Deus in sua simplicitate	64
23-24. Laudatur Deus in sua immensitate et infinitate	65
25-28. Laudatur Deus in sua excellentia	67
29-31. Laudatur Deus in sua omnipotentia	69
32-33. Laudatur Deus in sua scientia	71
34-37. Laudatur Deus in sua sapientia	73
38. Laudatur Deus in suis altis operibus	77
39-40. Laudatur Deus in sua veritate	77
41. Laudatur Deus in sua rectitudine et fidelitate	78
42-43. Laudatur Deus in sua bonitate	79
44-45. Laudatur Deus in sua pulchritudine	81
46-47. Laudatur Deus in sua voluntate	82
48-49. Laudatur Deus in suo amore	84
50-51. Laudatur dominus in operibus creationis	87
52. Laudatur Deus in gubernatione totius mundi	88
53-54. Laudatur Deus in sua misericordia	88
55-56. Laudatur Deus in sua iustitia et rectitudine	91
57-58. Laudatur Deus in sua patientia	94

59-61.	Laudatur Deus in suis beneficiis	95
62.	Inducit nos ad semper faciendum gratias creatori	98
63.	De effectu gratiae in nobis	99
64-65.	Laudatur Deus in suis divinis nominibus	100
66-67.	De gloria paradisi	102
68.	Incitat nos ad laudandum Deum in angelo principe paradisi	103
69.	Hic ostendit Deum non posse sufficienter laudari	104

II: DE VITA ET EXCELLENTIA REDEMPTORIS

1-9.	De incarnatione Christi	106
10-20.	De laude matris Christi	113
21.	De praegnati beatae virginis Mariae	119
22-26.	De nativitate Christi	119
27.	De dignitate Ioseph, nutricio Christi	123
28.	De circumcisione Jesu Christi	123
29-31.	De laude nominis Christi	124
32.	De epiphania domini	126
33.	De oblatione in templo	127
34.	De fuga domini in Aegyptum	127
35.	De perditione in templo	128
36-40.	Laudatur Jesus in conversatione et ordine vitae suae	129
41.	De baptismo Christi	132
42-43.	Honoratur Christus in officiis sibi datis a patre	133
44.	De praedicatione Christi	134
45.	Laudatur Jesus in processu suorum laborum	135
46.	De persecutione Jesu Christi	135
47-49.	De cena Jesu Christi et de institutione eucharistiae	136
50-53.	Orat sacerdos ut digne celebret missam	138
54.	De sudore sanguinis Christi	141
55-56.	Quid faciebat beata virgo quando Christus patiebatur? ..	141
57-59.	Laudatur Jesus in hiis quae passus est pro nobis	142
60/63.	De planctu facto post Christi transitum	144
61-62.	Petit compati Christo crucifixo	145
64-65.	De laude pretiosae crucis Christi	147
66.	De virtute sanguinis Jesu Christi	148
67-68.	De resurrectione Christi	149
69-71.	De ascensione Christi	150
72.	Laudatur Jesus in honore sibi in patria dato a sanctis ..	153
73.	Ponit Christi laudes ut ipse laudetur in eis	153

74-75.	De Spiritu sancto misso a Christo	154
76-78.	Quod Christus habeatur in memoria	155
79.	Memoriale vitae Christi	157
80-83.	De sanctis patriarchis, prophetis et apostolis	160
84.	Laudantur omnes sancti in gloria	163
85.	Honoretur Deus iuxta modum patrum	164
86.	Epilogus et summa laudum Christi	164

III: DE VITA ET ORDINATIONE HOMINIS VIATORIS

[Subtitles by the editor]

[Introductio]

1.	Petit laudator liberari a naturali miseria ut Christum laudet digne	166
2-3.	Quod aperiatur Jesu pulsanti ad ostium cordis	167
4.	Laudatur Jesus in beneficiis eius	168

[Contritio]

5-7/9-11.	Dolet quia male vixit	168
8.	Refert gratias de beneficiis	170
12.	Docet qualiter accedas ad Deum	173
13.	Arguitur homo qui servit mundo et carni, Deo oblito ..	173
14-15.	Petit ut cognoscat Deum et ut divinis laudibus intendat ..	174
16-18.	Docet hominem se bene ordinare ut laetetur in Deum ..	175
19-20.	Quae debet christiana anima iugiter memorari	177
21.	Petit hic laudator totus ordinari	179
22.	Laudat eum qui bene vivit	179
23-25.	Qualiter est prudenter vivendum	179
26.	Quid fiendum si sis perplexus an sis praescitus	181
27-28.	Pro omni habente curam animarum	182

[Confessio]

29-37/52/		
109.	Confessio miseriae propriae, culpae et peccatorum	183
38-42/71.	Recursus ad Christum	189
43-46/54/		
62/73.	Increpatur malitia et pravitas humana	191
47.	Contra vanitatem	194
48.	Contra otiosos	195
49.	Contra concupiscentias omnes	195
50/57.	Contra amorem saeculi	196

51.	Quae debemus Deo	196
53.	Contra caecitatem et duritiam cordis	197
55.	Contra antiquos [malos]	198
56.	Contra immunditiam cordis	199
58-59/74/		
115.	Contra voluptuosos et cogitantes immunda	200
60-61.	Contra malam voluntatem et rebellem	201
63-64.	Quid debet facere devius a via Dei	203
65.	De prudentia	205
66.	Contra pigros	205
67.	Contra nequitiam nostram	206
68.	Contra negligentiam	206
69/80-81/		
89-91.	Contra temorem et accidiam	207
70.	Contra non resistentes temptationibus	208
72.	De ingratitudine nostra	209
75-76.	Contra differentes conversionem suam	211
77-79.	Contra malitiam carnis et propriae voluntatis	212
82-86.	Contra stultam securitatem et duritiam cordis	215
87-88.	Ut laboremus et habeamus bonam voluntatem	217
93/96-97.	De insipientia nostra	221
94-95/		
116.	Contra amantes honorem mundi et dissolutos in officio..	221
98-100.	Contra malas cogitationes	224
101.	Orat ne puniatur secundum mala	225
102.	Contra fragilitatem carnis	226
103.	Deus illuminat multipliciter	226
104.	Contra linguam	227
105.	Confiteatur culpam petendo veniam	228
106.	Contra contemnentes Deum	228
107.	Contra cadentem temptationem	229
108-109.	Memoria peccatorum	229
110.	Sumus causa mortis Christi	230
111-113.	De malitia peccati	231
114.	Contra fragilitatem	233
[Reconciliatio]		
117.	Quod debet prudenter vivere	235
118.	Arguitur homo quia non considerat praesentiam Dei	235
119-120.	Retribue beneficia	236
121.	Quod procuretur et affectetur notitia Dei et cognitio	237

122.	A quantis periculis nos Deus eripuit	238
123.	Quid debet facere peccator ut reconcilietur Deo	239
124.	De dignatione Dei erga nos et bonitate	239
125.	Deus diligit rem publicam	240
126.	Desideranda bona virtutum	241
127.	Habcamus fortē spem!	241
[Satisfactio per orationem]		
128-129.	Petit liberari et preservari a malis	242
130.	Petit odium sui	243
131-133.	Petit desiderabilia morum et misericordiam	243
134.	Pro impetranda misericordia Dei	245
135.	Orat pro populo	246
136.	Hortatur alios levari in Deum	246
137-138.	De custodia cordis et remedia contra temptationem	247
139.	Pro dolore peccatorum	248
140-143.	Contra negligentiam	248
144.	De memoria Dei habenda	250
145.	De amore divino	251
[Contemplationes, specialiter novissimorum]		
146.	De civitate caelesti et Dei sacro tabernaculo	252
147.	De sabbatizantibus	252
148.	Quae sunt cogitanda de necessitate	253
149-150.	Occupetur homo in bonis operibus et cogitationibus	253
152.	Gratulatur in bonis futuris	255
153.	Exulta in Deo propter beneficia	255
154.	Quid cogitandum in oratione	256
155-156.	Invitat ad laudandum Deum	256
157.	Qualiter praecogitandus est Deus in oratione	257
158/		
168-169.	Ad quid debes habere prompte memoriam	258
159-162.	De gloria caelesti, de angelis et de sanctis	258
163-167.	Ut firmet cor ad cogitandum bona	260
170-171.	Quomodo continue invalescit in nobis peccatum	264
172-173.	De iudicio Dei	265
174/176-		
180.	Quod studeamus bene vivere et providere morti	266
175/181.	Contra daemonem insidiantem in morte	267
182.	Recursus ad angelum custodem	271
183.	Qualiter colloquendum est morti	271

184. Quid fiendum est in consideratione purgatorii	272
185. Proficiendum est in bono ex consideratione inferi	273
186-188. De gloria paradisi	273
189. Laudatur hic Deus in suis excellentiis maximis	275

APPENDIX

Textus apocryphi vel extravagantes	
4.1-3 (MS C 190-192). Deprecationes ad beatam virginem	277
4.4-6 (MSS B and V) [Varia]	278
4.7-8 (MS B) (Untitled)	280

Incipit
Psalterium alias Laudatorium

compositum per fratrem *Franciscum Eximini* de ordine minorum excellentem magistrum in sacra pagina.

5

[A] PROLOGUS

Reverendissimo in Christo patri et domino, domino *Berengario*, Dei gratia *Episcopo Tirassonensi*, frater *Franciscus Eximeniç*, ordinis fratrum minorum, eius servus ac filius in domino Jesu, scipsum cum omni reverentia et laude ac gloria aeterni et beatissimi conditoris.

10 Eximie pater et domine mi. Quia larga experientia novi paternitatem vestram in spiritualibus, specialiter in laudem omnipotentis Dei et sanctorum eius, notabiliter delectari, idcirco mitto dominationi vestrae hoc parvum opusculum, quod saepe vos ad dictam laudem provocet et materiam devotionis ministret, quam vos scio totis viribus amplexari.

15 [B] PROLOGUS LAUDATORII MAGISTRI FRANCISCI EXIMINIÇ,
ORDINIS FRATRUM MINORUM

Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri et domino, domino *Benedicto*, digna Dei gratia *Romano Pontifici*, frater *Franciscus Eximenis*, ordinis fratrum minorum, eius humilis factura et servus, se totum cum 20 utriusque hominis inclinatione profundissima ad pedum oscula beatorum.

Lux Ecclesiae ac pater beatissime. Experientia lata novi aliquando, et post modum relatione fidelis sum informatus ad plenum, apicem vestrae excelsae et devotissimae mentis in laudem Creatoris impingari latissime et in memoriarn redemptoris Jesu saepius inardescere, ac in ordinatione 25 vitae cleri quam maxime exquisite attendere, et Dei populum in praedictam laudem verbo et opere inflammarie.

1 Incipit ... pagina] V, Opus magistri Francisci Ximenez De laude Creatoris papae Benedicto xiii Z 5-14 [A] Prologus ... amplexari] B 15-31 [B] Prologus ... elevare] CZ 23 impingari] Z, impignari C

Hinc est, beatissime pater, quod decrevi hoc parvum opusculum vestrae sanctitati et honorandae antiquitati offerre, quod ad praedicta tria poterit utcumque disponere, et fervorem vestrac intensae devotionis interdum 30 incendere, ac altitudinem propriae indaginis ad contemplandum archana caelestia per Christi auxilium elevere.

Dividitur autem hoc opusculum per tres partes:

Prima agit de laude Creatoris,
secunda de vita et excellentia Redemptoris,
35 tercia de vita et ordinatione Hominis viatoris.

Ad primum igitur procedendo laudatur hic in parte prima creator Deus omnipotens in sua essentia et perfectionibus, videlicet in sua aeternitate, scientia et sapientia, et sic de aliis consequenter.

Et primo petitur hic gratia laudandi eum cordialiter, omni distractione 40 exclusa, laudem inchoans per hunc modum:

32-35] Dividitur viatoris] CBZ 32 hoc opusculum] dictum opusculum B per tres partes! in tres partes principales B 34 secunda de vita] index and text of C, secunda de altitudine BZ 35 vita et ordinatione] index of C, bona ordinatione text of C, ordinatione et vita B viatoris] here C adds Prima igitur pars qua est De laude Creatoris continet rubricas sequentes 36 Ad primum ... modum] B

Incipit prima pars Laudatorii quae est De laude creatoris

[1] Psalmus primus, in quo petitur ut detur laudatori cordialiter assurgere ad laudandum Deum.

Creator omnium, dux totius universi, gubernator et pater, tuae maiestati sacrificium laudis offero tamquam aeterno Deo vivo et vero. Dignare me 5 igitur semper laudare te reverentissime ac etiam toto corde. Excita praecordia mea, viscera et omnes vires meas et sensus, ut semper occupentur in te, qui es unicus et plenissimus Deus. Hoc enim est unum quod est necessarium: quod non occupor circa multa.

O quantum durabit ista infelix distractio quae me die noctuque a te 10 elongat et rapit? O in quanta miseria sedeo conclusus, caecus, ligatus et captus, ut vix per pausam possim me levare superius ad te regem gloriae contemplandum! Cura carnis me trahit in suis desideriis et me a te, Deo meo, subtrahit, in quo residet tota spes et felicitas mea.

O quantum durabit iste mortalis attractus et istud pestilens bellum? O 15 quis me liberabit a vinculis huius mortis? Et quando vivam pacifice cum unico Deo meo, ut illum semper cogitem, illum solum diligam, et illi soli serviam totis viribus meis? O quando videbo te? O quando a toto corde diligam te? O quando securus ero de te? O quando ero a tantis miseriis liberatus? Numquid sic vacuus moriar ut numquam servierim 20 tibi? Absit a me tanta infelicitas, sed potius aufer a me tantum opprobrium et contemptum.

Fortissime igitur Deus spiritum, in tua virtute libera spiritum meum, ne hostili arte quacumque separetur a te, sed soli tibi sit semper innixus. Solum te sapiat, capiat, timeat ac ferventer diligat, qui solus es amabilis 25 summe.

1-3 Incipit ... creatoris] Incipit de laude creatoris B, *om. VZ*

1.1-2 Psalmus ... Deum] Hic in isto primo psalmo petitur ut detur laudatori corporaliter assurgere ad laudandum Deum B; Psalmus primus in quo oratur pro auxilio divino contra distractum humanum V 3-4 dux ... vero] qui es Deus omnipotens verus et vivus et sanctitas pura B 10 coccus ligatus] *om. B* 16 illi soli] illi BV 17-21 O quando videbo ... contemptum] *om. B* 17-18 O ... diligam te] V, *om. BC* 23 quacumque] quocumque B

1.8 occupor cf. Phi 4:10 11 levare Luc 14:10 17 serviam Gen 31:6 quando
videbo Job 19:26 20 opprobrium Ps 118:22

[2] Psalmus in quo confitetur beatissimae Trinitatis mysterium a saeculis absconditum, nobis per Christum revelatum.

Trinitas illa ineffabilis et suprema quae es tu ipsa, altissima Deitas, per Christum dominum, aeternae lucis radium, est nobis ultimis temporibus revelata. O quam est abyssale secretum, o quam impenetrabile archanum, o quam occultum mysterium, a saeculis horminibus absconditum, volans supra omnem intelligentiam creaturae! O christianaе religionis admirabilis dignitas, quae per supremam aquilam, Dei filium, usque ad supraemam montis deifici es levata. De hac igitur unica, summa et trina deitate, etsi per servos tuos patriarchas et prophetas locutus es, tamen absconde sub metaphoris et figuris. Ad hanc nec per eius imaginem quam gestamus in anima, nec per creaturarum generale vestigium, nec per quamcumque naturalem sapientiam clare potuimus pervenire. Quoniam illa quae tu es incommutabilis deitas, in substantia indivisa et unica, tria est realiter distincta supposita, quorum quodlibet deus est aequaliter et immense.

Ibi enim tres summae res unum simplicissimum et summum bonum sunt a quo nullatenus distinguuntur. Hic principia falluntur philosophica, quae plura posse esse denegant quae in unico simplici connectuntur. Ibi enim tres personae distinctae realiter sunt unica deitas, unus Deus, unica essentia, unus omnipotens, una immensitas, unica aeternitas, sapientia in triplicato penitus et maiestas. Et tamen singillatim quaelibet istarum trium personarum est divina essentia, quaelibet omnipotens, quaelibet immensa, quaelibet aeterna, quaelibet summa sapientia, quae est Deus. Nec ponendi sunt tres dii, tres essentiae, tres omnipotentes, tres immensi, tres sapientes, nec tres maiestates. Hae autem tres personae sunt Pater, Filius et Spiritus sanctus; quarum prima a nulla est, secunda vero a sola prima per generationem, tertia autem ab utraque per spirationem.

Ibi, distinctae inter personas tres non obstante realiter, est inter eas summa et naturalis similitudo, substantiae indivisio, paritas voluntatis, in opere concordantia, sublimitas gloriae, quia omnis perfectio intrinseca aequalis et aequaliter est tribus. Quia, quamvis illis sacris personis multa attribuamus diversimode arte nostra—ut Patri potentiam, Filio sapientiam, Spiritui sancto bonitatem—non ex hoc credimus quin tribus personis haec convenienter aequaliter, sed quia sic attributa nos ducunt in notitiam trium personarum. Et licet personarum confusio per alienatatem mutuum

2.15 aequaliter] essentialiter B (rep. 32, 35 and 42) 19 connectuntur] convertuntur B
22 in triplicato] ed, in triplicate BC istarum] una istarum V 24 summa] iusta
summa V 28 spirationem] inspirationem B 31 concordantia] concordia V

tollatur penitus, nulla tamen persona aliud superaddit essentiae, sed tantum respectum non ponens in numerum cum eadem. Sic simul illae personae beatissimae circumincesse permanent quod est mere impossibile unam extra aliam permanere.

Ibi nullus est ordo temporis, sed potius sic originis, ut persona secunda a prima sit et tertia aequaliter ab utrisque. Inter personas nulla est maioritas nec minoritas quo ad essentialia, personalia, nec ad alia quaecumque cogitaveris ibi esse. Neque attributorum infinitas, nec personarum intrinsecas productio activa vel passiva, aliquam imperfectionem ibi arguunt quaecumque. Et licet persona a persona seu personis emanet, summa tamen illa natura nec producit interius nec producitur, quia a nullo potest distingui supposito divinali. Omnes tres personae simul ad extra operantur concorditer, indivisibiliter, inseparabiliter et aequaliter, nec possunt aliter, quia earum virtus et principium quo operantur illud est, scilicet divina essentia summe una.

Huic profunditati, immense Domine, sola fides sufficit attingere per tuam gratiam vigorata, quae in huius nomine stupenda operatur miracula, fideles ista insignit interius et exterius in exhibitione cuiuslibet sacramenti.

55 Per hanc rotantur orbes, ornantur caeli, fundatur mare, firmantur montes, causantur cuncta, permanet mundus, figitur terra, quam tribus suis digitis mox appendit. Haec est omnium scibilium ars expressa, omnium diligibilium ordo fixus, omnium inscrutabilium mare magnum, et omnium iudicabilium rectitudo. Haec est omnium exaltabilium clarus thronus, 60 omnium desiderabilium lata sphaera, omnium felicium ridens pratum, et omnium ordinum hierarchia. Haec est omnium abyssalium clavis sola, verorum omnium viva idea, bonorum omnium chaos magnum, omnium vitalium cordis vena. Haec est omnium laetantium pulchrum carmen, omnium regnantium sceptrum rectum, omnium peregrinantium panis vi-
tae, et omnium expectantium merces summa.

Hic summus dulcor transit favum, et summus amor habet fontem, et summus ardor habet flammarum, et summus fulgor habet solem, et summus vigor habet plenum. Hic summus decor habet fundum, et summus fervor habet totum, et summus honor habet statum, et summus candor habet

37 tantum] tamen B 39 circumincesse] circumincensive HV 43 ad alia] BV, aliud alia C 46 persona a persona] per personam B emanet] emanent B summa] iusta B 49 inseparabiliter et aequaliter] et coaequaliter B 50 quo operantur ... scilicet] cooperantur idem est secundum B 53 vigorata] vigoratam B 54 miracula] mirabilia BV 55 fundatur mare] B, summatur more CV 57 scibilium] stabilium B 69 honor] edor B

2.55 ornavit coelos Job 26:13 61 clavis abyssi cf. Apo 9:1 64 panis vitae Io 6:35
66 favum Ps 18:11

70 ortum. Hic excessive aspicitur et primitatis ordo et simultatis nexus, conformitatis lingua, aequalitatis libra, profunditatis gurges. Hic caritatis fornax, hic veritatis liber, hic potestatis centrum, hic summitatis caelum, et dignitatis thronus. Hic silet et chorus angelorum, stupet et status viatorum, tremet abyssus infernorum, et fervet tota plebs devotorum. Hic summe reveretur et christianus ritus, et prophetalis ala, et electorum vita, patriarcharum chorus, apostolorum ordo, angelicus sonus, et cherubicus decor, et seraphicus clamor.

O quam videre desidero tam profundum abyssum, ubi habet natura illa, pullulans emanationes vivas quae vere sunt altissimus paradisus! O 80 quam rapitur mens et in stuporem effertur quae talia supra omnia intelligibilia mirabilia intuetur. Ubi Deus de Deo, lumen de lumine, Deus exit aeternaliter et perfectissime a Deo vero.

Suscipe igitur trinitatem nostrae incultae mentis, altissima Mater et beatissima Trinitas—scilicet memoriam fragilem, intelligentiam clausam, 85 et obliquatissimam voluntatem—atque eius apparatus pauperimum—scilicet nostram sterilem fidem, invalidam spem, et tepidissimam caritatem. Et quae germanitas est summa et flammea, et aeternum personarum divinarum consortium, haec in nobis adaugeas et conserves. Et in tui ipsius contuitu nostram animam figas, quae est ad tui imaginem condita, 90 in quo tu, felix Trinitas, perennis permanes et beata. Et te videre nobis concedas beatifice, frui ardentissime, et immobiliter possidere!

[3] Psalmus de laude Trinitatis.

Trinitas excellentissima, quae Pater es, Filius et Spiritus sanctus, te fideliter et toto corde confiteor esse unicum verum Deum. Per te sunt omnia condita, cui cuncta sunt aperta, et per quam universa mirabiliter gubernantur. Fons es clementiae, radix omnis iustitiae, et gloria beatorum. Tu decreto tuae aeternae sapientiae incarnasti temporaliter redemptorem omnium, dominum Jesum Christum. Tu illum nasci fecisti de mundissima et semper virgine et humillima creatura, quam omnium virtutum decore ornasti et reginam mundi Christi amore fecisti. Tu illum constituisti filalem et generalem iudicem ac regem immobilem et perpetuum omnium saeculorum.

O quis cogitare sufficiat in tuo ineffabili trisagio quanta sit speculatio, quanta consolatio, quanta felicitas et beatitudo, quanta ad beatos con-

71 conformitatis] confirmatis B 74 Hic summe] ed., hanc BC, hinc V 81 intuetur] intuentur B 88 conserves] V, consumes BC 91 beatifice] beatissime B immobiliter] inviolabiliter V

3.4 aperta Heb 4:13

descensio, quanta tui amoris expressio, et quanta retributio pro fructibus paenitentiae hic peractis. O quam felices sunt qui semper tecum sunt in caelesti tabernaculo tuo, qui te facialiter et beatifice conspicunt et qui a te numquam separabuntur. Ad illa igitur possidenda nos evoca, Pater gloriae et totius misericordiae, per tuae bonitatis abyssum. Et nobilem imaginem quam de te et per te in anima gerimus fac in te perpetuo 20 gloriosam.

[4] Psalmus in quo laudatur specialiter beatissima persona domini Dei Patris.

O Pater altissime, a quo omnis derivatur paternitas, fac me te laudare dignissime et filialiter te amare. Principium es omnium, Deum verum, 5 tuum scilicet verbum plenissimum generans, cum quo spiras deum Spiritum sanctissimum, tibi et filio intimissimum et aequalem. Fons es et origo rerum omnium, imo et fontalis primitas, qui a nullo quidquam recipis, quia ingenitus es et innascibilis, et radix fecundissima superprima.

Quaecumque habes summe communicas, quia immensa es caritas, cui 10 est attributa, tamquam summe primo, aeternitas et fecunditas infinita. Ac tu, Deus verus, es qui intelligendo generas, amando spiras cum tuo utroque germine, iubendo omnipotenter cuncta creata refoves, producis mirabiliter et gubernas. Tibi igitur gloria, honor, benedictio, virtus et sapientia! Per te convertatur ad te omnis rationabilis creatura. Fac me 15 igitur te meum sequi principium, investigare patronum, venerari patrem, invenire auxilium, et te meae sponsum animae diligere tota mente.

[5] Psalmus in quo laudatur specialiter persona Dei Filii.

O imago paterna Dei patris adaequatum Verbum, quo ipse dicit omnia: quis tibi condignas laudes referre poterit, qui omnem superas intellectum? Nonne eiusdem immensae et summae primae personae filius naturalis es 5 notitiaque genita, primogenitus et unigenitus, ars et exemplar plenissimum totius sapientiae suae? Qui, licet ab ipso ineffabiliter genitus, independens tamen es penitus et non factus, quoniam consubstantialis illi es et ab eo aeternaliter natus. Cuius maiestatis speculum es sine macula,

3.16 conspicunt] conspicunt V

4.1 Psalmus in quo] hic V 4 te amare] ed., per amare BC, per amore V 10 summe primo] summo principio B Ac tu] ed., ac te C. tu B, a te V 13 Tibi] BV, ubi C

4.4 principium Apo 1:8

5.8 speculum Sap 7:26

de omni paterna natus scientia, splendorque suea gloriae, et figura illius substantiae, et in illo vita plena, et Deus verus in Deo vero.

Ipsi es coaequalis omnimode, de sua natus substantia, illi idem essentialiter, et sola personalitate differens; a quo omnia ab aeterno suscepisti et suscips divinissima bona sua. Perfectissima generatione ab illo es semper natus et nascens, et qui hodie te genuit aeternaliter te filium verum a se alium personaliter habuit medium in trinitate personam. Per te praevisa et facta sunt omnia, qui divinissimum aequaliter cum patre spiras Spiritum, tecum et cum ipso, in tua essentia plenum deum.

Compatere igitur nobis, dulcor animae nostrae, spes fixa et gaudium, qui nostrarum miseriariarum sarcinam magna tua caritate non horruisti portare. Et fac nos te, vitam nostram, coronam et gaudium, amare fideliter, qui omnem speciem casti amoris nobis incastissimus piissime ostendisti. Nec permittas infelices tuos servos, tanta respersos miseria, te paradisum et omnium electorum caput et terminum aliquando oblivisci.

[6] Psalmus in quo laudatur persona domini dei sancti Spiritus.

O amor divinissime, aequaliter spirate a Patre et Filio, sancteque nascentes ab utroque procedens, in caritate tua fac nos semper proficere, qui pura es caritas, ignisque vivificus, illuminans et inflammans. Tui enim sunt Pater et Filius unum principium, quorum es nexus amore mutuus, coaeternus, et reciprocum munus semper. Ab illis exis ineffabiliter, qui spiratio activa tui sunt, quorum sine omni passione passiva es spiratio, in quem ineffabilis divinarum personarum tota emanatio es completa. De substantia utriusque es, quibus in eadem illis idem et unum es, supposito tantum ab illis differens seu relatione deifica personali. Et licet ab illis naturaliter exeras, summe complacenter, liberaliter et voluntarie, tamen semper et immutabiliter ac necessario pullulas plenus Deus. Et quoniam a voluntate emanas fecundissima immenso amore fecunda, hinc est quod ex vi tantae spirationis a qua fluis immensus amor es omnis amabilis intellecti.

Paraclite igitur lumen mentium et pia ac dulcissima unctione, per tuorum septem donorum divitias nostras edota animas et exorna. Magnitudinemque tui valoris fac nos scire et ponderare rectissime, ut in tui amorem

5.14 filium verum] filium unum B 16 divinissimum aequaliter] dignissimum aeternaliter B 19 magnam] magnam B
6.2 aequaliter] aeternaliter B nascens] ed., nasci (?) CV, nati B 14 spirationis] inspirationis V 16 mentium] immensus B

5.11 substantia Heb 1:3

assurgamus ferventer et tua hic dulcedine feliciter imbuamur. Et de te 20 Deo nostro incommutabili et superamabilis laetentur semper nostra prae-cordia, qui iocunditas es servorum tuorum fidelium insuperabilis et dulcedo.

In teque ferveat et iugiter speret fixe nostra intentio, qui nostri itineris finalis es terminus et laborum omnium remuneratio sine fine. Et inspira quae de nobis placita tibi sunt, et cor nostrum mollifica, et in te firma, 25 et ad te vere converte. Vitia a nobis expelle, mores compone, et vitam ordinata, et intra nos dulciter hospitare digneris. Expeditosque nos ad tua peragenda beneplacita reddat tua gratiosissima infusio, et numquam in tuo cultu otiosos dimittat.

[7] Psalmus ad Spiritum sanctum.

O ignis vive et caritatis fornax, Spiritus sancte, aeterne Deus, verax et summe: illustra tenebras meas ut te intelligam, incende ut altissime diligam te et desiderem et omni tempore laudem! Vita sit mihi tua praec-5 clara memoria, nihil aliud mihi sapiat nisi tu, sapor omnis sapidi et amor omnis bene amati. Sed cur non essem amabilis, sapidus et desiderabilis cum totus sis amor, totus dulcor, totus vita, totus virtus et salus?

Deus es per essentiam, qui omnium es artifex, omnem habens poten-tiam et omnia lucidissime propiciens. Ubique praesens, omnia diligens, 10 omnibus omnia donans, omnibus compatiens, omnia mala nobis per sum-mam patientiam dissimulans. Pura bonitas, pura benignitas, sincera rec-titudo iustitiae, pulchritudo superans omnem mentem. Pondus gloriae, ex amore mutuo Patris et Filii procedens altissime, quasi ex uno principio ab aeterno. Te igitur, qui es amor omnis amabilis, adoro, benedico et 15 clarifico quantum possum, postulans totis meis praecordiis ut te clarificem et adorem perpetuo incessanter.

[8] Psalmus de Spiritu sancto.

Spiritus sancti gratia copiose illuminet semper sensus et corda nostra. Hunc verum Deum confiteor, Patri et Filio coaequalem, ab utroque aeternaliter procedentem ineffabiliter et illis plenissime coaequalem. Hic

21 insuperabilis] inseparabilis B, insuperamabilis V 27 gratiosissima] gloriosissima V
28 cultu] cuito V
7.2 sancte] sanctus B 3 incende] attente B 14 Te igitur] BV, ne C 14 benedico et] benedico B, benedictio V

6.22 finis itineris Ecl 43:28

7.3 illumina Rom 2:19 4 iandem Ps 34:28 5 nihil aliud Gal 5:10

5 incarnati Christi animam ornavit fecundissime virtutibus et gratia et etiam suis donis; cui elegit matrem suo munere summis privilegiis insignitam. Hic prophetas inspiravit magnifice ut Deum incarnandum, nascendum et mundo apparitum praedicerent alta voce.

Per hunc angeli florent, apostoli regnant, martyres vincunt, confessores rutilant, et virgines lucent. Per hunc caelestis curia beatificatur abunde, et militans Ecclesia gubernatur. Per hunc vivi vivunt, refrigerantur mortui, et omnis mundus firmatur. Salva nos ergo, Creator, qui nos eduxisti de nihilo, et tua virtus malitiam nostram vehementer enervet, ut in fine nobis occurrat plenissime fons immensae clementiae tuae.

[9] Psalmus qui laudat divinam essentiam ut bonum, immensum et tribus personis commune.

O Essentia immensa, omnium perfectionum cogitabilem es altissimum contentivum, quae summus deus es et aequaliter tres divinae personae, 5 videlicet Pater et Filius et Spiritus sanctus; quorum nullum producis et a nullo producta es, quia a nullo eorum te distingui patenis quantecumque. Summa es illorum trium iocunda germanitas, quae summus et unicus deus est, cui respectu omnis ab ea derivabilis es radix, virtus et vigor immensus.

Vita es superexcellens, principium primum omnis entificabilis, supremus cardo omnium, et possibilium quorūcumque inexplicabile fundamentum. Magnitudo es incircumscribibilis, maiestas inatttingibilis, substantia immutabilis, divinitas inexpressibilis, et aeternitas immortalis. Omnipotentia insuperabilis, simplicitas irreferibilis, sapientia incogitabilis, rectitudo inobliquabilis, et bonitas superplena. Beatitudo regnantium, spes recte laborantium, dulcedo supernae beatitudinis, et deliciae electorum.

Nobis igitur, qui a te fonte vivo exivimus, concede redire in te finaliter atque feliciter, hoc mari magno elapo, et te perenniter perfri, et in te quiete completissima perenniter quietari. Praesta te requirentibus in hac via, et in libro expenso tuarum creaturarum fac nos te cognoscere, et spiritualiter legere quam sis admirabilis, honorabilis et omnibus liberalis; ibique luculenter aspicere quam sis magnificus in tuis magnificatis operibus, quorum es rector sapientissimus, omnipotentissimus et creator.

9.1-2 Psalmus ... commune] Hic laudat divinam essentiam specialiter V 4 aequaliter] essentialiter B 6 patenis] poteris B quantecumque] quatenusque V 8 derivabilis es] divinalis est B 9 entificabilis] entificalis B 18 et in te quiete] om. V 20 expanso] ed. expasso BCV

9.9 vita Io 14:6 principium Apo 1:8 17 redire Gen 44:34

[10] Psalmus qui laudat Deum ut trinum et unum.

Licet sis unicus in essentia, tamen in personis te trinum credit firmiter religio christiana, Patrem videlicet et Filium et etiam Spiritum sanctum, quae sunt unum summum bonum simplicissimum et in se penitus indicivum. In hoc summo bono beatus es tu, et in eodem beatificas omnes sanctos.

O liberalissime et magnifice Princeps. Ad imaginem huius summi boni creasti me, et secundum hoc capacem tuae gloriae me fecisti. Secundum intellectum, voluntatem et memoriam te mea anima repreaesentat. O quantum me delectat naturalis pulchritudo spiritus mei cum considero quod eum ad imaginem tui pulcherrime condidisti. Cur igitur permittis, infelix anima mea, te foedari frequentius sordido cogitat? Cur non consideras pulcherrimum Deum tibi semper praesentem, qui cogitatus fugit inutiles et detestatur enormes? Fac me, Domine, cognoscere hoc donum tuae impressae imaginis, et percipere lumen quo me signasti interius vultus tui. Ac secundum intellectum semper iudicare recte me facias, et secundum voluntatem te amare ferventer, et secundum memoriam te impressum mihi habere. Non recedat a me recordatio tui et quin de tui praesentia exultet anima mea. Nihil creatum sic me delectet quantum spiritualis decor animae meae, quam digneris perficere in glorioso aspectu beatifico de te, qui es spes et gloria mea.

[11] Psalmus in quo laudatur Deus.

Lauda, anima mea, dominum! Laudabo dominum in vita mea, psallam Deo meo quamdiu fuero! Omne tempus ad hoc assumam, de omni quod video materiam capiam ad laudandum, quia omnia clamant quod creator, 5 conservator, gubernator et dominator omnium laudetur semper. Ipse solus est verus Deus, aeternus et incommutabilis, trinus et unus. Fons vivus omnis sapientiae, solus omnipotens, omnia portans, omnia regens ineffabiliter, pulchre et alte. Abyssus est infinitae clementiae, pater totius rectitudinis et iustitiae, magnificus et liberalissimus sine fine.

10 O quam grandis peccator qui tantam praetermittit laudem et sui obliviscitur tanti patris! O quam graviter punietur, o quam turpiter confun-

10.11-14 Cur igitur ... enormes] om. B 14 tuae impressae imaginis] om. B 16 me facias et] om. B
11.7 ineffabiliter] effabiliter (affabiliter?) V

10.11 ad imaginem Gen 1:27 18 non recedat Jud 13:25
11.2 lauda Ps 145:2 psallam Ps 103:33 5 solus Deus 4Rg 19:19 6 fons sapientiae Ecl 1:5

detur, super ingratitudine sua! Non permittat igitur me tua nobilitas esse ingratum, sed me in tua facias laude fecundum, voluntarium et legalem.

[12] **Psalmus quod Deus est laude dignus.**

Deus, Deus meus, qui es summa vita, summa bonitas, summe amabilis et summe laudabilis, fac me devote laudare te semper. Cupio te amare totis visceribus et tibi fideliter omnimode deservire, quia hoc requirit tua ineffabilis dignitas et tua excellentia infinita. Es enim immensum pelagus summae sapientiae et potentiae, sine fine liberalissimus atque magnificus, qui nobis beneficia inaestimabilia es largitus, nec cessas numquam benefacere, quia nos aeternaliter amore dilexisti immenso. Diligis nos quia tui sumus et opus excellens manuum tuarum.

10 Quomodo igitur te possum offendere, qui tantus es, et tanta et tam magna a te suscepit? Et quanta sit ingratitudo mea quis dicere sufficiat? et quantis me reddit poenis tam dignum? O quam vilis et detestabilis factus sum apud te! O miser, quia nescio quid de me finaliter ordinasti! Miserere mei igitur, quia pater es et summae clementiae fons profundus, 15 et me perditum reduc ad te, et a te non me permittas divelli aut recedere in aeternum.

[13] **Psalmus in quo laudatur Deus gratias ei referendo.**

Gratias quas possum tuae celitudini, Deus meus, semper corde reffero, quia cupio te grandi affectu adorare, glorificare, magnificare et laudare. Septem erant tubae praecedentes archam foederis tuas posteriores laudes significantes.

Prima te adorat quia es essentia unice, simplissima et personaliter trina, aeterna immutabiliter, infinita simpliciter, et naturaliter beata. Secunda te magnificat quia es omnipotens solus creator et dominus altissimus totius creaturae. Tertia te glorificat quia fons es omnis sapientiae per quem mundus ineffabiliter gubernatur. Quarta tibi semper benedicit quia veritas es irrefragabilis per excessum sincera, lux pulcherrima, et interminabilis vita. Quinta te clarificat quia rectissimus et iustissimus es et impeccabilis per naturam, sanctissimus, perfectissimus et infinite excelsus. Sexta te exaltat quia es pura bonitas, amor purissimus, benignitas, patientia et

12.6 summae] om. B 11 dicere] discere V

13.1 Psalmus ... referendo] Hic referuntur gratiae Deo V

6 unice] unitate B

11 irrefragabilis] irrefragabilis C

12.9 opus manuum Job 10:3 12 quam vilis Hie 2:36

13.4 arca cf. Num 10:33 9 fons sapientiae Ecl 1:5 10 veritas Io 14:6

15 dulcedo immensa. Septima te laudat copiosissime quia liberalissimus es malis et bonis, et quae habemus omnia a te solo recepimus copiose.

Tuba vero concisior, longior nobis et carior, tua est infinita et super-reverens misericordia, quae est alta super omnia opera tua. Haec semper nobis iubilaeum celebrat, dum laxat debita gratiam obtinet, patientiam tuam expectare compellit. Ad patriam evocat, tuum rigorem temperat, hostem confundit, et spem largam nobis largitur. Haec te mare magnum omnis nobilitatis praedicat, nobis haec semper in omni parte subservit. Per hanc nos facias te ipsum amare perpetuo et corde fidi et servire gaudenter, tuam beatificam faciem contemplando.

[14] **Psalmus in quo petitur in laude Dei informari et adiuvari.**

Deus omnipotens, aeterne, vive et vere: dignare me semper reverenter laudare te toto corde! Excita praecordialia ac viscera mea ad digne extultandum in te, et ad honorandum te inflamma omnes sensus, vires et 5 posse meum; quoniam clarificatio nominis tui vita est tuorum electorum et iubilus, quam christiana iustitia ferventer et semper depositit. Dilata igitur, magnifice Pater et mirabilis omnium conditor, labia mea de te, et per tuum plium et copiosum donum linguam sterilem repleas tua laude; ut adhuc per hanc viam mortis currens et timens angelicis iungar officiis 10 sapienter et iubilis innocenter et fortiter civium paradisi.

[15] **Psalmus in quo laudatur Deus et confitetur a cunctis.**

Confitebor te semper, domine Deus, in toto corde meo et scientia et sapientia mea, nec ero cum stultis te negantibus umquam insipiens. Quoniam ad hoc me vera fides informat, et omnis creatura te mirandis testimoniis suum conditorem et gubernatorem mirabilem profitetur. Et anima mea tua luce perfusa de longinquu te sentit, te quaerit, ad te suspirat, licet hic tepida et ignara.

Ad tui, Pater, notitiam pondus naturalis rationis adducit, cui consentit munda conscientia illustrata. Gustus electorum te dulcissimum praedicat, 10 et raptus ecstaticorum, quos ad te cum illos disposueris etiam hic advolare

16 copiose] vere B 23 nos facias] nobis facias B et corde fidi] ed., et corde servire fideli C, in caelo sublimiori B

14.2 vive] vitae B, om. V 10 innocenter] agnoscenter V

15.1 Psalmus ... cunctis] Hic confitetur Deum suum verum esse V 2 corde meo] corde BV 8 Pater] patris B, patri V 10 advolare] ed., avolare BCV

17 tuba Jos 6:5 21 mare magnum Ps 103:25

14.6 dilata Prv 20:19 9 via mortis Hie 21:8

15.2 confitebor Ps 29:13 3 insipiens cf. Ps 13:1

- tunc facis. Miraculorum stupenda prodigia et celebris fama et vulgata tui sacri nominis universum mundum in te credere mox compellunt. Te sanguis martyrum vitaque miranda et altissima servorum tuorum fidelium non occultari permittit.
- 15 Nos igitur, Essentia immensa et vere existens, immutabiliter in te vere esse et permanere in saeculum saeculi facias, nec a te posse cadere pie concede. Et obcaecatos qui te scire se denegant radio illustres fidei sacrosanctae, ne perire illos permittat tua bonitas, in quibus signaculum tui vultus tam mirabiliter et benignissime impressisti.

[16] Psalmus qui confitetur Deum esse unum.

Et qualiter christiana pietas unicum solum Deum te non esse dicere poterit, cuius immensae essentiae infidelis protavia extra te veretur confiteri consortium? Nam Iudei hoc denegant, philosophi horrent, Saraceni 5 reprobant, plures ex haereticis detestantur. Solum cum paucis rusticorum Manichaeorum perversitas sacrario tuae excelsae unitatis protervit, quam illos suis demeritis lumine sacrae fidei et naturalis iudicii privari iustissime permisisti.

Non sic, igitur, non sic, nostra grandissima spes in te et de te Deo 10 unissimo fidelissime et ardentissime semper sperat, quia vere in excelsis tuae magnificae essentiae unicus et solitarius resides cum trium sacrarum consortio personarum. Quare igitur mihi in via hac in rebus quae pereunt tanta distractio, cum tu unicus mihi sufficias ut sim felix? Quare sic ravidus discurro per infelicia, ardenter concupisco et quaero nociva, cum 15 tu unicus plenissime quiesces te quaerentem? Quare die noctuque in tantis affliger et vexor? Quare me infinitis immisceo quaestionibus, cum via ad te unicum sit tam dulcis et cara? Quieta igitur me in te, summa Vita et unica, et congrega me in tantis effusum, qui ad regnum tuum unicum dispersiones congregas peccatorum.

[17] Psalmus de oratione dominica.

Pater noster, excellentissimus es, natura immensa, substantia a nobis incomprehensibilis et essentia infinita.

15.12 mox] BV, morum C 15 immutabiliter] immobiliter B 17 se denegant] denegant BV
 16.4 Sarraceni] agareni B, sarraceni vel agareni V 5 detestantur] BV, destetantur C
 6 sacrario] sacratissimum B 9 igitur] om. B spes in te] spes vitae B 17 unicum]
 unica B summa] suprema B

16.9 non sic Ps 1:4 15 quiesces cf. Isa 57:10 18 congrega 2Mc 1:27
 17.2 Pater noster Mat 6:9-13

Qui in caelis habitas, a sanctis visibilis quos ibidem beatificas, licet 5 sis per essentiam, potentiam et praesentiam etiam hic et ubique.

Sanctificetur nomen tuum, adoretur, laudetur, benedicatur ab omni rationali natura, et serviatur tibi fideliter ab eadem ex omnibus viribus suis.

Adveniat regnum tuum ad nos, et hinc nos suscipiat per plenitudinem 10 tuae pietatis, quia non sufficimus natura nec meritis nos ascendere ad illud.

Fiat voluntas tua sacratissima et iustissima in omni terra, gente et populo sicut fit integraliter a beatis in caelo.

Panem nostrum quotidianum, videlicet necessaria corporali vitae, da 15 nobis hodie, sed maxime supersubstantialem Jesum inviscera nobis, et eius gratiam quam proficiamus in eum.

Et dimitte nobis peccata nostra ex summa bonitate tua, sicut et nos propter tuam reverentiam et amorem dimittimus offensas iniuriantibus nobis.

20 Et ne nos induci nec cadere permittas in temptationibus, sed tua potens virtus et immensa dignatio potenter nos liberet ab omni offensa tua.

Sed libera nos a malo culpe per merita tui pretiosissimi sanguinis, et a malo poenae aeternae per ineffabilem omnipotentiam tuam.

[18] Laudatur Deus in sua aeternitate.

Aeternus es, Pater gloriosissime, sine initio atque fine. Et quis novit si extra te produxisti quidquam ante Luciferum, quia hoc facere potuisti? Et licet in tua aeternitate nihil de facto creaveris, aeterno tamen consilio 5 magna ordinasti et alta. Nam in tuo praeclaro intellectu ibi caelos iam fundabas, ibi stellas nominabas, elementa concordabas, ibi montes situabas, ibi terram confirmabas, ibi aquas elibrabas, ibi lucem diffundebas, ibi leges ordinabas, ibi iura roborabas, ibi regnum condonabas, ibi malos reprobabas. Haec enim omnia infra archanum tui profundi consilii 10 recondebas.

Sed quid magnificentius quam quod tuam perpetuitatem purae creaturae dignatus es communicare? O quam laeta consideratio electorum, quod tecum perpetuo habent esse! O summa infelicitas reproborum, ut cum daemoniis sint perpetuo cruciandi. O supra modum miseri: et quomodo

17.14 corporali] totali V 16 gratiam quam] gratia qua V 18 offensas] ed. et
 offensas CV
 18.7 elibrabas] CV, elimbrabas B, librabas Z (cf. 1.19.20)

17.4 habitas Ps 122:1 17 dimitte Exo 10:17
 18.6 fundabas Ps 8:4 stellas Ps 146:4 7 terram Ps 135:6 aquas Prv 8:28

15 possunt aliquando hic laetari cum mala perpetua habeant ferre semper? Pater igitur totius clementiae, fac nos tanta mala percipere et videre, et fac nos taliter vivere ut tuum perpetuum consortium perpetuo habeamus.

[19] Laudatur etiam Deus in sua aeternitate.

Aeternitatis tuae, magnifice Pater, inspira paeonia, illa quae superant omnem sensum; quae, cum nihil aliud sit quam tu qui es sine fine et principio, extra tamen terminos nostrae defectibilitatis te esse ostendit, 5 ut sis omniusque perfectus. O principium sine principio, o Deus summa aeternitas: revela quid infra istam aeternitatem mirabilem ab aeterno cunctis aliis non existentibus ordinabas.

Certe novi, Domine, quod tunc ut nunc speculabaris immense, in te iocundabar expresse, teipso fruebaris supreme. In tuis intrinsecis divitiis 10 laetabar continue, in tuis perennibus consortiis gratulabar altissime. Ibi apud te semper sicut erit et est et fuit immutabiliter, vitalis et perfectissima cum summa iocunditate operatio, quae nulla indiget extrinseca creatura; quia sine omnibus his es Deus perfectissimus, completissimum bonum, integerrima vita.

15 Et licet summa et maxima bona incommutabiliter apud te semper sint, non tamen tuae creature fuisti immemor; imo tua summa bonitate in ipsa aeternitate ordinasti in te et quod fieret mundus et quod fieret angelus et quod succederet homo. Pro quibus iam caelos providendo fundabas, stellas nominabas, elementa concordabas, ibi montes situabas, ibi terram confirmabas, ibi aquas elibrabas. Sic viventia spiritabas, ornatus rerum agebas, luce cuncta respergebas. Ibi leges ordinabas, iura tua confirmabas, ibi malos reprobabas, ibi regnum condonabas. Tunc angelos reparabas, terram edotabas, hominem in progressu adiuvabas, et tibi in caelo adaequabas. Spatium infinitum replebas, quod tunc ut nunc indiffusus diffuse 25 habitabas et tamen nihil eius occupabas.

Et ibi sic ordinasti quod ante semper ordinatum est, et sic ordinatum fuerat quod ante semper ordinabatur nec ordinari umquam incepit. Ibi

18.16 percipere et] nec percipere nec Z

19.4 defectibilitatis] discibilis B ostendit] oportet B 5 o Deus] o V summa] suprema B 11 erit ... fuit] fuit erit et est ita et fuit B 20 elibrabas] elibrabas B (cf. 1.18.7) 21 respergebas] respiciebas V leges] BV, legebas C 22 ibi malos ... condonabas] om. V reprobabas] reparabas B 23 edotabas hominem] ed., hominem edotabas BCV 26 ante semper] semper a te B (rep. 27) 27 fuerat] fuerit V ordinabatur] ordinabat V

19.18 fundabas Ps 8:4 stellas Ps 146:4 19 terram Ps 135:6 20 aquas Prv 8:28
23 adaequabas Isa 40:25

enim praecedere, esse vel evenire nullam in te vicissitudinem vel mutabilitatem arguunt, quia tua aeternitas est omnino tuipse. Aevum enim 30 et tempus a te exclusa sunt, quia ista tuae sunt creaturae.

O igitur, quantum superat tua flammæ caritas omnem intelligentiam, quæ in tua aeternitate quæ nihil erant memorans sic decrevisti ea in te sublimiter exaltare. Et cuncta cum facta sunt nec te mutabilem dicunt nec alterant, nec tuam excelsam aeternitatem aliqualiter interrumpunt, quo- 35 niam illa ex omni parte interminabilis est ab ante per omnia et etiam posterius sine fine. Regni enim tui finis non est, licet finis statutum sit omnium quæ fecisti.

Quos igitur, Domine, in tua aeternitate sine omni merito memorare dignata est tua aeterna bonitas, facias aeternaliter tecum esse. Quid enim 40 nobis profuit in tua semper fuisse memoria, si a te perpetuo habeamus disiungi? Et quid mihi gloria huius saeculi, quae momentanea est, misera et odibilis, si me te deserente sequitur postremo irrisio sempiterna?

O quam decepti sunt fucati sub deliciis transitoris, qui daturi sunt gemitus cum nil eis proderunt, et cruciaturi in saecula saeculorum! Non 45 ergo in hoc punctali transitu deserat nos tua grandissima pietas, sed nos contempnere haec caduca compellas. Et da nobis te finem omnium sine fine perfri, ut qui sine termino praecedente in tuis praecordiis fuimus, simus et sine termino in tua tecum gloria coronati.

[20] Laudatur Deus in sua immutabilitate.

Immutabilis es penitus, domine Deus, indefectibilis, et pure necessarius ad essendum. Non es transibilis sed fixe stabilis, semper permanens solide in teipso. Nulli es imperfecto intra te subiectus motui, quia tua immobiliter 5 sunt quae tu es, nec possunt aliter transmutari. Non mutaris localiter qui immutabiliter ubique praesens es, licet omne quod sit possit transire faciliter in non esse. Quae cuncta tibi praesentia sunt cum sunt, et in illis sis quamdiu manent.

Et tamen tu das cuncta moveri, et continuis motibus creata omnia 10 subiaces, te fixissime permanente. Et licet te semper ad intra communices, idem tamen in te remanes, sicut et communicatum illud ineffabile cum

33 cuncta] haec cuncta BV 35 ab ante] hoc autem B 39 bonitas] bonitate B 40 tua ... memoria] tuam ... memoriam B, tui ... memoria V 42 sequitur] sequatur BV irrisio] derisio B 43 fucati] obfuscata B 44 cruciaturi] cruciabuntur B 48 coronati] coronari BV

20.4 immobiliter] immutabiliter B 6 ubique] om. BV 7 faciliter] feliciter V in non esse] et non etiam

36 non erit finis Luc 1:33

ipso communicationem illam felicissimam capiente. Cum extra te producis nullatenus ab immutabili deficit, licet novam denominationem ab extra recipias a re facta. Nulla conservatione indiges, qui cuncta conservabilia in esse conservas; sed permanes movens immobilis, nullis augmentis aut decrementis intrinsece transmutatus. Nulla est in te defectibilitatis origo aut dissolutionis principium, quia es mera consistentia et virtuositas infinita. Et nullis constas contrariis, quoniam es spiritualitate tua simplissimus, ne cuiusque actio contrariari poterit tibi duci. Non enim deficit, 20 semper tendens in nihilum sicut nos, quorum hic vivere est iugiter quodam mori.

Me igitur mutabilem, Domine, in te figas immutabiliter, et in te facias inseparabiliter permanere. Glutino tuae immensae caritatis me liga fortissime, ut me dissolvere nequeat tempestas valida huius mundi.

[21] Laudatur etiam Deus in sua immutabilitate.

Immutabilis es penitus, domine Deus, et permanens et pure necessarius ad essendum. Stabilis es, solidus, nulli imperfecto subiectus motui, qui tamen das cuncta moveri. Emanationes quae sunt intra te sine omni motu pullulant ineffabiliter, sublimiter et excelse. Nullum est in te mixtionis aut compositionis seu dissolutionis principium, quia non constas ex contrariis, imo es simplicitas supersimplex.

Cur ergo sum ego totus instabilis, nec in aliquo bono proposito sisto fixus? Quantumcumque tua clemens me liniat inspiratio, statim mea interior faex me subtrahit ab illa. Ex mea inconstancia nascuntur lapsus 10 continui, et crescit in me multitudine offendarum tuarum. Firma ergo me in te, et colliga me tibi vinculis tui timoris etiam et amoris. O utinam nunquam fuissem si sine te habeo vivere etiam per momentum! Da mihi simplicitatem et puritatem spiritus, ut nulla fictio me perturbet!

[22] Laudatur Deus in sua simplicitate.

Simplicitati tuae puritatis, domine Deus, munera laudum offerre cupio viva voce. Nam tua inexplicabilis naturalis perfectio, quae summe simplex existit, potentialitatis aut possibilitatis aut perfectionis alterius non est

20.12 capiente] rapiente V produc] aliquid produc B 13 ab extra] extra BV
16 decrementis] detrimentis B defectibilitatis] deficitib[is] B 19 duci] ed., dulci BCV
deficit] deficit consistit B 20 in nihilum] in numerum B

21.2 necessarius] om. B 8 ergo sum ego] ego sum B sisto] sistam B 11 continui]
continue BZ

22.2 munera] B, munia CV 3 Nam] ed., non C, om. V 4 possibilitatis aut] om. V
alterius non est] V, non om. C

5 aliquatenus receptiva; quoniam quod intra te bonum habere potes habes aeternaliter, nec in te perpetuo immutabili differant posse et esse. Nulla similia vel dissimilia te componunt, nec compositionem aliquam tua mira simplicitas coincludit. Nullis es subiectus accidentibus, nullis admixtus corporalibus, nulla circumscriptione adstrictus. Sed es pure spiritualis 10 substantia, essentia indivisibilis, tota ubique unita, impartibilis summe una. Omnis alterius simplicitatis origo, per quem vivit omnis spiritus, sigillo tuae altiae imaginis insignitus.

O simplicissima et mirabiliter simplex essentia, quae trium suppositorum distinctionem admittit, cum unitate essentiali unissima in immensum. Simplicitatem spiritus nobis tribue, simplicissime Pater, qui compositione naturali et tantorum criminum sumus facti; ne cervix superba seu malitia sui erroris acumen erigat contra te, mansuetorum omnium protectorem.

[23] Laudatur Deus in sua immensitate.

Immensitatem tuam, Princeps magnifice, opto semper habere ante oculos mentis meae. O quid est hoc quod ubique sis totus per essentiam, praesentiam et potentiam infinitam? Omnem creaturam imples et ambis, 5 imo sine omni extensione extra ultimum caelum praesens es per spatium infinitum.

Cur ergo de tua mihi semper assistente praesentia totus non mutor, nec de tanta excellentia expavesco? Cur nocte et die non sto genuflexus coram te, qui coram me stas semper fixus? Cur non eviscero meipsum prae 10 gaudio? Cur non considero te mihi esse praesentem? Cur ad hanc mirabilem praesentiam non incalesco et prae amore tuo non efficior alter? Quare cupio alia videre, audire, seu me ad alia gaudia vana extendere, ex quo te praesentem habeo semper? Quare tibi semper non loquor, et me apud te non totaliter evacuo, ex quo ades mihi, qui es omnium te 15 volentium securum solatium et recursus? Quid mihi deficere potest ex quo Deum meum, plenitudinem omnis boni, habeo infra viscera mea; et licet corporaliter non te videam, hoc mihi pro nunc sufficit quod immobiliter tecum es semper? Quid societatem cuiuscumque mortalis appeto, qui Deum meum habeo socium et indivisibiliter mihi iunctum?

22.6 differunt] dicuntur B 11 per quem] per quam B
23.11 et prae] et cur prae BVZ 18 cuiuscumque] BVZ, cuiusque C

22.15 tribue Luc 6:30
23.4 imples Ps 144:16 15 solatium Heb 6:18 19 socium Phi 17

20 O horribilis caecitas mentis meae, quae Dei praesentiam non ponderat et in tanta gratia prae gaudio non exultat! Scio quid faciam deinde, certe, omni tempore: gaudebo in domino mihi praesente, nec in alio requiescam! Nec de alio cogitabo, loquar nec curabo, quasi non esset aliud in mundo nisi ipse solus et ego. Tu igitur, Virtus immensa et pater omnium atque
25 vita, non me permittas circa aliud attendere nisi circa te semper.

[24] Laudatur etiam Deus in sua immensitate et infinitate.

Immensitatem tuae praecelsae magnitudinis, domine Deus meus, fac me laudare continue, oculis interioribus lucidatis; quoniam qui lippi sunt in illam non possunt attendere, prae magnitudine claritatis et luminis infiniti. O Domine, quantum deficit omnis creata intelligentia in consideratione illius profundi abyssi! Et invalida nostra mentis acies in tam excellenti luce non figitur nisi per iustitiam fidei emundetur. Docet nos tamen fides piissima quod tu es quo maius cogitari non potest, quod regnum tuum regnum est omnium saeculorum, et damnatio tua in generatione et generationem.

Es ineffabilis, interminabilis, incomprehensibilis a creatura qualibet, inenarrabilis et super omnem mentem excelsus. Non est finis tuae magnitudinis, sedesque super omnem spiritum et volas super pennas contemplationum illorum. Hinc est quod ad te cogitandum perfecte tota deficit natura angelica et omnis possibilis creatura. Quasi enim infinita sphaera es cuius centrum ubique et circumferentia nusquam. Ignotus Deus es, et quasi profundum caliginis infinitae. Ubique praesens essentialiter, potentialiter, praesimaliter; omni creaturae illapsus, et spatium extra omne caelum replens ad omnem imaginabilem differentiam et distantiam infinitam. Pelagus es perfectionis omnimodae et fons interminatae virtutis. Quae distincte innumerabilia nosti immense a te nota sunt, et omne quod agis est per te immense peractum.

Solum te ipsum immensum tuae inscrutabili adaequas intelligentiae, cui nihil aliud est possibile parificari. Tua sacra intrinseca germina sicut tu,
25 Pater, immensa sunt, aequalia omnimode tibi ipsi; quoniam supremum tuum bonum perfectissime illis communicas completissime quantum vales. Infinita potes omniaque extense, numeraliter, perfectibiliter et intense.

23.23 mundo] medio V

24.3 lippi] B, lupi C 5 creata intelligentia] creatura intellectiva B 7 luce] lumine
B 15 possibilis] personalis B 25 aequalia] essentialia B

23.22 gaudabo Isa 61:10

24.6 consideratio Ecl 24:8 13 sedes Ps 79:2 super pennas Ps 17:11 15 sphaera
Isa 29:3

Fons enim es, radix et principium possibilis et creabilis bonitatis omnimoda, indeficienter influens super omnia a te alia que existunt. Cardo 30 es omnis plenitudinis, plenitudo omnis altitudinis, altitudo omnis latitudinis, et latitudo omnis sublimitatis, et sublimitas omnis profunditatis. Supertranscendens, superexcellens, supersubstantia, superessentia, ad quem explicandum omnis deficit vox et lingua.

O Excellentia transiens omne aliud dignissimum, utinam omnis creatura 35 posset ubique ad tui laudem et gloriam uti pro libito lingua et verbo! Ut numquam cessaret te semper laudare totis viribus regalem patronum et incogitabilem Deum suum. De abyso igitur tantae magnitudinis, misericordissime Domine, tuae pietatis abundantiam nobis pauperculis peccatoribus subministra; et de tantis divitiis nobis indignis largire digneris
40 magnifice gratiam et gloriam regni tui.

[25] Laudatur Deus in sua excellentia.

O Deus, Deus meus, quantum es mirabilis et ineffabilis, re et nomine gloriose; quia enim es verus Deus, omnipotens es ad omnia condita et ad infinita creanda. Quia Deus verus es, nihil tibi occultum, sed in sapientia omnia dirgis, et infinita sufficiis gubernare. Quia verus Deus es, irrefragabilis es veritas et inobliquabilis rectitudo. Quia verus Deus es, immensa es bonitas, a qua omne bonum emanat. Quia verus Deus es, infinita es dulcedo et pura pietas et supra omnem mentem benignus. Quia verus Deus es, interminabilis es magnificentia et liberalitas sine fine. Quia verus Deus es, ideo es amor immensus et superamabilis et supermemorabilis semper. Quia verus Deus es, ideo speciositas es incogitabilis, fons deliciarum aeternalium, gloria et beatitudo et finis ultimus noster. Quia verus Deus es, ideo es suprema et incogitabilis patientia super omnia peccata nostra.

15 O quam te ostendit haec virtus gloriosum et superamabilem patrem, quae in nobis iugiter infinitis modis resplendet. Benedic tibi toto animo omnis homo et angelus, et gratiarum actio sit exhibita semper continua in caelo et in terra, per quam tam pie dissimulas tanta mala. O igitur, qui verus es Deus, fac nos te vere semper diligere et tibi perpetuo fideliter
20 famulari.

30 altitudinis ... omnis] B, om. C 39 digneris] B, om. C

25.1 Laudatur ... excellentia] Hic laudatur Deus in quantum est Deus verus V 9 interminabilis ... Deus es] in B before ideo es suprema magnificentia] maiestas B 9-11 Quia ... amor ... semper] marg. C, om. V 11 incogitabilis] incommutabilis B

28 radix Apo 22:16 31 latitudo cf. Eph 3:18 33 deficit lingua cf. Ecc 1:8

25.6 veritas Io 14:6 18 in coelo Mat 6:10

[26] Laudatur etiam Deus in sua excellentia.

Utinam sufficerem et appeterem, utinam de facto exaequar ut oportet te semper laudare et benedicere totis viribus, Deum meum! O quam laudabilis permanes, quia solus es Deus et essentia infinita, trinus in 5 personis beatissimus, et omnimode aequalibus, quae sunt Pater et Filius et Spiritus sanctus. Immensa vita, immensa sapientia, cui nihil occultum. Omnipotens, immutabilis, aeternus, et incomprehensibilis extra te a quo-cumque. Fons bonitatis inexhaustibilis, dulcedo incomparabilis, et nostra beatitudo. Clementia inexplicabilis super omnia potenter et patenter ef-10 fusa. Rectitudo, veritas et iustitia irrefragabilis et omnique perfectus.

Spes igitur mea, quando videbo te et quando inseparabiliter ero tecum? O perfecta iocunditas: quando feliciter in te iocundabor? Non differas igitur ultra diem illum quem tanto affectu peropto; sed eum concedas citius, per illam ineffabilem magnificentiam in qua vivis plenus Deus 15 verax et vivus.

[27] Laudatur etiam Deus in sua excellentia.

Magnus dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis eius non est finis. Ipse est solus verus Deus, aeternus, immensus, et ubique in sua essentia praesens, infinita essentia, infinita substantia, infinita natura, infinita vita, 5 et universalis perfectio etiam infinita. Summa veritas, summa rectitudo, summa bonitas, summa sanctitas, et etiam summa virtus. Immensa intelligentia, immensa omnipotentia, immensa clementia, et iustitia summe clara. Naturaliter beatus, magnificus ac liberalissimus, benignitas et patientia infinita. Interminabilis caritas, ineffabilis sapientia, maiestas et 10 excellentia, digna ineffabili laude.

Incomprehensibilis a creatura, per quem creatus est mundus et altissime gubernatur. Dulcissimus, pulcherrimus, finis noster ultimus, et plena beatitudo nostra. Fidelissimus, superamabilis, summe desiderabilis, summa iocunditas, omnem rationalem mentem in sui amore suspendens. 15 Quid est igitur quod ad tantum bonum nec ad tam gloriosum amicum non potest elevari mens nostra, sed ad ista terrena, caduca, misera et plena maeroribus implicatur semper et attente? Nec cogitat quantum ex hoc committit scelus, nec quantum omnimode sibi nocet, nec quanto se per hoc exponit periculo, a tanto iudice iudicanda?

27.4 infinita essentia] ed. essentia infinita V, om. C 14 amore] valore V 17 semper et] om. V 19 iudicanda] V, iudicando C

26.4 solus Deus 4Rg 19:19 11 quando videbo Job 19:26

27.3 solus Deus 4Rg 19:19 4 infinita substantia Nah 32:1 12 finis es Apo 1:8

O igitur, Pelagus infinitae clementiae, aperias oculos nostros clausos, et nostram emollire digneris duritiam, et malitiam procul pelle, ut perpetuo tuam extollamus excellentiam, adoremus et etiam veneremur.

[28] Laudatur etiam Deus in sua excellentia.

Firmiter credo et ex toto corde confiteor quod est unus solus verus Deus, immutabilis, aeternus et etiam immensus. Omnipotens, ineffabilis, incomprehensibilis, naturaliter beatus ac universaliter perfectus. Pelagus 5 infinitae substantiae, qui in se est infinita natura et infinita vita, omnia sciens et omnia potens. Omnia gubernans, quia infinita est sapientia, infinita rectitudo et iustitia, ac etiam clementia sine fine. Fidelissimus quia est infinita veritas, superamabilis quia est infinita bonitas, libera-10 lissimus quia est magnificentia infinita.

Per naturam impeccabilis, quia est per essentiam infinita iustitia ac felicitas et beatitudo aeterna. Dulcedo transcendens, et amor mentes eviscerans et torrens, ac etiam iardinum omnium aeternalium voluptatum.

O igitur, quando videbo te, et quando liberabor a malitia huius mundi? O quando ero ab omni offensa tua immunis et tuus fidelis servitor? Quando 15 conscientia mea quietabitur et vivet sine omni temore? Quando amabo te super omnia et in omnibus te laudabo? Quando ero liber a calunnia hominum, et ab omni temptatione securus? Quando sic ero fixus in te ut non sit possibilitas ad alia evagandum?

Miserere mei igitur, Cor et anima mea, et tota mea spes et requies, 20 gloria perpetua et corona; nec me permittas languere ulterius, quia de-siderio summo crucior donec in te fuerit quies mea.

[29] Laudatur Deus in sua omnipotentia.

Omnipotentiam tuam admirabilem, quam nulla mens creata exprimere sufficit, fac me, Domine, per tuam magnificentiam semper cum omni reverentia memorari. O quam stupent in illa spiritus angelici cum tam 5 excelsam et inenarrabilem intuentur! Vident enim quod potest infinita quae nesciunt nec sufficiente indagare. Sciunt quod ad infinitos mundos extra et infra hunc se potest extendere, et ibi alias novas species ornatusque

28.9 quia est] V, quia C 10 infinita] immensa V 11 aeterna] immensa V 14 ab omni] ab omnia V
29.3 per tuam] perpetuam V

28.2 solus Deus 4Rg 19:19 13 quando videbo Job 19:26 16 calunnia Ps 118:134

innumerabiles procreare. Supra omnem creatum spiritum potest alios sine fine sublimiores producere et illos aliter immenso ordine collocare. De 10 omni quod est aliter quam sit potest recte disponere, quia omne factibile tuae ineffabili omnipotentiae est subiectum.

Quae condita sunt et agibilia, cum fuerint, omnia subito potes destruere, quia nihil tuo beneplacito potest resistere per momentum; non innata ratio, non natura nec voluntas alia, non lex, consuetudo vel ars, nec sapientia 15 quantacumque. Rerum enim cursus, naturae progressus, tua ordinatione sunt, permanent et mutantur. Quae insolita cernimus stupemus miracula, quae tamen a te, omnium Artifice, nulla difficultate procedunt.

O quanta stupenda sub naturae viribus occultasti, quae cum apparent nostra ignorantia mirabilia arbitratur! Quae tamen a te stare promissa sunt 20 robustius caelo fixa sunt, quia fidelissimus es, iustissimus atque verax. Cum a tua omnipotencia negare zelantes quidpiam cogimur, illi summam reverentiam exhibemus; nam te non posse deficere, errare, agere infirma et perpera te perfectissimum praedicat, qui nulli vales imperfecto quantumlibet commisceri. Lingua tamen nostra ad tuam exaltandam magnificientiam deficiens non sufficit per condigna eloquia tuam excellentiam brevius explicare.

Tu igitur, qui istam tam inexplicabilem omnipotentiam parendo et peccata relaxando maxime manifestas, fac nos ei gratos et laudabiles servitores. Et hanc regiam tuam potentiam, matrem conditorum omnium 30 et factibilium, nos fac incessanter tota conscientia venerari; ut qui de illa processimus per illam semper in tuo cultu agamus viriliter, omnes culpabiles detestando offensas. Per eam etiam, Pater, protegamar ab insultibus hostium, quibus nisi per te resistere non valemus, quoniam omnium vere triumphantium scutum es et protectio insuperabilis et nimium peccatoribus fructuosa.

[30] Laudatur etiam Deus in sua omnipotentia.

Omnipotens creator et omnium vere Deus, de tua omnipotentia fac me alta loqui et semper vera sentire! Per te creata sunt omnia, et extra hunc mundum potes infinitos meliores alios operari. Omnia tuae dicioni sub- 5 sunt, et nullus sufficit tuae efficaci contradicere voluntati. Istam totis viribus honorant angeli, timent daemones, et omnes iusti exaltant.

8 potest] potes facere B 14 voluntas alia] voluptas a V non lex] non ho(nor?) B
(cf. 1.55.2) 17 quae tamen] quae cum B 19 promissa] permissa B 23 quantumlibet] quolibet B 30 factibilium] scibilium B

29.13 resistere Dt 9:2 16 stupemus cf. 2Par 7:21 25 non sufficit cf. Ecl 18:2
31 viriliter Ps 30:25 34 scutum 2Rg 22:31

Cur igitur tantam potentiam non timeo, qui ei non cesso continue debellare? O pulchritudo divinae patientiae, quae hoc sustines et dissimulas tanto tempore impunitum! O quantum ostendis te optimum, et 10 summae bonitatis et clementiae fontem, qui tot contemptus et iniurias tibi sustines irrogatas! Per tuam igitur omnipotentiam tibi supplico ut nostras reducas ad te voluntates rebelles; alias moriemur infeliciter in nostra duritia deprehensi. Et per pretiosum sanguinem tui unigeniti trahat nos potenter tua omnipotentia ne damnemur.

[31] Laudatur Deus in magnis operibus suae omnipotentiae.

Admirabilis es, rex Deus, omnipotens, verax, qui omnis virtutis es pelagus et abyssus. O quam stupenda sunt omnia opera tua et omni laude dignissima! Quis cogitare sufficiat totum mundum creatum de nihilo, et 5 etiam illum per te in eius omnibus partibus sic ineffabiliter gubernatum? Quis ornatum caeli et pulchritudinem, quis eius motus varios et influentias, sufficiat enarrare? Quis decorum aeris, terrae, maris et abyssi, et decoris varietatem, sufficiat cogitare? Quis discernere potest quantus sis in iudiciis, quam copiosus in praemiis, quam iustus et pius in poenis?

10 Quis mutat tempora, quis nationes variat, quis regna transfert, nisi tu solus? Quis huius saeculi sapientiam infatuat, quis mundi potentiam calcat, quis superbos deicit et humiliat, nisi tu solus? Quis profunda cordium iudicat, quis spem stultorum confundit, quis daemones cruciat, quis electos glorificat, nisi tu solus? Quis tanta miracula facit et prodigia multiplicat, quis de fine nostro disponit occultissime, nisi tu solus?

Tu ergo solus, cuius perfecta sunt opera et miranda consilia, nos rege et dirige ad te ipsum; et non permittas nos a te cadere, quos tibi tam fixe per mortem tui unigeniti colligasti.

[32] Laudatur Deus in sua scientia.

Scientiae tuae, illustrissime Dux, nihil poterit occultari. Tibi enim sunt omnia nuda et aperta, etiam et omnium mentium profunda archana. Nonne tu sufficiis stellas caeli nominare, arenam maris numerare, et omnem 5 penetrare abyssum? Omne aeternum et futurum tibi praesens est, et omnia claudis tuo consilio tamquam perfectissimus gubernator. Speculum es

31.4 creatum de nihilo] de nihilo esse factum B 14 miracula] prodigia B, mirabilia V
prodigia] mirabilia B
32.2 Dux] om. Z 6 perfectissimus] profundissimus Z

31.8 discernere cf. 1Cor 4:7 10 mutat tempora Dan 2:21 transfert regna Dan 2:21
11 sapientia 1Cor 2:6 calcat cf. Mic 1:3 12 superbi Luc 1:51
32.2 occultari Hie 49:10 4 stellas Ps 146:4 arena Ecl 1:2 6 claudit cf. Job 9:7

omnis intelligibilis et liber vitae, in quo de omni agibili relucet certa ratio atque causa. Scientia tua augeri non potest nec minui, nec falli etiam nec mutari; quae cuncta prospicit unico et simplicissimo intuitu, ut fecundissima ars omnium, sine creata specie et discursu. Et tamen non te erubesco praesentem mihi et videntem me, licet sim facinoribus totus plenus.

Quid igitur faciam, serenissima Lux, si mea pudenda reveles hominibus et perducas me ad opprobrium sempiternum? Et cum nullum crimen in oblivionem apud te cadat aliquando, quo igitur ibo et quid dicam, infelix ego, qui tanta mala commisi? O quam beati sunt qui hic per paenitentiam diluerunt sua facinora et quorum iam peccata sunt tecta! Non igitur, clementissime Pater, confundas me, sed hic me verum constitue paenitentem, et ab omni scando custodi me, et ab omni proximorum malo exemplo.

[33] Laudatur etiam Deus in sua scientia.

Scientiae tuae, Domine, cognitioni atque supremae notitiae, quid poterit occultari? Certe, speculum est omnis intelligibilis, cui nihil existens, possibile vel impossibile potest, potuit nec poterit occultari. Ipsa enim omnes stellas nominat, arenam maris numerat, profunda intuetur cordium, et omne obscurum iudicat et perplexum. Aeterna ut praesentia novit, futura omnia clarissime sine principio conspicit, et profundissima educit in lucem.

Augeri non potest nec minui, in nullo falli nec decipi, nec potest 10 mutabilia nec immutabilia speculari. Cuncta intelligibilia seipsa praecise uno simplicissimo prospectu prospicit, non ab eis capiens speciem, sed seipsam intuens omnium completissimam artem. Liber vitae est, non scriptus ab aliquo sed essentialiter et seipso; scriptura est omnium intelligibilium ab aeterno.

Quid igitur coram te dicturus sum ego, facinorum abyssus profundissima, cum delicta mea omnia sint tibi infallibiliter semper nota? Nec excusare me poterit quantacumque versutia coram te, immensa, notissima et discretissima omnium visione. Quid igitur faciam, qui tanta foeda commisi, cum a te non cadat in oblivionem culpa aliqua quantacumque? 20 Sed omnia quae egi incommoda coram me adduces finaliter, ut me reum judices et meam videam malam vitam.

33.10 mutabilia ... immutabilia] innumerabilia nisi immutabiliter B praeccipue
B 11 prospicit] aspicit B 13 et seipso] in seipso B 17 notissima] B, notitia C

32.7 liber vitae Phi 4:3 12 reveles Nah 3:5 13 opprobrium Ps 77:66
33.3 occultari Hie 49:10 5 stellas Ps 146:4 arena Ecl 1:2 12 liber vitae Phi 4:3

O pietatis summae paterna Benignitas, non mecum intres in iudicium tunc temporis, ne me tua rigorosa iustitia tradat morti, sed memorare digneris quod opus manuum tuarum sum, ex luto confectum, et multa 25 miseria plenum totum. Non igitur, piissime Pater, me tunc repente precipites, sed commissa mea mala dissimules, de quibus me hic velis verum facere paenitentem.

[34] Laudatur Deus in sua sapientia.

Sapientia es ingenita, immensa et infinita, excellentissime Rex, et fons legum et aeternarum omnium rationum. Omnia in sapientia fecisti, ligata nervis, connexa ordinibus, expressa pondere et mensura; bonificata in trinsece decora specie, modificata libramine, locata decentissime et acutissime naturata. O Gubernator mirifice, nihil a casu potest tibi contingere, quia omnia provides in teipso! Omnibus provides, omnia es in omnibus, et omnia nosti omnium, et tuum sapere nihil effugere potest. Naturales rerum cursus meritis morum servire statuis; ideo hic saepe succumbit 10 stulta sapientia huius mundi cum effugere nitimus tuum consilium. Inde illud imples et perfidis per occultum agere sapientiae tuae. Ideo cadunt qui in oculis suis sapientes sunt, et qui praesumentes de se confidunt.

Et inde nascitur sapientia huius saeculi, quae a sanctis dicitur terrena, diabolica et carnalis; quae vanitas vanitatum est, et multos compellit ire 15 per invium, et in infernum demergit. Et sic illuduntur sapientes huius saeculi, et stulti tui amici et servi salvantur. Ab ista nequam sapientia elonga me, Domine, quae suos obcaecat atque dannat; et per lumen tuae aeternae sapientiae fac me separare pretiosum a vili, et inter sanctum et profanum eligere tibi gratum! Et non me permittas insipiente vivere, sed 20 semper me fac in tua sapientia ambulare!

[35] Laudatur etiam Deus in sua sapientia.

Sapientia tua, domine Deus, altitudo divitiarum est, cuius incomprehensibilia sunt opera et investigabiles viae eius. Omnia condita, Domine, in sapientia fecisti, ligata nervis, connexa ordinibus, compacta ligamine,

24 confectum] B, confictum CV

34.7 in teipso] om. B

35.1 Deus] om. B sapientia] sapientia et occultis iudicis V

22 non intres Ps 142:2 24 opus manuum Job 10:3 ex luto Job 33:6 26 dis-
simulas Sap 11:24

34.4 numero Sap 11:21 8 nosti Job 38:18 10 effugere Sap 16:15 13 sapien-
tia diabolica Jac 3:15 14 vanitas Ecl 1:2 18 inter sanctum Lev 10:10
35.3 investigabiles Rom 11:33

5 et pondere mensurata; specie pulchra, modificata libramine, locata decentissime, et acutissime naturata. Nihil apud te casualiter esse potest, quia de tuis omnibus cura tibi est, qui eorum es omnium sapientissimus gubernator. Naturales cursus morum meritis servire cogis, ut simul concurrant moralitas et natura.

10 Tota est et de cunctis provida tua reverendissima sapientia, et nihil potest effugere dispositionem sui immutabilis consilii et aeterni. Sibi etiam nobis volentibus et pro viribus resistantibus semper nostrae obcaecuntur voluntates et opera, et unde credimus illam effugere inde eius beneplacitum adimplemus. O quam tutius esset humanae miseriae se 15 totaliter tuae sapientissimae gubernationi committere quam curiose, quae nescit petere seu indiscrete sibi etiam providere! Certe, sufficere debet fidieli tuo cuilibet se totum tibi committere, qui necessaria nobis nosti melius, et illa libenter tribuis se tuae altiae providentiae reverentius committenti. Stupenda agis et supra nostram intelligentiam, et eorum causas 20 penitus ignoramus. Scimus tamen quod nihil fit a te sine tua ratione sapientissima, quae ars est plena omnium viventium rationum.

O Domine, sub tam arduis secretis tuae magnifica sapientiae non permittas nos a lumine tuae veritatis exire nec a te finaliter deviare; sed quos condidisti per sapientiam sapienter in te conserva ut sine errore tibi 25 serviant reverenter. Et fac nos tuam semper laudare et magnificare sapientiam in illa sapientissima curia beatorum angelorum, ubi omnium horum et maiorum secretorum causas et rationes peroptimas et iustissimas rimari et videre non diffidimus in tuae aeterno speculo maiestatis.

[36] Psalmus de occultis iudiciis divinae sapientiae.

O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius! O admirabile Dei consilium: et quid est hoc quod tam grandis et tam notabilis Lucifer, per 5 te factus, tam turpiter ruit infernis cum tota sua infelici caterva? Et homo, primus in honore regio constitutus, propter inobedientiam est cum tota sua posteritate prostratus? Et mundus totus fere per diluvium est necatus?

9 mortalitas B 12 obcaecuntur (ms obsecuntur)] obsequitur B 18 me-
lius] mirabilibus B 19 mittendi] here B adds Et sic semper tuo magnifico intendere cultui
et servire mandatis, quia in hoc nobis summe et optime providemus 21 rationum] here B
adds Quid est, Domine, quod tui unigeniti omnes supplications non exaudieris, qui cum omni
circumstantia rectitudinis et iustitiae perorabat? 27 maiorum] magnorum B

36.1 Psalmus ... sapientiae] Laudatur Deus in suis iudiciis occultis V

11 effugere Sap 16:15

36.2 altitudo Rom 11:33

Et ille tam carus tibi populus israheliticus, et tam magnis donis et gratiis sublimatus, ecce in favillam redactus est quasi nihil. Et de regno David 10 tantis promissionibus confirmato iam non est spes ut sperant Iudei.

Multis annis promissus eis Christus inter eos moratur, et tamen ut semper ignotus. In extremis salvatur latro et simul damnatur apostolus Iudas. Vocatur gentilitas ad lumen fidei et iudaicus populus obcaecatur. Publicani et peccatores trahuntur ad regnum, filii regni condemnantur; 15 quare fiunt primi novissimi, et etiam ex converso.

Cur persecutor Paulus vocatur etiam ad apostolatum, et Stephanus per eum mortuus non ascendit tam alte? Cur tam pulchrae animae et rationales in tam turpibus et corruptis et malignis corporibus collocantur? Cur contemplari caelestia desiderans non potest illud attingere, ad quod tamen 20 assumitur qui contemnit? Cur praesidens infelix et miser ad regimen assumitur, et ad hoc dispositus semper vacat? Cur imperia et regna et dominia tam grandia praecedentia diruta sunt penitus, et simplices sunt ad alta levati? Cur pauperes potius sublimavit dominus in caelestibus quam principes et magnates? Cur sapientia huius saeculi reprobata est a 25 domino et simplicitas coronata? Certe, domine Jesu, quia secreta Dei abyssus; multa ideo archanorum tuorum sublimia fontali sapientiae tuae sint aperta.

Nobis autem per te tuta sit via salutis, pro qua dirigenda humiliter supplicamus.

[37] Laudatur etiam Deus in suis iudiciis occultis.

O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius! Quid est hoc, Index aequissime, quod unigenitum tuum, omnis innocentiae fontem, voluisti 5 tantas poenas, ignominias et infamias hic acerbissime pati? Quid est hoc, iustorum Exauditor, quod iustissimum filium tuum pro iustissima causa supplicantem in horto noluisti exaudire? Quid est hoc, innocentum Protector et pater, quod innocentissimum filium tuum voluisti mori acerbissima morte? Sed quid est quod sic eum plene in manibus dimisisti suorum 10 hostium ac si fuisse peccator? Quid est hoc quod, cum eius mors sacra-
tissima sufficerit pro omnibus, tam paucis efficax fuerit ad salutem? Quid

36.10 confirmato] ed., confirmatus C, confirmatio V

37.6 iustorum] iustissime B 10-11 Quid est ... salutem] om. B tam paucis] ed., quod tam paucis CV, om. B

36.9 in favillam Eze 15:4 14 publicani Mat 9:10 15 primi novissimi Mat 19:30

22 simplices levat Prv 28:10 28 via salutis Act 16:17

37.2 altitudo Rom 11:33

est hoc, Caritas immensa, quod licet velis omnes homines salvos fieri, tamen pauci salvantur? Quid est quod de eadem massa humana aeternaliter praedestinati aliquos ad gloriam et alios praescivisti ad poenam aeternam? Quid est quod parvulos non baptizatos damnas et adultos peccatores maximos postea salvas? Quid est quod pro culpa temporali poenam infers aeternam?

Quid est quod multi alta merita toto corde appetunt quae habere non possunt, et alii quae non illa appetunt obtinent iuxta velle? Quid est quod sine acceptance personae quibusdam te praevie etiam non te requirentibus exhibes, et te quaerentibus saepius subtrahis te ad tempus? Quid est quod praesens vita sit tempus meriti et non sequens, cum tamen ibi sit maior scientia et voluntatis melior dispositio, si tu velles? Quid est quod infirma mundi eligis et fortia confundis et prostras? Quid est quod multos etiam inter infideles damnas ignorantes et simplices, qui tibi, si te Deum cognoscerent, fidelissime deservirent? Quid est quod quosdam miseros hic semper et in futuro crucias, et alios hic et in futuro semper laetos facis? Quid est quod principari facis pessimos, et iustos vis subici illis? Quid est, Domine, quod non hoc bonum quod volo hoc ago, et hoc malum quod nolo hoc facio? Quid est quod pro aequalibus in se bonis dispara reddis praemia, absque personarum acceptance quacumque? Quid, quod velle omne quod tu vis est mihi illicitum, cum tamen omne tuum volitum sit iustissimum atque rectum? Quid est quod mundus sub tua gubernatione tam paucos habet bonos et tot malos? Quid est quod, cum sis essentialiter pura iustitia, quod tanta mala permittis? Quid est quod tot damnas ut infideles, cum non habeant nec habere possint communiter fidei notitiam nec etiam veritatis? Quid est quod tam dure aliquos et pro modico corripis, et peioribus illis liberaliter condonas mala sua? Quid est quod postponis iustum impio, ut Stephanum Paulo in apostolatu?

Quid est de innumeris aliis operibus tuis quae fiunt sub tuo regimine quorum ratio est ignota penitus nobis? Et tamen in omnibus his libertatem ponis arbitrii, te ipsum promptum ad suscipiendum exhibes, ad ostium horum pulsas et inexcusabiles eos reddis. Et etiam in his omnibus ordinem servas summae sapientiae et etiam aequitatis.

Ideo omnia iudicia tua semper veneror et exalto, quia scio quod iudicia tua abyssus multa. Spero quod illorum causas rimabor clare in patria, in speculo beatifico tuae excellentissimae maiestatis. In his omnibus, Pater

24-26 Quid est ... deservirent] *om. B* 30-33 Quid est ... rectum] *om. B* 34 essentialiter] *aeternaliter B* 35 permittis] fieri permittis *B* 41-43 libertatem ... omnibus] *om. B*

13 pauci salvantur *Luc 13:23* 20 acceptio *Rom 2:11* 23 infirma eligis *1Cor 1:27*
24 confundis *Eze 32:30* 25 simplices *cf. Prv 28:10* 29 quod volo *Rom 7:15*
31 personarum acceptio *2Par 19:7* 42 ad ostium *Mat 7:8*

piissime, me discrete sapere facias et sentire; et tuam semper glorificare sapientiam, cuius est haec et maiora ineffabiliter et laudabiliter operari.

[38] Laudatur Deus in suis altis operibus.

Quis sine principio vixit aeternaliter, et fuit, est et erit immutabiliter verus Deus? Quis mundum totum integre sic ornatum produxit de nihilo, quis eum sapientissime gubernat et regit? Quis mutat tempora, nationes variat? Quis tantam sapientiam in creaturis effundit? Quis tanta profunda format iudicia ut absque illo natura nulla ea sufficiat indagare? Quis tam robustus ut vere dicatur omnipotens, cui soli constanter innititur orbis totus? Quis universalis iudex omnium, qui super omnia sit timendus, colendus et adorandus? Quis supernorum civium finis ultimus et spes 10 solidissima omnium electorum?

Certe, rex caeli et terrae, dominus Jesus, quem toto corde et totis viribus adoramus! Omnia igitur in omnibus, domine Jesu, omnium bonorum fons indeficiens, vita nostra et pater, sis nobis omnia, et extra te non habitat in saeculum anima nostra.

[39] Laudatur Deus in sua veritate.

Domine dominus noster, quam verax es et fidelissimus in omnibus et per omnia et ubique, quoniam es ipsa veritas inobliquabilis, immutabilis et infallibilis semper. Quam certa est omnis spes de tuis promissis, quia 5 de vero excent, per verum tendunt, et ad verum vadunt. Et quod statuis caelo firmius est sub tua conditione tacita vel expressa.

In omnibus semper irreprehensibilis es, et omnia vincit tua veritas cum appareat. Propter quam nihil quod dicis est nobis dubium, quantumcumque arduum etiam supra sensum. Propter hanc totam humanam contemnimus 10 sapientiam quantumcumque appareat, potius verbo tuo quam cuicunque naturali apparentiae adhaerentes. Et nobis ipsis propter ista discredimus, interiora nostra iudicia tuo imperio cum cordis iubilo subiugantes. Ex hac servi tui securi et laeti aggrediuntur ferocia, et mortem suscipiunt hic ferventer, qui suo sanguine tuae et tantae veritati testificare cupiunt, nulla 15 humana dispida formidantes.

O quam detestabile igitur erit tibi mendacium, hypocrisia et fictio et omne quod tuae veritati repugnat. Vere scimus, Domine, quod talia amantes

38.1 Laudatur ... operibus] Hic continetur quod omnia per Jesum facta sunt, sed per totam trinitatem patris veri V 6 Quis tam] quis est tam *B* 13 pater] caput *B*
39.2 dominus] Deus *B* 11 propter ista] propter istam *BV* 13 ferocia] fortia *B*

38.4 mutat tempora *Dan 2:21* 9 finis *Apo 1:8*

39.2 verax *Mat 22:16* 10 potius *Act 4:19* 17 vere scimus *cf. Job 9:2*

longe repulisti a te, contra quos iudicia durissima exsequeris. Fac nos igitur, clementissime Pater, tuae tam stabili veritati figi immutabiliter, ut 20 tibi fiat acceptabilis vita nostra. Neque sordidari nos permittas illa dolosa fallacia quam tua sincera integritas sic abhorret.

[40] Laudatur etiam Deus in sua veritate.

Fidelissimus es, domine Deus meus, et totius veritatis radix, infallibilis et stabilis in omnibus viis tuis. Verax in verbis, verax in factis, verax in cunctis, inobliquabilis fons omnis rectitudinis, et per essentiam ipsa veritas summa. O quam securi sumus de tuis promissis, quoniam rectissimus es et magnificus, ultra omne desiderium largiens servis tuis. Omnia tibi adversa vincis viriliter, quia es ipsa veritas omnia vincens alta. Tuo potius verbo credimus quam omni humanae sapientiae, rationi seu arti. Omnia peribunt, de verbis autem tuis non praeteribit iota nec apex. Imo nobis 10 ipsis discredimus si contrarium asserat lingua tua. Non est dubitabilis mors neque poena ubi tua veritas se offerat defendenda.

In confidencia tuae fidelitatis aggredimur ardua, imo et mortis amica ferventer. O quam laete conterrunt omne genus poenarum fortes, qui martyrum suscipiunt gratulanter. O quam detestabile est tibi mendacium, 15 qui principem eius in infernum clausisti. Omnis factus et hypocrita abominabilis tibi est, et omnem talem tuo veritatis verbo notabiliter condemnasti. Non igitur permittas nos dolo aut fallacia sordidari, Centrum omnis aequitatis et veri, quia recte tecum ambulare conamur. Sed per te, Lumen indeficiens, nos transire facias ad contuendum speculum tuae illustrissimae veritatis.

[41] Laudatur Deus in sua rectitudine et fidelitate.

Extra modum te reddit amabilem tua rectitudo et fidelitas infinita. Non potest falli verbum tuum, ideo spes nostra non potest confundi. Caelum et terra peribunt, verba autem tua non praeteribunt! Omnia vincit tua 5 veritas, et illi comparatus mendax est omnis homo. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, et principem mendacii ab initio reprobasti. Non formidant mortem tui milites, quia stipendia sua in tua veritate fundantur. Non desperant qui persequuntur propter te, quia tua veritas eos facit

39.19 Pater] B, om. CV 20 acceptabilis vita] expectabilis via V

39.18 iudicia Sap 6:6

40.7 potius Act 4:19 8 sapientia 1Cor 2:5 omnia peribunt Mat 24:35 15 claudit Apo 20:3 16 veritatis verbo Jac 1:18 17 dolo aut fallacia cf. Ecl 1:40 41.4 non praeteribunt Mat 24:35 5 perdes Ps 5:7

robustos. O quam laete in morte iustus sperat, fixus in tuis promissis! 10 Non timet hostem nec culpam pavet; scit enim quod tu verax dabis illi secundum opera sua.

Totum igitur me tua veritate circumda, totum me ex ea imple interius, ut tuae videar discipulus veritatis. Non sinas me confundi a facie mendacii, et qui totus mendax est tunc fugiat ut confusus. Cor, linguam et 15 opus meum tua orna veritate sublimi, tu qui omnis veri es regula et mensura. Et qui mendaciter in quodque surrexerit, frama tuae supremae veritatis frangatur. Ac omnis factus et hypocrita, nisi se correxerit, tuae rectitudinis sententia confundatur, ac verax quisque finaliter ad contutum aeternae veritatis perducatur.

[42] Laudatur Deus in sua bonitate.

Quam bonus christianorum Deus cunctis quae condidit servat, dirigit et gubernat! Et unde, bone et optime Domine, quod in tuo unigenito, deo homine, entium extrema sic iunxisti altissime? Certe, a tua altissima 5 bonitate! Et unde, bone et optime Domine, quod per eundem deum hominem sic omnia condita tibi applicasti et instaurari voluisti? Certe, a tua beatissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod infra illum et extra verbis et signis tanta mundo mirabilia demonstrasti? Certe, a tua clarificanda ab omnibus bonitate. Et unde, bone et optime Domine, 10 quod tu, qui exteriori non eges consortio, rationalem naturam creasti et ad regnum tuum ordinasti? Certe, a tua divinissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod lapsum hominem sic piissime naturae instinctibus tuis puris inspirationibus et legibus et tantis mirificis documentis adiuvasti? Certe, a tua excelsima bonitate. Et unde, bone et optime 15 Domine, quod humano generi tot gratias et beneficia etiam indignissimis condonasti? Certe, a tua felicissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod creaturam universam sic dotatam et mirabilem, licet in gratis non pateat, produxisti? Certe, a tua gloriosissima bonitate.

Et unde, bone et optime Domine, quod talem mundi machinam de- 20 coram, colligatam et sic ornatam terreno homini subiugasti? Certe, a tua honorabilissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod de

41.14 confusus] confessus B 15 regula] gloria B 16 quodque] quemcumque V
19 perducatur] beatifice perducatur BV
42.2 cunctis quae] cuncta quae V, quia cuncta quae B 9 clarificanda] clarida B
13 inspirationibus et] inspirabilibus B, inspirationibus V 14 bonitate] voluntate B
17 ingratia non pateat] ingratam non pateam B, ingrata non appetat V

41.13 non sinas Ecl 23:1

infelici natura nostra corrupta tam singulariter semper et peculiariter providendo et redimendo et dirigendo memorasti? Certe, a tua infinitissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod ipsum cum iudicas tam 25 pie tractas, et cum salvas cum tuis sanctis spiritibus in gloria socias? Certe, a tua nobis karissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod illos caelestes et gloriosos spiritus tot et tam mirabiles iuxta te in tanta tui laude et sui gloria collocasti? Certe, a tua laudabilissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod per eosdem sacros spiritus tibi 30 servis altissime et hominum ministeria consumasti? Certe, a tua magnifica bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod feminam, tui unigeniti matrem excellentissimam, super omnem puram creaturam sic magnifice sublimasti? Certe, a tua nobilissima bonitate. Et unde, bone et optime Domine, quod terram ad tui aequalitatem in deo homine elevasti? Certe, 35 a tua potentissima bonitate.

O quam felix essem, bone et optime Domine, si in hiis vestigiis tuae bonitatis reverendissimae possem semper intendere die ac nocte! Non enim me in terra habitare permetterent, bone et optime Domine, haec tuae sacratissimae bonitatis specula, sed ad te alis omnibus mearum virium 40 ficerent advolare. Conforta igitur meam imbecillitatem, bone et optime Domine; et tuos servos fac bonos et optimos, et malos non obstinari permittas, sed tuam semper transcendentem cognoscere facias et sapere bonitatem.

[43] Laudatur etiam Deus in sua bonitate.

Quam bonus Israel Deus omnibus creaturis eius! Maxime homini, cuius naturam et nomen assumpsit. Non enim voluit naturam assumere angeli etiam neque nomen; hominem enim aeternaliter deputavit ad gloriam, et ipsum perditum reparavit. Paulo minus minuit eum ab angelis, et super angelos hominem in gloria collocavit. Et homo ut verus deus vult ab angelis adorari, cui data est omnis potestas et iudicium generale,

22 singulariter] particulariter B 23 et dirigendo] om. B 25 socias] B, sociasti CV
 26 karissimam] largissima B, latissima V 27 mirabiles] innumerabiles B 29 bone et
 optime Domine] om. B 30 ministeria] mysteria B 31,33,38 bone et optime domine] om. BV 32 maiorem] B, tamen matrem CV excellentissimam] excelsiram B
 34 aequalitatem] essentialitatem B 33-35 nobilissima ... potentissima] a phrase containing
 an adjective in the superlative form beginning with the letter O is missing here 36 semper]
 om. V 38 haec] huius B 40 advolare] ed., avolare BC, evolare V meam] nostram
 V 41 tuos] tu hos V 42 cognoscere] agnoscere V
 43.4 etiam] om. BV aeternaliter] om. B

42.40 facere avolare cf. Ct 6:4

imo communicata est omnis sapientia et potentia et maiestas divina. Et propter hunc hominem peccata remittit Deus innumera et inestimabiles 10 poenas; offendas dissimulat sine fine, et hominis emendam in multa patientia expectat. Hunc recipit post contemptus, et nemini dat repulsam.

Cur igitur, domine Deus, tantum diligis hominem, qui tam rebellis tibi est, et qui te non diligit neque quaerit? Nec tua immensa beneficia ponderat nec etiam recognoscit? Certe, sic facis quia bonus es per essentiam, imo 15 es ipsa bonitas per excessum. Illa ergo bonitas me semper regat, dirigat atque salvet.

[44] Laudatur Deus in sua pulchritudine.

Pulchritudinem et decorem tuum, domine Deus meus, quis enarrare sufficiat? Quae non in lineamentis corporalibus et membrorum consistit harmonia, nec in quacumque visibili politura, sed in perfectionum excessu 5 incommutabili et in fontali plenitudine bonorum omnium et in simplicitate eorum immensa. Ad quae explicanda lingua nostra ignara balbutit, potius ea referendo devians quam accedens. Suscipiat tamen, Domine, tua bonitas quod scimus et devote de te referimus amore et tui reverentia inflammat!

10 Quis igitur tui ineffabilem speciem nobis, Pater, exprimere poterit, ad quam nulla creatura attingit? Vere, caelum non sufficit nec eius ornatus, nec universa quae a te possunt exire. Nec etiam rerum ordo, sublimis connexio, figura, color nec modus. Non doctrina, non lingua, non mens, non angelus neque homo. Lucem enim vincis tuo decore excuso, omnem 15 vitam superas et quidquid poterit citra te esse.

Quoniam tu es speculum omnis veri, tu es archa omnis boni, tu es norma omnis recti. Tu es ratio omnis legis, tu es ordo omnis modi, tu es exemplar omnis artis. Tu lucerna verae lucis, tu archivus omnis magni, tu thesaurus omnis summi. Tu es virtus omnis causae, tu idea omnis 20 novi, tu es centrum omnis vitae. Tu es libra omnis iusti, tu es radix omnis doni, tu es clavis omnis clausi. Tu es carmen omnis dulcis, tu es hortus omnis grati, tu es flamma omnis cari. Tu es caput omnis sacri, tu es

43.10 patientia] sapientia V 15 excessum] excelsum V
 44.2 meus] noster BV 4 excessu] excessu ignara B 5 fontali] totali B 7 suscipiat] sufficiat B 14-15 non ... neque] non ... nec V, nec ... nec B 16-24 Quoniam ...
 salvi] this paragraph is repeated in BV, but with variants, after copulari in 1.45.9 (see below)
 21 clavis] ed., liber BCV (but see 1.45.9) clausi] clari B

43.10 dissimulat Sap 11:24 11 non repellit Ps 93:14
 44.2 enarrare Ecl 16:25 18 lucerna 2Rg 22:29 20 radix Apo 22:16

fundum omnis miri, tu es mare omnis pleni. Tu es robur omnis fixi, tu es vita omnis vivi, tu es salus omnis salvi.

25 Non igitur est mirum, Pater pulcherrime, si in te semper beatorum oculi delectentur. Certe, et mentes tuorum servorum ad illum tui fulgidum decorum efflagitant fletibus et desideriis excessivis. Clarifica igitur, Domine pater speciosissime, oculum nostrae interioris imaginis, ut semper propter te detestetur omnem carnalem pulchritudinem et in te solo iugiter 30 cupiat delectari. Quoniam mundanus decor, corruptio et deceptio nobis est mortifera, nisi per te ad tuum contemplandum excelsum decorum fuerimus sublimati.

[45] Laudatur etiam Deus in sua pulchritudine.

Dum te intueor in cunctis pulchris pulcherrimum omnia viscera mea trahis! Pulchritudo angelica nihil est ante te, nec omne lignum paradisi assimilari potest pulchritudini tuae. Indica mihi ubi pascas, ubi cubes, ut 5 fulgorem vultus tui pauxillum merear intueri! Vulnerasti cor meum in tuo amoroso contuitu, quia super ornem speciem est tua species amorosa. Non me permittit quiescere tui memoria. O quando perfruar illa ad plenum! O quando infra te habitabo beatus, et te infra me amplexbabor secrete! Totus in te transformari compellor, et tibi glutino indissolubili copulari.

10 O quam pulchra es, anima mea, quae ad imaginem tam pulchri inefabiliter es formata! O quid mirum si omnes beatos provocas ad te delectabiliter intuendum! Illum ergo tuum decorum praefulgidum hic desiderare nos facias fletibus continuis et desideriis excessivis. Et tandem in illum beatificari nos digneris perpetuo, omni pulchro mundo contemptu.

[46] Laudatur Deus in sua nobilissima voluntate.

Voluntati tuae, rectissime Pater caelestis, nos conforma immobiliter, quia in hoc stat tota bonitas nostra. Illa est enim omnis iustitiae regula et omnium agibilium recta norma. Tota cingitur aeternae sapientiae sum-

45.2 Dum] BV, cum C 9 copulari] followed in BV by a rewording of the paragraph Quoniam ... salvi in 1.44.16-24: Es enim fulgor omnis veri, mare magnum omnis boni, et norma decentissima (om. V) omnis recti. Tu es ratio omnis legis, tu es exemplar omnis artis, tu es lucerna verae lucis. Tu es virtus omnis causae, tu es centrum omnis vitae, tu es libra omnis iusti. Tu es robur omnis fixi, tu es carmen omnis dulcis, tu es actor omnis novi. Tu es clavis omnis clausi, tu es vita omnis vivi, tu es salus omnis salvi

23 robur 2Rg 22:2 24 salus Ps 26:1 27 clarifica Io 17:1
45.5 vulnerasti Ct 4:9 10 quam pulchra Ct 4:1 ad imaginem Gen 1:26

5 mis legibus, et lex immaculata domini inde exit. Omnia in ditione eius posita sunt, et non est qui illi resistere possit. Plus quam sacrificium vult nos oboedire illi Deus omnipotens, et ei non acquiescere est scelus idolatriae confusae et perversae. Omnia per istam facta sunt, et sine illa factum est nihil. Ipsa enim dixit et facta sunt, illa mandavit et creata sunt 10 cuncta.

Si igitur Dei optas amicitiam, eius in omnibus perfice voluntatem. Nam cum Deus homo mundo nascitur, pacem solum denuntiat bonam habentibus voluntatem. Fiat igitur in nobis semper, Redemptor eximie, altissima voluntas tua; et fac nos ardenter et prudenter prosequi quod iubes nos 15 velle, ut filii oboedientiae oboedientium praemium consequamur.

[47] Laudatur etiam Deus in sua nobilissima voluntate.

Voluntati tuae, rectissime Pater caelestis, fac nos iuste conformari perpetuo et in tuo beneplacito semper, quoniam illa omnis iustitiae regula est et agibilium verax norma. Numquam ab aeternae sapientiae discordat 5 iudicio, sed aeternis legibus ordinat quidquid agit. Semper summe, continenter et libere agit ad extra, quae omnis continentiae fons est et etiam libertatis. Principium est amoris reciproci, et personae tertiae a te, Patre, et tuo verbo ineffabili altissime spiratae.

Cum efficaciter vult, nihil potest ei resistere quin fiat quod decreverit 10 etiam indilate. In suis iussionibus et signis iustissima est, cui obtemperari est dignissimum et procurativum felicissimi status. Cum permittit in summa misericordia operatur iustitia, quae permissa cuncta reflectit in bonum. Omnem creatum statum, ritum et legem mutare et adnihilare potest si placet, et naturam quamlibet in suis naturalibus penitus aliter ordinare. 15 Nostrum liberum arbitrium cogere et artare potest pro libito, et quidquid est infra quoscumque voluerit limites collocare. Si suadeat, promittat, comminetur seu inspiret, matrem se ostendit carissimam, quae suos diversimode trahere delectatur. Nullum velle in via antecedenter necessitat, sed libere currere permittit creatum arbitrium, ut in suae dignitatis ex- 20 perientia moraliter praemietur.

47.4 aeternae sapientiae] aeterno sapientissime B 5-6 continenter ... continentiae] continetur ... continentiae B, contingenter ... contingentiae V quae] qui V 7 tertiae] secundae B a te] ed., altissime a te BCV 12 iustitia] iustitiam BV 18 necessitat] vetitat B

46.5 lex Ps 18:8 in ditione Hes 13:9 6 resistere Hes 13:9 7 acquiescere 1Rg 15:23 11 Dei amicitia Sap 7:14 12 pax Luc 2:14
47.9 resistere Hes 13:9

Voluntates ergo tuorum beata tua voluntas sua confortet gratia ex solita pietate. Et fac nos operari et velle immutabiliter quod nos vis velle et facere, et ad aliud divertere non permittas. Nec aliter sapere in quocumque nisi quod tibi placet et acceptum est, ut omni tempore tua fiat voluntas,
25 sicut in caelo sic et in terra.

[48] Laudatur Deus in suo perfectissimo amore.

O quantum nos diligis et quantum nos ponderas, domine Deus omnipotens! Et quis referre sufficiat istud quod probat beneficiorum magnitudo transcendentis et etiam multitudine? In caritate perpetua dilexisti nos, quibus 5 sempiternas delicias reparasti, non ex operibus quae fecimus nos, sed secundum magnam misericordiam tuam. O igitur, quam diligibilis es, qui sine meritis nos tantum diligis et ad tanta bona nos aeternaliter ordinasti! Es summe bonus, naturaliter excellentissimus, et secundum omnem perfectionem immensus. Vita es omnium te diligentium, perfecta requies,
10 gloria et corona.

O igitur, amor unice et Pater praecordialissime, fac me te sincere et pure amare, etiam et ardenter. Fac me sentire quam immenso amore nos amas et semper amasti. Fac me desiderare efficacissime velle mori pro te et tibi semper fideliter servire. Percute cor meum ut amarissime 15 doleat quia te tantum offendit. In nullo laetetur nisi in te; nihil diligit nisi te, et quaevis illud amare. O Amor iocundissime et gloriosissime: et quando de te totus ineibriabor? Sine te nihil possum! Concede igitur ut per te fortissime te diligam et in patria te perfruar in aeternum.

[49] Laudatur etiam Deus in suo dulcissimo amore.

Amor unice: caritatem qua nos aeternaliter diligis fac me hic intelligere et suaviter degustare. De hoc excelso thesauro mihi Scriptura tua loquendo balbutit, quia hic superatur intelligentia etiam angelica, et omnis est 5 insufficiens relatio creaturae. Hoc tamen attendo et pondero quod tuum amorem gustantes visceraliter ibi inebriantur sine moderamine, dicentes

21 voluntates] voluntas B tuorum] tuorum servorum B

48.14 amarissime] amatissime V

49.1 dulcissimo] summo V 5 intelligentia] intelligentia nostra B 6 visceraliter] B, visceraliter C inebriantur] inebrabuntur B

24 fiat voluntas Mat 6:10

48.4 caritas perpetua Hie 31:3 9 vita es Io 14:6 17 sine te Io 15:5

se in te reperisse fontem dulcedinis atque vitae. Quasi insani dulcia mundi solacia respuunt, omnem prosperitatem refugunt, voluptates quaslibet ut mortem horribiliter detestantur. Ut deliri clamant et vociferant, deserta 10 suorum clamorum amica appetunt, omnem humanam amicitiam aspernuntur. Asperitates carnis diligunt, contemptus et sui profundos despctus arte sibi procurant mirabili, et a toto mundo cupiunt stulti et pessimi reputari. Si ad tempus absenteris ab eis, te ut fatui sine modo suspirant et gemunt, nec possunt extra te in aliquo corruptibili consolari. Cor suum 15 tibi indesinenter offerunt amore sincero plenum, quia referunt quod nihil a nobis quam ipsum cor exigas nec etiam plus requiras.

O pura Caritas et sincera dilectio animorum, qui cordium peccatorum non dignaris sponsus, amicus, anima atque vita amorosissime nominari! Nec cor eorum contemnis, quod cameram tuam vocas, quia ibi cupis 20 pasci et pascere amoris pastuis, et cum tuis electis alternatis repensionibus delectari.

O Amor cordialissime, et cur amorem meum sic ponderas cum si quicquam valescit? Sit tibi debitus penitus, et nulli alteri nisi tibi! Etsi te dilo Deum dignissimum, dilectorem amabilissimum, benefactorem 25 largissimum, quare ex hoc est apud te amor meus quantumlibet pondrandus? Nonne ethnici et bruta animalia hoc faciunt qui suos benefactores diligent incessanter? Cur ergo cor meum, Domine, quaeris habitaculum, quod est spelunca daemonum, peccati vorago, formax malitiae, et foetidae concupiscentiae mare magnum? Contra te frequenter se erigit, tuos at tractus contemnit, alium amatorem iam sibi constituit, nec tua promissa 30 appetit nec requirit. Nonne foret sublimius et tuae condecentius reverentiae ut faceres reclinatorium tuum super illos dumtaxat mundissimos et angelicos species qui te vident, laudant, et in te sine offensa jugiter gloriantur? Certe, videris vulneratus in corde vulnere insanabili, quia 35 nulla potest inveniri ratio nec causa quae amorem tuum a nobis separare valeat vel extinguere quantumcumque.

Et ego amplius nolo laborare in vanum, cum te, creatorem omnium, possim sic faciliter possidere, et mecum stare tuas delicias esse dicas! Nec volo hic aliud habere ex quo te, Deum dominum meum, habere

9 deliri] dilecti B 10 amica] artam viam B 13 absenteris] absentaveris B
14 corruptibili] corporali B 20 repensionibus] responsionibus B 22 cum si] si B
23 sit tibi] B, si tibi C 26 qui] quae B 27 cor meum Domine] meum cor B 39 volo
hic aliud] volo aliquid hic B

49.7 fons vitae Ps 35:10 18 sponsus Ct 5:16 19 camera tua cf. Ct 2:4
34 vulnerasti Ct 4:9 38 deliciae Prv 8:31

40 possum quasi divitias reconditas in secretario cordis mei, et ex quo me plus diligis quam ego meipsum. De me ut faeci non curabo amplius, sed solum de te, ut fideliter te diligam toto corde. Et curabo interiorem meum thalamum praeparare virtutum monilibus et apparatibus et odoribus gratiarum, ut habitare interius delecteris. Et ibi loquemur pariter in secreto,
45 et non nisi de amoris nexibus et de sacris amplexibus et de signis et arthis quos tua caritas mihi dedit.

Ibi transformabor totus in te et divinus ero per totum. Ibi uniam et colligabo cor meum tuo ut sint duo in carne una. Ibi referam cum dignis gratiis munera tua magna, quae sunt piae multitudine inenarrabilia, piae magnitudine incomprehensibilia, piae preciositate incomparabilia, piae assiduitate irregratiabilia tibi. Ibi complacenter speculabor quibus amplexibus me astringis, quibus ligaminibus me ligas ad te, quo me anulo despontasti. Ibi videbo quod semper infra mea praecordia habitas profunditus realiter, quod pro me nihil tibi carum est, quod pater meus es
55 et a tuis processi praecordiis, per tuam omnipotentiam procreatus.

Totum te ipsum mihi tribuis incessanter, me visitas, plus quam ego me ipsum diligis, imo me ipsum destruentem reparas et conservas. Ab omni me volente destruere me requiris, me protegis et defendis. Cor meum dilatabo usque ad caeli empyrei latitudinem, et ibi includam omnem 60 creaturam; quam semper ad tui laudem invitabo gaudenter ut mecum pariter dulorem tui amoris viscerose collaudent. Iam amplius lingua, vita et cor meum nihil proferent nisi de te, cui dabunt testimonium quod dignus es ab omnibus visceraliter diligi et amari. Iam cuncta saecularia 65 obliviscar, et solum post te curram in odorem unguentorum tuorum, et contemnam omnem vanitatem saeculi et eius falsum mendacium confutabo.

Transfuge igitur, amor praecordialis et dulcissime Pater, medullas animae meae suavissimo vulnere amoris tui, ut languescat, liquefiat, ardeat anima mea tui amoris desiderio, donec dissolvatur a corpore et sit tecum; et eam semper in te solo, fonte dulcedinis, fornace dilectionis et 70 flamma caritatis facias quiescere et laetari. Et semper te quaerat, te sequatur, te inveniat, te fruatur, te meditetur, te loquatur, et propter te omnia diligentissime operetur.

41 faeci] foetidi B 42 fideliter te] tibi fidelem B 44 habitare] ed., habitari BCV
47 uniam] vivam B 49 piae] ed., om. BCV 50 multitudine] multifarie B 54 realiter]
taliter B 55 quod pater] quia pater B 56 te ipsum] te ipsum et tua B 66 Transfuge ...]
cf. 4.8

48 duo in carne una Gen 2:24 54 pater meus Ps 88:27 56 me visitas cf. Ps 8:5
64 curram in odorem Ct 1:3 55 odor unguentorum Ct 4:10 67 liquefiat cf. Ct 5:6

[50] Laudatur Deus in suis magnis et pulchris creaturis.

Creator Deus omnipotens, tuas magnificentias ostendit creaturarum universitas tam excellens. In principio creasti caelum et terram, et ea decore nimio adornasti. Nam caelum empyreum replesti angelis, et dominum beatorum, imo et tuam sedem, ibi constitisti. Immobile est et lucidum, et cuncta continet quae fecisti. Stellatum etiam caelum pulcherrimum est ac velocissimum et sideribus decoratum. Inferiores orbes dotasti planetis et motibus ac influentiis admirandis. Sole quid pulchrius, et luna quid virtuosius et activius ad humida commovenda et aquas?
10 Elementa situ et concordia ac aspectu miranda, et ornata multum utilia universo. Naturam creasti angelicam optimam, et hominem rectum fecisti. Adhuc non cessas innumeratas creare animas et illis spiraculum vitae dare.

O quam magnificata sunt opera tua, Domine; vere, nimis profundae factae sunt cogitationes tuae! O quantum provocor ad te laudandum quando 15 tuas tam celebres considero creaturas magnas, pulchras, multas et optimas, et illas sub numero, pondere et mensura. Recte scriptum est quod omnia in sapientia fecisti, imo et vigore tuae omnipotentiae quae omnibus praesidet creaturis. In hiis te laudat supremum collegium, et in eis cupio te omni tempore venerari; quod digneris concedere, altissime Conditor 20 omnium, per magnitudinem tuae omnipotentiae et virtutis.

[51] Laudatur Deus in operibus creationis.

Creator omnium, Deus omnipotens, te adorat, colit, laudat, benedicit et magnificat omnis tua factura, qui cum aeternus sis et sine initio mundum produxisti in tempore, opus mirabile, excelsum et viatoribus nimis clausum. Naturam angelicam ineffabiliter altam prima die produxisti et subito solo iussu tuae sacratissimae voluntatis. Lucem admirabilem tunc eduxisti de nihilo quam nubecula rutilans ferebat per gyrum. Materiam primam ac massam primordialem et tempus condidisti tunc, pariter profundissima opera optima et perfecta. Vere, stultus et peccator non intelligunt haec, 10 quia non das sanctum canibus, et quia in hiis clausus est Jesus et magnificientia regni sui.

50.8 planetis] planctis B 19 altissime] om. B
51.1 Laudatur ... creationis] Hic commendatur Deus de operibus creaturarum V

50.3 in principio Gen 1:1 8 quid pulchrius Ecl 17:30 9 sol et luna Ps 120:6
13 nimis profundae Ps 91:6 16 numero Sap 11:21
51.10 canibus Mat 7:6

Emitte igitur manum de alto quae me purificet, et thesauros aperiat hic conclusos, ut laudem tuam percipiam, qualiter rerum conditio, et angelorum ac hominum reparatio, sibi correspondeant per ineffabilem sa-
15 pientiam tuam. Et in contemplatione ista mirabili tuo dono occupetur semper et proficiat iugiter vita mea.

[52] Laudatur omnipotens Deus in gubernatione totius mundi.

Gubernator es omnium, domine Deus, et omnis creatura tuum magnificum iugiter capit influxum. Tua virtute conservantur omnia, et cuncta a te sperant ut des illis necessaria sibi. Sine te factum est nihil, quia 5 omnium es dominus, dux, pastor et rector. Inferiora per superiora regis acute, et sine tuo regime non cadit in terra festuca. De thesauris tuis mittis ventos et fulgura, et moves terram quando est tempus. Claudis mare certis limitibus, provides piscibus et avibus caeli late, et terrae vermiculis non deficit, nec etiam bestiis agri.
10 De hominibus occulite disponis in donis naturae pariter et fortunae. Eorum salus in tua potestate posita est, tamquam Dei altum archanum, quia fiunt interdum primi novissimi, et novissimi primi, et ex insperato repente. Tu ergo, qui pater es, cui est cura de omnibus, libera nos a malo; et facias nos iugiter in te proficere per impulsum tuae altissimae caritatis,
15 et dies nostros bene finire in te, qui solus es verus amicus.

[53] Laudatur Deus in suis misericordiis maximis et continuis.

Misericordias Domini, sua superexaltantes iudicia, in aeternum magna laude cantabo. Nullum sine hac, Pater beatissime, potes operari iudicium, quam in tuis reconditam tenes aeternaliter praecordiis repos-
5 sitamque in thesauris divitiarum tuarum.

Haec tuum temperare novit rigorem, tuique furoris terribilis virgam in arcum mansuetudinis commutare. Haec tuam vincit omnipotentiarn, haec tuae comminationis artas sententias revocat, haec te tibi pro nobis de-

52.3 capit] V, capud C 8 late] lacte B 10 donis] bonis B 11 posita est] om.
V Dei] V, tui C 15 amicus] pater B

53.2 sua] tua B magnifica laude] magnificas laudes B 4 quam] quem B 6 haec]
V, hoc C, huius B

51.12 emitte manum Job 2:5

52.6 cadit cf. 3Rg 1:52 8 piscibus et avibus cf. Gen 1:28 12 primi novissimi Mat
19:30 13 libera Mat 6:13 15 amicus cf. Ct 5:16

53.6 furoris virga Isa 10:5

bitoribus largissime satisfacere satagit et disponit. Haec te in altissimis 10 residentem sublimius deitatis prostravit ad terram, sacroque terreno te induit et iumentis insipientibus sociavit. Haec te clausit in materno utero quasi in puncto, quem caeli non possunt capere; haec te reclinavit in faeno, cui caelum empyreum est cathedra imperialis. Haec te Deum fecit hominem, et te verum panem fecit famelicum; te aquae vivae fontem 15 fecit sitire, et te paternas delicias horribiles fecit poenas et calamitates innumeris hic deferre. Haec te ubique praesentem ligat et stringit, impossibilem facit passibilem, aeternum tempore, summum et omnium rerum principium virorum novissimum apparere. Haec te Dei patris imaginem et splendorem immutat ut non sit in te species neque decor; et quem 20 tota adorat caelestis curia dat in derisionem, trufam et scandalum peccatorum. Haec tibi innocentissimo onus imponit et sarcinam omnium peccatorum, et te pro tuis crucifixoribus urget paternaem omnipotentiae et magnificentiae obnoxius supplicare.

O vere, pelicanus es, imo et omni parentali dulcior dulcedine amativa;
25 qui serpente mortifero venenatos, te cordiali percuesso lancea pietatis, non degignatus es tuo pretioso unguere sanguine et sic perfecte restituere sanitati. Quoniam quasi a principio, ut aquila provocans pullos suos ad volandum, nos ad te volitare interius eridis, et quasi gallina sub alis et scapulis obumbras et protegis tuae grandissimae pietatis.

30 Certe, Samaritanus es piissimus, qui sauciato vini et olei collyrium conficis; et quemadmodum pater filiorum nostri misertus es, quia tu nosti quod nostri siccitatis vorago tuo incessanter indiget auxilio paternali. Haec te non sinit separari a nobis etiam paululum, quia necessarius panis es et viaticum nostrum semper, pro quibus caeli aperuisti ostium, mortis 35 aculeo iam devicto.

Scio quod propter hanc non spensis quemcumque peccatorem miserum, non horres confitentem latronem, non lacrimantem peccatricem, non supplicantem Cananeam, nec mulierem in adulterio deprehensam. Non sedentem in teloneo, non supplicantem publicanum, non negantem apostolum, 40 non persecutorem discipulorum, imo nec eos qui te crucis patibulo affixerunt. Non sumis vindictam de idolatris pessimis, tuos blasphematores

10 sublimius] sublimibus B 19 immutat] initiat B 21 imponit] imposuit B
28 volitare] volicitare B 31 conficis] confecisti B 37 horres] abhorres B peccatri-
cem] peccatorem B 38 adulterio] B, adulterium CV 41 idolatri] idolatricis B

11 iumentis Ps 48:13 12 reclinans Luc 2:7 14 aquae vivae Num 20:6 27 ut
aquila Dt 32:11 28 gallina Mat 23:27 29 obumbras Ps 90:4 30 Samaritanus cf. Luc
10:33 33 panis es cf. Jos 9:5 34 ostium Apo 4:1 aperuisti Ps 77:23 stimulus
1Cor 15:55 39 in teloneo Mat 9:9 40 patibulo Hes 6:4 41 sumis vindictam Hie
46:10

dissimulas, non te ubique contemnentes persequeris nec tua sacra turpiter violantes.

Medicamentum et ligaturam pro omni nostro vulnere in sacrario recondidisti Ecclesiae, ut venia salutis nulli denegetur aliquando viatori. Quemcumque paenitentem, quotienscumque cadentem, quoquomodo deficientem, mox si veniat laetanter recipis; nolentem venire ad te venire pulsas et trahis tractu secretissimo vel patenti. Et si quem tribulari vel vexari permittis, aut quempiam relevandum in peccatis cadere, totum hoc 50 tua magna mutat pietas in grandem utilitatem.

O quotiens me in peccatis variis praecipitare volui, o quotiens irruere in cultellum! Sed tu, pura Pietas, me a mea diabolica malitia piissime defendebas. Unde cum infernalis anima mea se vult dissipare et frangere, tu illam tuis frenas habenis, occasiones peccandi aufers, promontoria 55 tollis, commissa supportas, et eam dulciter liberas a seipsa. O quam saepe te a corde meo turpiter repuli, tuas inspirationes sacras et consilia contempsi, et infernali barathro intrudi merui, si me statim iuxta meam malitiam punivisses!

Vere nosco, Domine, quod nisi me tua pietas retraxisset, quantum in 60 me est omne tempus, omnem locum, omnem statum, omnem sexum, omnem legem, omnem gentem, imo profundius et meipsum totaliter corrumperem. Constat te multos perpetuo iam damnasse qui tanta sicut ego non commiserunt scelera, quibus si tempus quod mihi concedis donasses, tibi gratiores me amplius exstisset. Adhuc mea ad gloriam acceptas 65 frustrata opera, qui ex me solum non bene sufficio cogitare; et quae vix temporali munere sunt digna, usuris remuneranda ducis largissimis in gloria sempiterna. Quoniam salus hominum in tua misericordia est, nec est volentis nec currentis, sed tui miserentis, et assistentis, praedestinatrice gratia dirigente.

70 Magna igitur est tua misericordia, misericordissime Pater, quae nos praevenit, comitatur et subsequitur, quae caelestia et terrestria ambit et circuit, quia omnium mater praecordialissima comprobatur. Fac me igitur, Domine, semper in ea sperare prudenter, quae melior est super vitas, ne per inconsultam spem declinem ad vitia, nec illius absentia desperatione 75 confringar. Et fac me, dulcissime Domine, ad omnem partem piissimum,

45 aliquando] aliunde B 46 quoquomodo] quomodocumque B 47 ad te venire] B, om. CV 50 in grandem] ad grandem B 53 vult] saepius vult B 61 corrumperem] corrumperet B 64 gratiores] gratiores B 71 comitatur et] V, comitatur C, communicatur B 73 super vitas] supernitas B 74 declinem] declinet B 75 desperare] desperare B 75 dulcissime] dilectissime B piissimum] piissimum declarare B

51 in gladium irruere cf. 1Rg 31:4 71 caelesti cf. 1Cor 15:40

ut per misericordiam, de qua in iudicio arte quaesitus es et specialiter, misericordiam a te merear invenire.

[54] Laudatur Deus in sua misericordia.

Misericordias domini in aeternum cantabo, quia miserationes eius super omnia opera eius; et quemadmodum miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se, quia ipse cognoscit misericordiam nostram. 5 Ipse nullum abicit venientem recte ad se, sed talem etiam praeveniendo cum clementia occulte movet et trahit. Non horruit confitentem latronem, non lacrimantem peccatricem, non supplicantem Cananeam, non publicanum, nec in adulterio deprehensam. Pro suis oravit crucifixoribus, et tamquam pastorem et patrem omni venienti se offert. Vere contrito omnem culpam relaxat et poenam remittit vel mitigat abundanter.

Gratiam infundit, perdita bona restituit etiam cum usura. Beneficia continue offert innumera et sine aestimatione magna. In summa patientia nos tolerat continue multiplicantes offensas. Nullum sine misericordia exercet iudicium, et in multis iustitiam totaliter in misericordiam vertit. 15 Misericordia domini quia non sumus consumpti tantum inundat nequitia nostra. Omnem reum citra punit condignum, et nullum cruciat quantum meretur. Fons igitur misericordiae, salva me, qui omnes salvas per misericordiam tuam; et noli attendere ad iniurias nostras, quia si sic feceris nullus salvabitur homo.

[55] Laudatur Deus in iustitia et rectitudine multa sua.

Iustissimus es, fidelissime Pater, quoniam es ipsa summa iustitia, lex et ius infallibile et incommutabile verum. Iudicia tua in se iustificata sunt et irreprehensibilia, ut nemo possit te digne arguere aut dicere quid fecisti. 5 Conformiter tibi ad intra iustissima agis ad extra iustissime, a tuis solidis summis et aeternis legibus nullatenus discrepando. Testimonium tibi redundant universa quae facis, quod iustitia pura es, illamque foves et diligis in omni gente, populo et natione.

76 arte] a te B 77 invenire] here B adds Neque me deserat hoc tuum tam propitium donum sine quo consumptus sum, sed me semper et ubique vivet, cingat et foveat, quae omnes caeli cives ad terminum finalem perduxit

54.9 omni venienti] sibi venienti B 16-17 cruciat ... meretur; quantum merear cruciat neque punit B 17-18 omnes salvas ... tuam] omnes quos salvas ... tuam salvas B

55.1 Laudatur ... sua] Hic laudatur Deus quia est iustus et rectus dominus V 2 lex] ho(nor?) B (cf. 1.29.14) 5 iustissima] iustissime B

54.2 miserationes Ps 144:9 19 nullus salvaretur cf. Jos 8:22

O quanta pulchritudo iustitiae est a te refulgens et expandens sui miri
10 luminis radios in choris, volitionibus et actibus beatorum! Qui, licet
gaudeant de suo bono, utili et delectabili nimium, longe tamen amplius
de suo iusto, a quo meritorie derivatur in eis et dignius quidquid habent.
Innata est omnibus via et amor ad hanc, quam in cordibus hominum a
principio digito tuo scribis; quae, licet ex nomine terreat, dulcessit tamen
15 super favum et mel, cum quid est plene intelligitur et sua bonitas interius
saporatur. Omnem in se claudit virtutem, et si quid in aliis bonum fuerit,
a iusto principaliter habet ortum.

O quam modicum ponderassem stulta mundi et abiecta huius saeculi
nisi quia novi quod illa specialiter iustificas et sublimius fulcis donis tuis
20 et post peculiarius exaltas. Quam inscrutabiliter das cuilibet secundum
sua opera, quae tua magnifica acceptatione quantificas quantum placet.
Non potes esse personarum acceptor qui nulli debitor es nisi te facias ex
misericordia debitorem. Nulli crudelis existis, non corrumpi vales amore
vel odio, nec ad alteram partem iudicii reprehensibiliter declinare.

25 Culpas execratur tua rectitudi insuperabilis, bonum et rectum firmiter
approbat, communi utilitatibus intendit omnium, promissaque fideliter reddit.
Ad pacem suum opus dirigit, innocentiam semper investigat, in quolibet
fidelitatem sinceram cordialiter amplexatur. Reverentes cum reverentia
tractat, inhonorablem exponit perpetuus ludibriis, cum misericordia se ligat
30 indissolubiliter, amicitiam et concordiam semper parit. Si quempiam damnat
iuste agit, quia illorum demeritis congruit; cum salvat iustissime
misericordia, quia hoc suac altissimae competit bonitati. Omne aliud iustum
per illam iustificatur piissime, quae iustificatio securitatem et familiaritatem
35 divinam confert et gratiam animabus. Imo et dignitatem ad gloriam
et ad Dei consortium, quae est exaltatio mirabilis supra omnem naturae
decorem.

O quam felix essem, aeterne Iudex omnium, si tantae rectitudinis lineae
meam voluntatem obliquam dignareris fixius conformare! Pro qua ser-
vanda persecutes semper ferrem laetanter, et certarem viriliter usque
40 ad mortem. Et nonne beatus essem, et meum esset grandi iure regnum
caelorum, et te haberem contra hostes meos inexpugnabilem adiutorem?
Nonne ab eis qui illam deserunt transfers regna et principatus, et eos

11 amplius] avide B 12 dignius] indignus B 14 que] qualibet V terreat
dulcessit] terram dulce sit (?) B 17 principaliter] principio B 23 corrumpi vales]
corrumpis B 27 pacem suum opus] pacem suam opus B 34 ad gloriam] et gloriam B
37 omnium] creaturarum omnium B lineae] lumine B

55.14 digito cf. Exo 31:18 15 favum Ps 18:11 22 personarum acceptio Act 10:34
42 transfers regna Dan 2:21 transfers ... principatus Col 2:15

potentes potenter facis tormenta summa perferre? Certe, tales exosos
habuisti ab initio, quibus iudicium in poenam scelerati populi quasi in-
45 sensatis pueris in derisum dedisti. Honor enim tui regni altissimi iudicium
rectum diligit, et virtuti cuilibet tuae iustitiam, initium, medium et finem
dedisti.

Iustifica me igitur, Pater iustissime, quia a me et in me totus sum
injustitia et peccatum. Vae igitur mortalium infelici iustitiae si remota
50 tua pietate habeat iudicari! Quoniam quod apud illos altum est apud te
aestimabitur abominatio et pannus abominabiliter deturpatus. Nec apud
te omnis vivens iustificabitur nisi quem tuae plenitudo pietatis voluerit
iustum esse, quia sola tua prudentissima acceptatione semper iustificas
55 qui iusti sunt; qua me digneris iustum facere, et cum tui regni iustissimis
civibus piissime collocare.

[56] Laudatur etiam Deus in sua iustitia.

Iustitia sempiterna summae reverentiae es, quia zelus tuus ex summa
nobilitate procedit. Apud te nullum malum impunitum est, nec bonum
irremuneratum. Si culpa fiat, statim in foris poena est vindicans forefac-
5 tum. O quam decoratur tua excelsa gubernatio per iustitiam quam exerces!
Proprio filio suo non pepercit altissimus dum pro culpis satisfaceret pec-
catorum et ut per suas poenas pro peccatis satisfaceret electorum.

Iustitia tua perpetua est et immortalis, quae ab initio apostatas angelos
condemnavit. Adam pro peccato subiecit morti cum sua tota posteritate.
10 Per diluvium fere totum mundum necavit. Sodomam combussit, ei Pharaonem
extinxit cum tota sua sequela. Regnum Israhel et principalia
quattuor mundi imperia funditus enervavit. Subvertit saepe potentes sae-
culi et universum superbiae germin. Damnatos sua tremenda sententia
subiecit poenis aeternis, imo et innocentes hic cruciat fortissime et omnes
15 amicos suos. Et omnibus hiis relucet eius irreprehensibilis iustitia, quae
a fundo aeternae sapientiae manat.

Iustissime Iudex omnium, fac nos digne tuam semper iustitiam mag-
nificare, et sentire ex corde tua occulta iudicia, et illam cum summa
reverentia venerari!

43 perferre] ed. perferri C, proferi B 45 pueris] punis et B 51 aestimabitur]
aestimatur BV 54 qua me] contra me B
56.7 dum] dum ille B 15 omnibus] in omnibus B

43 exosos habuisti cf. Ose 9:15 45 pueris in derisum Sap 12:25 51 pannus cf. Isa
64:6
56.8 iustitia Sap 1:15

[57] Laudatur Deus in sua patientia.

Longanimitatem et patientiam creatoris mei desiderat anima mea toto corde laudare. Haec enim est sine termino maxima, sine modo latissima, sine fine profunda. In altis dissimulat, in terris taceat, in infimis patitur,
5 et sustinet innumerabilia mala.

Heu mihi, quia sola mala mea deberent totum mundum subvertere et altissimum patrem fortissime provocare! Numquam desisto cogitare nequissima, loqui perversa, operari stultissima, inutilia et maligna. Incorrigibilis perservero, divinis inspirationibus resisto, et semper sum peior
10 et peior. Nullam caelestem nec utilem medicinam suscipio, nec susceptam retineo, sed statim tempore temptationis cedo. Ingratissimus divinis beneficiis persevero, iugiter ab omni spirituali dono suscepito recidivo in peccatum. Factus sum in derisum angelis et daemoniis, imo et hominibus,
15 nedum iustis imo et malignis, quia omnium peccatorum nequitiam superat mea malitia, et iam usque ad summum patrem pervenit.

Ut quid igitur non vindicas te de abyso tantae nequitiae, mundissime Pater et totius sanctitatis origo? Certe, hoc prohibet tua summa patientia, tua profundissima benignitas, tua illustrissima bonitas et dulcedo. O igitur, Fons omnis paternitatis, pietatis et dulcedinis: corripe in tua clementia
20 mores meos pessimos et odibiles ac horribilem vitam. Et non me permittas te ultra offendere, sed concede te offensum meritis perfectae iustitiae continue vivendo placare.

[58] Laudatur etiam Deus in sua patientia.

Supra modum te reddit venerabilem, domine Deus meus, tua patientia infinita; quoniam te semper blasphemant daemones in aere, et ipsi etiam cum damnatis in inferno, et inter homines qui maiora a te suscipiunt sunt
5 tibi magis ingratii. Totus mundus fere declinavit a te; non est qui te quaerat nec te timeat nec te velit. Datus es tamquam oblivioni a corde, et fere omnis homo recessit a te Deo. Et tu taces, dissimulas et supportas omnia, expectans paenitentiam peccatorum, te dicente nobis: Nolo mortem pec-

57.4 in infimis patitur] in summis subicit B 9 peior et peior] peior et pessimus B
15 et iam] nam B 20 horribilem] horribilem atque odibilem B vitam] vitam meam B
non] ne B 22 vivendo] me vivendo B

57.2 longanimitas 2Pt 3:15 desiderat Ps 41:2 13 in derisum Lam 3:14 16 non
vindicas cf. Apo 6:10

58.5 mundus declinavit Io 12:19 6 oblivio cf. Ps 30:13 7 recessit Dt 32:15 taces
cf. Hab 1:13 8 nolo mortem Eze 33:11

catoris, sed ut magis convertatur et vivat. Quis cogitare sufficiat iniurias,
10 contemptus et ingratitudines quas tibi iugiter irrogat mundus iste? Et tu post haec omnia intonas, quasi nullo modo offensus: In quacumque hora ingemuerit peccator, iniquitatum eius non ulterius recordabor; et addis:
quare moriemini, filii Israhel, id est christiani, per fidem Deum videntes.

Cave igitur ne tanta patientia ad tuae damnationis cedat augmentum.
15 Ne tardes igitur converti ad Deum, ne abutaris ulterius patientiam eius; ne subito contra tuam ingratitudinem incalescat ira eius et subito damnet te. Scio quod benignitas tua, Domine, ad paenitentiam nos reducit; converte igitur nos potenter ad te indilat! Recordare quod sicut lutum feceris nos, miserabiles et caducos. Et cum patientia addas misericordiam, quae
20 nos clementer corrigat et perfecte reducat.

[59] Laudatur Deus in suis beneficiis.

Magnifice Conditor, et quis tuam magnificentiam enarrare sufficiat in hoc mundo? A te corpus suscepi sanum, bene complexionatum et ad multa dispositum bona. Animam ad tui formatam imaginem quoad intellectum, voluntatem et memoriam competentem. De parentibus bonis natus sum, qui me doctrina multiplici et verbo ut decuit informarunt. Angelicam mihi contulisti custodiam, et inspirationes multas de caelo dedisti. Societatem bonorum administrasti, si illis adhaerere voluisse ex corde. Legem et praecepta dedisti mirifica et instructores ad plenum.
10 Bona naturae et fortunae non negasti mihi, nec data subtraxisti sicut iuste et merito potuisses. Eram perditus et a via regni alienus, sed meritis, exemplis et doctrinis optimi Jesu et suorum me clementius reduxisti.

O quotiens meis indulsi nequitiis, et recidiva etiam innumeris simulasti! Et quotiens merui in infernum mergi, sed tu me inde ex summa
15 clementia subtraxisti. Damnasti plures qui non te offenderunt quantum ego. Adhuc post tanta dona offendio te et recuso ad te redire. Heu mihi, et quid erit de me, quia tam insensate et tam culpabiliter vivo? O igitur, dulcissime Pater, qui adhuc me ad salutem expectas: potenter eripe me a me, qui tam feralis hostis sum mihi, et perduc me ad te, sine quo
20 numquam ero de perditione securus.

58.11 post haec] post hoc B intonas] intonas mitissime BV 19 indilate] et etiam indilate B

59.5 voluntatem ... competentem] memoriam et liberam voluntatem B 8 administrasti]
administrasti a principio B

58.12 non recordabor Heb 10:17 13 quare moriemini Eze 18:31 15 ne tardes Ecl 5:8

18 sicut lutum Job 10:9

59.16 redire Gen 44:34

[60] Laudatur etiam Deus in suis magnis beneficiis.

Beneficia tua benedicam, Largitor magnifice! Ad laudandum illa solum efferveo nunc, quae omni oculo patefiunt. Ab aeterno omnem creaturam diligis, rationalem naturam ad aeternam gloriam creare disponis, quam sine omni merito praedestinas et ad perseverentiam finalem adducis. Sed quibus naturis, quibus mixturiis, quibus figuris, quibus iuncturis, quibus culturis humanum corpus fabricas, inexplicabile est hic, quia nihil ibi latet a mysterio alienum! Animam illi infundis mirabilem, natura simplicem, in se viventem, immortalem, per gratiam vitaliter cognoscentem, ratiocinantem, memorantem, volentem liberae synderesi, et conscientia praepollentem. Hanc a suo initio sacramentis emundas, confortas et renovas, virtutibus naturalibus et gratuitis ornas, ad tuam creas imaginem, suo corpori investigabili artificio copulatam.

Hominem sic constitutum conservas, quem adoptas in filium, cui custodiam angelicam contulisti, in paradisum deliciarum eum altissime locasti, cui ut regi huius saeculi omnia subiecisti; ubi illi nihil tuo dono nocere poterat si a te, infallibili Iusto, nullatenus declinasset.

Propter ipsum lapsum homo factus es, et tuae facturae es factus filius, imo et redemptor eximius, quod ruentibus spiritibus denegasti. Descendens ex alto illum personaliter visitare dignatus es et loqui sacrilater, cui te socium et cibum suae redemptionis pretium et laboris praemium pariter contulisti. De Spiritu sacro tuo illi abundantanter tribuis; per ipsum illi inspiras continue ad te patrem benignissimum reduci omnimode et converti. Eius dissimulas peccata, expectas longius, sine repulsa recipis, quae demeruit parcis, gratias et dona conferens tamquam grato. Inique commissa in bonum convertis, hostem illi temperas, praeervas a casibus, et ab aeterna morte eum continue eripis et reducis. Opera sua nulla ad regni meritum acceptas, in hoc campo militiae positum tua gratia ad bonum adiuvas, pro illo apud patrem satisfacis et medias, ad regnum 30 attrahis et perducis.

Et per hunc persecutus et diffamatus es, flagellatus et derisus, et tractatus crudeliter, ad ultimum et occisus. Et cum te occideret, pro illo orabas ad patrem, et in tuo eum lavabas sanguine, quem a tuo sacro

60.3 nunc quae] quae nunc B 4 naturam] et B 7 inexplicabile] inestimabile B
8 natura] naturam B 9 vitaliter cognoscentem] intellectualiter B 19 ruentibus]
reverentibus B 20 sacrilater] facialiter B 25 parcis] per te B 28 hoc campo] B, hunc
campum C 32 occideret] occidenter B

60.12 ad imaginem Gen 1:27 24 dissimulas Sap 11:24 27 morte eripis Ps 55:13
31 flagellatur Luc 18:32

corpo cum clavis et lancea crudeliter extrahebat. Adhuc tuas sacras 35 inspirationes respuit, paecepta despicit, blasphemat, et contra te se erigit impudenter. Nihil habet quod a te non acceperit, et tamen nec te considerat sui gratuitum largitorem, conservatorem, redemptorem, nec piissimum gloriae donatorem. Videt quod propter te omnia illi serviunt quae a te esse expectant, quod eum super patrem, matrem et amicum et omnia 40 diligas, et nullas gratias tibi referre curat.

O piissime Pater, stupeo extra modum cum tales bestiam diligis, sic reputas et exaltas, et eum permittis vivere per momentum! Hunc infernus absorbere deberet sui malitia subito, hunc omnis persequi creatura; qui te non ponderat, nec tua tam alta dicta, beneficia, et alia multa quae 45 personalia sunt quae pro tam vilibus sarcinulis condonasti. Heu me, quia lapides cavantur a guttis et ferrum mollificatur ab igne: et cor meum a tantis beneficiis et flammis divini amoris non potest aliquatenus emolliri!

Quid igitur faciam, Pater dulcissime, quia haec omnia requirentur a me per gladium tui iudicii, et semper exclamat contra me sanguis iustus 50 qui pro me tam largissime est effusus? Quid etiam rependere potero pro tantis donis, qui pro solo meo esse totum me debo? Quid igitur dabo pro morte mihi data tam amabilis redemptoris? Certe, si me ipsum darem millesies millies non sufficerem satisfacere pro quocumque munere domino Deo meo. Nescio quid plus facere tibi nisi cor meum quid petis 55 tibi dare fideliter, et tu de te tibi satisfacias tua pro me piissime acceptando. Et te semper attente die noctisque rogabo ne repellas me, sed in solo te me semper quietari facias, caduca omnia cordialiter contemnendo. Quia scio et video quod sapientia mea es, refugium meum, auxilium meum, possessio mea, et spes et vita mea; cui placeat me tibi de tuis 60 magnificis beneficiis dignas referre gratias et dimittere ingratitudinem in aeternum.

[61] Faciamus gratias Deo in suis beneficiis!

Gratiarum actiones cantabo domino Deo meo pro beneficiis innumeris et summis mihi sua bonitate collatis. Ipse enim, cum nihil essem, creavit me ad gloriam; ideo me ad sui admirabilem imaginem et similitudinem

36 et tamen] et tunc B 47 divini amoris] Dei in amorem B 50 rependere]
respondere B 54 facere] possum facere B
61.1 Faciamus ... beneficiis] Hic tractatur de beneficiis Dei V

38 omnia serviant Ps 118:91 46 cavantur Job 14:19 ferrum igne cf. Num 31:22
56 ne repellas Ps 118:10 58 refugium Ps 17:3
61.4 ad imaginem Gen 1:26

- 5 tunc produxit. Conservavit me et rationis usum et animae; regnum integrum stare fecit et corpus illaesum. Gubernavit me honorabiliter, et magnifice praeservans a casibus, et bona naturae conferens, gratiae et fortunae. Vocavit me ad statum egregium, in quo per utrumque hominem dotavit et fulcivit, nec a beneficiis personalibus cessat numquam.
- 10 Redemit me copiosissime cum sub potestate hostis fuisse, et pro me patri obtulit suum pretiosum sanguinem atque vitam. Iustificavit me per gratiam suam, peccata innumera indulxit, recidiva continua dissimulat, spectat me iugiter ut convertar. Promisit quae supra omnem mentem sunt, et infinita alia contulit quae culpabiliter nescio et ignoro.
- 15 Quid igitur pro tantis beneficiis rependere potero, ex quo pro uno solo non sufficit totus mundus? Satisfaciat igitur tua redemptio copiosa pro me, ne pro tanta ingratitudine me punias in aeternum.

[62] Inducit nos ad semper faciendum gratias creatori.

Gratiarum actio, honor, virtus et fortitudo sit summo benefactori, domino Deo nostro, in saecula saeculorum, Amen. Hoc requirit naturalis iustitia, hoc clamat lex divina et humana, ut semper occupemur in redendis gratiis creatori. Ipse est qui sine omni merito aeternaliter nos dilexit et ad gloriam ordinavit, creavit de nihilo et ad suam imaginem, qui suam gratiam et virtutes in baptismo abundanter infudit. Angelicam dedit custodiam, et hostem nostrum daemonem potenter prostravit. Lumen dedit sacratissimae fidei et notitiam sui latam. Lavacrum peccatorum concessit per paenitentiam et per ecclesiastica sacramenta. Lapsus nostros frequentes dissimulat, et ad surgendum ipse gratia speciali compellit. A damnatione aeterna cotidie eripit, cum tamen minus me peccatores saepe damnavit. Dat spem de gloria, licet sit a me saepius offensus in summo.

Omnia quae habet mihi dedit, nam seipsum et caelestia et etiam inferiora. Post se me fecit finem omnium, dum omnia serviunt mihi. Nam caelum tegit me, stellae me laetificant, sol me illuminat per diem et luna per noctem, ignis me calefacit; respiro per aerem, aqua me abluit et sitibundum me refrigerat si sit opus. Terram habito, omnes plantae et herbae mihi serviunt, et omnis elementorum ornatus.

61.9 et fulcivit] ed. fulcivit BCV 10 fuisse] essem inermis B 11 pretiosum] pretiosissimum B 12 indulxit] indulxit saepissime B 13 spectral] expectat B 16 satisfaciat] satisfaciat tibi B

61.16 redemptio Ps 129:7

62.2 gratiarum actio Apo 7:12 3 in saecula Apo 7:12 6 ad imaginem Gen 1:27
11 dissimulat Sap 11:24 15 omnia serviunt Ps 118:91 16 sol et luna Ps 120:6
18 terram habito Ps 36:3

- 20 Non sis ergo vilis, rusticus et ingratus; quia cum suis Lucifer et primus homo propter ingratitudinem sunt deiecti. Gratitudo enim secundum scripta vitam prolongat, a poenis elongat, virtutes insertit, et cor pium facit; procurat Dei gratiam, merita cumulat, amicitiam Dei et hominum sinceram procurat, temporalia auget, a diabolo eripit, ab hoste liberat, et 25 hominem salvat.

Magnifice igitur Conditor, fac nos tibi gratos pro tantis beneficiis tuis, et te confiteri et laudare benefactorem egregium, et semper gratiarum actiones reddere tibi gratas.

[63] De effectu gratiae in nobis.

Omnium gratiarum fons et origo, domine Jesu, gratifica nos et acceptos semper habere digneris. Tua enim praeveniente, praeparante et disponente gratia gratis data praevenis nos et pulsas ad ostium ut ad te veniamus.

- 5 Non enim aliter sufficit liberum arbitrium a peccato recedere nec ad spiritualia accedere nisi tua tangatur gratia speciali.

Moves nos ut disponamus nos, et dispositis iuxta dispositionem congruam gratificantem gratiam late infundis. Etiam collatam gratiam movere non cessas, ut exercitetur et ne vacua sit in nobis. Iuxta enim eius in 10 nobis exercitium in gloria praemium largissime donas et confidentissime expectamus. Nec quemcumque illam habentem, imo nec quantumcumque modicum eius, damnas, quia eius gradus cuilibet habenti sufficit ad salutem. Et licet remissa gratia multa admittat venialia, tamen illi non clauditur ianua ad regnum. Perfecta tamen operibus magnis super cuncta 15 evolare monstratur, quam habuerunt Christi apostoli, confessores et virgines ac martyres, prophetae et patriarchae plurimi, et habent aliqui ista die.

Nobis igitur illam donare digneris ut tibi perfecto corde omni tempore serviamus, nec permittat tua pietas quod iudicium tuum nos vacuos reperiatur, sed operibus vivis et gratia superplenos.

63.1 De effectu ... nobis] Hic continetur de effectu gratiae praevientis in nobis V 5 recedere] integre recedere B 8 Etiam] et B 9 ut exercitetur et] et exercitare B 10 largissime] latissime B 12 quia] quia quilibet B 14 ad regnum] paradisi B 14-15 super ... monstratur] mirabiliter suos dignificat possessores B 16 plurimi et] et plurimi etiam B aliqui] ut pie credimus B 18 digneris] digneris bone Jesu B

62.20 vilis Hie 2:36 23 Dei amicitia Sap 7:14 27 gratiarum actiones 1Mc 14:35
63.4 ad ostium Mat 7:8 19 vacui cf. Ecl 35:6

[64] Laudatur Deus in suis divinis nominibus.

Domine dominus noster, quam admirabilis et multiplex est nomen tuum in universo mundo! Tu enim es et diceris inaequabilis sapientia, qua cuncta condita sunt numero, pondere et mensura. Omnipotens creator,
5 gubernator et dominator, et pater omnium, qui omnia portas, conservas et regis. Ineffabilis, aeternus, immensus, pelagus infinitae substantiae, et essentia infinita. Pater piissimus, rex magnificus, bonus et optimus, iudex aquissimus, nobilissimus et patientiae mare magnum. Iustitia, rectitudo, ac omnium viventium vita, finis ultimus, ac superexpectabilis
10 paradisus.

Tua essentia ineffabilis Pater est et Filius ac etiam Spiritus sanctus, una deitas supersimplex. Tu Tetragrammaton, Adonai, Emmanuel, ac etiam verus Deus, et pietas infinita. Quis igitur stultus alia quaecumque nomina ignota tibi fabricat et christiana religioni suspecta, cum tu innumeris nominibus sanctis et perfectissimis ornatus sis quos sacra theologia expressit? In Iesu Christi salvatore nos exaudias, in cuius sacro nomine et opere nos salvasti; nec extraneum aliud nomen est sub caelo a te nobis datum sub quo oporteat nos salvos fieri. In isto igitur nos libera atque salva!

[65] Laudatur etiam Deus secundum eius nomina per abecedarium ordinata.

Nominibus tuis sacris, ineffabilis et famosissime Dux, laudem debemus et gloriam, quae utcumque explicant tuam naturalem excellentiam et magnificantiam virtualem.

Adonai, id est dominus, diceris, quia solus vere es omnium et proprissime dominator. Ars et Artifex admirabilis, qui omnia solo tuae voluntatis imperio condidisti sapientissime.

Bonus, a quo bona procedunt omnia. Benedictus, per quem sanctificatur, et cui benedicunt cuncta sua opera. Beatus, quia solus es beatitudo et gaudium, praecipue omnium beatorum.

64.2 est nomen] nomen V 11 ac etiam] et V

65.1-2 Laudatur ... ordinata] Laudatur Deus qui est multipliciter nominatus V 3 debemus] demus B 4 explicant] nobis explicant BV 6 id est] et B 11 praecipue] et principium B, principium V

64.4 numero Sap 11:21 8 mare magnum Ps 103:25 17 aliud nomen Act 4:12
65.3 profert cf. Lev 26:20

Creator, qui ex sui magnificentia de nihilo cuncta eduxit. Conservator, quia per eum stant et permanent. Causa et Caput totius machinae mundialis. Cardo, in quo vivunt, sunt et volvuntur omnia mutabilia. Clavis, 15 quae regnum et eius secreta aperit contemplantibus deflectabiliter et fideliter hic in ipso.

Deus, quia ineffabilis est, incomprehensibilis et immensus. Dux, qui suos regit et dirigit. Denarius seu nummus, qui se sibi pretium pro nostra salute exhibit et nobis post modum praemium copiosum.

20 Est, qui aeternaliter immutabiliter fuit semperque erit. Essentia summa, quae sola potest verissime dici esse.

Fidelis, quia est ipsa veritas inobliquabilis et infinita. Fortitudo, qua omnia solidantur.

Gubernator mirabilis, cui omnis intorquetur eventus. Gloria se amant, 25 tium, in patria pariter et in via.

Humilis, quia prostratus et in nostris involutus miseriis est nobiscum mansuetissime conversatus.

Iustus iustissimus atque summa Iustitia, quia inter cuncta extrema est statera rectissima. Ignis amoris ardentissimi, quo nos inaequabiliter ab 30 aeterno dilexit.

Karitas, a qua omnia nostra derivantur dona charismatum, largissime, dulciter et ferventer.

Liber vitae, ubi est scriptum de quolibet. Lex de cunctis iudicantis optime. Lux omnem pellens tenebram. Laus omnis eum fideliter peramantis.

35 Maiestas, quam tota caelestis adorat curia. Magister erudiens penetralia cordium. Magnus supra quam mens creata capere sufficit. Misericors omnibus eum quaerentibus semper recte.

Natura naturalia cuncta naturans per integrum. Nobilissimus in se et in omni opere et caerimonia naturali.

40 Oriens et Origo universae creaturae conditae, Ordoque illarum acutissimum supra totum universum. Opus optimum omnianque immense.

Pater intimior quam quiscumque carnalis vel alias. Primus et Princeps principium omnium quea sunt. Petra solidissimi roboris, et Princeps principiantum ubicumque.

45 Quies et finis omnis praesentis laboris. Quadriga et currus pariter omnium electorum.

20 summa] suprema (rep.) B 24 intorquetur] retorquetur B 26 et in ... est] in ... et BV 29 statera] statuta B inaequabiliter] ineffabiliter B 32 ferventer] frequenter V 36 sufficit] non sufficit B 39 naturali] virtuali BV 43 solidissimi] solidissima B 45 quadriga] ed, auriga CVB

22 veritas Io 14:6 33 liber vitae Phi 4:3 43 petra 2Rg 22:2

- Radix unde omnes fructus germinant. Rex rectus regnantium omnium. Ratio plena quorumcumque agibilium. Rector totius universi, et Refugium ultimum ac proximum omnium iuste reclamantium ipsum.
- 50 Sapientia profunde penetrans abyssi absconsa. Sponsus animarum filium. Salvator et Salus omnis culpabilis vulneris. Sanctus sanctorum, omnia munda sanctificans suo dono.
- Tetragrammaton, quod superat omne excelsum. Tutela cuiuslibet sperantis in se. Turris fortissima contra adversarias potestates.
- 55 Via est nobis ad magnificum regnum suum. Veritas summa et irrefragabilis; ac Vita vera cunctis eum in suo fonte degustantibus in patria et in via.
- Kyrie eleison igitur, Domine, id est nobis miseris miserere digneris, qui tua summa ignorantes magnalia saltem in tuarum divitiarum signis,
- 60 videlicet in tuis sacris nominibus, in cordis vivaci iubilo gloriamur.
- Ypostasis regnans monarcha; et cum sis tres nos tibi trino et uno consicia, ac illi nostrae naturae beatissimae a te ineffabiliter et hypostaticce sustentatae.
- Zelotes, qui cum sis, te zelante nostra confitearis nomina coram an-
- 65 gelorum tuorum excellentissimis hierarchiis, et nominis aeterni hereditatem nobis tribuas, qui aeternus es et diceris Deus innominabilis et incognitus plenarie ab his qui immensitatem tuae essentiae purius gustaverunt.

[66] De gloria paradisi.

O gloriosa civitas, quam honorabilis et quam gaudiosa est semper in nobis memoria tua! Ibi videbimus divinam essentiam nude et clare, et in illa plenissime contuebimus beatissimam trinitatem. O quam pulcher as-

5 pectus de summe pulchro et de natura immensa. O quantum fermebit prae amore ad illum nostra beata voluntas. O quantum delectabitur mens beata super tam admirabili et gloriosissimo Deo.

O quam copiosus et fertilis, abundans et plenus, erit fons beatitudinis omnibus gloriosis. O quanta erit in nobis laetitia in societate praeclera

10 sanctorum et praecipue angelorum; sed maxime in redemptoris aspectu

50 abyssi] om. B 53 tetragrammaton] tetragrammaton V, tethagrammaton id est Deus exercituum B 55 magnificum] magnificatum V 56 degustantibus] degustantium B 58 id est] om. B 60 videlicet] usque B 61 vivaci] iuvati B 61 Ypostasis] ed., ypostases BCV 64 Zelotes] zelotes B 67 purius gustaverunt] gustaventer B
66.1 De gloria paradisi] Hic continetur de civitate domini Jesu Christi V

54 turris Prv 18:10 55 via Io 14:6

et consortio gloriose, et in assistentia reginae gloriae specialissimae matris nostrae.

O spes nostra, optime Jesu, perduc nos ad illa gaudia, quia ad ea nos creando deputasti, imo etiam ab aeterno, et ad illud regnum gloriosissi-
15 mum quod nobis a patre emisti tuo sanguine pretioso; emptos igitur tanto prelio non tradas hosti nec barathro infernali!

[67] De affectu et desiderio gloriae paradisi.

Iam inter flores paradisi habitassem hic vivens, et odores illorum odorasse mirabiles, si in conspectu regiminis altissimi rectus vixisset et mundus. Iam inter illos fontes vivos et arbores vernantes altissimas delectarer et pascerer illarum fructibus glorirosis. Iam inter illa amoena prata die noctuque discurrisset, volassem, saltassem, cantassem, iubilassem, cum illis avibus gloriae incessanter. Iam thesauros maiestatis perennis intrassem et eius secreta cubiculi, ubi aspexisse quae nec oculus vidit nec auris audivit. Iam iugiter ad mensam agni cenasssem alacriter, et
10 gustasssem quae ipse gustat cibaria aeternae vitae. Iam ad lectum floridum accessissem, ornatum omni lapide pretioso, ubi sindon, byssus et purpura in stramentis aureis summe fulgent. Iam fuisse locutus sponsus animae meae verba ex corde quae non licet hominibus loqui.

O igitur, infelix, et quare ista perdidi, et propter quid tanta et tam
15 magna et tam gloria amisi? O insensate, quaeras ista dum inveniri possunt et tribui, quia non est adhuc tibi clausa ianua paradisi! Acclama portarium apostolum tuum, recurre ad custodes sacratissimos angelos, et ad totam caelestem curiam recurre cum fletu! Percipe ergo, rex caelestis Jesu, ut reformetur infelix, caecus, oberrans, qui ista tam sublimia sic
20 omisit, et qui ista tam stulte perdidit, quae tu illi reddi meruisti tuo sanguine pretioso.

[68] Incitat nos ad laudandum Deum in angelo principe laudis paradisi.

Utinam cognoscerem principem laudis caelestis, ut ipsum laudarem, amarem ac eum prae aliis principibus supernis iugiter honorarem! Scrip-

67.1 De affectu ... paradisi] Hic continetur quod quanta bona facit Deus bonis V
3 regiminis] regis B 5 illarum] om. B 8 cubiculi] B, cubili C 12 Iam fuisse] iam
mihi fuisse B 15 dum inveniri possunt] an inveniri possint B 16 Acclama] et clama B

66.15 emisti me 1Cor 6:20
67.8 oculus vidit Job 13:1 10 gustassem 1Rg 14:43 11 lapide pretioso Ecl 50:10
byssus Prv 31:22 15 quaeras Isa 55:6

tum est quod est de ordine seraphin, admirabilis per excessum in tuo amore incensus. Eius est moras temporum tuae laudis distinguere ac discretissime mensurare; secundum tuas excellentias variare laudes, imo et modos laudandi caelesti curiae proponere miro stilo; multiplicare melodias correspondentes materiis laudum, et numquam repetere idem.

O quam reverens officium, ut creatura deputetur soli gloriae conditoris
10 insistere iugiter et servire, et habeat ex officio ordinare tripudia et ludos,
quos aeterna sapientia semper ludit, et distincte proponere civibus paradiſi! O quando ista videbo, ut iocundus in iubilo laudem te quando
astram matutina haec agunt; et omnes filii Dei unico amoris hiatu proclamant
et tibi reverenter insiliunt, dicentes: sanctus, dominus Deus sabaoth, sanctus,
15 sanctus! Numquid illud tempus iocunditatis aspiciam, ut contempler
regem gloriae in sua maiestate, sic a tota caelesti curia honoratum?

Immensa locunditas, concede me in illa beatifica iocunditate te perfui
sine fine. Et ibi me de torrente voluptatis tuae potare digneris uberrime,
qui hic in tanta miseria semper vixi. Et merear cum illa societate felici
20 te semper laudare, tibi semper servire plenissime, qui hic tibi miserabiliter
deservivi.

[69] Hic ostendit Deum non posse sufficienter laudari.

Te Deum laudamus, in te firmiter credimus, in te solo speramus, te
solum totis viribus diligere peroptamus. Confitemur quod es solus et verus
Deus, aeternus, immensus, incomprehensibilis et immutabilis, omnipo-
5 tens, Pater et Filius et Spiritus sanctus. Pelagus infinitae substancialiae,
spiritualissimus sine omni molis quantitate, vita derivans veram vitam:
Infinita bonitas, infinita veritas, infinita scientia, infinita sapientia, infinita
aequitas, et pietas sine fine. Centrum ad quod omnia, ex quo omnia, in
quod omnia, per quod omnia sunt formata.

10 Lux omnibus influens, intelligentia omnia gubernans, fontale principi-
um omnis factibilis et iam facti. Tu sanctus naturaliter, summa dulcedo
et benignitas, tu iardinum et torrens omnium aeternalium voluptatum; tu
speciositas sine fine, liber vitae et exemplar de quolibet, et beati cuiuslibet
totum bonum. In cunctis nobilissimus, magnificus, liberalissimus, dans

68.9 conditoris] sui conditoris VZ 11 quos] quibus VZ 15 contemplar] contem-
plabo BZ 18 ibi me] tibi me B 19 qui hic] qui B 20 te semper laudare] om. B
69.1 ostendit] concludit ostendens BV

68.13 astra matutina Job 38:7

69.3 solus Deus 4Rg 19:19 6 vera vita 1Tm 6:19 13 liber vitae Phil 4:3

15 ultra omne desiderium tibi cuiilibet servienti. Amor superans, mentes
rapiens et elevans in abyssum gloriae regni tui. Princeps omnibus imperans,
maiestas altissime dominans, rex regum omnium saeculorum.

In te exultat et te semper laudat et adorat tota illa caelestis civitas
gloriosa. Sanctus es, qui per clementiam tuam sanctificas omnes sanctos.
20 Te prostrati et humiliati humiliter toto animo veneramur, ac fervide pe-
timus ut nos tuos perpetuos laudatores facias, hic et in patria devotissimos
servidores. Et licet nullus possit te sufficienter laudare, respice ad nos,
qui sincere appetimus te semper extollere et in omnibus honorare.

23 honorare] here BV add Hic finit primus tractatus

Incipit secundus tractatus De vita et excellentia redemptoris

Perfecta prima parte huius opusculi, quae est De laude Creatoris, sequitur secunda pars, quae est De vita et excellentia Redemptoris; ubi fit memoria de eius matre sanctissima, et de aliis quoquomodo ei annexis.

Incipit primus psalmus.

[1] De incarnatione Christi.

O inaestimabilis dilectio aeternae maiestatis quae ad nostra despiciabilia condescendere sic dignatur! Hodie enim in hoc opere tam excelse recuperati sunt fontes abyssi magnae, et hodie apertae sunt omnes cataractae caeli. Hodie festivant hierarchiae caelestes, quia dracma perdita inventa est. Hodie vera pax de caelo ubique donata est. Hodie patrum luctus exauditur. Hodie exultare oportet, quia frater perditus reductus est.

Osculetur igitur me iam osculo oris sui ille rex caelestis et gigas excelsus qui ad me inclinatus est. Nam et veste mea est induitus et cincto meo cinctus, et licet immensus tamen in parva regis aula ex amore conclusus. Iam pro amore voluit mori, et iam est sententiatus ad mortem, et mecum esse aestimat delicias, nec a me vult recedere numquam; etsi sit tam nobilis ut refertur considero, et ipse omnia in omnibus est et omnia sub pugillo concludens. Vocatur verbum quod de omnibus immobiliter loquitur intra patrem aeternaliter, et numquam in aeternum tacebit.

2 De vita et excellentia redemptoris] ed. (cf. Index C), De domino Jesu BC, om. V
3 Perfecta prima parte] perfecto tractatu primo BV 4 secunda pars quae] secundus tractatus qui BV 5 et de aliis] et de angelis et de apostolis et de quibusdam BV 6 Incipit primus psalmus] Et incipit hic primo se homo excusare de eius sufficienti laude propter multiplicem miseriam naturae humanae, incipiens ita B; Incipiens se homo excusare de eius sufficienti laude per multiplicem miseriam naturae humanae V

1.3 excelse recuperati] excuso rupti V 5 inventa est] here V adds Hodie misericordia et veritas obrinanerunt sibi

1.4 fontes Gen 7:11 4 cataractae caeli Gen 7:11 5 dracma perdita Luc 15:9
6 pax Luc 2:14 7 frater reductus Dt 22:1 8 osculo Ct 1:1 9 induitus Jac 2:3
14 in gladio conclusisti Ps 77:62 omnia 1Cor 15:28

Totus est vita, totus est lingua, totus est amor, totus est dulcor, totus est gloria. Iam sagittavit cor meum sagitta sui amoris, qui me non sinit aliud sapere quam se nec etiam cogitare. Eius strictissimis amplexibus iugiter fruor, semper sum secum, nocte et die eius summis deliciis vescor.
20 Vita igitur de summa vita emanans, sis mihi vita, paradisus semper et quies! Et omne amabile superexcellis, et omnes mentes trahis, etiam rapis si tuo sint amore ferventes.

[2] Quod debet omnis concupiscentia et malitia dimitti ex quo verbum carnem nostram assumpsit.

Iam deinceps tepescat omnis nostra mala concupiscentia, quia omnia desiderabilia verbum incarnatum nobis de caelo adduxit! Summas divitias 5 regni prius perditas iam late exhibuit, dum caelestes magnificentias pretio sui pretiosissimi sanguinis nobis a patre comparavit. Ineffabiles delicias protulit durn, quae nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, per summos eius dolores iam emit.

Iam volo ista caduca horrere; nihil hic volo diligere, nihil appetere, 10 nisi quae mihi Christus contulit, et eum solum volo infixum cordi habere. Iam fere hic me beatum arbitror ex quo regem regum, qui Deus meus est, possum plene possidere. Iam nihil poenale seu durum esse poterit quod illi placuerit me eius amore portare. Iam nihil ultra cogitare nec dicere cupio, imo nec operari, nisi quod supremus thesaurus et amicus 15 meus Jesus per me voluerit perpetrari. Omnia erit mihi dulcor impregnabilis et medulla vitalium meorum Dei filius incarnatus, nec aliud requirere volo.

O Amor superamabilis, non perdam te, sed tuo semper me facias amore languere! Fac me desiderare, amare et possidere te immobiliter, ut fl-20 gitem pro te mori et pro te hic dum vivam iugiter durissima pati.

[3] De sapientia ingenita.

O incarnata patris Sapientia, te adoro, te glorifico, et tibi semper totis viribus benedico. O quantum videre te cupio, qui desiderabilis es cunctis gentibus prae altitudine tuae excellentiae infinitae! Per te reparatur sum-5 morum spirituum status hierachicus, et est humana natura redempta. In

2.12 Iam nihil] iam V

2.7 oculus vidit Job 13:1 8 ascendit 1Cor 2:9 19 languere Ct 2:5

te instaurantur et exaltantur omnia quae in caelis et in terris sunt, nec est qui se a donis tuae summae liberalitatis et magnificentiae abscondere possit. Per te numero, pondere et mensura omnia constituta sunt; per te fundati caeli, per te omnes orbes et abyssi certa lege et gyro vallatae. O quam magnificata sunt opera tua, Domine! Nimis profundae factae sunt cogitationes tuae!

Sed ecce vir insipiens et peccator non cognoscit et stultus non intelligit haec! Sed quomodo cognoscentur in tenebris mirabilia tua et iustitia regni in terra oblivionis, ubi nulla est de caelo sapientia, sed potius carnalis diabolica et terrena? Ideo sapientia istius mundi stultitia est apud dominum, qui ea quae stulta sunt huius saeculi ad gloriam praeeligit.

O igitur ingenita Sapientia, nata sapientia ab aeterno: irradia super nostram ignorantiam utique crassam et supinam; et cor quod noluit intelligere ut bene ageret reforma, et dirige ut recte semper ambulet ad te, vita.

[4] Psalmus de incarnatione Christi.

Verbum caro factum est! Deo omnipotenti summas referimus gratias quia etiam habitavit nobiscum. Et vidimus gloriam ac faciem eius quasi unigeniti a patre plenum gratiae et veritatis. Et quem patriarchae et prophetae, reges et populi, desideraverant et a principio postulaverant, nos vidimus et audivimus, et manus nostrae contractaverunt illa. Et ecce vita apparuit nobis, et mors cum suo crudeli principe demersa est in infernum. O quantum exultant angeli, o quantum gaudent iusti, o quantum laetari debet universus orbis!

O admirabile summae caritatis insignum ut Deus homo sit et homo Dei filius! Iocundare, homo, et omni tempore benedic Deum tuum, quia nunc porta caeli aperta est primitus tibi clausa! Et hoc per Deum hominem, qui te ex dignatione suae immensae misericordiae apprehendit. Vita igitur mea qui continuus es mei cordis iubilus, fac me cordialiter ista sentire, et percepta ponderare ut expedit, et tibi de tam alto beneficio dignas semper gratias tota mente referre.

3.9 vallatae] ed. vallata CV 15 apud dominum] apud Deum V

4.13 suae immensae] summe immensae V 14 continuus] continua V

3.8 numero Sap 11:21 9 coelos fundasti Ps 8:4 certa lege Prv 8:27 10 nimis profundae Ps 91:6 12 vir insipiens Ps 91:7 15 diabolica Jac 3:15 18 noluit intelligere Ps 35:4 19 ambulet Gal 2:14

4.2 caro factum Io 1:14 11 benedic Tob 4:20 12 clausum caelum Luc 4:25

[5] Alius de incarnatione Christi.

Et ubi pascat, ubi cubet, rex caelestis, et discurrat, indagare cupio, quia hodie de sublimibus suis descendit ad ima. Ecce mysterium a saeculis mundo absconditum, imo et caelestibus hierarchiis, quod patefactum est 5 ultimo toti mundo. O admirabile prodigium, o ineffabile sacramentum, ut quem caeli capere non poterant parvo clauditur gremio virginali! Re vera hoc usus non habuit, natura nescivit, mens non capit humana, quod immortalis Deus sit factus mortalis! Ideo in rebus per tempus ortis haec summa gratia est ut Deus homo sit et homo Deus dicatur.

Ecce igitur simul in unum dives et pauper, finitum ac pariter infinitum. Ecce homo a dexteris Dei ponitur in supremo solio maiestatis. Ecce hominem adorant angeli et ipsum regem omnium manifestant. Non fuit factum umquam tale opus in universis regnis, per quod summa Dei sapientia, potentia et summa eius benevolentia declaratur. In ipsum cupiunt 15 semper beati angeli inspicere et tota electa curia beatorum, quia candor est lucis aeternae et speculum sine macula bonitatis eius.

Hic est mediator Dei et hominum, noster summus advocatus apud Deum et patrem; per quem complacuit summo patri instaurare omnia quae in caelis et quae in terris. Hic est splendor gloriae et figura substantiae 20 patris, cui non est datus spiritus ad mensuram; sed omnes thesauri scientiae et sapientiae patris sunt in eo absconditi copiose. Hic est constitutus index vivorum et mortuorum, nec sub alio est nobis salus nisi in isto. Per hunc exaltatur humana conditio, etiam et ab angelis honoratur.

Fac igitur nos naturam nostram, optime Jesu, honorare ut expedit, ut 25 sic ad gloriam disponatur. Non permittas eam sordidari iniquis operibus, sed hic mereatur in caelo altius sublimari. Tuum ergo opus conforta, Reparator optime, et adiuva ne sordescat!

[6] Quod abiciamus omnem rancorem ex quo Deus factus est homo.

Egredere, egredere et longius fac a me, bestia Belial, omnis cruenta indignatio, rancor, vindicta et incensa malitia! Quia ecce superdulcis et

5.1 Alius ... Christi] Hic laudatur de sua incarnatione V 24 naturam nostram] naturam V
6.1 Quod ... homo] Psalmus contra rancorem ut sequitur V

5.6 capere 3Rg 8:27 15 candor Sap 7:26 16 speculum Sap 7:26 17 mediator 1Tm 2:5 19 hic ... substantiae Heb 1:3 20 spiritus Io 3:34 22 thesauri Col 2:3
22 index Act 10:42 vivos et mortuos 1Pt 4:5 nisi per me Io 14:6

6.2 egredere 2Rg 16:7 longe fac cf. Job 13:21

superboni incarnati Jesu summa benignitas te expellit sua mansuetudine infinita. Egressimini igitur festinato, et videte, christiani, regem vestrum Iesum, prius leonem comminatorem ad omnia, factum agnicolum parvulum inter animalia vagientem; vestra pelle conclusum, quem caeli capere non poterant, et nervis ligatum humanis; in faeno brutorum reclinatum pauperculum sine hospitio, sine lecto et sine communi succursu!

O dulcedo superans omne dulce! Ecce Deus p[re] amore in panniculis involutus, et qui in altis est impassibilis et maximus pro te passibilis et infans utique parvulinus. Nonne ista debent omne cor indulcare et audita facere mox benignum? O quam dura erit sententatio tua si post tantam caritatem rabies malitiae contra proximum remanserit in te fixa! Compatere tibi, infelix, nec occidat sol super iracundiam tuam, quia non nisi dimittentibus dimittit pater caelestis nec suscipit quod offertur.

Non ergo glorieris in malitia, ne Deus destruat te in finem et eradicet radicem tuam de terra viventium. Dux igitur christiana[m] militiae, Iesu Christe, fac nos mites et dulces et tuae humilitatis perfectos imitatores, ne iudicium sine misericordia nostram puniat malitiam in aeternum.

[7] De dignitate operis incarnationis.

In rebus per tempus ortis haec summa gratia est quod Dei filius naturalis nostrae sit naturae unitus in unitate personae. Tunc enim verbum caro factum est, tunc Deus homo factus est, qui post in terris visus est et cum hominibus conversatus est. Tunc venit desideratus cunctis gentibus, et repleta tota terra caelesti gloria. Tunc mulier circumdedit virum, et lactavit et nutritivit a quo creata est. Quis umquam ista audivit, quis ista vidit vel legit? Certe, non fuit factum tale opus in universis regnis!

Facto enim consensu per virginem statim a Spiritu sancto de eius mundissimis sanguinibus formatum est corpus Christi, perfectissimum, parvissimum, personae verbi unitum. Cui infusa est anima similiter Deo unita. Cuius intelligentia semper videbat Deum clarissime sicut modo; in illa sunt absconditi omnes thesauri sapientiae et scientiae summi Dei. Cuius voluntas dotata fuit summa gratia et omni virtute et dono Spiritus

6.5 vestrum] nostrum V 6 parvulum] parvulinum V 7 vestra] nostra V 10 Ecce Deus] ecce dulce V
7.2 haec summa] summa V

6.7 capere 3Rg 8:27 8 reclinans Luc 2:7 11 involutus Luc 2:12 15 occidat sol Eph 4:26 16 dimittit cf. Lac 11:4 17 destruat Ps 51:7
7.3 caro factum Io 1:14 7 quis audivit Isa 66:8 13 thesauri Col 2:3

15 sancti. Non enim est ei datus spiritus ad mensuram, ex quibus procedebat plenitudo meriti nobis et sibi. Nam sibi meruit cito resurgere, et gloriam corporis et animae, exaltationem sui nominis, honorem indicaque potestatis, gradum etiam capit[is] in Ecclesia militanti et etiam triumphanti. Nobis etiam meruit veniam de peccatis et gratiam reconciliationis, prosp[er]ationem hostis, apertio[n]em ianuae caelestis, glorificationem animae et corporis, et meliorationem totius orbis. Unde non est qui se abscondat a calore eius. Complacuit enim patri caelesti omnia instaurare per ipsum, et quae in caelis et quae in terris, unde de eius plenitudine capiunt universi.

Considera igitur, homo, dignitatem tuam, quia Deus omnipotens non 25 angelos apprehendit, sed semen Abrahae, et qui exuli a paradiso fueras, et qui in carne maledictus fueras. Modo totum regnum superius sit de carne, nam rex ibi verbum caro factum est, et eius regina etiam est de carne, et qui maiores ibi sunt, etiam sunt de carne. Carnem igitur tuam ab omni custodi macula propter reverentiam carnis a verbo assumptae, 30 et ut in tua carne ei merearis servire beatifice in gloria sempiterna. Hoc igitur nobis concede, Verbum incarnatum, per illam carnem mirificam quam de nostra assumpsisti.

[8] Quod anima Christi hic viatrix fuit plena summis doloribus.

Non aestimes animam illam sacratissimam sic uniri verbo beatifice quin semper propter te, quamdiu viatrix exstitit, fuit summis doloribus plena? Unde, quia perfectus erat redemptor, oportuit eum pro nostris 5 peccatis patri offerre pretium redemptivum? Summum autem quod offerre eum decuit fuit pro nostris Deo debit[is] poenis, pro culpis tamen offerre altissimo summas poenas. Et quia summe Deum dilexit, consequenter oportuit quod de omni eius offensa doloret quantum ipsum Deum dilexit et malitia peccati quaerebat. Cum ergo esset perfectus redemptor, solvit 10 patri pro nostris criminibus summos cordiales dolores. Et quia peccata omnium electorum habuit solvere, ideo vidit illa omnia in divina essentia et pro illis dolores obtulit suos.

Ideo dixit in eius persona propheta: Quae non rapui tunc exsolvebam. Et Isaias: Vere, languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. Ideo totus erat siccus et pallidus et in summa paenitentia constitutus.

30 ei merearis] cum merear V

15 spiritus Io 3:34 21 se abscondat Ps 18:7 25 semen Abrahae Io 8:33 27 caro factum Io 1:14
8.13 exsolvebam Ps 68:5 14 languores Isa 53:4

Quid ergo retribues domino qui tanta pro te portavit? Accipias igitur in corde tuo calicem suorum dolorum et pretiosae eius mortis acerbitatem. Et illi compatere, et eius amore iniurias indulge, et honestatem carnis ama, et dabit tibi solacia sempiterna. Da igitur mihi, optime Jesu, con-
20 tritum cor hic habere semper et in doloribus gaudium huius saeculi fixe, ut per eos tibi satisfaciā latius de peccatis.

[9] Laudat Jesum incarnatum.

O quantus splendor sublimitatis caelestis resulget in Jesu ineffabiliter incarnato! Quia conceptus et natus est de semper immaculata virgine et in supremo gradu innocentiae et puritatis. Per Spiritum sanctum sine carnali auxilio et concursu fit Deus homo perfectus. In eius sacratissima anima sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae et gratiae absconditi cum omni virtute in summo. Non est ei datus spiritus ad mensuram, qui omni angelico spiritui antefertur, plenus meritis, qui sibi multa meruit atque nobis.

10 Per ipsum totum universum fit melius, et de eius plenitudine suscipiunt universi. Qui cum esset perfectus redemptor, per eius summos dolores pro nobis satisfecit latissime Deo patri. Et quia mediator fuit Dei et hominum, per eius fletus, preces et supplicationes immensas pacificavit nobis eius patrem iratum. Et quia sponsus fuit etiam animarum, ideo nos 15 usque ad mortem dilexit. Et quia erat reparator et restitutor regni, gratiae et gloriae, ideo nos in se gratificavit et regnum nobis aperuit ante clausum. Huic data est omnis potestas in caelo et in terra, et advocatus est noster in caelo, qui futurus est rex et iudex omnium generalis. Hic nos diligit amore immenso, qui usque in finem saeculi est nobiscum. O quam gravi 20 iudicio est plectendus qui istum non timet nec diligit nec honorat!

Tu igitur, bone Jesu, qui summae reverentiae es, me compelle te ferventer semper amare et tibi fideliter deservire. Numquam me permittas separari a te, sed me frui facias semper tuo amore; quia vita es omnium viventium et aeterni gaudii vita recta.

9.1 Laudat ... incarnatum] Cux Christus sit summe laudandus V 13 fletus} om. B
14 iratum] BV, reatum C 22 semper] semper facias V

8.16 quid retribuam Ps 115:12 18 honestas carnis cf. Ecl 31:1
9.6 thesauri Col 2:3 7 spiritus Io 3:34 12 mediator 1Tm 2:5 16 aperuit Ps
77:23 18 in caelo Mat 6:10 23 vita es Io 14:6

[10] De laude matris Christi. Non est enim dignum sacrarium verbi praetermittere unde tantus fructus processit.

Mater domini Jesu, mater mea nobilissima, mater totius humanae propaginis, te post Deum omni tempore magnificare cupio et laudare. In tua excellentia ostendit omnipotens tuam immensam sapientiam, omnipotentiam et benevolentiam infinitam. Tu enim aeternaliter es per ipsum ad summa dona praedestinata, a patriarchis figurata, a prophetis praemonstrata, a sanctis patribus nimis etiam peroptata.

De sterili concepta, ab omni culpa praeservata, cum gaudio summo nata, et triennis omnipotenti deputata. Angelice educata, in exemplum iam tunc cunctis data, miraculose despontata, a Gabriele salutata, a Spiritu sancto impregnata; Dei mater ordinata, Christo semper associata, advocatrix peccatoribus assignata. Humillima, purissima, verissima, dulcissima, iustissima, omni gratia et virtute plenissima per excessum. An-
15 gelis praesidens, hominibus subveniens, in daemoniis irruens, vexatis inferius compatiens tamquam mater. Sine exemplo Deo placens, qui miro modo te extulit et te omni purae creaturae praelulit ex amore.

Ad nos igitur reos te converte, clementissima, et per te nos salvet iudex superior, cuius es mater carissima et sponsa praecelsa. O benignissima, omni laude dignissima, recordare nostri, et iugiter nobis caducis succurre, ne pereamus, sed tuo interventu salvemur et tecum et cum beatissimo filio tuo perpetuo glorierur.

[11] Laudatur gloria virgo Maria.

O excellentissima creatura, tam mirabilem te in tempore producibilem aeternaliter cogitavit altissimus. Nam ab aeterno ordinata es ut lege communi omnium hominum essemexempta. Nondum erant abyssi, et de te 5 ne in abyssum cum ceteris descenderes erat iam definitum. Adhuc non erant angeli, et de te quod fienda essemangelorum regina erat iam definitum et statutum. Adhuc nullum habebas meritum, et meritorum abyssum fuisti praedestinata a Deo. Adhuc non eras, et tamen ut essem in posterum plena gratia erat a domino statutum.

10.1-2 De laude ... processit] Hic laudatur gloria virgo Maria B. Titulus de matre domini nostri Jesu Christi V 3 domini] domini mei B humanae propaginis] creature B
8 nimis] B, vivis (?) C (cf. 2.20.8) 16 miro modo] sine modo B 22 gloriemur here
B adds Hic finit secundus tractatus

10.15 in daemoniis cf. Mc 5:15

10 Lignum vitae paradisi, archa Noe, tabernaculum foederis, et templum ac thronus Salomonis, te gloriosissimam ac ineffabilem figurabant. O quantum desideravit te videre patriarcharum cuneus, o quam excelsa de te praedixit prophetarum chorus! Ut Moyses in rubo, te Balaam in stella, te Gedeon in vellere, te David in gloriosa civitate, te stupendissimam venturam prophetae praedixerunt. Te scala Iacob, te archa testamenti, te lux primaria, imo caelum, sol et luna, et omne creatum excellens, tuam celsitudinem nobis declarare nituntur.

Ad te igitur est noster recursus, ut monstres te esse matrem, et iram iustissimi filii tui a nobis avertas; et in hoc mortis pelago sis nobis navis 20 tute deferens, et stella maris dirigens ad portum salutis.

[12] Laudatur etiam gloriosa virgo Maria.

Domine dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in toto universo orbe! Qui tuae purissimae genitrici post te nomen dedisti quod est super omne nomen. Mariam enim voluisti eam vocari, quia illuminata natissima exstitit ac illuminatrix saeculi; et mare amarum, quia summis et altissimis doloribus fuit plena. Aeternaliter eam praedestinasti et altissime, quia ad summum gradum gloriae dandum purissimae creaturae. Nec innumera alia nomina quae sibi devotione fidelium imposuit eius sanctitatem seu excellentiam sufficient explicare.

10 O Domine, quid est homo quod sic exaltasti eum ut ex eius specie elegeris tibi matrem? Nec horruisti virginis uterum et tibi formare corpus ex ea; nec dici mulieris filium quam tu ipse de nihilo produxisti, cuius iam per te elevata est magnificentia super omnes caelos. Proposuisti eam angelis omnibus, et omnem puram creaturam subiecisti sub pedibus eius. 15 Patrona igitur hominum et mater et advocata omnium peccatorum, ne derelinquas nos umquam, quia spes nostra es, refugium et gloria et honor generis nostri.

11.1 thronus] nomen V

12.1 etiam] ed., om. CV 8 innumeris] innumeris V 9 excellentiam] excellentissimam V 10 specie] spem V 14 omnibus et] om. V 17 nostri (*end of f.*) here V
adds O admirabilis et mundissima creatura supremae virginitatis princeraria, corda nostra, sensus et opera esse semper nitida apud tuum filium Jesum tua accepta prece procura

11.10 lignum vitae Apo 2:7 12 videre cf. Mat 13:17 cuneus 1Rg 19:20 18 iram avertisti Ps 84:4
12.2 admirabile Ps 8:2 10 quid est homo Job 7:17 12 filius Mc 6:3 14 subiecisti Ps 8:8

[13] Laudatur etiam gloriosa virgo Maria.

Caeli enarrant gloriam Dei, et eius immensam sapientiam, omnipotentiam et beneficentiam manifestat Maria. In ipsa enim refulget Dei sapientia, dum in se mirabiliter circumdedit Deum immensum. Claret etiam 5 in ea omnipotens potentia, quia simul est mater et virgo. Rutilat in ipsa equidem beneficentia summa, quia salus est electorum omnium fructus ventris ipsius.

Non sunt loquelae neque sermones, cogitatus creati nec linguae quae Mariae sanctitatem sufficient explicare. In omnem terram exivit sonus 10 virtutum suarum, imo et in caelesti patria et abyso. In vero solo Jesu posuit ipsa semper suae mentis tabernaculum, et ipse ut sponsus et filius sine pari dilexit illam. Qui exultans in ea illi occurrit giganteo cursu de caelo, et eam donis immensis implevit usque ad summum.

O igitur, Desiderabilis et amabilis, super aurum et lapidem pretiosum 15 multum, et dulcior super mel et favum: etenim ego, servus tuus et filius, ancillae tuae tota mente semper servire desidero, et tibi, reverendissima, complacere. Ab occultis igitur meis munda me, Domine, et de publicis veniam postula copiosam, ut tibi complaceant eloquia oris mei, et cordis mei continui cogitatus; a quibus si fuero purgatus et mei non fuerint 20 dominati, tunc immaculatus ero et mundabor a delicto maximo.

[14] Laudatur etiam mater domini.

Domi est terra et plenitudo eius, cuius etiam dominium communicavit reverendissimae matri suae; quam super maria paenitentiae et dolorum hic posuit in exemplum omnium electorum. Haec enim coram aeterno 5 patre inventa est innocentissima et semper mundissima corde, quae mirabiliter rectam servavit Deo animam suam. Nec in dolo proximi aliquando inventa est, cum semper circa illum peculiari floruerit caritate. Ideo a domino inter electos electissima exstitit et ab eo super omnes mulieres alias benedicta. Et summam laudem pariter et honorem.

Attollite igitur manus ad hanc, vos principes, et omnes populi terrae, ut iustitiam per vos fieri procuret haec iustissima quae a regentibus iustitiam requirit et pacem. Et qui prosperari et ab ea adiuvari appetit, offerat

13.1 etiam] ed., om. CV

14.9 benedicta] benedicam V

13.2 enarrant Ps 18:2 9 exivit sonus Ps 18:5 15 favum Ps 18:11 18 complac-
cent Ps 18:15

illi de se primitus veritatem intus et extra; ac humilitatem et patientiam,
15 et ad filium sinceram oboedientiam, quia in hiis maxime delectatur; licet
etiam cordis et carnis requirat munditiam, et ad eam frequentem recursum.
Dulcedo superamabilis, in hiis omnibus nobis assistas, ut perfecti in
hiis tandem ad te mereamur finaliter evolare!

[15] Laudatur Jesus in sua dulcissima matre.

Te Christum laudamus, honoramus et totis viribus adoramus. Tu matrem elegisti mundissimam, humillimam et angelicam creaturam; angelorum gaudium, sanctorum laetitiam, et peccatorum spem fixam; vivorum 5 recursum, defunctorum refugium, et omnium dulcem matrem.

O igitur beatissima, o clementissima, o praegustantissima creatura: ne derelinquas nos, sed pro nobis dilectissimum filium tuum ora ut crux nostra non ponderet, sed miseram nostram originem attendat, et nos clementer supportet, et tuis precibus nobis ignoscat, ac finaliter salvet ex 10 plenitudine suae bonitatis immensae, et tuis sacris intercessionibus acquiescat.

[16] Laudatur Deus in gloriosa virgine Maria.

Dominus regnavit, et decorum magnum sibi induit in egregia Maria. In ea enim sua refulget summi artificis potentia, sapientia, benevolentia et magnificientia summa. In hac firmavit orbem terrae, qui non desperat 5 de eius auxilio umquam; parata enim stat semper regina gratiae intervenire pro cunctis. Elevaverunt igitur peccatores et iusti voces suas semper ad eam, quia nullum ad se recurrentem aliquando derelinquit.

Mater igitur dulcissima et purissima, recordare de nobis; et memento nostri, gloriissima, quia nostra es advocata praecipua et patrona.

[17] Laudatur etiam dulcissima mater Christi.

Servite domino in laetitia ac etiam toto corde! In Maria enim incarnavit se, quam totam incanduerat amor eius. O servitrix stupenda quae mo-

15.1 dulcissima] gloriissima V

16.1 Laudatur ... Maria] Reliquus psalmus de laude virginis Mariæ V 8 Mater igitur] o igitur patrona et mater V 8-9 et memento ... patrona] om. V

16.4 firmavit Ps 92:1 6 elevaverunt Jdt 2:4 7 recurrentem Gal 4:14
17.2 servite Ps 99:2

mentum temporis non amisit, sed totum tempus suae paeclarae vitae in 5 servitio posuit creatoris! Introite igitur in secretarium eius et videte magnalia quae fecit pro servitio eius! Scitote quomodo dominus ipse est noster Deus, creator, gubernator et pater.

Ideo requirit a nobis ut serviamus illi fideliter de omni nobis dono collato; nec pigritemus, exemplo Mariæ, quae semper in eius cultu fuit 10 attenta et ardens. Ideo super omnes alios homines et angelos sublimata existit. Spes igitur nostra et refugium, fac nos in te vivaces et fortes!

[18] Laudatur Deus in gloriosa virgine Maria.

Deus, Deus meus, ad te semper contemplandum te vigilo, quia es totus amabilis et reverendus. Te sitit nimis anima mea. O quando veniam et apparebo ante faciem tuam, ut delecter videre te, qui es beatorum omnium 5 summa merces, et ut aspiciam Mariam reverendissimam et eius altissimum statum? O quantum delectabor quando loqueretur mihi et revelabit quae non licet hominibus loqui; et contemplabor me in eius scriptum visceribus pae amore.

Tunc in velamento alarum tuarum exultabo, et laudes et gratias tibi 10 referam incessanter; quia tua clemencia copiose me operiet, et Mariæ gratia iocundabit. Eius igitur dignissimis precibus me dextera tuae omnipotentiae suscipiat et confortet ut anima mea adhaereat post te et te perfruatur in aeternum.

[19] Laudatur Deus in gloriosa matre eius.

Benedictus dominus Deus Israel in caelo, in terra, in mari et in omnibus abyssis! Ipse enim benedixit Mariæ benedictione perpetua; ideo erit perpetuo benedicta. Hanc benedixit salutando Gabriel, cum magna 5 reverentia ita dicens: Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui!

18.2 te semper] om. V 13 perfruatur] perfuer V

19.1 Laudatur ... eius] Item aliis psalmus de matre Christi V

17.5 introite Ps 95:8 videte Exo 14:13 9 ne pigreris cf. Act 9:38

18.3 sitit Ps 41:3 quando veniam Ps 41:3 9 in velamento Ps 62:8 12 adhaereat

Ps 62:9

19.5 benedicta Luc 1:28 benedictus Luc 1:42

Vere benedicta es et supra omnes mulieres, quia benedictum et benedictionem viris et mulieribus peperisti! Merito tibi benedicunt omnia, quia omnibus es mater mundissima, clementissima et multum cara. Be-
10 nedicat tibi omnis angelus, omnis homo; et qui tibi ex corde benedixerit, benedictionibus repleatur. Benedicat tibi omnis sexus, omnis ordo, omnis lingua, omnis ars, omnis mens, imo et omne opus divinum.

Fac igitur me semper te laudare et benedicere et tuo perpetuo servitio
deputare, ut filium tuum beatissimum semper adorem et glorificem, et te
15 cum eo feliciter semper honorem.

[20] De consensu matris Christi in opus incarnationis.

Ecce ancilla domini, quae mater est domini et sponsa domini et socia domini pretiosa; cuius consensus in dominum fuit totae aeternitati acceptior quam omnia merita praecedentium et sequentium patrum. Movit enim ad consentiendum hinc sacratissimo operi immensa influentia trinitatis, propria plenitudo gratiae ac sapientiae eius, cum tota virtuali multitudine suae animae pretiosae tendente in salutem nostram, merita et clamores angelorum et patrum vivorum et in limbo, quorum voces gerebat Gabriel paranyphus.

10 O si vidisses reginam gratiae post conceptum et illam scires, stuperes transcenderter. Nam licet prius esset sanctissima, tamen Christo concepto ascendit ad incomparabiliter maiorem et quasi ad inaestimabilem gratiam sanctitatis. Nam in eius sacratissima anima est dilatatio facta omnium donorum caelitus acceptorum. Scientia etiam divinorum cum augmentatione 15 caritatis et gratiae est notabiliter dilatata. Datur etiam ei princeps caelestis ad reverentiale tantu thesauri custodiam associatus per angelos mille, quia praedictum fuerat: Mille clipei pendent ex ea omni armatura fortium. Omnes virtutes erant in ea, in actu facientes illi novum et continuum convivium.

20 Amor tamen prae ceteris sic incanduerat illam ut videretur tota ignis, non urens, sed in Deum eam inaestimabiliter levans; numquam propter opus exterius, imo nec propter dormire, a contemplatione cessans. Quid igitur nos tantilli, quid amore pusilli, de gloria virgine non magna sentimus, cum eam maximus filius maximam fecerit in caelo et in terra?

20.3 totae aeternitati] toti trinitati V 4 patrum] patrem V 6 virtuali] virtuali plenitudinis V 9 paranyphus] per alimpho V 16 reverentiale] reverentiali V 21 inaestimabiliter] non stimabiliter V 23 quid amore] quid actione V

20.17 clipei Ct 4:4 armatura Ct 4:1 24 in coelo Mat 6:10

25 Magnitudinem igitur tuae maximaee matris ostende nobis, maxime Jesu, in maximo regno tuo, ubi te speramus videre beatifice, et tecum una secum regnare pro semper.

[21] De praegnatu virginis Mariae.

O quam insignita resides, archa testamenti altifica, postquam Gabrieli paranypho consentisti! Te enim ex summo mysterio salutavit per Ave, quasi 'sine vae' semper omnis culpae fuisti, etiam confirmata in gratia,
5 Deo semper acceptissima sine omni exemplo.

Cui adiunxit: Plena gratia, quia ceteris per artes tribuitur, in te autem tota plenitudo gratiae se infundit. Et addidit: Dominus tecum, et hoc per excellentiam supernalem. Nam cum patre eundem habes filium, et filius es vera mater, et Spiritus sanctus te suo supremo opere fecundavit.

10 Et merito subnectit: Benedicta tu in mulieribus, quia nulla alia fuit tibi similis neque erit. Cuius ventris fructus sic tibi benedixit ut nemo fere sufficiat explicare. Nam ex tuis purissimis sanguinibus factum est Christi corpus perfectum instanti, et corpori illi parvissimo infusa est anima transcenderter perfecta. Non enim homini deo datus est spiritus ad mensuram, quia omnia mensurata excellit; in quo habitat plenitudo divinitatis corporaliter cum omni dono caelesti. Et haec omnia, gloriosa, claudis in te, quia Dei facta es mirificum templum.

Pro nobis igitur ora, gratiae clavigera ac mater Ecclesiae Christi; cuius facta es refugium altissimum et spes unica post dominum Iesum Christum.

[22] De nativitate Christi.

Admirare, homo, et considera quid tibi de caelis missum est a patre aeterno! Certe, verbum incarnatum de vase intermeratissimo eductum et in oculis omnium praesentatum. Hoc animalia prospiciunt quod a bestiis 5 associatur in stabulo panniculis opertum. Ad hoc opus ut ad maximum divina omnipotentia se extendit! Hoc est finis et complementum omnium operum divinorum. Hoc est summe a Deo dilectum, et ab hominibus

26-27 ubi te ... semper] om. V

21.3 paranypho] per alimpho V 6 per artes] per partes V 15 excellit] extollit V

divinitatis] V, divinitas C

22.4 omnium] hominum V

21.2 archa Ps 104:8 3 Ave Luc 1:28 10 benedicta Luc 1:28 14 spiritus Io 3:34
15 plenitudo Col 2:9 18 ora pro nobis Jud 8:29

desiderabile in summo. Hoc est ad augmentum gloriae beatorum etiam per reverendissimum corpus eius. Hoc est speculum supremae magnificentiae Dei, cuius prudentia percussit superbum et potentia infirmavit.

Hunc figuravit nobis arcus caelestis dum diluvium terminavit, hunc archa Noe ac tabernaculum foederis, candelabrum aureum et agnus paschalnis. Hic promissus est Abrahae, et post David, et a prophetis praevisus.

Ac nobis hodie puer est natus et datus, qui dictus est Deus fortis, pater futuri saeculi et princeps pacis. Hunc adorant angeli, cui cantant Gloria in excelsis! Huic attestatur universus orbis per innumera miracula quae ostendit. Hunc ergo Deum verum et universalem rerum creatorem totis visceribus honoremus!

O igitur, Princeps excellentissime et gubernator rerum universalissime, doce nos tibi placere; et fac nos corde humiles, qui tam humilem et pauperem te nobis hodie ostendisti.

[23] Laudatur Jesus in suo ortu.

O magnum mysterium, o admirabile sacramentum, quod gloriosus Deus conceptus fuerit in virgine, et factus fuerit homo, et sic Deus exsisterit humiliatus et prostratus, et inde homo usque ad Deum mirabiliter exaltatus! Et quod mulier in aula sua circumdederit virum plenum omnis sapientia et virtute; et quod femina, terra et pulvis, facta fuerit mater Dei. Et quod principes angelorum adorent hominem passibilem et mortalem; et quod despctus et pauper homo reparaverit angelos et destruxerit regnum mortis, et electis aperuerit paradisum et redemerit sua morte. Et quod semper-virgo ipsum peperit, et ut verum filium lactaverit naturale; et quod de solo Deo facta fuerit illa praegnans. Et quod illa angelis fuerit altior et perfectior in gratia et virtute; et quod eis illa in gloria ut regina praesideat, imo etiam toti mundo.

O magna magnalia de Christi conceptu, de Christi ortu, de Christi processu, et de Christi sapientia et potentia sic agente! Fons igitur omnis boni seu decor omnis pulchri, nobilissime Jesu, fac me ista sentire et semper ut expedit venerari.

23.8 quod] BV, hoc C 9 redemerit] illos redemerit B 14 de Christi ortu] om. BV
16 sentire] sentire cogitare et sapere B

22.10 percussit Job 26:12 12 candelabrum 2Par 13:11 14 puer natus Luc 2:11
Deus fortis Ps 17:3 pater ... pacis Isa 9:6 15 gloria Luc 2:14
23.5 circumdederit Hie 31:22 6 pulvis Ps 102:14

[24] De nativitate domini Jesu Christi.

Gloria in excelsis Deo, et semper pax in terra hominibus bona voluntatis! O quantam dat Deo gloriam in terris multitudo et magnitudo miraculorum factorum! Nam caeli, terra, mare, abyssi et omnia suum creatorum totis viribus venerantur. Angeli lactantur, omnia commoventur elementa, stupef terrae, natura exaltatur humana, et limbus patrum exultat. Laetitia plorat, panis manducat, vita moritur, et mors occiditur a vita absorpta; pacificantur antiquae guerre, princeps huius saeculi tremet exilium suum perpendens: Deus immensus in pelle nostra clauditur et nostris astringitur nervis, et qui portat omnia brachiis portatur suae humilis creature!

Verbum non loquitur, bos et asinus protestantur cum romano fonte olei et templo pacis diruto se mirabilia praesentiant. Lux per totum universum splendet, virgo parit, Deus cum bestiis habitat in praesepre reclinans. 15 Famescit satietas, Engaddi vinea balsamum protulit, et omnis de mundo immundissimus tollitur gomorrita.

Da igitur intellectum clarissimum, Lux omnia clarificans, ut tanta mysteria capere possimus; ac voluntatem bonam tribuas ut quae tibi grata sunt operantes aeternam pacem consequi mereamur.

[25] De partu virginis gloriosae.

Surge, laetare, admirare et iubila, anima mea, quia ecce aeternaliter natus est tibi temporaliter unigenitus Dei patris! O igitur, domina mea, regina caeli, puerpera gloriosa: inspira nobis, procura mirabilia illius novi et gloriosissimi partus tui! Indica mihi, sacratissima, quae, qualia et quot fuerunt illa mirabilia, imo et gaudia, quae ibi ineffabiliter habuisti.

Nonne hora illa benedicta genuflexisti et adorasti omnipotentem patrem primitus qui te ad hoc elegit? O quam mirabilis fuit illa lux quae in media noctis hora per totum mundum effulsit, imo et usque ad patres in limbo 10 copiosissime radiavit. Qua praesente, statim genuflexa, elevatis sursum oculis et manibus, coepisti caelestia cumulati dona sentire. O quam elevata, inflammata, illuminata et liquefacta fuit prae solito tunc illa

24.13 praesentient] praesentire B 14 reclinans] B, reclamans C
25.1 De partu ... gloriosae] De nativitate domini nostri Jesu Christi V 12 elevata] om.
B illuminata] inflammata V

24.2 gloria Luc 2:14 13 templum dirutum Nah 2:6 14 reclinans Luc 2:7
15 Engaddi Ct 1:13

sacratissima anima tua! O quam desiderasti facialiter videre Jesum, quem prius iugiter intra te mentaliter conspexisti!

15 Exivit igitur de te divinissimus dominus tamquam radius solis per crystallum sine omni laesura transiens, et in tuis manibus angelico mysterio collocatus. Sed spiritus tuus exultavit in aestimabiliter cum illum facialiter prospexisti. Deo patri illum obtulisti cordialissime, et tuo sacratissimo lacte eum diligentissime abluisti. Et involutum mundis paniculis in praesepe illum adiuvantibus et cantantibus angelis reclinati.

20 Per tantum ergo mysterium placa nobis ipsum qui te in matrem elegit et dignatur sua benignitate tuus filius nuncupari. Et tu, Redemptor piissime, qui pro nobis dignatus es de muliere temporaliter nasci, adscribas nos in libro vitae et praedestinationis aeternae.

[26] De partu virginis gloriose.

Eya de nostra puerpera, recte vocata Maria! Quae ante partum illuminata ab alto exstitit ut se pararet ad partum; quae etiam illuminavit benedictum vetulum sibi serviciale, ut non paveret in eius glorioso partu quando stupenda videret.

5 Et ecce pro parvulo Jesu pannos praeparavit mundissimos, licet de paupere massa. Et dum medium silentium tenerent omnia, genuflectit gloria, et manibus et oculis levatis in caelum et flexis genibus producit Christum de se, sine omni dolore, omni obstetricie sublata. Quasi solis 10 radius per crystallum, imo et altius, procedit Christus ex ea!

Suscipiunt illum ab ea angelorum principes, altius acclamantes: Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis! Et ecce ex omni parte laetitia, nam senex adorat laetissimus in visis, et animalia praecludunt gaudium sua voce. Pastores adorant, reges ab oriente accedunt, tristis Herodes tabescit. Miracula rutilant ubique de caelo, etiam et de terra.

Adorat gloria suum filium lotum in suo lacte, qui frigescit nudus, 20 ideo illum operit grandi cura. Amplexatur illum dulcissime et super faenum reclinat. Aspicit illum cum summa laetitia quem festivat se tota. De suo lacte pretiosissimo eum lavat et lactat. Sibi illi duo dilecti loquuntur sibi familiarissime verba caelica et desursum.

25.19 mundis] in mundis B 22 dignatur] dignatur pro B
26.7 genuflectit] genuflectitur V

25.13 Deus fortis Ps 17:3 24 liber vitae Phi 4:3
26.11 gloria Luc 2:14 19 reclinans Luc 2:7

O quis illa scire sufficiat et narrare! Nemo vere nisi quem Jesus diligit et de suis penuris socium sibi fecit. O benedicta domina, et quanta est tecum paupertas et humilitas, quia recumbis in stabulo sine lecto! O 25 utinam mihi concederes quod illius sacrae penuriae essem particeps ante mortem! Non ergo me demergat tempestas amoris huius saeculi qui tot demersit in mortem.

[27] De dignitate Ioseph, nutricio Christi.

Dignum enim est memorare sponsum illum dominae, benedictum Ioseph, cui subiectus fuit dominus Jesus sicut patri. Ipse enim electus fuit a domino ut esset nutricius eius. Ille enim titulum paternitatis putativae 5 habuit super dominum Jesum Christum. Ipse enim virgo semper exstitit et verus maritus virginis gloriose. Ipsi reverebatur Christus in publicum ut patri, et eum patrem vocabat.

O quam alta, nova et reciproca consolatio Christi ad eum et illius ad Christum! Portabat ipsum dominum laetantissime, et ei ut puer in summa 10 laetitia colludebat. Et dominus ad eum aspectum rependebat dulcissimum cum gestibus amorosis. Servitia familiaria et infantilia Christi ipse cum summa reverentia et devotione peregit. O quotiens et quam saepe adorabat in secreto Christum et eum flexis genibus exorabat! O quanto gaudio perfundebatur interius quando illum parvulum sciebat esse verum Deum 15 et totius humani generis redemptorem! O quantae fuit puritatis et sanctitatis, qui tanto tempore in domo paupercula cum tali filio et matre convixit!

Merito igitur creditur a domino factus eximius patriarcha in terris, qui totam genealogiam Christi ultimo terminavit, ut refertur Matthaeus. Qui 20 in patria pie creditur stare iuxta Christum et habere a domino honorem specialem; et qui a multis etiam creditur pie suscitatus a domino in eius resurrectione, et in anima et corpore glorificatus in caelis.

Ora igitur pro nobis, magne Ioseph, qui a domino de fabro lignario factus es eximius patriarcha, et in caelis inter apostolos, ut pie creditur 25 a multis, es magnifice collocatus.

[28] De circumcisione domini nostri Jesu Christi.

O utinam ministrares mihi lacrimas copiosas, optime Jesu, quia tam libenter fierem tecum, tuis compatiens doloribus atque poenis! Et nonne

26 non demergat Ps 68:16
27.19 refertur Mat 1:6 23 ora Jud 8:29

quia eras redemptor tuo patri iugiter animam tuam sacrificabas per summos dolores et a conceptione tua?

Ad quid igitur, dulcissima Vita, fuit expediens ut puer tenellus martyrum circumcisionis efferres? quia in carne mundissima, sacratissima et delicatissima cauterium tulisti peccati. O quantum doluit illa mater innocentissima quando te flentem ac sic excessive doloratum aspergit!

10 Cur, dominorum Domine, te legi subicis qui supra omnem legem existis? In hoc pretiosissimo opere stupeo nimium, qui sic omnem iustitiam voluisti implere.

Et in nomine tuo Jesu pretiosissimo contra omne adversum nos voluisti munire. O quanta dulcedo est mihi nominare Jesum, qui spes est plenissima et salus opulentissima omnium electorum! Pereat igitur qui spem suam ponit in superstitionis et suspectis nominibus, quia Jesus est nomen validissimum robustissimi redemptoris. Confundantur qui in nomine Jesu irreverenter impegerint, cui debet omne genu substerni; salvetur et prosperetur qui nomen domini Jesu toto corde honorificaverit, quod tota magnificat curia beatorum!

Dignare igitur me laudare te semper, optime Jesu, cuius nomen prodigia et summa miracula operatur; et cui subiecta est omnis ferocitas diaboli atque violenta tempestas.

[29] De laude nominis Jesu Christi.

Cum pretiosum nomen Jesu occurrit meae memoriae totus ferveo et incalesco ad eius laudem, gloriam et honorem. Est enim summae virtutis et summae reverentiae et summe nobis utile si devote et sapide proferatur. 5 In nomine meo, inquit optimus Jesus, daemonia elicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint non eis nocebit, et super aegros manus imponent et bene habebunt. Igitur in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei patris. 10 Nec est aliud nomen nobis datum sub caelo in quo oporteat nos salvos fieri nisi istud.

Hoc nomen est in ore mel, in aure melos, in corde iubilus et spes summa. Lucet praedicatum, pascit recognitatum; lenit, unguit et succurrit invocatum. Ab aeterno est a patre cogitatum, temporaliter ab angelo

29.2 pretiosum] pretiosissimum BV 3 gloriam] etiam B

28.6 tenellus Prv 4:3

29.5 in nomine ... biberint Mc 16:6-18 10 aliud nomen Act 4:12

15 Mariae revelatum. Qui hoc pretiosum nomen invocaverit, in libro vitae scribatur. Qui ipsum turpiter iuraverit vel blasphemaverit, non recedat de domo eius plaga, et ipsum iudicem sibi inveniat furiosum.

Nomen igitur tuum, optime Jesu, me semper facias extollere et honorare ut decet, et cordi meo imprimas immobiliter ne de memoria mea umquam 20 recedat.

[30] Repetitur hic, sed aliter, laus nominis redemptoris.

Deus meus es et dominus meus, optime Jesu! Igitur in nomine tuo salvum me fac, et in virtute tua ab omni malo libera me! Unde factus es mihi cibus meus confortativus, impingativus, roborativus et vegetativus. 5 Quid est quod ita reparat sensus, roborat virtutes, vegetat bonos mores, castat ac foveat affectiones, sicut hoc nomen Jesus? Hic Jesus nobis est fons vitae signatus, qui factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio et redemptio: sapientia in praedicatione, iustitia in peccatorum ablutione, sanctificatio in conversatione, redemptio in passione. Fluxit enim ab eo 10 in cruce verbum doloris, aspersio sanguinis, effusio aquae mysterii baptismalis. Nihil sic iram cohabet, superbiam cedat, invidiam restringat, immunditiam extinguit, avaritiam temperat, sicut Jesu invocatio cordialis. Hoc nomen Paulus portavit ardenter coram regibus et gentibus et filiis Israel.

15 Si scribam volo scribere de Jesu, et si conferam, cogitem vel aliquid faciam, primo volo nominare Jesum. Hoc nomen dedit caecis visum, surdis auditum, claudis cursum, mutis verbum, mortuis vitam, et totum regnum diaboli prostravit. Hoc est nomen salvatoris mei, fratris mei, carnis meae, sanguinis mei, et ossium meorum. Hoc est nomen a saeculis 20 absconditum, in fine mundi revelatum, et a paucis electis saporatum. Nomen est mirabile, nomen ineffabile, nomen inaestimabile, et super omne nomen. Ergo, optime Jesu, sis mihi Jesus, id est salvator, pater et frater, et misericors semper!

29.17 inveniat] inveniet B 19 imprimas] imprimet B
30.2 optime] domine BV 6 castat ac] imbuat et B 12 immunditiam extinguit] om.
B 17 cursum] gressum B 18 regnum] regnum et dominium B

29.15 liber vitae Phi 4:3 16 recedat plaga Ecl 23:12
30.3 salvum fac Ps 30:3 libera Mat 6:13 5 roborat Nah 2:1 7 fons Ct 4:15
8 ablutio Za 13:1 10 aspersio Heb 12:24 16 caecis visum Luc 7:21 17 surdis ...
claudis Mat 11:5

[31] De laude Christi.

Et quis est iste tam magnus qui ingreditur ad salvandas gentes? Certe, omnipotens est nomen eius! Per hunc creata sunt omnia a principio, per hunc cum tota luciferana caterva in abyssum ruit et mersus est princeps 5 mortis. Per hunc volvuntur orbes, girantur saecula, firmantur fixa, cadunt alta, et gubernantur omnia quae existunt. Per hunc paradisus gaudet, infernus dolet, purgantur rei, et hic per eum iusti probantur. Et quis ignorat quod manus domini haec omnia fecerit, a cuius velle dependet omne non Deus?

10 Nomen eius est admirabilis fons sani consilii; Deus fortis, pater futuri saeculi, et princeps pacis. Apud ipsum est fortitudo et sapientia. Si des-truxerit nemo est qui aedificet, si concluserit nemo sufficiet aperire. Fortitudinem regum dissolvit, sacerdotes eorum ducit inglorios, et optimates eorum supplantat. Quis igitur huic resistit et pacem habuit? Et quis posse 15 testatem irae suae novit et praetimore furorem eius dinumerare? Ipse est omnia in omnibus, pro quo pugnat totus orbis terrarum, qui solo velle operatur quae sunt, et in eius manus incidere est horrendum.

Fragilitatem nostram vigora igitur, Vigor immense, ne temptata cadat ab hoste; et in te Deo murum transgrediar obiectae malitiae, quia solus 20 es nostra fidentissima fortitudo.

[32] De epiphania domini.

Rex parvulinus Jesus hodie magnificatus est, cuius vultum divinissimum reges magnifici adorant. Huic stella de caelo attestatur altissime quod Jesus rex sit regum et dominus caeli et terrae. Munera oblata sibi 5 designant mystice quod Jesus sit summus rex, et summus sacerdos, et omnium Deus verus et solus.

O dies epiphaniae paeclarata, in qua renascitur et pascitur pariter Ecclesia christiana; pascitur figuraliter, quia hodie in tribus magis vocatur a Christo gentilitas universa; renascitur mirabiliter, dum in baptismo Christi 10 absorbitur a peccatis. O dies paeclarata et amabilis et venerabilis omnibus christianis!

Surge igitur, surge Hierusalem, videlicet Ecclesia christiana, ab omni delicto, quia lux tua, imo et gloria domini, videlicet magnus Jesus, super

32.7 et pascitur] ed., et nascitur CV

31.6 omnia 1Cor 15:28 10 Deus fortis Ps 17:3 pater Isa 9:6 13 dissolvit Job 12:18 14 supplantat Job 12:19 15 dinumerare Ecl 1:22 17 incidere Heb 10:31
32.12 surge Isa 60:1

te orta est! Surgam igitur ego deinceps, et ibo ad patrem meum summum 15 Jesum, cui dicam: Optime Jesu, peccavi in caelum et coram te, nec sum dignus vocari filius tuus; fac me igitur sicut unum de minimis tuis. Quia sufficit mihi quod cordi meo semper sit et immobiliter impressus Jesus, dominus Deus meus.

[33] De oblatione in templo.

O utinam vidisem processionem illam mirabilem, cui nulla fuit similis in hoc mundo! Nam tunc exultassem, cantassem et saltassem prae gaudio, aspiciendo continue in faciem Jesum meum.

5 Ecce portatur Jesus, qui orbem portat et quem adorant et sequuntur exercitus angelorum. Considera templum Christi, Mariam, infra templum domini portantem summum Jesum, templum totius altissimae deitatis! Aspice Symeonem senem sanctissimum, qui Christum cum summo gaudio portat, magnificat et laudat! Iam de illo prophetat magnifica, sentiens 10 in parvulo magna; nec ultra vult hic vivere qui thesaurum de caelo missum vedit, sentiit et tulit. Cui consociatur Anna prophetissa sanctissima, quae exemplum exstitit omnium viduarum; post viri enim decessum amicata orationibus et ieuniis non discedebat de templo Dei.

Sed quid de sacro Joseph, nutricio altissimi, qui meruit Christo prolixius 15 ut nutricius deseruire? O quantum honoratur a domino, qui tam sedule suo naturali filio Jesu diligentius ministravit! Parentes etiam boni Jesu modo laudent dominum, quem sibi praesentem cernunt.

O paeclarata hostia, nam offertur Deus aeterno Deo et patri omnium saeculorum. Et redimitur Deus pecunia, qui redendum se praebuit ex 20 amore. Et inter tanta gaudia praenuntiatur paeclarae matri tunc futurus gladius passionis.

O igitur, reparator et redemptor noster, optime Jesu: per te ipsum redime nos a malis, ut dum vixerimus tibi voluntarie toto corde ac totis visceribus serviamus.

[34] De fuga domini in Aegyptum.

Et cur non transfigit me compassionis gladius quando dominum meum Jesum parvulinum et pauperculum audio exulari? Scio vere quod soli tres

33.5 sequuntur] sequitur V 7 summum Jesum] Jesum V 12 amicata] animata V

32.14 orta est Isa 60:10 surgam ... et ibo Luc 15:18 15 peccavi Luc 15:19
33.11 Anna Luc 2:36 15 sedule 4Rg 4:13 21 gladius cf. Luc 2:35

sunt in via, Jesus, Ioseph et Maria, pauperes, persecuti, omni fere humano auxilio destituti.

O super omnes benedicta domina, quomodo in illa vasta solitudine potuit tibi lac sufficere cum Christus famescebat? Tu ibi nec panem nec necessaria habuisti quando illud iter tam asperum pertransisti. Quomodo poteras portare parvulum quae vix sufficiebas portare teipsam? Numquid 10 flebas amarissime cum ipsum percipiebas acutissime esurire?

O Magnitudo divinae bonitatis, quae omnibus sufficiis, parvis et magnis, diviti et egeno! Numquid respexisti tunc filium tuum Jesum oculo tuae largissimae pietatis, qui septem annis ipsum cum matre et nutricio in Aegypto tam dulciter sustentasti? O utinam hoc caperet caecus oculus meus, ut semper compatetur et fieret; quia sic homini deo filio tuo dispensative egisti, ut suo convictu non separata fuerint humilitas, penuria, indigentia et paupertas.

Illam igitur praeclaram vitam imitari me facias semper, Domine, et in eius sequela laetari, et in contemptu terrestrium et amore caelestium 20 fugiter delectari.

[35] De perditione in templo.

Quomodo perdi matri potuit ille quem immensa sapientia gubernabat? Sed quomodo potuit illum perdere mater quae ad illum summa diligentia advertebat? Et ubi erat Ioseph veneranda canities, quae a tali commisso 5 thesauro discedere per morulam non sinebat?

Sed hoc dispensative sic fieri statuit dominus Jesus, qui genita est sapientia Dei patris. Per absentationem autem huius mater novum modum amandi est experta. Absentatio enim dilecti cruciatum generat, quo amor novo modo fervet cum recuperatur amissum. Senex etiam humiliandi se 10 causam suscipit cum se non ex se sufficere ad custodiendum dominum intuetur. Imo et doctorum magnorum intelligentia erudire in parvulo debuit, in quo plenitudinem sapientiae caelestis cernit. O miseri, infelices et caeci: non discusserunt quid hoc sit quod puer eos profunde in mysteriis futuri Messiae instruxit.

15 Sed o tu, clementissime Jesu, doce me cogitare de te et sapere magnifica quae inspiras! Sed in illo triduo, ubi comedisti, iacuisti et stetisti? Scio enim quod bursam non ferebas, ideo credo firmiter quod ostiatum mendicabas. O et quis mihi daret bucellam tui panis et haustum aquae tuae, ut saginaretur anima mea in eis quasi in cibo caelesti! O anima mea, et

34.11 parvus ... egeno cf. Apo 13:16

35.3 diligentia 2Par 11:12 18 bucella cf. Gen 18:5

- 20 cur non fui tunc cum domino meo Jesu, ut procurarem creatori meo cibum illum pauperem atque potum, et genibus flexis servirem illi, et haberem illi domum in qua quiesceret et dormiret? O humana superbia et carnalis opulenta, et quid dices coram Deo tuo, quando Deus omnium in summa egestate transiens mundana cuncta despexit?
- 25 Protector igitur in te sperantium, Deus, fac me ex corde humilem et patientem, solum te possidentem et amantem, et tuam esuriem et pauperiem mente fervida imitantem.

[36] Laudatur Jesus in conversatione et ordine vitae suae.

Summe delectat me memoria conversationis et vitae eximii redemptoris. O qualis ordo vitae, qualis fuerit eius convictus, qualis eius sermo et occupatio, non sufficeret mundus totus dicere nec referre! Aspectus 5 eius summae reverentiae, nam totum hominem subito immutabat ad timorem, pariter et amorem. In omni suo motu, gestu vel dictu fuit summa gravitas, ac forma morum et virtutis. Amabilis in singulis, reverentissimus in omnibus, dulcissimus in convictu. Corrigendo strenuus, suadendo sivehortando benignissimus quasi pater, praedicando admirabilis, omnibus utilis. Ideo numquam sic locutus est homo. Potentissimus in miraculis, misericordissimus miseris; nullum umquam supplicantem repulit, nulli dedit misero negativam.

In eo stupebant angeli, pavebant daemones, et omnis pia mens exultabat. Fuit humiliatus, piissimus, patientissimus, pauperrimus et despectissimus, et cordialibus doloribus semper tortus. Summus orator, summus contemplator, summus mediator inter nos et Deum; summae paenitentiae, summae veritatis, summae iustitiae, summae sanctitatis et bonitatis. Magnificus et liberalissimus, generosissimus et summae caritatis.

Per tot igitur tua magnalia, magne Jesu, parce peccatis meis, et concede 20 me perpetuo praedicta contemplari in tuo aspectu beatifico et perenni.

[37] De laude vitae Christi.

Jesum, Dei patris naturalem filium, adoro, glorifico et illi totis visceribus benedico. Ipse enim est in suprema trinitate secunda persona,

35.20 meo ... meo] tuo ... tuo V

36.3 fuerit] om. B 10 Ideo] imo B 20 in tuo] ed. in te BCV

21 potum cf. Gen 26:30 25 protector Ps 143:2

36.16 mediator 1Tm 2:5

natus sine principio de patre aeterno. Hunc concepit in utero gloria
5 Maria, Spiritus sancti opere, non humano; quem Sinagoga circumcidit,
honoravit, et postremo interfecit.

Hic magis monstratus, et post patri exstitit praesentatus in templo. Hic
nobis se dedit in ultima cena pro signo efficatissimo suae altissimae
caritatis. Hic libenter mortem pro nobis suscepit ut nobis paradisum pro-
10 curaret et vitam. Hic gloriose a morte surrexit, patribus misericorditer
liberatis. Hic mortis principem sua morte conclusit, et rex regum in caelis
ascendit et regnat. Hic Spiritum sanctum amplius suis misit, quem Ec-
clesia christiana usque ad mundi finem rectorem concessit. Hic iugiter
eandem per sanctos suos illustrat et fovet, quam ad caelestem domum
15 dirigit tamquam sponsam.

Lux igitur vera, quae omnem hominem illuminas, fac me te clare
cognoscere et amare. Et qui redemptor es potentissimus, perduc me ad
templum gloriosissimae magnificentiae regni tui!

[38] De cursu vitae Christi.

Finis noster et terminus nostrae viae et omnium laborum merces co-
piosissima est dominus Jesus Christus. Hic est a patre aeternaliter genitus,
angelis et sanctis, patriarchis et prophetis altissime revelatus. Hic est de
5 semper gloriae virgine temporaliter natus, circumcisus, ac regibus orienti-
tis ad adorandum exhibitus, et post aeterno patri in templo humiliter
praesentatus. Hic est de Iudea, persequente illum Herode, in Aegyptum
fugatus, et post septennium in Nazareth translatus.

Hic anno fere tricesimo a Iohanne baptista in Iordanem baptizatus, et
10 post in desertum a daemone est temptatus. Quo daemone vito ab illo
est coetus apostolorum vocatus, et sua sacra doctrina est mundus triennio
et amplius mirabiliter illustratus. Per hunc miracula ineffabilia facta sunt,
qua non posset capere mundus totus. Post, ex odio veritatis, a Iudeis
morti traditus est, et gloriosissime a seipso est altissime suscitatus. De-
15 mum est in caelum assumptus, ibi regnabit sicut caelorum dominus in
aeternum. Qui caput constitutus Ecclesiae, iudex omnium finaliter est
expectatus.

37.6 honoravit] inhonoravit V 9 procuraret] procuret V

38.1 De cursu vitae Christi] Alius psalmus de laude Christi V 12 et amplius] et medio
B miracula] miracilia B 13 mundus] om. B 14 est altissime] om. B

37.4 concepit Luc 1:31 10 surrexit Rom 6:4

38.2 finis Apo 1:8 merces Mat 6:12 5 regibus Mat 2:1 13 capere Gen 13:6
14 traditus Rom 4:25

Non igitur intres in iudicium cum servo tuo, Domine, quia nullus potest
coram te iustus esse! Miserere igitur nostri, magnifice et optime Jesu, et
20 consocia nos tibi in regno excelsissimae gloriae tuae!

[39] Laudatur etiam Jesus in decursu vitae sue.

Salvatoris nostri domini Jesu saepius cupio sanctissimae vitae decursum
cum omni reverentia memorare. Aeterno enim decreto sacratissima tri-
5 nitas statuit Dei patris naturalem et sibi coaequalem filium temporaliter
incarnare. Quod opus altissimum dignatus est patriarchis revealare et per
sanctos prophetas praedici; ac sub sexta mundi aetate de immaculissima
Maria virgine in Nazareth carnem ineffabiliter assumere.

In Bethleem postmodum nasci voluit, circumcidi, et regibus ab oriente
venientibus demonstrari, et in templo Dei in Hierusalem redimi et patri
10 aeterno offerri, et in Aegyptum postmodum septennio exulari; et in Na-
zareth viginti tribus annis in summa humilitate incognitus educari, in
Iordano a Iohanne ineffabiliter in summis prodigiis et testimoniis bapti-
zari, in deserto per quadragenarium iejunium et infestationem daemonum
15 vexari et macerari, a sanctis apostolis et discipulis suis in summa per-
fectione vitae associari. In admirabili praedicatione, summis ornata operi-
bus, miraculis et exemplis, se mundo placuit demonstrari. In summa
patientia et abiectione, paupertate et paenitentia, ac summae persecutionis
tolerantia, suas virtutes nobis voluit declarari.

Tandem morte turpissima pro redemptione nostra elegit abiectissime
20 et dolorosissime mori. Qui tertia die triumphaliter resurgens, ac patres
sanctos ab inferno tunc liberans, ascendens in caelum visibiliter, elegit
in caelo caelorum gloriosissime sublimari. Qui etiam nunc super omnia
regnans ut iudex generalis omnium debet securissime expectari; cuius
25 regnum et imperium durabit in perpetuum, et habet a fidelibus ut omega,
alpha et principium sine termino adorari.

Plena igitur Vita omnium viventium, facias nos in te et per te et tecum
vivere in aeternum!

38.20 excelsissimae] excellentissimae B

39.16 placuit] complacuit V 17 patientia] sapientia V

38.18 non intres Ps 142:2

39.8 regibus Mat 2:1 13 iejunium Mat 4:2 20 resurrexit 1Cor 15:4 23 cuius
regni Luc 1:33 24 omega Apo 1:8 26 semper tecum Ps 72:33

[40] De conversatione Christi.

Conversationem redemptoris mei in terris nullatenus narrare sufficio, nam omnis eius actus et operatio totam mentem rapiunt et elevant in stuporem.

5 Infantia enim eius supra angelicam sapientiam floruit et volavit. O si vidisses eius gloriosam pueritiam, quomodo in sui gloria etiam angelos rapiebat! Adolescentiam si consideres, iam etiam exterius apparuit summis virtutibus insignita in summo. Juventutem praeclarissimam hierarchiae caelestes extollunt, mundus miratur, imo et daemones venerantur 10 illum, asserentes deum esse.

Nec mortalis purus homo sufficit cogitare nec dicere quae illa mater eius praeclarissima in ipso conspexit. Sola illa inclita mater constituta est archa caelestis sapientiae, in qua recondita fuerunt mirabilia et secreta altissima quae optimus Jesus viator effecit. Omnia illius opera in medio 15 et centro virtuali sunt condita, et nihil indifferens fuit in eo, sed omnia in summo exercuit, quia fons fuit omnium virtutum. Per omnia de se exemplar praebuit, quia magister verus exstitit in omni motu, actu et verbo.

Si vis igitur addiscere et profitere, ad illud supremum exemplum at- 20 tende! Imitabilis igitur Deus et summe amabilis, te perfecte me facias imitari, et dígito tui sacratissimi Spiritus te ipsum imprime cordi meo!

[41] De baptismo Christi.

Baptismus domini Jesu omnem mentem transcendit. Ibi paterna vox audita est: Hic est filius meus dilectus! Ibi Spiritus sanctus in columbae specie supra Christum appetat. Ibi Iohannes tremet et clamat: Baptiza 5 me, Salvator! Ibi gignitur christiana religio, a Christo nomen assumens. Ibi vis generativa confertur aquis per futurum sacramentum baptismi. Ibi nobis fit omnium liberalis condonatio peccatorum quae a Christi morte efficaciam habet.

Hoc sacramentum mater pretiosissima et omnes Christi discipuli cum 10 devotione fervida suscepérunt. Et qui baptizatus non fuerit, condemnabitur baptismō fluminis flammis vel sanguinis martyrii pretiosi. Hic est

40.2 sufficio] V. sufficis C 17 exemplar] exemplum V
41.6 generativa] regenerativa V

41.3 filius meus Mat 3:17 spiritus cf. Io 1:32 in columbae specie Luc 3:22

porta salutis, et hic fit in nobis spiritualis lotio copiosa; a cuius innocentia si cadimus, per paenitentiam reparamur.

Tanta beneficia, domine Jesu, me facias cognoscere, et de eis tibi dignas 15 gratias facere semper, ne cum bratis peream, qui tua et tanta beneficia non cognoscunt.

[42] Honoratur Christus in officiis sibi datis a patre.

Admirabilis, honorandus et glorificandus est semper dominus Jesus propter alta officia sibi commissa a patre. Ipse fuit Dei patris summus legatus a latere, mundo pro veritate praedicanda transmissus. Ipse est 5 reparator angelorum et sedium supernarum. Ipse est redemptor hominum pretio suae reverendissimae mortis. Ipse est advocatus noster apud Deum patrem, et mediator etiam super omnes. Ipse est sponsus animarum, et omnium virtutum exemplar perfectum. Ipse est destructor regni mortis, et clavis aperiens paradisum. Ipse est omnia in omnibus, quolibet in 10 quolibet, per quem omnia et in quem omnia et ad quem omnia ordinantur. Ipse est exaltatio totius saeculi, decor mundi et consummatio universi. Ipse est glorificator nostrorum corporum, obiectum glorificans, et caput totius Ecclesiae christiane. Ipse est gubernator saeculi, et omnium vi- 15 ventium generalis iudex et etiam mortuorum. Ipse est rex regum et do- minus dominantium, finis noster et etiam plena beatitudo. Ipse est fons veritatis, et doctor praecipuus, a quo exivit tota evangelica doctrina.

Te igitur, domine Jesu, adoro, te glorifico et tibi totis viribus benedico; ac te totis praecordiis veneror tamquam aeternum et incommutabilem Deum, a quo lumen catholicae veritatis accepi.

[43] Laudatur Jesus pro decursu suo ab aeterno usque in finem.

De admirabili Jesu opto mirabilia loqui, nam in hoc incarnato Deo relucet trinitatis potentia, sapientia atque immensus amor. Hoc est opus

41.12 lotio] ed. et lotio CV

42.2 Admirabilis] admirandus B, admirabilis Deus V 4 Ipse est] ed. est om. CVB
5 hominum] omnium B 9-10 Ipse ... ordinantur] om. B 11 saeculi decor] om. B
12 obiectum glorificans] om. B 14-16 Ipse est rex ... ipse est fons] Inverted in B
14 regum] BV, reguum C 19 accepi] here B adds cui me confiteor ingratum et summum
peccatorum

43.2 loqui] dici B

41.12 porta cf. Ps 23:7

42.9 clavis Mat 16:19 omnia 1Cor 15:28 13 vivos et mortuos 1Pt 4:5 14 iudex
Act 10:42

aeternaliter praedestinatum, patriarchis et prophetis revelatum, ac ab eis summe desideratum. In sexta mundi aetate de intermerata et semper virgine hic Dei filius naturalis incarnatur et fit homo. In Bethleem nascitur, circumciditur, et adorandus regibus demonstratur. In templo Dei offertur patri, et a Symeone et ab Anna ibidem reverentissime adoratur. In Aegypto fugatur, et in Nazareth post transfertur et educatur. In Iordanie baptizatur, in deserto maceratur, et de hoste fit virtuosus triumphator. Praedicat, aedificat, operatur miracula, et se discipulis associat, et totum mundum promovet in stuporem.

Persecutus est et passus crudelissime, et tandem in cruce mortuus ex amore. Resurrexit, ascendit in caelum, ad dexteram sedet Patris, et Spiritum sanctum misit abunde. Per suos discipulos convertit mundum. Regnat in caelis, ubi factus mediator pro nobis intercedit et orat. Venturus est generalis iudex omnium, et post regnabit publicè in aeternum.

Te igitur, clementissime Redemptor, exoramus humiliter: tuis famulis subveni, quos tuo pretiosissimo sanguine redemisti; et ne tam praeclaro redemptos pretio permittas a tuo felici et perpetuo consortio separari!

[44] De praedicatione Christi.

Praedicatio tua, domine Jesu, lux fuit caelestis super omnem irradians creaturam. Numquam sic locutus est homo; cui attestatur Petrus, inquiens: Domine, verba vitae aeternae habes!

O cur non fui tunc, ut verba illa audirem caelestia a verbo aeterno prolata? Omnia fuissent mihi alia taediosa, quia in illius auditu praeclaro fuisset tota quies et fruitio mea. O verbum summae veritatis, summae sanctitatis, summae honestatis, et quantum te cupio audire! Audiam te simul cum te videbo in patria, et loqueris ea mihi quae non licet hominibus loqui.

Haurite hic igitur, o vos praedicatores, aquas doctrinae de fontibus salvatoris! Numquam enim palpavit vitia, numquam quemquam dubitavit; virtutes efficaciter docuit et quid sit praemium atque poena. Numquam aspiravit ad lucra, neque laudem hominum requisivit; solam gloriam patris quaequivit in omnibus, et salutem etiam animarum.

Hunc igitur verum pastorem et praedicatorem nos, Domine, imitari facias et laudare, qui forma nobis exstitit in omnibus agibilibus et dicendis.

43.5 aetate] aetate in Nazareth V 6 naturalis] om. B 7 offertur] in Hierusalem offertur V 10 virtuosus] virtuosissimus BV

43.15 abunde Tit 3:6 17 regnabit Exo 15:18 20 pretio 1Cor 6:20
44.4 verba vitae Io 6:69 11 haurite Io 2:8

[45] Laudatur Jesus in processu suorum laborum.

Et ego semper memor ero laboris et doloris et maeroris quos ipse Dei filius pro me hic pertulit per amorem. Ipse enim quasi patrem deserens et angelis caelum relinques, orbes et elementa dividens et ad nostram miseriam descendens, in virginis ventriculo me quaequivit; et ibi me non invento exultavit ut gigas ad viam suam, viam quidem difficultem et asperam nimis. In praedicando exprobratus, in discurrendo fatigatus, anxius in iejunio, amaricatus in plorando. Qui post lacrimarum vexationem, post spinarum compunctionem, post mundationem vulnerum, post multificationem verberum, in crucis patibulo me quaequivit; sed ibi me non invento clamavit dolens, et toti mundo conqueritur quod nullus ibi dilectus valeat reperiri.

Tunc, quasi voluit mundum destruere prae amoris magnitudine dilecti perditi nec inventi, ideo solem obscuravit, lunam et stellas lumine prius vavit, saxa et petras quadravit, totamque terram commovit et concitavit. Qui tandem ad inferni ergastulum descendens et ibi me reperiens de mortis fauibus me rapuit et ad caeli gloriam me perduxit.

Hunc igitur solum supermemorare volo, timere et amare, adorare et laudare. Et omnia alia obliviscar, quia in hoc est vita, gloria, regnum meum perpetuum, et corona. Et hoc mihi concedas, Redemptor clementissime, per sparsionem tui sanguinis pretiosi.

[46] De persecutione Jesu Christi.

Atrox et valida fuit, benignissime Jesu, persecutio tibi illata a principibus Sinagogae. Non enim permittebas quod in templo venderent nec emerent nec simoniaca exercerent. Non patiebaris quod discutirent cum licem et deglutiarent camelum, nec quod sic decimarent mentham et cumminum, et quod dimitterent quae graviora sunt legis: fidem, iustitiam et iudicium; nec quod dilatarent phylacteria sua et magnificarent fimbrias, nec quod amarent primos accubitus in cenis, nec salutationes in foro, et vocari ab hominibus rabbi.

45.3 Ipse] Christus B 6 ad viam] ed., ad om. BCV (cf. Ps 18:6) 7 nimis] nimis semper BV exprobratus] B, exprobatus CV 18 supermemorare] semper memorari B, semper memorare V

45.6 exultavit Ps 18:6 11 clamavit Isa 26:17 14 solem ... lunam Isa 13:10
15 terram commovit Job 9:6 46.3 in templo Mat 21:12 5 camelum Mat 23:23 7 phylacteria Mat 23:5
8 salutationes Mat 23:7 9 rabbi Mat 23:7

10 Non eorum hypocrites approbasti, qui totius veritatis et sanctitatis es fons et radix. Imo illos in summa caritate informasti, vias eis regni praedicasti, eorum aegros curasti, et innumera sanctitatis exempla praebuisti. Et ipsorum contumelias, convicia, ludibria et insultus cum summa patientia tolerasti. Et eorum acutas et serpentinas linguis plenas infamias 15 cum summa mansuetudine supportasti, eorum salutem indesinenter operans, et ad patrem continue pro eis supplicans ut pro caris.

O perfectionis omnimodae Mare magnum, fac nos desiderare pati prote constanter et mori, ut in tuis doloribus involuti plenitudinem aeternae gloriae consequamur!

[47] De cena domini Jesu Christi.

Utinam cenassem tecum, nobilissime Jesu, in illa tua ultima cena! Quia attendissem te, regem omnium, lavantem pedes piscatorum et prostratum in terra. Vidisem Iohannem inclinatum super te et ad caelestia raptum,

5 Petrum etiam argutum a te quia nimis praesumpsit, Iudam non erubescere comedere tecum, te etiam multa conferentem quae erant mysteria magna.

Sed quod ponderassem et altius, quia panem et vinum in tuam carnem et sanguinem transsubstaniasti, et hoc pretiosissimum sacramentum dimisisti tuae sponsae Ecclesiae in memoriam tuae sacratissimae passionis.

10 O quam alte ipsam dotasti Ecclesiam per hoc sacratissimum donum! Nam ibi anima tua est pretiosissima, et corpus, ac trinitas tota. O quot fructus inde consequitur qui digne sacramentum hoc sumit! O quam alta sentit de te qui mundus hoc recipit et bene interius praeparatus!

Praepara me, Domine, ad hoc per tuam integrum caritatem, ut toti 15 Ecclesiae proficiat, mortuis atque vivis.

[48] Qualiter Jesus instituit eucharistiae sacramentum.

O cur non fui tecum, optime Jesu, quando reverendissimum eucharistiae sacramentum in cena illa ultima ordinasti? Et quis non raperetur spiritu quando ex fornace tuae ardentesimae caritatis tam pretiosum donum 5 tuae Ecclesiae reliquisti, quando felices manus tuac tam composite panem in altum elevarunt, et oculis elevatis in caelum azymum illum more inaudito benedixisti?

47.2 tecum] simul tecum V 8 dimisisti] ed. dimisisse CV 10 Ecclesiam] om. V
48.3 ultima] om. V

47.11 radix Apo 22:16 14 serpentinas linguis cf. Ps 139:4 17 mare magnum Ps 103:25

O Fons omnis sanctitatis, et ubi erat tunc illa excelsissima anima tua? Certe, tota in verbo, tota in corpore, tota in toto, et tota in hoc altissimo 10 sacramento; tota piae amore in ventura Ecclesia, quam indago tuae aeternae sapientiae infra seipsam cludebat perfecte. O quam stupiti erant omnes tui sancti apostoli, tanta mirabilia et tam utilia concernendo! Sed amplius stupebant sancti angeli in tuo circuitu hoc videntes. Sed numquid, licet absens, sed in spiritu haec omnia tua praeclera mater aspergit? Certe, 15 vidi limpidissime, et totis viribus te in hoc altissimo sacramento cum angelis adoravit.

Fac me igitur, domine Jesu, ista cordialius sapere, intelligere et gustare. Hic sit tota mea specialis in via refectione tamquam in memoriale eximium tuae sacratissimae passionis.

[49] Laudatur Jesus in sacramento eucharistiae nobis dimisso.

O gloriosa memoria magnifici Jesu et superamabilis et praecordialis amici! Ecce qualia tibi dimisit ut ipsum semper fixum habeas in memoria tua, nam in eius ultima ac felicissima cena sacramentum instituit eucharistiae sacrosanctae. Ibi tibi vere praeponitur eius corpus pretiosissimum, et anima summis donis plenissima per excessum. Ibi est persona verbi incarnata, et praesentia totius beatissimae trinitatis, cui assistunt beati angeli ad eius laudem, gloriam et honorem. Hoc tam pretiosum sacramentum tibi dimisum est in memoriale perpetuum Christi mortis 10 et suae pretiosissimae passionis.

O quanta cordis contritione, quanta reverentia et tremore, quanta puritate cordis et corporis, hoc mysterium est sumendum etiam et tractandum! Ibi est Deus deorum praesens, et tanta conferuntur munera recipienti hoc digne. Et quis digne hoc celebrare potest, nisi tu, Deus omnipotens, 15 offerentem feceris esse dignum? Quid ergo faciet sceleratus homo qui hoc praesumit sumere in suo scelere inveteratus? O quanta supplicia sunt praeparata illi, quia non timet criminosis et indignissimus sumere Deum suum!

Ure ergo me, Domine, et purga me! Munda renes meos et cor meum, 20 ne per me indignum illi tuum perdant subsidium, pro quibus tibi haec

48.8 excelsissima] excellentissima V 11 stupiti] ed. sopiti CV 18 eximium] ed. et eximio CV

49.1 Laudatur ... dimisso] Quare reverenter sit memoranda cena Christi et eucharistiae sacramentum V 5 Ibi tibi] ubi tibi V 11 contritione] constrictione V 12 cordis et corporis] mentis et corporis V 17 quia] qui B 20 tibi haec sacra] tua sacra B

49.19 renes Ps 25:2

sacra offertur hostia pretiosa! Sed vivis prosit et mortuis, et mihi maxime,
qui illam tibi offero pro omnibus et meipso.

[50] Orat sacerdos ut digne celebret missam suam.

Miror cur totus homo non resolvitur per amorem cum in sacra eucaristia Christum sibi praesentem considerat et regnarem; nec dubitare debet ibi angelorum esse multitudinem, Christo domino assistentem. Et 5 sacerdos conscientiam Christus profunde considerat si sit munda, examinata etiam et probata. Et praeparatis et digne sumentibus dona confert alta, et pro aliis eum audit. Irrunundos autem ad poenas condemnat maiores, quia tam sacra praesumunt profanare. Et nisi quia eius summa patientia prohibet, statim ibi in eos irrueret ferox daemon.

- 10 O igitur, Clementia immensa, per tanti sacramenti virtutem fac me illud contractare et suscipere devotione et reverentia cordiali! Libera cor meum ab omni turpi cogitatu, et munda me totum tua gratia speciali, ne propter me indignissimum perdant fructum huius sacrificii illi pro quibus ipsum offertur tibi. Sed vivis et defunctis prospicit, pro quibus cum summa 15 confidentia altissimae maiestati tuae offertur. Recordare, Domine, quod sicut lutum feceris me, et domum habito luteam, et terrenum habeo fundamentum. Et si supremi angeli non fuerunt ante te stabiles, imo turpiter ceciderunt, quid mirum si cadam iugiter ego miser, qui ex meis naturalibus totus sum faex et culpa?
- 20 Ignis igitur tui sacri Spiritus me totum urat interius, et fornitem delect a radice, ut ferventer et mente hoc sacrificium tibi offeram, quod digneris paterno affectu ex summa clementia acceptare.

[51] Quam criminosum est indigne confitere.

Et unde tanta praesumptio, et unde tam execrabile facinus, quod bestia inferno digna praesumat hoc sacrum mysterium celebrare? Et quid est cor meum nisi cloaca foetida, fons peccati, quam tota aqua maris non sufficeret emundare? Et quid est tota vita mea nisi quaedam continuata offensa et provocatio creatoris, quae si aliquando per Christi gratiam modicum convalescat, statim relabitur in peccatum?

50.8 nisi quia] nisi ex V 11 devotione] devote B 14 ipsum] Christum V

50.16 sicut lutum Job 10:9 domum luteam Job 4:19
51.2 facinus Act 18:14

Et tu, omnis puritatis Fons et origo, permittis me contingere tam sacra! Adhuc si solum fimbriam tui vestimenti haberem tangere, certe me 10 totum deberem ab omni turpi purgare; quanto magis qui te sanctum sanctorum habeo intra me recipere deboeo per integrum emundare! Et quantum iniuriam infelix ego tibi facio, qui ad celebrandum venio quasi ad carnale prandium invitatus, nec me reum vix aestimo, in quo est iugiter manans fluxus culpae!

- 15 Da igitur mihi intellectum et caelestem sapientiam ut ista sciam ut decet et oportet per omnia venerari, quia vere stultissimus sum inter omnes homines cum meipsum considero tibi fictissimum servitorem. Solum curo quod exterius hominibus appaream quasi paries dealbatus, sed pro interiori cultu perfuntorie transeo, quia totus sum vanitas vanitatum. Non igitur 20 in hiis me iacere permittat tua excelsa paternitas, quae late benignam se praebet malis et bonis.

[52] Semper confitearis antequam celebres.

Attende ferale consilium, nam saepe dicunt mihi quod non oportet celebrantem cotidie confiteri. Quid, inquit stulti, committimus communiter tam grave quod propter illud tam saepe oporteat confiteri? Sed 5 audi, stulte, qui sic loqueris; et nescis quid scriptum sit: Delicta, quis intelligit? Delicta dicit, non loquitur de commissis quae in patulo fiunt. Omitimus enim et delinquimus imperceptibiliter continue quasi arena maris; quia nec scientiam animae habemus ad plenum, et in hiis quae scimus comes est iugiter crassa ignorantia et supina. Pessimus latro conscientiae est negligens, quae continue rapit debitum opus et tempus. Fomes etiam semper ad peccatum stimulat, et passim incensa concupiscentia foedat. Malitia non quiescit, nec fragilitas et impotentia non sinunt hominem perfecte a peccatis purgari. Distractio mentis a Deo elongat, et saepius indiscreta cogitatio sordet. Effrenatio linguae nimis maculat cum operatione impura.

Quis igitur dicere potest: Mundum est cor meum? Etiam infans in cuna! Vix hic quis sine crimen vivit et sine lata querella. Stolida est 15 igitur

51.11 quam iniuriam] V, quam iniuriam C 20 excelsa] celsa V
52.2 dicunt] dicitur V 7 delinquimus] derelinquimus B 10 negligentia] indigentia V

51.9 fimbria Mat 14:36 18 paries dealbatus Act 23:3 19 vanitas vanitatum Ecl 1:2
52.5 audi Hie 5:21 delicta Ps 18:13 7 arena Job 6:3 14 maculat Jac 3:6
16 quis mundum Prv 29:9 17 sine crimen cf. Tit 1:6

natio quae hic munda sibi videtur, quia non est lota a sordibus suis. Et stultior est quae mundari nova confessione refugit cum ad sacram communionem accedit.

Notum igitur, Domine, fac mihi meipsum, ut me peccatorem videam et talem me confitear gratis, et longe fac a me omnem superbiam quae de me presumere quasi de innocentie compellit!

[53] Nec raro nec cotidie est communiter celebrandum.

Timeo celebrare frequenter propter reverentiam sacramenti, et etiam quia suspicor de peccato mortali quin lateat intra mentem. Docet me tamen sanctorum auctoritas quod nisi sacramentum frequentaverit ordinatus, de talento abscondito Deo habet strictius respondere. Nec aliter satisfacit vivis et mortuis, pro quibus tenetur diligentius celebrare, nec aliter suae misericordiae spirituali succurrit, cuius missa est specialissimum medicamen.

Per medium igitur incedam sic, quod nec celebrabo cotidie, nec etiam iugiter abstinencebo. Sed sufficiet mihi communiter die dominico et ter vel quater in hebdomada celebrare, nisi impedimentum occurrerit spirituale, vel fuerit carnis fluxus, vel ad saepius impulerit solemnitas aliqua, vel retraxerit fortis casus. Ubi autem mens sufficienter doleat de praeterito, et pro futuro fixe proponat omnem cavere casum, secura est de mortali 15 probabilitate, et cum timore invocata Dei gratia potest recipere corpus Christi.

Expedit autem omnem conscientiam quae taliter est Christo innixa ab omni dissolutione cavere et super sensus habere custodiā, sed maxime super cor, ne effrenate discurrat; exterius omnino vitando occasiones quae possunt deicere in peccatum; et orationi saepe insistere, maxime primitus et longius ante missam. Post etiam immediate non accedere cum aliquo ad loquendum, sed per pausam insistere super beneficio communionis susceptae. Et inniti nocte vigilis, ac die etiam, contemplando in statu patriae, et post etiam in miseria damnatorum.

Summe igitur sacerdos et pontifex, optime Jesu, veros et sacros nos facias sacerdotes, ut nostri sacerdotii tibi placeat servitium, ut mereamur tecum et cum tuis sacerdotibus perpetuo consolari!

52.19 quae mundari] qui mundari B 23 compellit] compellat B
53.7 succurrit] succurret B 12 impulerit] me impulerit V, impulserit B 20 primitus]
primatus B 25 optime Jesu] domine Jesu BV

52.18 natio cf. Sap 12:10 22 longe fac Job 13:21
53.5 talentum absconditum cf. Mat 25:18

[54] De sudore sanguinis Christi.

Ad te, reverendissime princeps Sinagogae, Michael, habeo verbum Dei. Referas igitur, si potes, quantus fuit conflictus in corde boni Jesu quando in horto orans est positus in agonia, unde etiam hortum habuit 5 sudor sui pretiosissimi sanguinis tunc decurrentis in terram? Quae etiam fuit consolatio, quam tu, creatura Christi, ibidem pro aliquali sui solatio praesentasti? Quae etiam tu cum tuis sacris spiritibus tunc tuo domino compatiendo dixisti et egisti? Quomodo etiam potuisti pati, post haec omnia, sic a ministris diaboli dominum tuum capi, ligari, et ad principes 10 iniquitatis adduci? Cur non irruisti in proditorem Iudam et in infernales ministros?

O et quis haec mihi referre hic sufficiat, ex quo Michael silet? Non enim conversantur homines angelis ut sibi mutuo hic loquantur. Summarie 15 igitur hic loquar quae sentio, quia non credo ad hoc sufficere quemquam, nisi solus qui passus est, quia sudor ille mirabilis a summo dolore processit; qui tandem terminavit in gaudium, quia pro salute hominum fusus.

In illis igitur doloribus plangendis, gustandis, et semper memorandis, me, optime, dilata, Jesu! Et in compatiendo tibi me semper occupa, qui pro mei amore tam liberaliter haec tulisti!

[55] Quid faciebat beata virgo quando patiebatur Christus?

Sed ubi erat domina mea benedicta quando haec omnia tractabantur? Numquid ignorabat? Absit, spiritus enim suus dono prophetiae erat plenus! Ideo in omnibus his fuit praesens, non corpore, sed spiritu, quo omnia 5 haec videbat. O et quanta amaritudine erat plena, nam gladius doloris quem praedixerat Symeon tunc mentem eius profundissime gladiabat!

O domina mea, numquid post filium vexatum currebas clamans et te dilanians totam? Sic enim faciunt communiter ceterae mulieres. Absit a te, ut vas summa sapientia gubernatum et summis fulcitum virtutibus 10 motum praetenderet impatienciae sive stultum. Vigebant enim in mente tua felici acumina mortifera summorum dolorum cum summa modestia ad extra. Transfixa erat tua anima benedicta tot gladiis mortis, quot acerbitates poenarum monstrabantur in corpore Christi. Mirabile fuit quomodo cor tam doloratum poterat vivere super terram! Ex nulla parte 15 recipiebat solatium, tamen sustentabat eam sola virtus Dei. Non erat qui

54.13 conversantur] ed, convertuntur C, contunduntur V
55.5 erat plena] fuit plena V 8 ceterae] certe (certae?) V 15 sustentabat] sustinebat
V

55.15 virtus Dei Act 8:10

in perfecta caritate compateretur filio, cui summa compassio debebatur; inde illi summe compassa est ex intimis cordis sui. Supplevit etiam in hoc debitum mundi, qui suo conditori sic vexato tenebatur omnino compati, et non curabat.

- 20 Qui cupis igitur dolorari compatiendo Jesu, ad thesauriam recurre dolorum, et ores quod tibi impetrat lacrimas te eviscerantes in compassione Jesu Christi! Qui etiam pro culpis sibi satisfaciant, ne eas redimere habeas etiam post hanc vitam.

[56] De beata virgine, ut laudetur in doloribus suis.

O quantum compatiens, nobilissime Redemptor, doloratissimae matris tuae, cum eam fuisse cogito summis doloribus cruentatam. O quam amara fuit illi nox tuae passionis et dies secuta, cum omnes tuas amaritudines 5 suae animae praesentes habuit quasi gladium transversalem!

Nam tuus sudor sanguineus eam ad mortis agoniam fere perduxit. Tua ferox capture et multiplex percussio et contemptus et despctus tui, flagella dirae mortis illi fuerunt. Crucifixio tua illam crucifixit mentaliter, et mortaliter animam eius scidit. Clamor tuus altissimus et transitus ex 10 hoc mundo illam in profundo cordis terribiliter laniarunt. Apertio et vulneratio tui sacratissimi lateris in raptum mortiferum eam subito perduxerunt. Sed postquam de cruce depositus es, in contractando corpus tuum sanctissimum fere exanimis fuit facta.

O quot planctus, o quot lacrimae, o quot dolorosi gemitus super te 15 sunt producti! Nec minus cum sepulcro conditus es, ululatus inestimabiles et compassivae voces sunt sparsae per totum. Non erat qui se a fletu abstinere posset cum praedicta videret.

Facias nos igitur, bone Jesu, tibi compati, et semper plangere innocentissimam mortem tuam, ne sanguis tuus pretiosissimus contra nos 20 ingratos veniat, sed potius semper succurrat; ac sic cor nostrum semper liniat ut tui amore semper compassionis gladio vulneretur.

[57] Laudatur Jesus in hiis quae passus est pro nobis.

Desiderio desideravi videre dominum meum Jesum in cruce levatum et portentum factum principibus sacerdotum. Tunc eum fixe attendissem

55.17 inde] ideo V compassa ... sui] compatiscebaris ... tui V 21 ores quod] omni qui V
56.9 et transitus] a transitu V 19 ne] V, et ne C
57.3 Tunc ... attendissem] om. V

56.19 ne sanguis veniat Mat 23:35
57.3 portentum of. Eze 24:27

clavis perforatum, cruore perfusum, ac per omnia plagis et vulneribus 5 laceratum. Certe, proposuissem illi instanter ut redderet mihi plagas quas pertulit, quia meae erant. Et dixisset: Cum tu sis totius innocentiae fons et radix, cur plagas peccatis debitas tu supportas? Illae enim meae sunt pro certo, quia ego sum qui peccavi, ego qui male vixi, ego sum totus tibi morti obnoxius et pura offensa. Percute ergo me, non parcas mihi, 10 sed in inferno crucia me, et ure vivas carnes meas; et ibi conclusum serves me sub pia custodia, donec de me fueris plene vindex, et etiam pie recorderis mei! Impatientissime fero me cum considero quod ego causa exstisti tuae mortis; et quod sic vivo ingratus, quod tibi non compatiens, nec te sequi volo, nec tuis passionibus imitari. Imo nec earum memor 15 sum, nec pro tantis culpis meis volo pati nec paenitentiam agere, nec satisfacere tibi patri.

Quid sufficiet destruere malitiam meam nisi mihi potenter succurrant tua immensa merita passionis? Illa igitur mihi assistant, me lavent, dotent et ornent, et satisfaciant pro me tuo patri excelso.

[58] De multiplici dolore Christi.

Cuius cor tam saxeum quod non dolor compassivus concuteret si adverteret Christum tanta passum adversa per agoniam mortis in horto et per turpem capturam?

5 Considera quam eum Annas turpiter recepit, sed Caifas multo peius, in cuius domo conspuitur, alapatur, trahitur per capillos et barbam. Sub pedibus hostium calcatur feraliter, et ut blasphemus condemnatur ad mortem. Ibi illuditur, carceratur, et inde trahitur ad Pilatum, et post modum ad Herodem. Accusatur, infamatur et flagellatur acerrime a Pilato. Sententiatur ad mortem, et inter duos latrones per civitatem ducitur voce praeconia, cum cruce in collo. Potatur felle et aceto, spoliatur nudus coram omnibus, et sic clavis clavatur in cruce. Deridetur a pontificibus sceleratissimis, et factus est omnibus in opprobrium et portentum.

O utinam vidisses maturitatem pendentis, et eius ex parte sentisses 15 dolores, ut in eis simul esses confessor et martyr, viator quodam modo et beatus! Vidisses eum tunc flentem profundius, patri supplicantem ut

57.7 peccatis] peccatis meis B 9 tibi morti] tui morti B 11 fueris plene] fuisse plene
V 16 patri] pater B 17 sufficiet] sufficeret V
58.6 conspuitur] aspuitur V 16 supplicantem] V, supplicans C

57.8 peccavi 2Rg 24:17 11 vindex 1Tm 4:6
58.6 capilli et barba cf. Ezra 9:3 8 illuditur Mc 10:34 9 flagellatur Luc 18:32
11 potatur felle Ps 68:22 13 portentum Eze 24:27

ei parcat, clamantem, et exauditum pro sua reverentia, et aperientem
exilibus portam regni.

In manus igitur tuas, domine Jesu, commendo spiritum meum, qui
20 solus es vita mea et totum bonum meum; et tu illum suscias, qui latronis
animam tunc ex summa clementia suscepisti!

[59] De doloribus Christi.

Iam de summe dolorato Jesu recordari affecto, quem nobis Isaías,
propheta altissimus, virum novissimum et virum dolorum appellat! Hunc
enim redemptivi dolores semper percutserunt atrocissime toto tempore
5 vitae eius. Hunc incomprehensibilis paenitentia vexavit acutius, quae eius
sacratissimam carnem confixit. Hunc summa paupertas et indigentia cum
multa penuria cruciarunt. Hunc contemptus et vilipensiones innumerae
ostenderunt mundo abiectum. Hunc culparum nostrarum transverberavit
infinitas, quia rectitudo fuit iustitiae et reverentissimus Deo patri. Hunc
10 poenitatum et misericordiarum nostrarum cruentavit abyssus, quia est pura
pietas nobis compatiens per excessum. Hunc acerbitas mortis concussit
letaliter et vitam illi conclusit.

Hunc imitati sunt utriusque Testamenti patres, maxime martyres sanctissimi et gloriosissimi confessores. Hunc apostoli secuti sunt in tribulationibus suis. Doloratissime igitur Deus, da mihi contritivos dolores,
15 qui me pie eviscerent et tibi offenso satisfaciant pro me reo!

[60] De planctu facto post Christi transitum.

O quis enarrare sufficiat in Christi transitum quantus fuit fletus, planctus
et dolor piissimae matris? O quot suspiria discipulorum Christi ibi praesentium,
et multorum aliorum, et sanctorum etiam mulierum! Sed quantum
5 fuit dolor iste perauctus cum secuta fuit lanceatio lateralis! Quam etiam omnium fuit extensa maestitia quando post descensum de cruce
eum in terra viderunt atrociter percutsum, undique cruento perfusum, ac
etiam vulneratum vulnere super vulnus; cum eum contractabant lavando,
operiendo et ad sepulturam praeparando; ac ad sepulcrum deducendo et

59.4 atrocissime] V, atrocissime C 11 acerbitas] om. V
60.2 O quis] quis B 5 perauctus] peractus B 9 ac ad] BV, ac C

19 in manus tuas Luc 23:46

59.3 vir dolorum Isa 53:3

60.8 vulnere Job 16:15

10 intus eum sepeliendo, et super eum sepulcri domunculam fortiter claudendo; et inde cum dolore cordium recedendo, et in cenaculum facta
praecedentia recolendo, et omnia continue in illo triduo cum summis
lamentis et maceribus memorando.

Haec omnia imprime menti meae, domine Jesu, cum tua memoria
15 efficaci; et in contemplatione horum me conserva usque ad mortem iugiter
per ineffabilem misericordiam tuam.

[61] Petit compati Christo crucifixo in via et dolere in memoria suae
passionis.

O infelix ego, et quanta est duritia et malitia cordis mei! Cupio compati
redemptori meo pro me tribulato et crucifixo, et non possum. Velle
5 lacrimari, et doloribus me eviscerantibus gladiare cor meum, et non possum.
Miror quomodo habeo patientiam in meipso videns tantam nequitiam
et malitiam cordis mei. O cor lapideum, irno et diabolicum, cur contradicis
mihi ne possim compati capiti meo Jesu tam crudeliter pro me conciso
10 punctura pedis tui quam de morte tui serenissimi capititis, videlicet Jesu
Christi? Certe, quia plus diligis illud cui plus compateris. Ex quo patet
clare quod tuus amor ad Christum est totaliter vel fere nullus.

Heu mihi, Domine! Et quid faciam ex quo induratae animae meae
nescio invenire medicinam? Nam haec duritia et malitia mea prohibent
15 dulcedinem amoris tui summi, Jesu, valeam degustare. Scio quid
faciam, nam deinde non cogitabo in alio nisi in redemptore meo afflito;
et ieuniis et vigiliis macerabo me, et nocte et die clamabo ad optimum
Jesum, ut suis doloribus vulneretur cor meum, donec tota mentis meae
putredo et sanies malitiae evanescant.

20 Dulcedo igitur immensa, exaudi me, et de tuis doloribus da mihi partem
ut vivam! Quia haec est in via mea felicitas et vita, ut semper doleam et
compatiar tuae amarissimae passioni.

60.10 sepulcri] om. B 12 recolendo] reconclendo B 13 memorando] recolendo (rep.)
BV; here B adds Sed omnia haec conversa sunt in iubilum, eum post resurrectionem cum
summo gaudio contemplando

61.5 lacrimari] vicerari (- viscerari) lacrimari V cor meum] om. V 6 quomodo]
quando V 21 via mea] vita mea B

61.3 duritia Mat 19:8 7 cor lapideum Eze 11:19 17 clamabo Ps 21:3

[62] Laudatur Christus in hiis quae passus est.

Stigmatibus sacris et illusionibus magnis optimi Jesu me opto totis visceribus devotare. Et quia in columna dire flagellatus est, nolo carnem meam quibuscumque mollibus vitiare, sed semper aspertimis volo uti.
 5 Et quia spinis crudeliter coronatus exstigit, ideo totum regnum animae meae eius volo memoriae lamentabiliter perpetuo applicare. Et quia eius reverendissimus vultus alapis et sputis foedatus est, ideo nolo amplius faciem meam quoquomodo ornare. Et quia infamias horribiles audire de se non horruit, iam non metuo quascumque infamias nec terrores. Et quia 10 clavis in suis magnificis manibus clavari laete sustinuit, non cessabo dum vivam operari quantum potero fructus vitae. Et quia in pedibus conformater clavatus est, nolo semper omnem inutilem vitare discursum. Et quia latus eius dira lancea apertum est, ideo cor meum amoris lancea nolo 15 perpetuo vulnerari. Et quia derelictus ab omnibus patri commendat spiritum, et ego meipsum manibus eius humillime et efficacissime recommendo.

Et tu, qui Pater es, anima, gloria, laus et corona mea, illum pie suscias quando deficiet vita mea!

[63] De planctu super Christum mortuum.

Plange et luge, christiana militia, quia pro tuis facinoribus mortuus est turpiter Deus homo.

Ad caput:

O caput reverendissimum, a quo universalis gubernatio totius mundi machinae effluit sapientissime, copiosissime et emanat! et quis vos Nazareis privavit capillis? et quis percussit tam magnum? quis incurvavit tam rectum? quis tam crudeliter cinxit spinis per gyrum et cum tanta contumelia attractavit?

10 Ad faciem:

O vultus felicitatis aeternae, imago paterna, in quam cupiunt beati angeli prospicere, et delectari tota illa caelestis curia beatorum! et quis vos tantis sputis foedavit? quis tam speciosum decoloravit? quis tot ictibus livoravit, omni reverentia procul pulsa?

62.11 quantum] quae B

63.1 De planctu ... mortuorum] Psalmus super membra Christi V
cere V

62.5 spinis coronatus cf. Mat 27:29 13 lancea Io 19:34

15 Ad frontem:

O frons aurea, lamina pontificalis mirificantiae sublimata, in qua sanctum sanctorum descripsit altissime digitus Dei vivi! et quis vos diris aculeis coronare praesumpsit et puncturis inhumanissimis cruentare per totum?

Ad oculos:

20 O luminaria caeli, per quae omnis tenebrarum horror fugatur plenissime! et quis vobis eclipsim procuravit mortiferam ne in nos respicere valeatis?

Ad pectus:

O pectus sacratissimum paterna sapientiae, armarium omnium thesaurorum supernae scientiae contentivum, quae spiras spiraculum vitae in

25 faciem creature! et quis vos privavit spiratione vitali?

Ad totum corpus:

O templum sapphireum, ornatum interius omni lapide pretioso! et quis profanavit tam celebre sanctuarium? quis dishonestavit tam pretiosum reliquiarium, omni timore reiecto?

30 Conclusio:

Ad te igitur, optime Jesu, qui vivis vita perenni, recurrit fidenter tota christiana religio, ut per te moriatur vitiis et vivat hic virtutibus, et in patria in te, Vita aeterna, feliciter perpetuo requiescat; et hoc per virtutem tuae pretiosissimae mortis, qui vivis et regnas in saecula saeculorum.

[64] De laude crucis.

O crux praeclarissimi redemptoris, liber meae consolationis es; ibi studere cupio semper. O Deus meus, et quam profunda mysteria et quam stupenda nostrae salutis auxilia ibi abscondit altissimus Deus noster! Leva 5 igitur, christiane, oculos tuos in altum et contemplare illam secundum omnes differentias universi!

Et primo in altum, quia ibi splendet praeclaritas Christi originis, quia qui ibi pendet naturalis est filius Dei patris. Secundo descende ad illos pedes reverendissimos, et inde quasi a fonte vitali profluere considera ad 10 nos fluenta latissimae pietatis. Tertio ad dexteram converte contumum, quia manus illa sacratissima clavis portae paradisi exstigit et reparatio angelorum. Quarto ad laevam, et ibi laetare permaxime, quia per illam

31-34 vivis ... saeculorum] ed., vivis etc. C, vivis et regnas in unitate etc. V

64.1 De laude crucis] Laudatur Christus in sua cruce V 2 es] est V 4 abscondit] abscondit V 10 latissimae] altissimae V

63.16 lamina Exo 28:38 24 spiraculum Gen 2:7 27 lapide pretioso Ect 50:10
33 vita aeterna Io 5:20 34 in saecula Apo 11:15

contritus est pro perpetuo tyranus et hostis summus humani generis cum tota sua luciferana caterva. Quinto fenestram caelestis archae considera,
15 et infra celsitudinem virtutum inclusam. Per ostium siquidem aperti lateris intra valenter, quia ibi sunt reconditi thesauri immensi. Ibi servantur tibi omnes caelestes divitiae, ibi reconditum est totum bonum quod speras.

Ad haec igitur devote pensanda, colenda, honoranda et extollenda me totum converte, optime Jesu, meritis mysterii tam excelsi! Hoc cogitare 20 solum mihi sapiat, in hoc cor meum congaudeat, et in hoc studio finiam dies meos.

[65] Laudatur etiam pretiosa crux Christi.

Crux fidelis, super omnes arbor una nobilis! Nulla silva talem profert fronde, flore, germine. Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinet, quem sacer crux perunxit fusus agni corpore.

5 In altum te respicio, ubi fulget praeclaritas originis, quia in te suspensus est Dei filius naturalis. Inferius considero eius profundum patientiae et humilitatis. In dexteris relucet reparatio angelica et humana, et a sinistris deiectione luciferana. In latere dextero fenestram veneror archae testamenti, in qua reconditi sunt omnes thesauri scientiae et sapientiae Dei patris.
10 Per illam intra ardenter, quia ibi latet totum bonum quod speras. Nec inde ex eas, sed ibi sit requies tua in saeculum saeculi, quia ibi est schola omnium virtutum.

Ad haec dona et bona obtainenda me praepara, optime Jesu, quia sine te nihil possum; et per te sunt mihi omnia possibilia, qui mysteria crucis 15 altissima fabricasti.

[66] De virtute sanguinis Jesu Christi.

Summam spem dat mihi de misericordia venturi iudicis meritum spar-
sionis pretiosissimi sanguinis redemptoris; neque enim per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem me redemit. Et si

19 optime] bone V

65.10 ardenter] valenter V

64.14 fenestra archae Gen 6:16 15 ostium lateris cf. Io 10:9

65.2 Crux fidelis ... sustinet: opening of a hymn by Venantius Fortunatus 4 quem
corpo: last line of the original hymn 8 fenestra archae Gen 6:16 archa testamenti
Ps 104:8 9 thesauri Col 2:3 14 sunt possibilia Mat 19:26

66.3 sanguis Heb 9:13

5 sanguis hircorum inquinatos in carne mundavit, quanto magis sanguis Christi potest me, si Domino placuerit, emundare! O quam copiose, more piissimi pellicani, pro nobis illum ex amore effudit cum circumciditur, et cum in agonia positus sudat in horto, et cum flagellatur crudelissime in columna, cum etiam crucifigitur, et post mortem cum lancea in latere 10 aperitur.

Iste unguendo et tangendo exaltavit crucem, altificavit clavos, magnificavit lanceam et terram quam rigavit. Ipse est paenitentibus in refugium, bellantibus in auxilium, bene viventibus in continuum proiectum. Contemplantibus est in solarium, laborantibus in subsidium, bene finientibus in aeternum praemium.

Sanguis igitur Christi, qui fuisti peremptor hostis invidi, fac sitire et nos venire ad cenam agni providi! Ungue hostia et limina domus conscientiae interiora, ne ab angelo percutiente quantumlibet invadantur! Sed per sanguinem novi et veteris testamenti, qui pro nobis effusus est, me 20 reamur remissionem peccatorum attingere et gloriam sempiternam.

[67] De resurrectione Christi.

Surgit Christus cum trophaeo! Iam ex agno factus leo solemnis victoria! Tunc enim vincitur princeps mortis, qui cum sua caterva mergitur in infernum. Tunc depraedatur limbus patrum, et captivam duxit captivitatem triumphator Jesus de profundo. Tunc infernus fit paradisus, dum patres ibi in Jesu divinam essentiam contemplantur. Ibi iam incipit reparatio angelorum, dum sanctorum animae in hierarchiis angelicis collocantur.

O quanta laetitia tunc fit patrum quando clare aspiciunt quem exspectabunt, videlicet Jesum Christum! Advenisti, inquit Adam, Redemptor noster! Veni, inquit Jesus, ut promisi, et factus sum salus vestra! Intonant pre aliis Abraham et David: Bene venerit vultus Dei!

O quam pulchrum, luminosum et mirabile factum est corpus Jesu quod in cruce fuerat sic despectum! Omnes dotes gloriae in eo splendent gloriosissime, qui caeli totius empyrei factus est lux et lucerna.

67.11 inquit Jesus] ed. Jesus om. CV 15 lux et lucerna] generalis lux et lanterna V

66.8 flagellatur Luc 18:32 10 aperitur Io 19:34 17 ad cenam cf. Apo 19:17

20 gloria sempiterna Ecl 49:14

67.2 Surgit ... victoria: First versicle of a wellknown thirteenth-century sequence (ed. J. Szövérffy, *Die Annalen der lateinischen Hymnendichtung*, vol. 2, Berlin: Erich Schmidt, 1965, p. 270) 4 captiva captivitatis Eph 4:8 11 via Act 16:17

O quis narrare sufficiat quantum in eius aspectu fit iocunda eius mater reverentissima, et quantum mutuo collaetantur! Cessat tunc omnis in ea tristitia, quia videt filium in gloriam maiestatis. Consolantur et eius discipuli cum eum aspiciunt tunc viventem. O quantum tunc Magdalena exultat, quae visa est illum p[re]a[li]is dilexisse!

Gaudemus igitur in eo suscitato et nos, qui sui gratia resurgere speramus et regnare secum perpetuo, duplice stola muniti. Ad quod nos perducas, Redemptor eximie, propter tuam excellentiam infinitam.

[68] Laudatur Jesus in hiis quae fecit post mortem suam.

Totus exhilaresco p[re]a[li]o gaudio cum considero dominum meum Jesum post mortis opprobria sic a patre magnifice exaltatum. Nam resurrexit tercia die in corpore gloriose et in anima ab omni dolore exempta. Visitavit 5 matrem sanctissimam et replevit gaudio et ab omni dolore purgavit. Confortavit discipulos, suscavit multos, qui apparuerunt multis. Laeticavit angelos, quorum cathedras de sanctis patribus reparavit. Visibiliter ascendit in caelum, et se in patris dextera collocavit. Misit Spiritum sanctum, qui multipliciter sanctos apostolos edotavit. Misit illos per mundum, 10 quem per eos ad fidem convertit. Orat ibi pro nobis ad patrem, et regit simul Ecclesiam christianam, cui praesens erit, et quam ipse regit et dirigit usque ad finem mundi. Finaliter veniet iudicare omnes, vivos et mortuos. Et post regnabit ut rex universalis, cuius regni non erit finis.

Regna igitur in nobis nunc, Rex sanctorum et caelorum, pariter, et nos 15 tibi perfecte conforma, ut tecum mereamur perpetuo laetari pariter et regnare.

[69] De ascensione Christi.

Ecce qui contemptibiliter in cruce levatus est in ascensione super omnes caelos ascendit! Et qui exprobratus fuit ab hominibus, hodie a choris caelestibus adoratur. Et qui inter sceleratos deputatus est, hodie collocatus 5 est in dextera Dei patris. Et qui nudus in cruce positus est, hodie dotibus gloriae insignitur. Et qui derisorie prius rex dicitur, hodie imperator om-

22 duplex stola Jud 17:10

68.3 resurrexit 1Cor 15:4

13 regnabit Hie 23:5 non erit finis Luc 1:33

69.4 inter sceleratos cf. Luc 22:37

12 vivos et mortuos 2Tim 4:1

iudeo Act 10:42

nium monstratur aptissime, cui data est generalis potestas in caelo et in terra.

O quanta fuit haec solemnitas, et ab angelis venerata, qui concentu 10 harmonico quasi regi illi continue sacrificante dignam laudem. Et ipse, quia summe sanctus est, ideo pro nobis intercedit ad patrem. Et quia prius despectus exstitit, modo per ipsum acceptat pater omnia, quia Dei est et hominum mediator. Et qui hic a principibus contemptus est, ideo 15 omnis principatus est caput et super omnem Ecclesiam constitutus. Et quia tractu daemonum ab hominibus iudicatus est, ideo iudex est et erit hominum et etiam daemonum. Et quia a pluribus vilipensis est, ideo in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et etiam infernum. Imo et a nobis semper memoretur, honoretur, laudetur, timeatur, et super omnia diligatur.

20 Fac nos igitur, domine Jesu, tibi semper servire fideliter, et tuam regalem magnificentiam exaltare; et in tua oboedientia nos pertingere facias ad coronam.

[70] Alius de ascensione Christi.

Ascensum illum gloriosum, reverentem et admirabilem, redemptoris nostri ad caelum empyreum, lingua carnis non sufficit enarrare, nam quae pro illius ornatu praecesserunt, et quae illum concomitata sunt et secuta, 5 omnem humanam mentem transcendunt.

O quis plene cogitare sufficiat qualiter tunc suos discipulos informavit et de incredulitate arguit? qualiter illos consolatus est, et eos spirituali amore allexit? Per mundum ad praedicandum evangelium et doctrinam novae legis transmisit, ac gratiam sanitatum et curationum eis promisit, 10 et speciali amore cum eis comedidit. Matrem et alios laete congregat, Spiritumque sanctum se missurum promittit, ac ad patientiam instruit contemplatione laetitiae sempiternae.

Accedunt exercitus angelorum ad eius sanctum mysterium, ac hierarchiae caelestes illi ex parte omnium ei subiecti offerunt et 15 reverentiam specialem. Exultant ordines illi beatissimi, stupent in suo capite

69.7 data est] ed. data CV 10 quasi] om. V 12 omnia] V, alia C 17 terrestrium] om. V

70.2 gloriosum] gloriogissimum V 9 eis promisit] eius promisit B 10 congregat] V, congeriat C, congregat B 11 promisit] promisit V 13 sanctum] sacramum BV 15 exultant] exaltant B

69.7 in coelo Mat 6:10 14 caput Col 2:10

70.3 enarrare Ecl 18:2

carnis vestem, ac cum divino supposito illam ineffabilem unionem. Fugantur daemones, clarificatur aer; omnia rident, omnia stupent, omnia laudant, omnia exultant in gloria capitum sui; ordinantur acies, ac melodiae disponuntur. Levat manus salvator, benedit astantibus, ac simul cum 20 beatis stupendissime in jubilatione ascendit.

Captivam ducit captivitatem, aperit caelum, adorat illa sacra humanitas Deum caeli, a quo regalia suscipit statim insignia maiestatis. Iam data est illi generalis potestas in caelo et in terra, et iudicialis decor ac summus pontificatus. Coronatur, adoratur ab angelis Deus homo, in quem desiderant aspicere omnes ipsi. Illi laudes inaequimodestas offerunt ut Deo vero, ut summae virtuti, ut victoriosissimo principi, ut hominum redemptori.

O igitur, mater piissima, quae ista omnia in spiritu vidisti, ora ut in scientia tanti mysterii mereamur per tui filii gratiam meritorie illustrari. Et tu, Largitor liberalissime, qui angelos hodie reparasti et hominem in 30 caelo ineffabiliter collocasti, expolia nos a praesenti miseria, et tecum pro perpetuo collocare digneris!

[71] Alius psalmus de ascensione Christi.

O amator humilium, Deus, considera in tuo naturali filio Jesu totius humilitatis et omnis perfectionis robustissimum fundamentum!

Illi igitur sacratissimae humanitatis tabernaculum exalta in caelis, in 5 quo omnis virtutis nobis culmen effulgit; et illum corona serto imperiali, qui usque ad peccatorum pedes se tanta dulcedine inclinavit. Da illi sedem divinissimae maiestatis, qui crucis opprobrium, proposito sibi gaudio, laetatus assumpsit. Decora illum sceptro regiae dignitatis, qui tantas miseras et tanto tempore ex summa humilitate portavit. Circumda illi vestimentum supremae lucis, qui lux vera mundo exstitit et tenebris finem dedit. Magnifica illum vocibus electis in caelo et in terra, qui tanta opprobria, tot infamias et tot contemptus, tam iocunde sustinuit. Constitue illum caput universi, omnemque potestatem illi conferas; et sedeat a dexteris tuis pro semper, qui novissimus virorum hic apparuit in terris. 15 Illi soli generale concede iudicium super spiritus et homines, qui ab utrisque tanta incommoda hit pertulit, et etiam duram mortem!

22 Iam data] BV, nam data C 25 aspicere] aspirare V 28 filii] om. B meritorie] merito V

71.2 O amator] amator B 4 humanitatis] humilitatis (*rep.*) B 5 serto] sceptro B 8 laetatus] laetus B 10 vera] verax B 12 sustinuit] portavit B

19 levat manus Luc 24:50 21 captiva captivitas Eph 4:8 23 in caelo Mat 6:10
71.10 lux vera Io 8:12 11 in caelo Mat 6:10 13 sedeat Heb 10:12

O quam iocunda festivitas, o quam reverenda memoria, quae glorificatam summam iustitiam recolit ista die! O quam fecunda et plena paternitas, quae in caelum ascendens etiam remanet hic nobiscum!

20 Perduc nos igitur, rex regum et imperator caelorum, domine Jesu, ad tuum consoritum perpetuo gloriosum, et fac nos conregnare tecum in illa sublimi Hierusalem, qui nobis habere ibidem sacerdotium et regnum tuo pretiosissimo sanguine meruisti.

[72] Laudatur Jesus in honore sibi in patria dato a sanctis.

Summe scire desidero quis sit honor et quae laus et reverentia quae redemptori meo Jesu dantur a sanctis in patria gloriosa, quia in huius scientia et laetitia esset mihi quaedam beatitudo in via.

5 Ibi enim eum pater clarificat et ad suam dexteram collocavit. Eius etiam sacra humanitas dotata mirifice summum speculum fit paternae omnipotentiae in creatis. Omnes angeli eum adorant altissime, et eius corporalis lux totam dormum caelestem illustrat. Illi cherubin et seraphim ad eius laudem et gloriam Sanctus, Sanctus, Sanctus incessabili voce 10 proclamat. Pretiosissima eius stigmata et percussurae aliae quasi lapides pretiosi eius sacrum corpus ornant, et rutilant super solem. Eius sapientia et omnipotentia ostenduntur omnibus super creata omnia evolare. Ipsius fama praefulgida ibi expanditur usque ad terminos universi; quae omnia apparebunt praeclarus cum iudex in fine saeculi omnia iudicans apparebit; 15 et amplius monstrabitur eius imperialis dignitas cum ab omnibus videbitur eius imperium generale.

O igitur, rex regum, summe Jesu, fac me ista in patria perpetuo contemplari, et tecum semper esse in gloria, quam nobis tua morte pretiosissima procurasti.

[73] Ponit Christi laudes ut ipse laudetur in eis.

Rapitur mentalis apex animae meae, et sursum alte atollitur, cum dignitates excelsas considerat Jesu dei. Hic est naturalis Dei filius, et a patre

71.18 recolit] recolunt B 22 habere ibidem] om. B

72.6 speculum fit] speculum est B 7 in creatis] BV, om. C 9 ad eius laudem et gloriam] om. B, ad eius gloriam V 10 percussurae aliae] percussiones illae V 11 sacrum] om. B 12 ostenduntur] ostendebantur V omnibus] om. B 13 praefulgida] fulgida V 15 ab] om. B videbitur] apparebit B

72.11 super solem cf. Ecl 23:28 18 semper tecum Ps 72:23

Deo genitus ab aeterno. Hic est temporaliter factus homo, in quo omnes
 5 thesauri paterni sunt divinae scientiae et sapientiae absconditi copiose.
 Hic est abyssus et plenitudo omnis virtutis, in quo perfectionis omnimodae
 est consummatum pelagus. Huic data est omnis potestas in caelo et in
 terra; quem adorant angeli, tremunt daemones, et omnis homo adorat.
 Huius maiestatis genuflectit caelum, terra et omnis abyssus. Hic est an-
 10 gelorum reparator, hominum redemptor, et daemonum conculator. Hic
 confregit regnum mortis, et aperuit portam vitae. Hic est sponsus ani-
 marum sanctorum, et caput totius Ecclesiae christiana. Hic est mediator
 Dei et hominum, et advocatus noster eximus, qui erit etiam iudex ge-
 neralis. Hic est summus sacerdos et pontifex, et imperator omnium regum
 15 terrae.

Hunc igitur semper laudo, glorifico, timeo atque amo. Te igitur, Re-
 demptor magnifice, toto posse deprecor ut mihi parcas, quia graviter
 offendisti te; et me salves, quia summe tibi servire peropto. Et tibi oboe-
 dientem perfectum me facias, et tuum perpetuum laudatorem.

[74] De Spiritu sancto misso a Christo.

Considera quantum Christus magnificus suam dilexit Ecclesiam, qui
 in principio Spiritum sanctum in plenitudine illi misit, dona septem lar-
 giens, et potestatem remittendi peccata, et sacramenta pretiosissima mi-
 5 nistrandi. Semetipsum etiam in eucharistia posuit et aliter se illi exhibuit
 dicens: Et ego vobiscum sum usque in finem saeculi.

Pondera etiam qualiter suos ministros exaltavit et illis omnia haec
 subiecit! Hos enim constituit et reges saeculorum, iudices fiendorum, et
 archas secretorum, ministros thesaurorum, apices exemptorum, et patres
 10 viatorum, sequestres peccatorum, et supremos populorum, et dominos
 dominorum.

Ad vos igitur, praelati Ecclesiae, loquitur qui tanta contulit dona, ne
 tantis donis abutamini, sed misereamini pauperibus! Et saluti intendite
 animarum, quia cum augentur dona rationes crescunt donorum. Et qui
 15 vobis haec dedit vos habet ad iudicium evocare! Servite ergo domino in
 timore, et exultate ei cum tremore.

73.13 etiam iudex] iudex omnium etiam B
 74.5 aliter] taliter V 10 sequestres] sequentes V 13 misereamini] miseramini V

73.5 thesauri Col 2:3 7 in caelo Mat 6:10 12 mediator 1Tm 2:5
 74.6 vobiscum sum Mat 28:20 15 servite Ps 2:11

Tu ergo, qui iudex es omnium et pastor pastorum, non permittas nos
 deficere nec errare, ne quod tam opulenter a te suscepimus nobis redundet
 ad mortem.

[75] De laude Spiritus sancti.

O Spiritus sancte, deus beatissime, te adoramus et toto corde colimus
 tamquam creatorem omnium et patri et filio per omnia coaequalem!

Tu ex patre et filio tamquam ex uno principio procedis aeternaliter et
 5 ineffabiliter, cuius processus altissimus etiam supremas mentes suspendit.
 Tu amborum complexus ingenitus, sed genitoris genitique amor, spiratus,
 suavitas, ex amore a se immense amantibus perfectissimus amor exis.
 Tu donum primarium donaris a patre ipsi suo superdilectissimo filio, et
 10 a filio superamabili patri, ut sic sis eorum amor mutuus ac donum tran-
 scendens. Tu amor omnis amabilis, tu fons omnis creabilis, tu immense
 desiderabilis, finis perfectus et ineffabilis omnium beatorum, imo et om-
 nium creaturarum. Tu reformato mentium, gubernator omnium, pastor
 15 omnium viatorum, lumen purissimum cordium, et via omnium errantium
 in hoc mundo.

15 Visita cor meum, Piissime, ut clarescat et mollescat, et tibi semper
 obtemperet tamquam suo capiti et totius Ecclesiae gubernatori! Linguis
 corrige et dirige ut te laudent assidue et de te loquantur magnalia, et in
 devia nullatenus inflectantur. Fac nos amare te recte, cordialiter et ar-
 dentissime, ut extra te nihil nobis sapiat, nihil placeat, nihil aliud delec-
 20 tetur. Compelle nos semper sanctificare te, qui sanctitas es immensa, et
 non permittas nos extra te quantumlibet sed in te solo semper totis vis-
 ceribus delectari.

[76] De memoria Christi.

Non obliviscar summum Jesum! Septem mansiones in eo constitui, in
 una quarum volo omni tempore remanere.

74.18 redundet] rependatur V

75.2 O Spiritus] Spiritus B 6 amor spiratus] om. BV 8 suo superdilectissimo] ed.
 super suo dilectissimo CVB 20 te qui sanctitas] quae tibi sanctitas B 21 quantumlibet
 sed (end of f.)] quantumlibet sed V, quantumlibet honorare sed B
 76.2 Non] ne V

74.17 pastor 1Pt 5:4

75.17 laudent Ecl 51:15

Prima est in divino eius supposito, et ibi eum volo continue adorare.
 Secunda in eius praeclera intelligentia, in qua sunt omnes thesaurei scientiae et divinae sapientiae absconditi per excessum. Tertia in eius voluntate capacissima sine mensura, ornata supra omni virtute et dono et gloria transcendentia. Quarta in eius memoria tenacissima, quae fixa cuncta retinet sibi ad gloriam praesentata. Quinta in eius sensualitate reverendissima, quae semper innocentissima exstitit aeternis legibus et paternis. Sexta in sua commiseratione virtuosissima et exemplari cultu, praedicatione et operatione, maxime in eius pretiosissima morte. Septima in eius regno gloriae, in quo omnium angelorum et hominum immobiliter generalis a patre constitutus est imperator.

In his me firmes, domine Jesu, in his me illustres, in his me inebries, pro tota vita praesenti; quia licet totus immeritus, tamen te solum volo, te solum habere desidero in penetralibus mentis meae.

[77] **Quod Christus habeatur in memoria.**

Thesaurum me reputo reperisse absconditum pretiosum, ac evangelicae margaritae fulgorem, si Christum in corde meo fixum sentiam ante mortem. Nihil mihi tam optabile, nihil tam amabile, nihil tam delectabile, quam de Christo loqui ac profundius cogitare. Ipse enim vita mea est, anima mea, spes mea, gloria mea, et totum bonum meum. Sine Christo nihil sum, sine Christo morior, et cum ipso omnia possideo, quia omnia mihi in omnibus Christus.

O quare non fui cum beatis apostolis et discipulis eius, quia aspectus Jesu me inebriasset et me pree amore impingasset ad plenum! Occupassem me semper in beatorum pedum eius osculis, semper vociferassem ante eum, dicendo omnibus populis: Ecce dominus Deus vester! Iste est quem aeternaliter Deus pater sibi aequalem naturaliter genuit, quem prophetae praedixerunt, et qui inter vos tanta mirabilia operatur. Iste salus vestra!

Accedite igitur ad ipsum et illuminamini, ne confundantur finaliter vultus vestri!

O igitur, summe Jesu, quia modo haec facere non valeo, saltem supplico ut moriar pro te, quia hoc summe opto. Heu mihi! et quando videbo

76.5 omnes] V. omnis C 6 divinae] verae V 11 in sua commiseratione] in eius conversatione V

77.12 vester] noster V 15 accedite] ascendite V 18 opto] here V repeats O igitur ... supplico, then adds ut servitum meum tibi sit acceptabile

76.5 thesauri Col 2:3

77.18 quando videbo Job 19:26

te? et quando loquar tibi facie ad faciem, et dicam: Ecce iam video et possideo quod semper optavi! Transformans amor cordium et transfigens dulcor electorum in brevi coniunge me tibi, ne ultra tantis exponar periculis nec vexer tam acutis desideriis, sed me de te saties pleno haustu.

[78] **Incitat hominem ut laudet dominum Jesum.**

Ferveo et supra modum incalesco ut totis viribus laudem magnificum Jesum, regem omnium saeculorum. O anima mea, et quando videbis diem illam in qua pree amore optimi Jesu tota resolvaris in gaudium et langueas pree amore? O quantus dulcor, o quanta evisceratio mentis meae decurrit per me quando illum superaramabilem praecogito regem caeli! O quanta est eius fruitio in me quando fervens mea memoria illum mihi praedulcissimum proponit! O quanta flamma amoris in me accenditur, o quanta nascitur laetitia impenetrabilis cordis mei, quando cogito quod aliquando inseparabiliter ero secum!

Iam fere dissolvitur compago corporis mei pree amore sui amici fidelissimi Jesu Christi. Totum regnum animae meae turbatum est in desiderio sui amabilis Jesu Christi. Iam deinceps totus mundus mihi cancer effectus est, donec in patria fuero perfruens deliciis tanti Dei. Compatere languori meo, optime consolator Jesu, quia iam deficio pree amore, et fac me recumbere tecum in illa mensa gloriae ubi tu es ministrator et cibus! Et per te conforta me ne deficiam pree amore, sed festivem tecum, immortalis et validus, in medio festivantum electorum omnium supernorum!

[79] **Memoriale vitae Christi.**

Ut facilius offeratur memoriae meae vita domini Jesu volo eam subsequenti compendio recordari.

1. Jesus rex regis filius
- 5 Jesus de Deo natus

22 nec] ed. om. CV

78.2 viribus] viribus meis BV 4 pree amore] pro amore B 8 proponit] tunc proponit B 11 fidelissimi] nobilissimi B

79.1 Memoriale vitae Christi] Memoriale domini nostri Jesu Christi B. Hic summarie distribuitur tota vita Christi V 2 Ut facilius ... recordari] om. B 4 Here B adds O crux fructex salvificus / vivo fonte rigatus / quem flors exornat fulgidus / sanctus fecundat gratus / rex regis filius] deus altissimus V

19 iam video cf. Luc 2:30 facie ad faciem Exo 33:11

79.4-79 Bonaventure's Lignum vitae

- Jesus promissus patribus
Jesus praefiguratus.
2. Jesus a flatu genitus
Jesus donis ditatus
- 10 Jesus in lucem editus
Jesus sol mundo datus.
3. Jesus infans pauperculus
Jesus mamma lactatus
Jesus tener puerulus
- 15 Jesus cultro plagatus.
4. Jesus legi supponitus
Jesus ulnis portatus
Jesus ostensus regibus
- 20 Jesus regno fugatus.
5. Jesus plenus virtutibus
Jesus vir baptizatus
Jesus ferarum socius
- 25 Jesus hoste temptatus.
6. Jesus verbis veridicus
Jesus zelo flammatus
Jesus signis mirificus
- 30 Jesus transfiguratus.
7. Jesus pius affectibus
Jesus illacrimatus
- 35 Jesus rex orbis agnitus
Jesus asello latus.
8. Jesus servorum famulus
Jesus panis sacratus
Jesus Iudaeis proditus
- 35 Jesus orans prostratus.

6 promissus patribus] creator optimus V 7 praefiguratus] primis monstratus V 8 a flatu genitus] promissus patribus V 9 donis ditatus] praefiguratus V 10 in lucem editus] prophetis cognitus V 11 soli mundo datus] Mariae datus V 30 orbis] orbi V

9. Jesus turba circumdatus
Jesus incatenatus
Jesus tractus praesidibus
Jesus ter denegatus.
- 40 10. Jesus Pilato traditus
Jesus post flagellatus
Jesus illusus penitus
Jesus morte damnatus.
11. Jesus ligni baiulus
- 45 Jesus fientes solatus
Jesus turbae expositus
Jesus exspoliatus.
12. Jesus levatus altius
Jesus acre clavatus
- 50 Jesus portentum omnibus
Jesus alte affatus.
13. Jesus iunctus latronibus
Jesus felle potatus
Jesus clamans et anxius
- 55 Jesus exanimatus.
14. Jesus miris clarificus
Jesus translanceatus
Jesus confundens spiritus
Jesus intra translatus.
- 60 15. Jesus sepulcro conditus
Jesus surgens beatus
Jesus ductor exercitus
- 65 Jesus caelo levatus.
16. Jesus princeps altissimus
Jesus fit advocatus

37 incatenatus] incarceratus V 38 tractus] tractatus B, ductus V 39 ter] BV, rex C
43 morte damnatus] morti donatus V 44 ligni] benigni V 48 levatus altius] sursum
levatus V 49 acre clavatus] clavatus fortius V 59 here V adds Jesus transfixus acris /
Jesus infra delatus 62 ductor] miscens B 65 Jesus fit advocatus] om. V

- Jesus largitor spiritus
Jesus orbi praelatus.
17. Jesus iudex aequissimus
Jesus sponsus ornatus
- 70 Jesus rex et perpetuus
Jesus finis optatus.
18. Purga nos a sordibus,
Perlustra cogitatus,
Perfectos fac virtutibus,
Sacrosque spira flatus!
19. Defensa nos ab hostibus,
Nosterque sis ducatus,
Ac per te sit mortalibus
Aeterna vita datus!
- 80 Hoc memoriale tuae pretiosissimae vitae, domine Jesu, infige cordi meo, ut te quasi praesentem sentiam, et recenter te teneam semper menti meae impressum. Amen.

[80] De sanctis patriarchis.

Admirabilis praedicaris creator omnium, Deus aeterne et incommutabilis, in tuis sanctissimis patriarchis.

O quantum declarat celsitudinem tuae gloriae naturalis perfectio et 5 virtualis sublimitas Adae, primi et sanctissimi patris nostri; ac etiam Evae, eiusdem coniugis, in qua tanta refloruit bonitas et virtutum praeclaritas, licet a primo statu innocentiae pariter et noxialiter declinassent! Abel, fidelissimus ac purissimus cultor tuus, cum translato in terrestrem 10 paradisum Enoch se tuo sacro cultui devotissime iam ab initio manciparunt. Iustissimus Noe coram te inventus est, cum admirabili Melchisedech, quem tuum summum pontificem ordinasti.

68 aequissimus] legatus V 69 here V adds Jesus princeps pacificus 70 et perpetuus] expectatus V 71 here V adds Jesus cunctorum dominus / Jesus desideratus / Jesus alpha principium 72 Purga] B, Jesus purga CV 72-79 each line preceded by Jesus in V 78 ac per te] ab te V 79 datus] status BV 80-82 Hoc memoriale ... Amen] om. B 80.1 De sanctis prophetis] Hic patres praedicaverunt Deum suum V 2 Deus] om. B 7 primo] priori B

Sed et Abraham oboedientissimus cum eius filio Isaac se propter te fidelissime abnegarunt. Iacob equidem cum patriarchis filiis suis quos genuit famosam et mysteriale basim tuo electo populo praestiterunt. 15 Necnon dilectissimus et familiarissimus servus tuus Moyses, quem ad suscipiendum legem assumere dignatus es tui honoris, cum Aaron summo pontifice, praecipuus exstitit emulator. Iosue etiam, gloriosus triumphator de hostibus, ad terram promissam te agente tuum populum introduxit. Sed quis sicut David, raptus ad secreta caelestia, fuit tuae maiestatis plus 20 fidelis amator ac etiam venerator?

Tantorum igitur patrum precibus, Dominator, nos adiuva, ut tibi fideliter serviamus, et eorum tandem mereamur applicari consortio, qui tibi tam fideliter servierunt.

[81] De sanctis prophetis.

Prophetarum igitur suprema sapientia, gloriosus cuneus, semper in tua laude assurgit.

O quam magnus Samuel exstitit rectus et perfectus a pueritia sua! Isaia 5 illustratus altissime adventum tuae celsitudinis in carnem evangelice nuntiavit; sed et tribulatus Ieremias mirificus vas fuit electionis, et de te praedicavit altissima quaeque gustavit. Sed numquid Ezechiel inter captivos in Babilonia secretorum tuorum mysteria profundissime penetravit? Ac mundissimus et abstinentissimus Daniel cum tribus pueris eius sociis 10 multipliciter te verum Deum coram incredulis lucidarunt.

Quis etiam aliorum sanctorum vatum antiqui temporis sanctitatem, lumen, laborem et exemplum ac vitam eximiam sufficiat enarrare? Sed et sanctus Symeon, qui te videre et portare meruit, in tuo conspectu sine dubio fuit magnus. Annaque prophetissa sive sanctissima vidua, cum 15 Zaccharia et Elisabeth, magnifica de te sentiit. Celebreque Baptista, quem super natos mulierum laudasti, etiam plus quam propheta meruit a te dici. Ioachim et Anna, parentes reginae gratiae, nonne tuo speciali lumine et gratia effulserunt?

80.12 propter te] pro te B 22 et eorum] ut eorum B

81.1 De sanctis prophetis] Hic dicit prophetae laudabiles apud omnes V 7 quaeque gustavit] om. B 11 vatum] varium B 12 lumen] lucidum B 14 magnus] esse magorus B 18 effulserunt] emulserunt V

81.6 vas electionis Act 9:15 8 mysteria Ecl 24:8 14 Anna Luc 2:36 15 Zaccharia Luc 1:5

Certe sic, Lux vera illorum, qui Ioseph sponsum tuae imperialis matris
20 illorum collegio sociasti. Horum igitur lucis rutilantis per omnia tenebrosis
peccatoribus nostris radium infunde potentem, qui intelligentias caecas
illuminet et gelidas voluntates nostras ad te semper inflammet!

[82] De sanctis apostolis.

Quis de fundamentis novae sponsae Christi, Ecclesiae christianaee, poterit abunde laudes referre? Nam Petrus, a patre caelesti afflatus, Christum eius esse verum et naturalem filium clara voce deprompsit. Sic et Paulus 5 effert illum esse splendorem gloriae et figuram substantiae patris, qui mundum universum respersit lumine veritatis. Andreas, amator crucis, in morte et in vita totum se cruci commisit ferventer. Nonne et reverens maior Iacobus pro Christo laetus caput posuit inter apostolos primus?

Sed quid de aquila grandi, Iohanne, mundissimo et a Christo dilectissimo, poterimus digna referre? Thomas siquidem etiam ante tempus hortatur ceteros: Vadamus, inquit, et moriamur cum illo! Qui post modum, tangens gloriosum eius corpus, confitetur illum Christum deum et dominum suum esse. Iacobus Nazareus, frater domini dictus, a cuna perfectissimus, per martyrium in sibi similem transformatur. Numquid et 15 Philippus, qui patrem se videre postulat, est Deo patri gloriose coniunctus?

Excoriat Bartholomeus veste gloriae est indutus, et duplice stola in regno mirabiliter honoratus. Et Matthaeus, qui prius publicanus, post evangelista est factus a domino, quia in verbo eius dimisit omnia laetus. Simon sanctae memoriae poenis gaudet pro domino affligi in fine innumeris, licet grandi senio sit confectus. Sed et Thaddeus, fidelissimus Christi praeco, per altissimum martyrium Christum sequitur et valenter. Quibus ultimo Matthias coniunctus est nec minor merito nec gradu.

Per hos igitur, bone Jesu, per quorum sanguinem voluisti christianam fundari Ecclesiarn, funda nos in teipso, ut immobiliter in te stenus firmiter nec a te numquam divelli possimus.

81.20 lucis rutilantis] luce rutilante B 21 potentem] potenter B 22 inflammet]
inflammet B

82.1 De sanctis apostolis] Hic tractatur de laude apostolorum V 2 christianaee] om. B
3 referre] afferre V 7 commisit] committi B 10 poterimus] poteris B 11 post
modum] post mortem B 12 illum] om. B 24-25 ut... nec] et B

82.4 filius Dei Mat 16:16 5 splendor Heb 1:3 11 moriamur Io 11:16 12 confi-
tentur cf. Io 20:27 13 Iacobus Mc 6:3 16 veste indutus Jac 2:3 duplex stola Jud
17:10

[83] Alius de sanctis apostolis.

Apostolorum reverendissimorum est, Domine, Ecclesiae tuae felix memoria et omni veneratione condigna.

Hi per te sunt electi ad tuum benedictum consortium, qui socii fuerunt 5 tuarum etiam passionum. Hi tua sanctissima opera, verba, miracula, mandata et consilia toti mundo cordialiter nunciarunt. Hi testes fidelissimi de te exstiterunt ubique, et hi mundi lumina et lucernae nostrae fuerunt. Hi sal terrae, hi praedicatores et doctores eximii doctrinam caelestem quam a te fonte vitae hauserant fecundissime praedicarunt. Hi gloriosissimi 10 martyres pro te laetanter in morte sua corpora tradiderunt. Hi fundamenta Ecclesiae, hi portae summae aeternitatis caelestis sunt prophetice iam praedicti.

His primariis commisisti claves Ecclesiae, his animarum paternum et pastorale fastigium contulisti. His in plenitudine donorum et gratiae 15 disti sanctum Spiritum, et omnes linguis mirabiliter docuisti. His thronos iudicarios in finali et generali iudicio certe dabis, sicut liberaliter promisisti. His supra alios homines in paradiso iuxta te ineffabiliter collocasti.

His igitur pro nobis orare iubeas, et orantibus aurem tuae immensae pietatis inclina! His etiam nos finaliter in caelo consocia, ubi reges et 20 summos principes etiam per tuam magnificentiam eos altissime collocasti.

[84] Laudantur omnes sancti in gloria.

Numquid Nazarei tui, domine Jesu, in illa grandi domo tua cantant tibi et iubilant et laudent semper et exultant in gloria tua, candidiores nive, nitidores lacte, rubicundiores ebore antiquo, imo et sapphiro 5 pulchriores?

Nonne ibi fundamenta prima militantis Ecclesiae, sancti apostoli, iuxta te duodecim sedium preeminentiam retinent et sertis regis coronantur? Nonne evangelistae sacratissimi in quattuor angulis illius civitatis sublime rutilant lucentissimis veritatis insigniis adornati? Certe, et septuaginta duo 10 discipuli tui speciali decore fulgent in patria gloria; quem eis meruit sacra tua societas et discipulatus eximius et sequela altissima sacratissimae vitae tuae.

84.1 Laudantur ... gloria] De paradiiso V 3 exultant] exaltant B 4 lacte] et B
ebore] eboris B antiquo] om. V 9 septuaginta duo] heptuaginta duo B

83.7 lucernae Io 5:35 8 sal terrae Mat 5:13 9 fons vitae Ps 35:10 15 thronus
cf. Luc 22:30
84.3 candidior Lam 4:7 7 duodecim Luc 22:30

Prophetalis ac etiam patriarchalis concentus ex virtutum plenitudine ibi latum recipit praemium et perenne. Radiosa etiam sacrorum martyrum 15 contio glorificatur altissime super suo magno triumpho. Confessorum lucida vita altificatur sublimiter, quia recta et fortis exstigit hic in via. Sed lucidus virginum chorus tibi praecipue innititur, qui filius es puritatis etiam et magister. Parvolorumque innocentissimus chorus speciali te laude glorificat, quem in tuo sanguine sine illorum meritis propriis exaltasti. 20 Ad illorum igitur societatem nos dignetur perducere tua potens maiestas, cuius solius est salvare homines et purgare.

[85] Honoretur Deus iuxta modum patrum.

Sacris patribus utriusque testamenti conformes in divina laude, et alta extollentia exultemus. Adoremus igitur creatorem omnium et toto corde timeamus! Benedicamus illi omni tempore, et eum grandi affectu amemus. Cantemus de illo magnalia, quia maximus est et ubique magnifice egit. Exaltemus illum et sanctificemus quantum poterimus, ac eius sacrum nomen clarificemus instanter.

Laudemus et glorificemus eum in omnibus, quia omnia per ipsum sunt condita ac altissime gubernantur. Oboediamus illi et serviamus fideliter, 10 quia haec est gloria et valor noster. Supplicemus illi strenue ac iugiter, quia fons clementiae est et summae bonitatis pelagus infinitum. Ista enim sunt tubae praecedentes archam testamenti, quae merentur tutamen populo Dei.

Per has etiam, Redemptor, nos salves et dirigas qui sumus nova plebes 15 et possessio tua.

[86] Epilogus et summa laudum Christi.

Te Christum adoro, te Jesum glorifico et laudo, et tibi totis viribus benedico, quia es verus Deus, per omnia aequalis patri, aeternus, incomprehensibilis et immensus. Eius es etiam verbum seu notitia genita, candor

84.13 concentus] conventus B ibi latum] illibatum B 14 praemium et perenne] pretium perennem B 15 contio] consociatio B 16 quia] quae B 17 qui] quia B 19 propriis] proprie B

86.1 Epilogus ... Christi] Hic superadduntur praecedentibus aliquae dignitates Christi Jesu superius omissae B

85.5 cantemus cf. Exo 15:1 12 arca cf. num 10:33 14 plebs cf. Ps 93:14
86.4 candor Sap 7:26

5 aeternae lucis et imago paterna, splendor gloriae et figura substantiae eius, ars plena omnium rationum viventium, summa veritas atque vita.

Natus aeternaliter de omni quod in patre et de eius substantia; immutabilis, omnipotens, amor ineffabilis et sapientia infinita; qui cum patre aequaliter ex summae caritatis profundo sine principio produxit Spiritum 10 sanctum.

Ipse est temporaliter homo factus, quem pater constituit heredem universorum, per quem fecit et saecula. Hic tanto melior angelis effectus quanto prae illis nomen, quod est Deus, hereditavit. Hic purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. In eius sa- 15 cratissima anima sunt omnes thesauri scientiae et paternae sapientiae absconditi, cui non est datus spiritus ad mensuram.

Hic est summus sacerdos et summus pontifex ac summum sacrificium, quo pater nobis iratus est placatus ad plenum. Ipse est rex regum et dominus dominantium, quem adorant omnes angeli et tota illa electa curia 20 beatorum. Iste est creator et conservator omnium, caput universi, et generalis iudex omnium iudicandorum. Ipse superamabilis, supertimendus, superhonorabilis, et super omnia reverendus. Ipse est pater et pastor omnium eximius, per quem omnia altissime gubernantur.

Et hic talis et tantus praefecit sibi matrem Mariam semper virginem 25 ex eius summae humilitatis amore. Per hunc reparata sunt omnia, et exaltatus mundus, et paradius apertus, et deiectus pro perpetuo diabolus draco magnus. Per eum conferuntur nobis omnia, per quem sunt christianae religioni summa dona collata.

Tibi igitur, Christe beatissime, commendo me ipsum et totam rem publicam, pro qua, optime Jesu, non dubitasti summe pati et mori ex profundo tuae excellentissimae caritatis; propter quam specialiter te semper velle laudare, sed deficiunt mihi verba!

Explicit secunda pars, De vita et excellentia Redemptoris.

7 in patre] in tempore V 9 aequaliter] essentialiter BV 24 Et hic] et ille hic V 29 me ipsum] me spiritum V 30 optime Jesu] om. B 32 verba] here BV add Tu ergo (igitur V) mihi non deficias, in quo meam spem totam posui et a cum (acumen V), sed per tuum sumnum valorem facias me optime vivere, et finaliter digneris, licet immeritum, me salvare

5 splendor Heb 1:3 figura substantiae Heb 1:3 6 veritas Io 14:6 14 ad dexteram Heb 1:3 15 thesauri Col 2:3 16 spiritus Io 3:34 27 draco Apo 12:3

S
equitur tertia pars
De vita et ordinatione hominis viatoris

[1] Psalmus primus, in quo petit laudator liberari a naturali miseria ut Christum laudet digne.

Optime Jesu, moriar nisi succurrat mihi prompte benignitas tua summa! Invadit me languor et hebetudo quaedam et inertia spiritus, quae me 5 penitus reddunt inhabilem ad divina. Non possum compungi ad lacrimas, ideo est tanta duritia cordis mei. Non sapit mihi orare, nec in te meditari, nec spiritualia legere, nec divinis intendere umquam. Ad omne spirituale opus sum piger, frigidus et tepidus semper. In vigiliis somnolentus, ad iram preecepis, ad odium pertinax, linguae et gulæ intentus.
 10 O bone Jesu, dulcedo et vita omnis fideliter te amantis, supplico non moriar ita; sed fac quod ardenter te diligam, et fac me sentire quam immenso amore nos amasti! O Vita mea, et quantum cupio te amare! Sed sine te non possum.

O Amor eviscerans omnem fideliter te amantem, fac me tuo mori 15 amore! O quando dicere potero quod tuo amore langueo? O quando videbo te, et quando totus ineibriabor de te, iocundissima Vita? O quando erit quod numquam amplius te offendam, sed delecter in te quasi in supremo iardino omnium aeternalium voluptatum? Non neges mihi quod peto, Amor dulcissime, quia fideliter cupio esse tuus!

1-2 Sequitur ... viatoris} Incipit tertius tractatus, De vita hominis viatoris B. here BV add Post secundum tractatum, qui est de Vita et excellenti Redemptoris (De excellenti vita Redemptoris V) sequitur tertius, qui est De ordinatione et vita hominis viatoris. Et iste dividitur in duas partes; prima procedit ponendo (In quo continentur duo; primo continentur V) aliqua iuxta seriem praceptorum virtutum et vitorum et aliorum (aliquorum V) pertinentium ad ordinacionem vitae hominis viatoris. Secunda pars super predictis ponit aliquos psalmos (Secundo continentur aliqui psalmi V) plangentis negligentiam vitas praeteritae et concludentes huius planctus, et reprehensiones per considerationem mortis et divini iudicii, purgatori, inferni et finaliter paradisi (here V adds ut procedit). here B continues, repeating a previous passage, Primus igitur tractatus incipit a fide ubi procedit sic, etc. (?); quibus positis finias sic istum primum tractatum. Et hoc de primo tractatu tertiae partis huius opusculi parvi. Sequitur secundus tractatus, qui ponit aliquos psalmos plangentis negligentiam per considerationes mortis et divini iudicii, purgatori, inferni et finaliter paradisi; cuius primum est tale

1.1-2 Psalmus ... digne] Dolet quia male vixit B

1.6 duritia cf. Mat 19:8 15 langueo Ct 2:5 quando videbo Job 19:26

[2] Quod aperiatur Jesu pulsanti ad ostium cordis.

Quid est quod dilectus meus magnificus Jesus, diu est iam, pulsat ad ostium meum et illi pigrito aperire? Vere mortuus sum et surdus omnino, vel mortaliter interius vulneratus! O fera bestia, anima mea, et quam rudis 5 et bestialiter vivis, et etiam tam ingrata! Nonne consideras quod qui sic pulsat Deus tuus est et tuus cordialis amicus, qui te de suo pretiosissimo sanguine pavit et pascit ubertime more clementissimi pellicani? Nonne iste totum se dedit pro te coram paterna ira in scutum ne tandem essem dannatus?

10 Ipse patri solvit pro te, qui eras reus et debitor mortis aeternae. Poenas pertulit pro te quas nullus mortalium tibi sufficeret enarrare. Et tu claudis illi ostium quando venit ad te et te vult amicabiliter visitare, et cupid cenare tecum, et te de suis ineffabilibus pastuis satiare? Cogita quantam tibi pro tanta iniuria sua praeparavit iustitia rhomphaeum finaliter atque 15 poenam!

Dum ergo tempus habes recurre ad tui redemptoris dulcedinem, et illi dolorose propone: Fons pietatis, optime Jesu, parce mihi, et trah me et me firma in te, per merita tuae doloratissimae passionis et mortis!

[3] Petit ut Jesus nos disponat ad sibi aperiendum.

O quam felix essem si pro amore summi Jesu finaliter essem martyr, et ei, qui pro me mortuus est, rependerem pro gratiarum actionibus mortem meam! Sed hoc donum non meretur mea vita turpissima quae in 5 carnalibus est demersa. Sed talis gratia conceditur perfectis, qui Christi crucem laetanter per paenitentiam portaverunt.

Nobilissime Jesu, tu potes facere quod illis connumerarer in poenis. Et qui solus mundum de immundo potes facere, posses me immundum facere mundum totum. Fac igitur mihi hanc gratiam, qui latronem sceleratissimum subito fecisti sanctum et iustum; et tunc puniam carnem meam pro commissis flagitiis, et de illa tibi sacrificium faciam salutare.

2.14 rhomphaeum] ed. runfam CV (cf. 3.108.14), quia hucum perpetuum B 18 firma in te] here B adds et in omni temptatione succurre mihi doloratissimae] doloratissimae B 3.6 portaverunt] diutius portaverunt B 7 connumerarer] connumerer B poenis] poenis tuo amore portandis B 9 igitur mihi] me igitur B sceleratissimum] sceleratum B

2.1 pulsanti Mat 7:8 4 bestia Gen 37:20 7 pascit IPar 4:41 15 rhomphaea cf. Ecl 26:27 3.8 mundum Job 14:4

Ad hoc, Redemptor piissime, me praepara, per amorem illum quo me aeternaliter dilexisti.

Da igitur mihi adhuc amorem ad te reverentem, plium et fervidum, 15 humilem et discretum, qui mihi det sensum continuum et memoriam de te et beneficiorum mihi alias impensorum! Compatere igitur mihi, cordialis vita, Jesu, et in te sit semper fixa memoria mea.

[4] Laudatur Jesus in beneficiis eius.

Rodit me vermis conscientiae meae iugiter pro summa ingratitudine mea in magnis beneficiis Jesu, domini mei. Nam ex summa clementia eius factus est mihi frater et socius, qui me creavit de nihilo et est 5 imperator et dominus universi. Quasi pastor egregius me fugientem sequitur, et rebellem ad se redire occulta et paterna arte compellit. Et nisi freno suae pietatis me frenaret, continue mala alia innumera commissem. Nec dubito quin rigor suae vivae iustitiae de facto me iam condemnasset ad mortem, sed eius ineffabilis clementia mihi indulxit ad plenum.

10 O quanta ostenditur eius caritatis dignatio dum nobis seipsum reliquit in eucharistiae sacramento, et dum nobiscum permanere decrevit immobiliter usque in finem saeculi! Et dum nobis tantam largitatem gratiae contulit in septem sacramentis dimissis. Ac inspirare non cessat quid fugiendum sit et etiam quid agendum. Et nostram expectat paenitentiam, 15 ne habeat nos damnare.

Fons igitur totius bonitatis et misericordiae, optime Jesu, infunde in nobis contritionem veracem, et gratos nos servos tuos facias, quibus tanta beneficia contulisti.

[5] Dolet quia male vixit.

O quantum incessanter me mordet conscientia! O quam amara est sibi anima mea, quia semper tam male vixi, et donis Dei abusus sum, maxime ratione; et quia abiecto studio verae sapientiae inutilibus curiositatibus et 5 vanitatibus me immersi. Ideo me nunc invenio vacuum, sine omni bonitate etiam et virtute.

Heu mihi, et quam dolendum, et totis praecordiis censeo a me lamentandum, quia sic perdihi totum tempus iam transactum! Et maxime quia omnino relicto cultu creatoris mei stultitiis saeculi quasi idolis deservivi.

3.12 piissime] potentissime BV praepara] cito praepara B
 4.3 domini] Dei V 4 frater] pater V 5 imperator] reparator B 9 mihi indulxit] me indulxit B 12 saeculi] om. BV
 5.9 mei] merum B quasi] om. B

10 Et sic absorptus et captivatus vixi in istis ut in me non remanserit respiraculum quo ad creatorem meum assurgam. Nec consideravi dignitatem animae meae, quae non ad terrena amanda sit condita, sed ad solum creatorem suum diligendum sit facta.

Tu ergo, qui via es omnium te quaerentium et veritas et vita, dirige 15 me ut deinceps non obserrem, sed per lumen tuae aeternae sapientiae ambulem quoque te inveniam inviseratum in profundum animae meae! Et quae usque nunc infatuata decurrit per vana, nunc in te se firmet fortissime per ligamen tui profundi amoris; et in te, fonte beatitudinis, omni errore excluso quiescat, ut nihil aliud cogitet, sapiat seu sentiat, 20 nisi te, qui es finis noster et beatitudo aeterna.

[6] Arguit vitam praeteritam.

Heu me, et quomodo placere meo potero creatori, qui totam vitam meam consumpsi? Me semper occupaverunt crimina, nihil utile saluti peregi, pigritavi et pigrito, propono et promitto ingentia, quae nec ago 5 nec inchoare coepi.

Ecce mors in ostio! Quid igitur respondebo supremo iudici tam acute quaerenti? Per viam perditionis gradior, damnationem meam video et illam effugere nolo. O desperata nequitia, ut mihi confuso et perditio nolim compati quantumcumque! O fera pessima, anima mea, et omni 10 bruto bestialior: et quid est quod a vita aeterna te prives? Quid? Pauper et nudus, stultus et miserabilis, coram tanto capite non dubitas comparere?

Tu igitur, qui pura es Pietas, fecunda sterilem, qui fructum praebes omni fructeto; et da fructus paenitentiae copiosos agere et tibi dignanter et pie offerre. Da incessanter operari recte et fervide, prudenter, constanter 15 et iuste;

[7] Petuntur hic poenae et lacrimae pro satisfactione peccatorum commissorum.

Utinam dignaretur fons supernae pietatis mihi dare lacrimas iugiter quibus continue fierem mala commissa! Utinam compelleret nequitiam

5.12 sit condita} facta sit B, sit facta V 15 obserrem] aberrem B
 6.3 occupaverunt] B, occupaverit C 10 prives] privas B 11 miserabilis] miserabilis es et B capite] capitem B
 7.1 Petuntur] before petuntur V adds Optantur seu postulantur vel etiam

5.14 via es lo 14:6 17 per vana 1Rg 12:21
 6.6 quid respondebo Job 31:14 7 via perditionis Sap 5:7 9 fera Gen 37:20

5 et negligentiam meam numquam quiescere ab operibus vivis et fructibus paenitentiae dignis! Utinam confunderetur frons et facies mea ferrea a consideratione et memoria peccatorum suorum! Utinam horret cor meum omnem suam turpitudinem et sua oboedire nequissimae voluntati! Utinam indesinenter appeterem omne genus poenae, imo et corporis mortem, 10 quatinus meo reverendissimo pro tantis delictis satisfacerem creatori! Utinam inter sceleratissimos sceleratissimus ab omnibus reputarer amore iustissimi capit is quod offendi! Utinam supra me recurvaretur omnis vexatio, omnesque sagittae altissimi, dum hoc paterna pietas acceptaret!

O barathrum diaboli, anima mea, et cur sic te porto infectam, vilem, 15 ingratam, stultam et penitus inverecundam? Cur tam pulchra Dei sponsa facta es meretrix diaboli, impudens ac etiam impudica? Cur repente post susceptam a patre clementissimo veniam relabis et recidivas in novam culpam?

O quam luctuosa et criminosa eris in posterum, cum tibi pro tanto Dei 20 contemptu et ingratitudine extremum iudicium apparebit! Attende igitur, bestialissima, ne ultra sis bestia, quia ad imaginem facta es summi Dei. Non ergo te deicias ad turpia, ne in perpetuam turpitudinem cadas!

Tu igitur, dux christiana militiae, Christe, tantum casum et pondus peccati refrena. Aperi oculos meos ne amplius in morte obdormiam et 25 effigar diaboli servus, sed potius tibi munde et constanter ac ferventer deserviam per crucis tuae et altissimae mortis virtutem.

[8] Refert gratias de beneficiis.

Quantas sufficio gratias meo refero conditori, qui quando demerui me noluit mergere in infernum, sed ex plenitudine suae pietatis immensa tempus paenitentiae contulit, meas dissimulando offensas. Nec a consuetis 5 cessavit beneficiis, imo ex summa benignitate criminum meorum videtur oblitus.

Heu me infelix, et quomodo delebuntur tanta crimina quae commisi? Et cum ad iudicium Christus venerit, quid respondebo ei? Certe, cogitam

7.5 numquam quiescere] ut numquam quiescerem B 11 inter sceleratissimos] om. V
ab omnibus] ab hominibus BV 14 porto] portas B 17 relabis] relaberis B
19 criminosa] erumpnosa (?) B 24 peccati] om. B
8.2 quantas] V, O quantas C 8 venerit] V, veniret C

7.6 confidisti 2Rg 19:5 15 pulchra Ct 4:1 21 ad imaginem Gen 12:6 24 aperi
4Rg 6:20 8.7 delebuntur Eze 6:6 8 quid respondebo Job 31:14

hic intrare mentaliter per fenestras sui pretiosissimi corporis crucifixi, nec 10 cessabo donec amplexatus fuero eius cor reverendissimum et per excessum amoris undique doloratum! Ac super illud clamabo incessanter donec mihi aperiat ostiolum suae pietatis, et super me saltem ministret guttam unicam de suo fontali dolore, qui me hic semper dolere et delere faciat quae commisi; et me dignificet ut ad gremia suae caritatis accedam, et 15 ibi obtineam de commissis veniam, et gratiam recuperem quam amisi.

Vita igitur, de vita nata, qui aeternaliter regnas et vivis, fac me in te vivere et per te transire secure hoc mortis periculum in quo vivo.

[9] Dolet homo quia male vixit.

Transit et transivit, infelix ego, tempus vitae meae sine omni fructu et opere virtuoso! Heu mihi, quia in peccando iugiter occupavi me; et quid iam restat nisi mercedem peccati recipere et damnari? O infortunatissime 5 hominum: quid mihi contigit, et quare natus sum nisi ad Dei iniuriam et ad scandalum hominum et ad damnationem meam? Senex sum et in diebus malis inveteratus sum, Deo odibilis, caecus, immundus, dissolutus et etiam insensatus. Non invenio in me aliquod virtutis vestigium; ideo de omni turpi temptatus statim cado.

10 Trufant de me daemones inter se iugiter dicentes: Iste insipiens datus est in reprobum censem; iam ad nihilum redactus est, super omnes alios miser, mollis et vilis effectus; portetur igitur ad locum suum in profundum, videlicet barathri, ubi perpetuo crucietur!

Aduiuet ergo me celsitudo tuae excellentiae, et magnitudo tuae potentiae me liberet a meipso, et ab hiis qui animam meam rapere cupiunt eruat me profundum misericordiae tuae.

[10] Flendum est semper propter mala commissa.

Flere, dolere et timere semper debo quia mala et diurna consuetudo peccandi me ad damnationem impellit. Iam ex malo usu nulla me ratione guberno, nullo Dei timore me freno, sed intrepidus curro ad mortem.

17 secure] om. V
9.2 transit] BV, transit C 4 recipere] suscipere V 5 contigit] contingit BV
8 vestigium] vestimentum V 12 profundum] profundo B

8.12 ostiolum Col 4:3
9.2 tempus vitae cf. Sap 2:1 6 senex sum Luc 1:18 in diebus malis Dan 13:52
11 redactus Ps 72:22

- 5 Quanto me Deus expectat diutius et poenam differt, tanto audacius mala
repeto consueta.
- Ecce fere sopitur in me ratio, concupiscentia invalescit, et malitia fervet
acutius usque ad profundum omnium peccatorum! Ligat me consuetudo
pessima, ut nec ad Deum nec ad aliquod virtuosum convertam meipsum.
- 10 Iam vorago desideriorum absorbet me, et divini timoris oblitus sub mur-
mure cor meum insipiens clamitat: Non est Deus. Pro libertate peccandi
nullum timeo, nullum crimen cogitare, perpetrare, imo nec defendere
metuo, et me aestimo ut securum; et Dei iudiciorum et mortis oblitus ad
quaeque devia toto conatu discurro.
- 15 Quid igitur miser ego faciam, tam expresse a Deo dimissus? Nullam
correctionem suscipio, imo corrigentem importabiliter cerno.

Tu igitur, Salvator omnium, bone et optime Jesu, respice me oculo
pietatis tuae! Compelle me redire ad te, quia ovicula sum tui gregis. Fac
me ferventer orare, conteri, ieunare et pietatis opera exercere, ut sic
20 faciendo quod in me est merear tuum auxilium et gratiam obtinere. Et
salvet me tuae pretiosissimae passionis efficax meritum, quod latroni et
persecutori regnum obtinuit gloriosum.

[11] Ut timeat homo male vivere.

Infelix: totaliter es factus fatuus et hostis tibi crudeliter! Cur non con-
sideras quod per clementissimum dominum vivis, licet illi sis obnoxius
5 et reus mortis? Cur tibi non compateris, videns te per viam mortis currere
incessanter? Iam es in ostio huius vitae, iam te expectant omnes tui hostes
ut tuam animam deferant ad gehennam. In fine es iam, nec finem habebit
poena quae te expectat.

Stude igitur nocte et die quomodo poteris evadere tantum casum. Con-
sidera quia es obstinatus et caecus, nudus, et oneratus peccatis. Nullum
10 habes apparatus ad mortem. O miser, et quid facies? quid dices? et
quomodo evades iudicem tam peritum, qui de quolibet quaerit omissio et
commissio, nec obliviscitur quidquam.

O igitur, bone Jesu, tua sacratissima passio mihi succurrat et cito; nec
me permittat perire tua excelsa clementia, quae omnium exstat mater.

11.10 quid dices] om. V

10.11 non est Deus Ps 13:1 15 quid faciam Job 7:20 18 redire Gen 44:34
11.4 mortis reus Mat 26:66

[12] Docet qualiter accedas ad Deum.

Si vis invenire prompte Jesum a te oblitum alias, primo stude purgare
te ipsum; iejuna, vigila, ora, et te intus et extra custodi! Ad temptationes
te praepara, quia hostis armatus contra te surget statim. O quot modos
5 et artes parat Satan contra veros Dei cultores! Tu autem semper recurras
ad dominum, qui supra vires neminem temptari permittit. Et viriliter
pugna bella eius si vis ab eo iuvari! Prudenter incedas plenus oculis ad
omnem partem. Qui si fideliter te habeas, statim invenies venam vitae.
Tunc occurret tibi dulcedo caelestis, quae te roborabit valenter; assistet
10 tibi pretiosissimus pater tuus, et custos beatus angelus, de tua victoria
laetus.

Non igitur pigriteris, nec sis in operibus tuis remissus, ne dissipes
laborem tuum; sed tecum sint omnia opera quae in gratia feceris et te
ornent in fine vitae. Tu igitur, quem videre summe affecto et diligere,
15 totum me exfructa potenter, ut te tandem invenire valeam et tecum semper
gaudere ut opto!

[13] Arguitur hic homo qui servit mundo et carni, Deo suo oblio.

Quid subtrahit te, anima mea, ne superamabili redemptori servias, qui
totus est bonitas, et toto corde sequaris? Quid te obcaecat ne tantum
perpendas errorem? Vel si perpendis, cur te in luto vitiorum quasi porcum
5 foetidum iugiter iacere permittis? Quid te indurat ne donum altissimum
suae consequaris gratiae? Et quid te ab eo sic avertit ut eius misericordiam
summam finaliter perdas? Quid te infusat ne tibi perditio provideas? Quid
te dementat ne tibi ad mortem aeternam currenti miserearis dum vivis?

Certe, pessimus tuae carnis amor, ac mundi labentis applausus, quem
10 in confusionem tuam perpetuam diligis et in damnationem grandem re-
quiris! O quantum dolebis, o quantum te paenitebit, post egressum a
saeculo, quia tam crudelibus hostibus inhaesisti!

Provide igitur tibi, infelix anima mea, dum vivis, quia te exuta a corpore
iam non erit ultra remedium ullum. O igitur, incarnata Sapientia Dei
15 patris, erudi et ad bonum compelle omnes hominum spiritus oberrantes!
Reduc eos ad te et firma eos in te, ut a te non possint quacumque hostili
malitia separari.

12.2 Jesum] dilectum Jesum B 4 statim] om. B 5 Satan] om. B
13.7 summam] om. B 15 oberrantes] V, aberrantes C

12.6 temptari 1Cor 10:13 7 plenus oculis Eze 11:8 9 vena vitae Ps 10:11
15 semper tecum Ps 72:23

[14] Petit ut cognoscat Deum, et petit multa alia.

O domine Deus meus, qui solus es adorandus, colendus, amandus et timendum in summo, fac me scire tu quid es! O benignissime Domine, fac me intelligere et sentire quod tu semper mihi praesens es! O magnifice Domine, et fac me clare et pie noscere quanta a te accepi, et tibi gratum esse concede! O dulcissime Pater, ostende mihi late in quantis te offendit, et de illis cordialiter dolere dum vivam! O praeclarissime Redemptor, parce mihi, et fac me te timere semper! O serenissime Princeps, conserva me et dispone me ad mortem ut bene finiam vitam meam! O amatissime Domine, salva me per plenitudinem tuae excellentissimae pietatis!

[15] Incitat hominem ut divinis laudibus intendat.

Beatus vir qui domino cultui se iugiter mancipat et gloriosum Deum semper laetanter laudat, et qui Dei amore peccatum fugit et horret tamquam eius summam offensam, ac etiam qui devotionibus et psalmis et hymnis se occupat et delectabiliter in hiis intendit die et nocte. Nec ignorat nec neglit ea ad quae Deus voluit illum obligare, sed iugiter sibi miserans invigilat placere altissimo et eius semper facere voluntatem; et semper virtuose proficit praeparans se ad mortem.

O quantum fructum sibi iste cumulat! O quot divitias sibi auget! O quanta merita aggregabit! O quantum praemium et gloria illi dabitur in curia beatorum! O quam felix erit! O quantum laetabitur et extollebitur a sanctis angelis et ab universo consortio electorum!

Non sic impii, non sic pigri; non sic, sed tamquam inutiles, inopes et nihil habentes coram superno iudice apparetibunt; quos eius iudicialis gladius percutiet aeterna morte et pro talento absconso irrevocabiliter condemnabit.

Igitur, Amor omnis amabilis, incende et emollire ferrea corda nostra in hac tristi via potenter, ut te hic semper quaeramus, amemus et fideliter

14.5 noscere] nosci V

15.2-8 Beatus vir ... ad mortem] *here B reads* Beatus vir qui se ad gloriam conditum attente ac iugiter considerat, et qui in praesenti via Deum non negligit; nec ignorat ad quae stringitur Dei lege, sed iugiter sibi miserans invigilat domini facere voluntatem et in paeceptis eius et laude proficeret satagit absque offensa. Nec pigritat nec dormit culpabiliter hoc tempore ad lucrum sibi concessio per Deum, imo in termine proficit et in hoc studet attentius, impertinens praetermissis. 14 superno] supremo B 18 tristis] Christi V

15.2 beatus vir Ps 1:1 4 psalmis Eph 5:19 13 non sic Ps 1:4 15 talentum of Mat 25:18

serviamus, toto corde laudemus, glorificemus et benedicamus, et tandem 20 tecum regnemus in illa magnificentia regni tui!

[16] Docet hominem se bene ordinare.

Te ipsum, frater, prudenter ordina et numquam tempus amittes, imo eris in continuo merito usque ad mortem!

Observe igitur primo ne sis in mortali, aut si forte fecisti, statim te 5 repara indilate. Non cesses adorare altissimum saltem ex corde; nec os a benedictione, nec cor a glorificatione, nec manus ab opere Dei cesseret. Cor occupa in sanctis desideriis, et in timore et amore eius te implica semper. Os ab omni superfluo, noxio, mendoso et pernicioso praecave semper. Manus in expugnando vitia et in operibus virtutum extende. Et 10 quae paecepit tibi Deus, illa cogita omni tempore atque loco. Cogita mortem tamquam praesentem, et praepara te ad illam. Provide quantum in te est ut non damnaveris in finem, sed gloriam illam habeas ad quam te Deus creavit tam magnam.

O igitur, Creator, gubernator et magnifice retributor, dirige me ad te, 15 quia sine te perditus essem; et per tuam ineffabilem clementiam salva me, quia a te omnis salus procedit.

[17] Hic homo de profectu vitae laetatur in Deum.

Thesaurum me sentio reperisse absconditum ac pretiosae margaritae fulgorem, quia cum semper fuerim subiectus carnis spurciis, modo me trahit Dei spiritus ad seipsum. Detestor peccatorum consortium, et non 5 mihi sapit aliud nisi Christus. Delector mane surgere ante lucem ut plangam crimina quae commisi. Opto virtuose vivere et solitaria amica macroribus habitare. Occurrit mihi damnatorum horrenda societas, et nimis paveo illuc ire, quia gravat me culparum grandis sarcina, et terret me iustitia summi Dei. Cum autem lacrimae respurgunt me novam spem 10 concipio de misericordia eius.

O quam dulcis est dolorosa contritio, o quam amabilis virtus! Nihil mihi fugibilius quam relapsus, et ad vomitum redire horrendum; a quo post Dei gratiam me iugis praeservat custodia oratione suffulta, ac dulce

16.9 vitia] V, vitiarum C 12 ut non] ne V

17.1 de profectu vitae] pro defectu vitae per contritionem V in Deum] BV, in Deo C 13 oratione] ordine B

19 serviamus 1Rg 12:24

17.5 surgere Ps 126:2 12 ad vomitum Prv 26:11

ieiunium cum vigiliis et pietate fraterna, occupatio sancta, et omnis malae
15 occasionis fuga, et societas devotorum, et recte cum Deo incendere et
ferventer, sine tempore quocumque.

Non discedas igitur a me, bone Jesu, et conforta me semper, quia sine
te nihil possum, imo turpiter cado. Igitur viriliter agere concede mihi,
Vigor cuncta supportans, per admirabilem clementiam tuam.

[18] Considera te ipsum.

Attende, peccator, diligenter et considera te ipsum et vias tuas, et quam
longe fuisti a Deo semper et es, et quo vadis, et ubi te comparere oportet.
Beneficia Dei copiose recepisti et recepis maxima, generalia scilicet me-
diocria et minora; ne igitur tuam ingratitudinem augeas semper! Cara sit
5 tibi anima tua, quia ad imaginem Dei condita est; pro qua eius unigenitus
sanguinem suum dedit et vitam. Deus altissimus ubique praesens, qui
omnia videt et te et cuncta habet finaliter iudicare, etiam in minimis quae
fecisti.

10 Exfructa dona tibi commissa continue, et incessanter operare quae
poteris, ne vacuus appareas coram Deo, sed plenus operibus vivis! Finias
dies tuos in brevi, qui praeteritos tam criminosos et inutiliter expendisti
ad cumulum aeternarum poenarum. Gratiam Dei in tantis susceptam in
vacuum ne recipias, minutias temporis semper caras habeas, et obligaris
15 enim Deo tibi et proximo modis infinitis.

Homo es et non bestia, christianus, adultus, Deo dicatus, exaltatus,
visitatus frequenter a domino, et annosus. Insensate vivis, intemperatus,
inconstans et iniustus. O in quantis offendisti et offendis tuum iugiter
creatorem! Karitatem nullam habes, aut nimis tepidam, spem mortuam
20 et fidem extinctam, nec per consequens aliquam bonitatem.

Lava te iugiter contritione, confessione integra ac satisfactione; vide
te ipsum in speculo orationis fervidae et prolixarum vigiliarum. Mortem
vitamque timere habes, et merito, et iudicis superni adventum utique
repentinum, si consideres quae facis et etiam quae fecisti! Non stultizes
25 amplius neque ludas, quia non audebis apparere nec levare oculos coram

17.15 devotorum] semper devota B 16 tempore] BV, tempore C

18.1 Considera] adverte et considera V 16 dicatus] dedicatus V 17 intemperatus]
intemperatus praeceps V 18 iugiter] igitur iugiter V

17.17 ne discedas me Ps 34:22 sine te Io 15:5 18 viriliter cf. Dt 31:6

18.2 attende Prv 23:1 6 ad imaginem Gen 1:26 8 omnia videt Job 41:25
11 vacuus Exo 23:15 coram Deo Prv 25:6

Deo nec angelis eius piae confusione malorum tuorum. Ordina igitur
prudenter statum tuum ad alta aeternae et futurae patriae, ne semper
bestialiter vivas, ne deformaris in detestabilibus recidivis.

Propter quid vis te perdere, miserrime? et quem fructum vides in dam-
30 natione animae tuae? Compaterem igitur tibi et recurre ad illum qui solus
est tuus amicus verus. Qui fuerunt patres tui considera, quia mirabiles,
a quibus totaliter deviasti, qui tam alta exempla et excelsas doctrinas tibi
et aliis dimiserunt.

Revertere igitur, miser, in nova vitam tuam veterem dum tempus con-
35 ceditur tibi, et reparare, quia modo Deus omnem ad se venientem sus-
cipere est paratus. Sapientiam reliquisti supernam, diligentiam, veritatem,
fortitudinem, humilitatem, patientiam et misericordiam, et nullum virtutis
vestigium in te valuit reperiiri. Tu semper male aedificas, aedificata des-
truis operibus nequam! O quantos traxisti ad mortem, quos apud iudicem
40 Deum habebis accusatores. Time quae ventura sunt tibi! Vita tua amara
est et turpis et tota culpa, qui temptationibus succubabis iugiter et ad
omnem flatum venti subito viliter cadis.

Xriste igitur, lux vera et pietas immensa, illumina tenebras meas per
veram sapientiam, et ynnflamma gelatum affectum meum per tuam cari-
45 tatem, et malitiam meam reprime per tuum filiale timorem. Zela igitur
pro anima mea et pro tota re publica, zelator et actor nostrae salutis,
domine Jesu, ut a malis liberemur omnibus et bene in te finiamus.

[19] Quae debet christiana anima iugiter memorari.

Memoriam meam, domine Jesu, tua clementia semper dirigas, ut me-
moret recte tibi grata. Tuam videlicet excellentiam, amorem et beneficia
et patientiam in meis infinitis malis iugiter merear recordari. Ac re-
5 demptorem in sua celsitudine, caritate, doctrina et humilitate, patientia,
et regni excellentia gloriosa. Reginam et regni caelestis totius ordinem,
societatem et laetitiam, et desiderium fervens civitatis caelestis. Statum
animae meae, an sim in gratia an odiosus, ac mala quae commisi maxima
et numero infinita. Virtutum beatitudinem, morum compositionem et sen-

35 ad se] om. V 39 quantos] ed., quos CV 42 viliter] viriliter V 44 ynnflamma-
ed., inflamma CV (*this prayer is an abecedarium*)

19.1 Quae memorari] Quae sunt memoranda V 2 memoret] memorem BV 4 meis]
nostris BV merear] mereamur BV 8 odiosus] tibi exodus BV 9 virtutum] V, virtutem
C

34 tempus conceditur Gal 6:10 42 cadis cf. Ecl 22:21 43 illumina Ps 17:29

10 suum, ac munditiam cordis et oris. Iugiter dolere commissa et perdita bona praeterita, et lucro conscientiae intendere die ac nocte.

Concede igitur in hiis omnibus, bone et superbone Jesu, fletum et emendam utique efficacem. Et diem mortis et tui districti iudicii pone semper coram me, ut tanto periculo possim per tuam gratiam copiosius 15 providere.

[20] Arguitur hic anima mea eo quod data sunt ei hic multa ad quae debet assurgere contemplanda et non curat.

Quo evagaris et discurris, caeca anima mea? Cur per devia profugis, et non consideras quod ad maxima sis a tuo condita creatore?

5 Cogita igitur quod ad contemplationem perpetuam tui sis creata actoris, et ad societatem angelicam et ad perfruendum bonis immensis. Ad virtutum equidem ornatum es ordinata a Deo, ut illum decorum in via bello acquiras cum vitiis et hostibus dimicando. Ibi ad auxilium tuum offertur tibi Dei gratia admirabilis et circumstans custodia angelica, et generalis 10 supplicatio et continua Ecclesiae christiana.

Contemplare haec igitur, et non sinas tuae mentis apicem ad vilia, noxia et turpia huius saeculi incurvari. Elevare a terra et eius pertimesce pericula; suspecta sint tibi semper quaecumque inferiora! Superiora, quae cernis tam lucida, pulchra et decora, levent te in illam celsitudinem eximii 15 conditoris. Alta et universi saeculi gubernatio in eius immensam sapientiam te suspendat; ac etiam generale iudicium et resurrectio mortuorum, ubi te adesse oportet, et particulare quod erit in die obitus tui. Reproborum damnatio equidem ac electorum exaltatio cor tuum saepius teneant occupatum.

20 Contemnere igitur nos facias, domine Jesu, contemnenda huius exilii, et in iardinum scripturarum sacrarum utiliter occupa animas nostras. Ac in mirandis operibus tuis solum te concedas, et tibi accepta toto corde iugiter indagari.

19.11 bona praeterita] ed., perdita praeterita C. bona in praeteritum BV 13 mortis] mortis meae B

20.1-2 Arguitur ... curat} In quibus sit occupandus V 3 Quo evagaris} si vero evaguaris B 5 igitur] om. B 8 dimicando] paragendo B 14 pulchra] ed., pulchra media inferiora CVB 16 suspendat] ed., suspendant BCV mortuorum] om. B 21 sacramentum] sanctorum V utiliter] om. BV 22 concedas] convertere B

19.10 munditia Prv 22:11

[21] Petit hic laudator totus ordinari.

Ordina statum meum, ordo immensae sapientiae, Christe, ut in me omnia secundum rectum ordinem disponantur!

Voluntas intellectum sequatur et conscientiam, et mens mea excellenti- 5 tiam tuae legis. Brutalis sensualitas non praevaleat, sed subsit immobiliter rationi. Inordinatus affectus obmutescat omnino, nec sit in me quod voluntati tuae audeat repugnare. Omnes sensus regantur per sapientiam, quae est de caelo divina. Nullus sit in me motus insolens seu pestilens, nec cogitatio dissoluta. Nullus actus reprehensibilis, nec sermo vagus nec 10 stultus. Omnia in me tuo moderentur timore, ferveant amore, et in tua memoria omni virtute ornentur, cuncto vitio effugato.

Rectitudo igitur omnis recti, rectissime Jesu, rectifica me penitus in- curvatum, et semper me te rectum sequi facias, omni obliquitate exclusa, quia rectos decet laudatio et tua societas gloriosa.

[22] Laudatur eum qui bene vivit.

Beatus vir qui totis viribus semper attendit, et nullo modo offendit, Deum suum, sed diligenter custodit cor, linguam et manus, et ea regit sub certa regula et disciplina. Et toto corde invigilat in omnibus Dei 5 facere voluntatem, ac legem eius sacram scire et illam grandi studio observare; et nihil de hiis quae praecepit Deus omittere, sed perficere cum fervore. Profitere etiam semper in eius cultu, timore pariter et amore. Ac morti et Dei iudicio discretissime providere, ut regnum habeat et sibi pro semper procuret bona aeterna.

10 O quam felix est talis, et cum quanta pace conscientiae vivit! Talem enim diligit Deus et eum angeli venerantur. Iam gustat hic bona caelestia et in spe laetanter expectat.

Fac igitur nos, Pater caelestis, tua summa clementia sic vivere, et etiam bene mori, ut servos nos fideles invenias in hora ultima mortis nostrae.

[23] Qualiter est prudenter vivendum.

Beatus vir qui non abiit in consilio peccatorum, nec perseverat in culpis eorum nec illas pro quocumque defendit, sed mundus ab omni crimen-

21.5 brutalis] brutalitas V 11 memoria] memoria delectentur V
22.2 et nullo ... offendit] nullo modo offendere V

22.2 beatus vir Ps 1:1
23.2 beatus vir Ps 1:1

studet nocte et die in observantia legis et voluntatis divinae. Nec tempus
5 sibi datum transire otiose permittit, sed semper vigilat ad profectum, ac
sibi continue de morte providet, ut bene finiat dies suos. Talis enim
prudenter vivit et sapiens est coram Deo.

Haec docuit nos sanctorum vita, quae Deo placuit tamquam sancta,
quae mundum fallacem contempsit et semper aspiravit ad regnum, in fide
10 unius veri Dei fundata et beatissimae trinitatis. Quae Christum redemp-
torem dilexit ex totis viribus suis, et in solis virtutibus complacuit, ut
Deo perfecte placeret, super se sollicite vigilans ne umquam offenderet
creatorem.

Gubernator igitur omnium per quem cuncta reguntur, respice clementer
15 in nos ut sicut illi semper perfecte vivamus!

[24] Contra stultam vitam nostram.

Quare ergo sic insipienter vivunt gentes, et populi semper meditantur
inaniam? Non considerant Deum suum esse actorem et gubernatorem, nec
5 iudicem acutissimum. Non videntur sperare aliam vitam, nec futura pe-
ricula considerant, nec ad regnum aspirant, quod solis bene viventibus
est promissum. Nec cogitant qualiter illud attinxerunt apostoli et martyres
et alii qui salvi sunt facti; imo et ipse redemptor et dulcissima eius mater,
qui tam ardua sunt hic passi! Nec malitiam peccati considerant nec digni-
tatem virtutis.
10 Totam vitam suam ducunt in bonis, et in puncto ad inferna descendunt.
Numquam de vera paenitentia cogitant, sed sine illa recedunt. O miseri,
et ad quantam miseriam tunc descendant, de quibus non est amplius spes
nec locus etiam resurgendi!

Aperi igitur oculos nostros, bone Jesu, ut haec fugiamus sincere; et
15 gloriam illam mereamur attingere ubi tu semper vivis et regnas.

[25] Qued cor occupetur in bonis.

Purissima et immensa pietas, domine Jesu: occupa cor meum in te
semper et in hiis quae tibi beneplacita sunt. Non permittat tua grandis

23.9 aspiravit] speravit V

25.3 sunt] ed., sunt semper C (rep.), semper V

24.2 meditantur Ps 2:8 10 vitam ... in puncto Job 21:13 14 aperi oculos 4Rg 6:20
25.3 beneplacita Ecl 2:19

benignitas eum distrahi, aut spargi ad ea quae sunt illi inimica. Da mihi
5 sentire, Domine dulcissime, quis es tu, et celsitudo tuae occultissimae
divinitatis. Et totum me applica tibi, ut sciam quid et quanta sit tua
omnipotentia, tua infinita sapientia, tua nobilitas, ac plenitudo tuae vir-
tutis. Percipiam tua gratia lata et maxima beneficia, quae iugiter facis in
me etiam mihi ignota. Pateat mihi plenitudo meae ingratitudinis circa te,
10 et propriae malitia pondus seu negligentiae ac immunditiae turpis.

Concede dolorose considerare quae inique egi, et propositum omnis
peccati absterge. Extra te nihil mihi sapiat nec delectet; solus tu sis mihi
solatium, gaudium, vita et refugium meum! Omne quod est extra te sit
mihi mors, cruciatus et poena; nisi quantum te respicit reverenter et iuste.
15 Emenda mores et vitam pessimam quae meam conversionem differre
usque ad mortem conantur! Emollias cor durissimum, amissum ruborem
in faciem conscientiae revoca, quia iam erubescere et timere te totaliter
iam amisi.

Virtus igitur tuae sacratissimae mortis ac plenus vigor tui pastoralis
20 ducatus me reducant ad te, quia ovis sum perdita funditus nisi me re-
vocaverit paternitas tua summa.

[26] Quid fiendum si sis perplexus an sis praescitus.

Perplexus vivo nimium, quia nescio si praedestinatus sum an praescitus.
Scio tamen quod iam de me statutum est unum vel alium apud Deum.
Crucior tamen iugiter, quia per viam pergo latissimam, quae tendit sine
5 dubio ad infernum.

Heu mihi, ut quid natus sum si in poenis infernalibus me oporteat
sempre esse? Nec remedium video mihi possibile, ex quo nolo recedere
a peccatis; nec correctionem cuiuscumque sustineo, quasi diabolus des-
peratus. Nec timorem etiam Dei nec amorem habeo qui me reprimant a
10 tot malis, imo nec vestigium cuiuscumque virtutis in me umquam ap-
paruit, sed potius omnis culpae. Nullum bonum propositum in me figitur,
sed statim recedit in ventum. Omnis temptatio sufficit me prostrare ut
nullum. Et ecce Dei iudicium et mors iam sunt in ostio vitae meae! Quid
igitur, infelix, faciam? quid dicam? aut ad quid recurram?

25.4 spargi] ed., spergi CV 6 ut sciamp] om. V 10 pondus] nequitiae V 15 meani]
suam V 20 reducant] V, reducat C

25.13 refugium Ps 17:3 20 ovis perdita Luc 15:6

26.4 via Mat 7:13

15 Unum cogito quod me a desperatione praeservat, videlicet quod Deus meus fons est pietatis, et eius unigenitus est pro peccatoribus crucifixus. Ad te igitur, clementissime Pater, configio, spe plenus, quod non me foras eicies nec me damnabis in fine; sed quia ad te constanter configio dabis gratiam et opera, quibus me in fine recipies tamquam tuum!

[27] Pro omni habente curam animarum.

Ecce factus sum in caput gentium, qui numquam bene rex me ipsum! Certus sum quod si bene fecero praemium erit mihi magnum; et quod si oves mihi commissas bene pavero, quod specialis ero Christi amator et ab eo dilectus. Scio enim quod pastus est mihi facilis si voluero, et quod erit mihi Christus adiutor, qui praecipit illas pasci verbo et exemplo et temporali succursu; cuius administrator sum, et rerum quae vocantur a sanctis Patrimonium Crucifixi.

O bone Jesu, et quare me ad istum laborem vocasti, hominem inermem, iniustum, impium, invalidum, et iam in extremis agentem? Numquid pro praeteritis meis demeritis me hac sarcina onerasti? Confiteor me nullum penitus esse coram te, qui etiam simplex iumentum non sufficio gubernare. Nimirum timeo ne cum ad iudicium me vocaberis iudices me damnandum.

O igitur, pastorum omnium Pastor egregie, non permittas me quantumcumque errare, sed sis mihi lumen, et iuga auxilium ut te semper plene honorem. Et gregi commisso semper proficiam ut pater et pastor, et vere iustus et pius, ut merear pastorum felicium consequi bravium et iustorum coronam.

[28] Quod curandum est de pauperibus multum ipsi pastori.

Heu mihi, quia pauperes fame et frigore pereunt et ego crudelis non curo! Nec adverto quod eis succurrere obligor ego qui bonis eorum depongo, nam in fine districte requiretur a me si eorum fui pater et pastor, et si eorum bona eis ministravi prudenter. Quid igitur respondebo ad ista et ad alia plura, quae gubernare teneor sub pena irae divinae?

27.10 impium] imperitum V 17 consequi] assequi V
28.2 crudelis] om. B 4 nam] novi quod BV

26.18 non eicies Io 9:34
27.2 in caput cf. Rom 4:17 6 pasce Io 21:17 12 iumentum cf. Exo 22:10
15 pastor 1Pt 5:4 17 bravium cf. Phi 3:14
28.5 respondebo Job 31:14

Optime Jesu, pastor et gubernator omnium, non me permittas errare! Da mihi caelestem sapientiam, et me facias fideliter te amare; et totum me occupa in his quae tua sunt, et ad quae me vocasti occulto iudicio tuae mentis! Assistas mihi per tuam gratiam, et conforta cor meum ad plenum, ut nulli nisi tibi placere appetam, et in nullo displiceam tibi, sed recte in omnibus tecum ambulem et cum diligentia plena; ut fidelis sim in omni mihi commisso, et proximo per tuum servitium semper proficiam atque mihi, et tandem merear te mihi invenire placatum cum vocatus 15 fuero ad iudicium extremale.

[29] Confitetur Deo miseriam propriam.

Iunior fui et enim senui, nec ex hoc peccata dimisi, nec in virtutibus nec in bona vita profeci. Vilissimus factus sum in conspectu omnipotentis Dei, qui parcit continue sine omni mei emenda et correctione.

5 O summa Dei patientia, te semper glorifico, stupens quomodo me sustinere potes; et vix video quomodo stant simul quod sis immensa iustitia et tamen mala mea dissimulas infinita! Non est momentum in quo te non offendam et contemnam acsi non essem Deus. Propono saepius me corrigere quando clementer intus pungis me, sed statim ad flatum temp-10 tantis turpiter cado. Nullam habeo de te verecundiam nec timorem, cum tamen me morti proximum clare noscam.

Quid igitur miser ego faciam, qui tam diu in profundum peccati sum lapsus et mersus, et vivo caecus et durus et fere incorrigibilis et desperatus? Certe, recurram ad patrem meum, quem scio pietatis abyssum, 15 et dicam illi ex corde et totis viribus animae meae: Pater, peccavi in caelum et coram te, nec sum dignus vocari filius tuus! Parce mihi et suscipe me; illustra me et muta me totum in te, et confirma me ne cadam ultra! Scio enim quod clementissimus es, nec dabit mihi repulsam.

O igitur, Plenitudo clementiae, ne abicias me, nec damnes me, quia 20 tua sum creatura! Quaere me, trahe me, constringe me tecum, per vincula tuae excellentissimae caritatis! Ne perdas me, quia grandi pretio emisti me, videlicet sanguine et morte pretiosissimi redemptoris.

28.9 ad quae] a dei B
29.1 Confitetur] V and index BC, confiteor C 3 profeci] perfeci B 5-6 me sustinere ... quomodo] marg. C, om. B 13 vivo] vivi B 18 est nec dabit] es nec dabis V

29.2 senui Jos 23:2 3 vilis Hie 2:36 7 dissimulas Sap 11:24 15 peccavi Luc 15:18 16 non sum dignus Luc 15:19 17 confirma me Jdt 13:7 21 ne perdas me Ps 27:3 21 emisti me 1Cor 6:20

[30] Confitetur culpam.

Supercurialissime Rector et praedulcissime pater et domine, dignas
gratiarum actiones tibi semper referat profunditas cordis nostri! In tua
laude se semper evisceret, quia percipit tuam immensam dulcedinem super
5 se copiose effundi. Suam propriam indignitatem contemplatur diffusius,
quae omnem transcendit mentem humanam. Reum tibi se concipit ae-
ternae mortis innumerabiliter, et ingratissimum in omni beneficio tuo;
omnique vilissimum, foetentem, putridum, mortiferum, et abomina-
bilem tibi et sanctis angelis tuis; nec se debere pati vivere, imo mortaliter
10 in se irruere, nisi hoc tua iussio prohibetur. Ex tua summa pietate consurgit
ne omnis creatura contra me bellet et clamet, et ut in tua hostem irruat
implacabiliter semper. Heu! quia si me cogitem, iam me ipsum ferre non
sufficio, quia taedet animam meam spurcissimae vitae meae.

Adoranda igitur Omnipotentia et utique exaltanda, tuo vigore radices
15 meae nequitiae potenter enerva, et totum corpus peccati dele in me fundi-
tus, et eradica in me penitus pessimos mores meos, ut pudenda praeterita
erubescam et pro illis iugiter toto visu tibi satisfaciam iuxta vires; et te
hic offensum pium patrem sentiam atque videam in gloria vitam meam.

[31] Confessio malorum praeteritorum.

Ad fontem et ad gremia tuae altissimae pietatis confugio, Pater om-
nipotens, reus ego, accusans me coram te, cui omnia patefiunt, quod sum
vas perditionis omni scelere et impietate plenissimum.

5 Peccavi et innumera mala commisi, nec illa recolere sufficio, immemor
et caecus. Inskipenter vixi, semper omni timore tuo vacuus et te in omnibus
contemndo. Mendax et fallax in cunctis, gulae ut deo satisfaciens atque
ventri. Ad omnia mala fui semper promptissimus, in omni tuo cultu
pigerrimus et negligens, et tuas sacras inspirationes contempnens. Insta-
10 bilis, duplex, superbissimus, formidolosus, et sine omni constantia in via
virtutis. Spelunca cogitationum inutilium, et immundarum et noxiarum
quaruncumque occurrentium impudens retentor. Omnis turpitudinis ope-

30.4 dulcedinem] celitudinem V 4 super se copiose] supercopiose B 10 prohibe-
tur] prohiberet B 11 bellet] balletur B 12 quia si me] B, qui si me C, si vere V
16 eradicata in me penitus] muta et innova B, muta et innova impenitus V pessimos] om.
V 17 iuxta vires] om. B

30.13 taedet Job 10:1

31.5 peccavi Luc 15:18 9 instabilis cf. Jac 1:8

rator et summae immunditiae actor, scurrilis ac turpis in verbis et foetentibus consensibus infinitis.

15 Quid igitur restat nisi ut contra me altam et iustissimam proferas tuam
sententiam quatinus mergeris cum daemonis et pro daemonia crucier in
infernum? Sed quia confitentem non respuit tua summa benignitas, con-
cede mihi dignos fructus paenitentiae facere ante mortem, ut filius tuae
gratiae efficiar, qui hostis tui poenam immensam modis et vicibus merui
20 infinitis.

[32] Confitetur peccata sua.

De me fere despero omni tempore, quia semper culpae crescunt et in
nullo proficio, imo continue sum deterior et etiam magis durus. Nihil
5 boni in me invenio, sola peccata me replent, et nihil plus in me experior
quam peccatum. Iam caelestis pater, ut aestimo, me horret et ut sibi
abominabilem me dimisit. Nullam eius visitationem in me percipio, nul-
lum caelestem gustum, nullum timorem penitus nec amorem. Timeo,
miser, ne cito et subito me tradat damnatum hostibus pro perpetuo cru-
ciandum. Non habeo ex quo eius placem furorem, nec scio ad quid
10 recurrere, quia omnia quae Dei sunt notabiliter me abhorrent.

O igitur, miser, et cur fui creatus, si cum daemonibus habeo esse
semper? Quid mihi profuit omne quod placuit, si ad tantam miseriam
habet me perducere foetida vita mea? Solum me conservat sub aliqua spe
cum bonitatem et profundum clementiae considero creatoris, meritaque
15 praecelsa redemptoris Jesu, qui pro nobis iugiter supplicat patri suo, ac
suae sacratissimae matris suffragia, angelorum, sanctorum, et etiam totius
civitatis supernae.

Confirma igitur cor meum in te, salvator optime Jesu, et da emendam
de praeteritis malis; et rebellem voluntatem compelle dignos fructus agere
20 paenitentiae per omnia tibi gratos!

[33] Confessio peccatorum.

Confiteor tibi, Deo omnipotenti et omnisciensi ac patri omnis miseri-
cordiae et pietatis, ego infelix, ab origine peccator maximus, et mortis

31.13 actor] pro viribus actor V scurrilis] V, succurilis C 16 mergeris] om. V
crucier] om. V

32.9 placem] placere V

33.1 peccatorum] peccatoris posita in psalmo V

31.17 non respuis Gal 4:14 18 fructus paenitentiae Luc 3:8

32.3 proficio cf. Io 12:19

aeternae reus, quoniam foedavi totam vitam meam peccatis innumerabili bus commissis corde, opere atque lingua.

O quantum defeci semper in fide quam sic tepide erga te, Deum meum, exercui; ut te vix esse cognoscam, vix de te quidquam cogitem, vix de te aliquid sentiam. Spem non in te constitui, sed in creatura, cui totus implicor, a te procul remotus. Te non dilexi, ut caecus et ingratissimus, 10 sed solum in infimis quasi bestia cor meum quiescit. Imprudentissime vixi semper, caecus et intemperatus in omnibus meis passionibus, sine omni fortitudine cordis. Impatientissimus, iniustissimus, ac tuae sacrae sapientiae rebellis, inspiratus lumini, et hostis lucidissimae veritatis. Superbissimus, iactator, hypocrita et falsarius, avarus, crudelis utique et 15 immundus. Rancorous, malitious, invidus et vilis, gulosus, piger, mollis et suspiciosus. Detractor et linguatus perperam, vas omnis nequitiae, pestifer ac superstiosus. Omnipotenti patri irreverens, periurus et inobediens, mendax, et iustitiae inimicus. Nullum habens virtutis vestigium, nullius bonitatis argumentum. Omni proximo seductor et invasor, 20 nulli compatiens, nullum diligens, sed verae caritati hostis antiquus. Nullum signum paenitentiae ferens, vivens semper in continuis recidivis. Nullam tuam sanctam inspirationem refinemus, sed te et que tua sunt respuens et fugiens propter minimum obicem si occurrat. Nullum ad iudicium seu ad mortem praeparatorium faciens, nec pro malis praeteritis 25 satisfaciens quantecumque. Omnia quantum in me est corrumpens et inficiens, ut mihi ipsi pre omibus huius saeculi sim hostis et dissipator mortal is.

Sola tua pietas me defendit a me. O igitur, quid coram te dicam cum ad iudicium venero, Deus meus? O Clementia immensa, quae sola su- 30 prema induit viscera pietatis, fac misericordiam tuam in me, ne perpetuo merear condemnari; et ne cum reprobis adnumeretur anima mea, ad tui condita imaginem et per tui naturalis filii sanguinem copiose redempta.

[34] Confitetur etiam peccata sua.

Abhorreo importabiliter memet ipsum tamquam ignitum ferrum ac flammam mortiferam viscera interius laniantem. Non sum nisi sola Dei of-

11-12 vixi semper ... omni] semper ... omni vixi B 13 inspiratus] B, inspirato CV
lumini et] V, luminis C, levi B 15 rancorous] rancorous V, canorous B malitious
invidus] ed, invidus malitious immundus CV, invidus malitious invidus B 16 suspicio-
sus] superciosus B linguatus perperam] ligatus per peccata B 18 vestigium] vestimentum
V 19 argumentum] augmentum B 26 sim hostis] sum hostis B 28 defendit]
defendat V 31 condemnari] damnari V 32 redempta] redemptam B

33.13 lumini cf. Job 24:13 17 pestifer Act 24:5 32 ad imaginem Gen 1:26

fensa, macula horribilis imaginis vivi Dei. Structura peccati, machinatio 5 diaboli, omnibus viribus currens ad malum. Hostis virtutum, impudens omnino coram Deo et angelis et hominibus virtuosis. Ad recidivandum usitatus a cuna, porcus foetentissimus, in multis et magnis criminibus putrefactus. Nomen christiani sanctissimum falsissime deferens, omnia sacra profanans.

10 Iam ultra non possum ferre me ipsum, quia onerant me supra modum vitia consueta. Nec vix spem de mea correctione suscipio, quia semper tempore temptationis cado.

O igitur, amarissima vita mea, et qualis erit extremus exitus tuus? Finis 15 igitur universorum, Jesu, pater piissime, termina in te dies meos laudabiliter ut oportet; et parcat mihi fontalis illa tua pietas, quae ex immensa misericordia tua de tuo innocentissimo corpore pretiosi sanguinis per fluvium copiosum eduxit!

[35] Confitetur culpam.

O quantum sum confusus coram Deo et infra conscientiam meam! Miror quomodo me tolerat mundus, et cur in me non irruit mors repente. Et propter quid differt a me damnationis sententiam omnipotens Deus, 5 cum semper sim illi rebellis; imo etiam contumeliosus et latro?

Sine omni eius timore et reverentia sum semper, et nihil ponderans eum offendere omni hora. Inspirationes eius sacras reicio et dona sua contemno. Non confundor eum novis aggravare iniuriis, nec curio paenitentiam agere, nec illi reconciliari ex corde, imo ut impudens et stultus 10 post eius susceptam misericordiam indilate ad vomitum redeo quasi canis. Iam continue recidivare despicio et in peccatis perseverare antiquis et in eis horribiliter indurari. Et tamen ipse, qui dives est in misericordia et pura clementia, semper expectat meam emendam; nec cessat a multis et magnis beneficiis, acsi ei fideliter deseruirem.

15 O igitur, diabolica malitia mea, cur non percipis hoc, nec consideras ad quale iudicium vadis? O quanta tormenta expectant te propter ingratitudinem et nequitiam tuam!

Fons igitur omnis clementiae, qui totiens me a gladio finalis eximisti sententiae, non me omnino despicias ut damnatum, sed me reducas ad 20 te plenissime per tuae bonitatis profundum! Recordare quod creatura tua sum, et tu pastor et pater piissimus et pelagus clementiae infinitae.

35.18 eximisti] eripiusti V

34.11 imagine cf. Gen 1:26

35.5 rebellis Dt 9:24 10 ad vomitum Prv 26:11

[36] Confitetur etiam culpam.

Miser factus sum, et curvatus sum ad omnem culpam; tota die deterior,
neque doleo neque erubesco! Quantum lumbi mei pleni sunt illusionibus,
et non est virtus nec puritas in carne mea! Transit continue et decrescit
5 tempus vitae meae, sed malitia mea semper augetur.

Quid igitur dicam cum ad iudicium me adduxerit Deus, ex quo de meis
criminibus nulla appetet emenda? Et si ad tempus tangente cor domino
conterat, tamen contrito illa modicum durat tecum et sine omni tem-
tatione tepescit, ex eo quia voluntas caret omni virtute et omni zelo ad
10 Deum. Quanto igitur citius deficit si irruat temptatio quantumcumque!

O Deus meus, o quam vilis factus sum, continue iterans mala mea! O
igitur, Fortitudo immensa, confirma cor meum per gratiam tuam, et non
permittas me cadere nec a te quantumlibet separari; quia solus es vita,
spes et fortitudo debilium, et sine te nullus sufficit stare fixe. Muta me
15 totum et innova in te, et recedat a me omnis fragilitas, negligentia et
pigritia, per fervorem validissimum Spiritus tui sancti!

[37] Confitetur etiam culpam.

Nimis factus sum vilis in conspectu omnipotentis, qui est munditia
infinita. Omne genus peccati in me est, quae peccata crevissent iam in
me sine numero nisi quia clementer prohibuit Deus meus.

5 Nullum Dei timorem nec amorem intra me habeo, nec exterius vere-
cundiam, sed sum quoddam abominabile Deo et angelis eius. Omni tem-
tationi quantumcumque fragili consentio, et carni seu homini potius
complacere cupio quam altissimo creatori. Beneficia magnifici patris as-
sidua non considero neque sua alta promissa. Continue et statim post
10 reconciliationem in pristinis malis reincido, et Deum quasi si non esset
contemno. Nullum vitium abicio, nullam virtutem acquiro, ad nullum
profectum vitae spiritualis intendo. Nullam praeparationem ad mortem
facio, neque iudicium Dei districtum timeo nec infernum.

Heu mihi igitur, quare natus sum, ex quo me ad perditionem perpetuam
15 pergere cerno?

36.2 curvatus sum] V, curvatus usque C 11 O Deus] O igitur Deus V
37.7 potius] possibilis V

36.2 curvatus Ps 37:7 3 lumbi mei Ps 37:8 4 in carnem cf. Ps 37:4 11 vilis Hie
2:36 13 cadere Ecl 23:1
37.5 timor Dei 2Par 19:7 6 abominabile Deo Prv 11:20

Plenitudo pietatis, domine Jesu, ad te configio, sciens quo nullum
spernis nec respuis ad te recurrentem. Vigore igitur tuae omnipotentiae
rebellum voluntatem meam trahe ad te, ut tibi fideliter a modo serviat in
aeternum!

[38] Recursus ad Christum.

Jesu, nostra redemptio, amor et desiderium, temptatis et fragilibus sis
robur et auxilium! Peccavi coram te, contempsi te, recessi a te, nimis
factus sum reus et vilis. Succurrat mihi tua immensa bonitas et profundum
5 clementiae tuae. Mors sacratissima tua, merita et virtus tui pretiosissimi
sanguinis, sint mihi scutum contra tuum furem. Mater et summa crea-
tura tua intercedat pro me instanter. Natura angelica ac etiam clavis
apostolica, et totius caelestis curiae instantia, mihi per te semper pie
assistant.

10 Da mihi lumen caeleste interius, ut illustrer et vere conterar super malis
commissis. Concede ut dignos fructus paenitentiae faciam, ut etiam bene
vivam et religiose finiam dies meos.

[39] De recursu ad Deum.

Te, Redemptor, adoram toto corde. Adoro quia verus Deus es, uni-
versaliter perfectus et bonus, a quo omnia suscepit quae habeo, imo et
totus universus mundus. Peccavi coram te gravissime et continue infinitis
5 modis.

Parce igitur mihi, Domine, propter summam bonitatem tuam, et fac
me hic iugiter proficere de virtute in virtutem; ac me disponas ad mortem,
ut salvus efficiar. Et propter sanctorum merita vivis et mortuis facias
misericordiam sempiternam.

[40] Quantum periculum est elongari a Deo.

Ecce qui elongant se a te peribunt; perdidisti omnes qui fornicantur
abs te! Et merito debet perire qui se elongat a te et fugit a te et a te se

39.1 De recursu ad Deum] Confitetur etiam culpam V 2 adoram ... Adoro] ado-
rande ... adoro V

16 configio Ps 142:9 17 spernis Gal 4:14 18 in aeternum 2Par 9:8

38.3 peccavi Luc 15:18 4 vilis 2:36

39.4 peccavi Luc 15:18

40.2 qui elongant Ps 72:27 perdidisti Ps 72:27

avertit, pro quanto tu es summa vita, summa bonitas, creator, gubernator
5 et pater eximus omnis creature. Tu es Deus noster, a quo recedere est
scelus maximum et summa ingratitude.

O maledicta sit insipientia mea, quae me tam frequenter a te elongat;
ac etiam mala conscientia mea, quae scienter recedit a te Deo vero et
vivo, et me iugiter fornicari compellit cum criminosa vita mea et turpi!
10 Quomodo igitur potero levare oculos ad te, nec pro me supplicare, cum
non sim nisi tua pura offensa? Nescio ad quid recurram nec quid faciam
ego, infelix bestia, sine omni prudentia et intellectu. Cogitavi tamen ad
tuum consilium recurrere, videlicet ad paenitentiam, quam pro peccatis
peccatoribus indixisti.
15 Conteram igitur et recolam tibi omnes annos meos in luctu et amar-
itudine animae meae. Confitebor fideliter, et satisfaciām tuae celsitudini
iuxta posse eleemosynis, ieiuniis, vigiliis et oratione ferventi. Sed quia
nec ad ista possum rebelle cor meum inclinare nisi tui auxilio, ideo adiuva
me per tuum valorem; et ne derelinquas me, propter tuam excellentissi-
20 mam bonitatem!

[41] De caecitate nostra.

Quanta sit hominum miseria, caecitas et stultitia, stupent angeli ac viri
sancti et daemones universi. Non enim advertunt gloriosum Deum et
quantum in se sit, quam bonus, mirabilis et gloriosus. Et quod semper
5 infra nos sit, supra, infra et circumquacumque. Et quod ad nos attentissime
respicit et omnia quae cogitamus, loquimur et agimus, ad iudicium servat.
Et quod coram illo acsi non esset vivimus nec ad nos attenderet et videret,
cum tamen si attenderemus ad eum nos mirandis illuminationibus et
consolationibus adimpleret et fecundaret.

10 O quid est quod homines sapientiam, gloriam, divitias et honores ar-
dentissime quaerunt et concupiscunt et pro eis laborant ad mortem, et
tamen summum bonum respiciunt, id est Deum, quem possidere possunt
etiam quando volunt?

Tantum stultitiam aufer a me, fons omnis sapientiae, Jesu Christe, et
15 rebellem voluntatem meam flecte potenter ad te semper, ne sic devius

40.4 vita summa virtus B 5 omnis] BV, om. C (*new f.*) 8 Deo] patre Deo BV

16 tuae celsitudini] BV, tuac om. C

41.8 attenderemus ad eum] accederemus ad Deum V 11 quaerunt] om. V

40.12 prudentia Dt 32:28 17 eleemosynis Tob 12:8

41.14 fons Ecl 1:5

pergam ad mortem quasi ovis exposita lupis. Sed me adiuva et dirige ad
te, domine Deus meus, et ne discedas a me numquam!

[42] Quod semper est habenda memoria redemptoris.

O felix et beata memoria redemptoris, quae gratitudinem nutrit, laeti-
tiam parit, et meritum aeterni regni promeretur. O miser ego, ingratu-
sum nimis tantae virtutis, quae tanta mihi contulit, et eius memoriam
5 refugio tamquam stultus.

O praedulcissima Vita, quare te deserco, cum sis beatitudo et gloria
mea, et te neglecto? Laetus ad stercora configlio et ad mortem. O infelix
ego, et quam stultus sum et datus in reprobum censum, qui damnationem
propriam totis viribus inquiero, Christo dimisso Jesu qui est salus aeterna!
10 O miser, et quid est hoc quia apertis oculis ita volo damnari? Cur omni
bestia saevissima crudelior sum, quia non compatior mihi ad poenas eunti
aeternas? Et quare tantam dulcedinem horreo et tantam utilitatem con-
temno et in horrendis foetoribus condelector? Et quare saltem eius iu-
dicium non metuo quod etiam timetur a sanctis? O quid respondere potero
15 tunc tanto iudicii sic offenso et irato?

Rex igitur et pater misericordiae, sana me stultum a tanta dementia
cordis! Non permittas perire opus tuum tanto pretio emptum, sed illus-
trare, inflammare et in te firmare digneris me, quem tanta nequitia sic
prostravit. Non sinat tam alta pietas me obliviisci te, cuius memoria est
20 electorum gloria, gaudium atque vita.

[43] Quantae malitia sumus.

Fons, radix et centrum omnis excellentiae, domine Jesu, coram maies-
tate tuae celsitudinis, licet pigre et exiliter, mala mea aliqua recolo ego
reus.

5 Nullis reverentia, oboedientia, caritate, tui memoria, laude seu gratia-
rum actione, surgo ad te, qui solus es summe reverens Deus et ab omni
creatura merito adorandus; nulla etiam gratitudine, qui donis naturae,

42.1 Quod ... redemptoris] Arguit suam memoriam caecam et malitiosam et laudatur
memoria redemptoris V 3 regni] legis V 13 foetoribus] om. B 19 pietas] om. B
43.1 Quantae malitiae sumus] Memoriale pro oratione quotidiana et nocturna V
3 pigre] recolo ego] om. B

41.17 ne discedas Ps 34:22

42.8 in reprobum Rom 1:28 14 quid respondebo Jo 31:14 17 pretio 1Cor 6:20

43.1 ad imaginem cf. Gen 1:26

fortunae et gratiae innumeris me dotasti et dotare non cessas. O quantus est in me defectus omnis bonitatis, virtutis, meriti et profectus in te, et abusus donorum tuorum ac temporis concessi ad lucrum! Animam tua imagine insignitam quam mihi dedisti foedavi turpiter, acquiescendo potius diabolo, carni et mundo quam tibi, domino redemptori.

O quanta peccata commisi, et quam gravia, in carne et spiritu! O quot negligentias habeo circa necessaria ad salutem! Et quotiens post a te suscepta misericordia infelix ego recidivavi! Et sum continue in temptationibus vici, et sancto angelo tuo custodi meo contumax et rebellis.

Impudens sum in omnibus, intemperatissimus etiam in puerilibus passionibus, nullius constantiae, nullo amore iustitiae munitus, totus mendacii involutus et datus. In fide tepidis, in spe non exercitatus, nulo ad te vero amore ornatus. Cor fero et sensus sine omni custodia, linguam vagam ad malum, et operor semper noxia et damnabilia contra animam meam. Nulla pietate trahor ad proximum, nec corporaliter nec spiritualiter, imo vivorum et defunctorum generaliter obliviscor. Nulla religiositate emendo vitam in peccatis transactam; morti iam proximae non provideo, iudicium finale nec aeternas metuo poenas, gloriam promissam non pondero, nec inspirations ac clamores et voces tuas post me audio, totus in peccatis mortuus et sepultus.

O igitur, Redemptor et pater fidelissime omnis animae christiana, adiuva nos, illumina, inflamma, parce et defende, et exfructa vires et sensus et vitam nostram totam in tuo sacratissimo cultu! Et ne permittas perire, sed potius digneris salvare nos, quos tuo pretiosissimo sanguine redemisti.

[44] Increpatur malitia humana quia continue non cogitat de creatore suo.

O plaga mortifera insanabilis cordis mei, et quantis me iugiter premis doloribus atque torques! Nonne ad creatorem meum intelligendum, fruendum et possidendum conditus sum? Unde ergo mihi quod ipsum nec desidero neque amo?

O pestifera anima mea, et quomodo obcaecata et indurata consistis inter ista caduca! Cur non surgis ab hiis? Cur non quaeris ipsum qui prae

14 salutem] salvamentum V 17 imprudens] BV, impudens C 24 proximae] proximum V 25 aeternas metuo poenas] BV, om. C
44.6 amo] amo etiam nec requiro V 8 prae hil] prae nimio B

26 venire post me Mat 16:24

tui amore languet? Cur non ut rabida prae desiderio eius clamas et voceras donec audiat vocem tuam? Usque quo vives sine vita, intelliges sine intellectu, et inter bruta facies dominum tuam? O infelix et supermisera, considera ad quid condita es et quantum ab illo elongaris et distas! Cogita quod illius imago es, qui te de nihilo fecit, et qui pulchrior est omni pulchro; et qui te immense diligit, et te semper quaerit, vocat et pungit. 15 ut te trahat ad se et secum pascaris pro semper.

Illi igitur incessanter supplica ut se profunde desiderare te faciat et amare; et non te despiciat quasi bestiam oberrantem, quae tam diu ab optimo pastore discessit, sed infra eius electas oves te collocet et beatificet ex profundo suae benignitatis immensa.

[45] Contra malitiam propriae voluntatis.

Nec sine grandi causa gloriosus redemptor consuluit sacris apostolis abnegationem propriae voluntatis; voluntas enim propria radix est superbiae, amor proprius fomentum inordinatae concupiscentiae, et recta via 5 ad mortem.

Odias igitur, horreas et hanc fugias, si vis virtuose vivere et tibi dominari perfecte. Quoniam haec est hostis tuus praecipuus, cui si oboedias faciet te gaudium inimicis tuis. In nullo igitur ei obtemperes si vis evadere laqueos diaboli, carnis pestilentissimae, et huius falsissimi mundi. Haec 10 ut confundaris omni tempore satagit; haec ut damneris studio grandi laborat, et tam latenter quod videre non sufficis si sibi et suis turpissimis consiliis acquiescas.

Huic si praesidere volueris, de caelo dabitur tibi lumen et auxilium sufficiens, nec oportet te dubitare. Huic si prompte et continue repugnaveris, de caelo tibi nuntiabitur: Fiat pax homini huic, homini bonae voluntatis! Eritque illa tunc tabernaculum et situs gratiae, virtutum et meriti, et Spiritus sancti thalamus, et in toto regno animae electa regina.

O igitur, Pastor fidelissime, da mihi dominium plenissimum meae voluntatis rebellis; et non permittas illam gratis cadere, sed cadenti ne 20 cadat succurre tua summa pietate festinus!

44.10-11 Usque ... tuam] om. V 12 cogita] considera B, cogita considera V 15 secum] semper B
45.8 faciet te] faciet de te B 15 huic homini] huic B 16 et situs] BV, om. C (new line) 20 succurre] succurrere B

44.9 langueo Ct 2:5 13 de nihilo 2Mc 7:28
45.3 abneget Mat 16:24 8 evadere 2Tim 2:26 15 pax Luc 2:14

[46] Quanta est pravitas hominis.

Quid est, domine Deus meus, quod cum tu semper rectus sis et rectos diligas et exaltes, et tamen ego non sum nec volo rectus esse? Imo sum in omnibus interioribus meis fallax, in sermonibus mendax, et in operibus duplex semper. Fictus, hypocrita, simulator, et infinitorum reus sum criminum; et in his omnibus volo iustus et rectissimus reputari! Obliquus in iudiciis, astutus in fallaciis, omnis veritatis hostis occultus.

O Deus meus, et quid facerem si mala mea revelares in publicum, quia non auderem apparere in mundo! De te autem nec verecundor nec timeo, de quo maxime est timendum. Recte sum fatuus, et eorum quorum infinitus est numerus et qui deleti sunt de libro vitae. Ad quid igitur natus sum, si semper habeo esse gehennae socius et filius perditionis? Melius fuisset mihi non esse, aut lignum esse vel petram; ista enim nec te offendunt nec timent a te damnari.

O igitur, Amator veracium, qui per essentiam es veritas et summa rectitudo, rectifica me sicut a principio rectum me creasti; et fac me semper coram te in veritate et corde tecum ambulare perfecto!

[47] Contra vanitatem.

Quare ergo fremuerunt gentes, et qui laudi omnipotentis vacare tenentur contra eum ut caeci inania meditantur? Vanitates enim et vilitates filii hominum requirunt, et laudare ac glorificare negligunt conditorem. In utilibus et in supervacuis intendunt, et sic infelicitate transeunt vitam suam. Nec tamen requirunt ad quid condidit illos Deus, nec quid fiet de eis post mortem etiam aliquando suspicantur.

O igitur, infelices et stulti, aliquando sapite et compatimini yobis ipsis! Attendite finem, et iudicem vestrum qui omnia acutissime iudicat atque videt, expectat, intuetur et servat quae facitis ad examen extremum, ad quod vos venire oportet, et de omnibus latam reddere rationem. Quid ergo facies, tu infelix, cuius vita est Deo odibilis et angelis criminosa?

Revertere igitur ad patrem dum tempus est; et ne tardes, ne subito te mors preoccupet et inveniat extra viam! Tu igitur, immensae clementiae

46.6 obliquus] ed. oblitus BCV 15 summa] purissima B
47.3 meditantur] meditentur B 5 et in] et B

46.4 mendax cf. Hie 7:8 8 reveles Nah 3:5 11 liber vitae Phi 4:3 12 gehenna
Mat 23:15 15 veritas Io 14:6
47.2 fremuerunt Ps 2:1 3 meditantur Ps 2:8 13 ad patrem Luc 15:18 tempus
Gal 6:10

15 Dux et pater, reducas oves perditas ad te, ne lupus feralis eas rapiat et disperdat!

[48] Contra otiosos.

O quam criminosis, o quam peccator est, quam caecus, pauper et nudus, qui cotidie hic perdit tempus sibi datum ad lucrum! Talis est qui contempto creatore per cogitationes evagatur noxias et in eis continue delectatur; qui verbis inutilibus se occupat, nocivis et criminosis; ac etiam qui operibus vacat iniquis, et ad ea quae tenetur, illa sine ullo timore omittit.

Ecce quanta praeparavit nobis Deus ad sui gloriam cogitanda, dicenda et agenda! O quam stricte et acute requirentur ista a Deo in obitu peccatoris! Cur igitur divina praesumis contemnere, o peccator, et te tam exiguis implicari? O caece, aperi oculos, quia iam pulsat ad ostium iudex ut respondeas super istis. Tu igitur, Fons omnis misericordiae, illumina, dirige et fortifica corda nostra, ut semper tecum sint et a te nullatenus separantur!

[49] Contra concupiscentias omnes.

Ex quo crux facta est via ad regnum semper studebo qualiter meipsum in omnibus crucifigam.

Non credam meo sensui, sed ipsum iugo sacrae fidei captivabo. 5 Concupiscentiis meis de directo me opponam, quia ibi latet venenum mortiferum animae meae. Irascibili et omni malitia contradicam ne Deus destruat me in finem. Et cum proelium seu temptatio surrexerit hostis mei, cum illo fortissime dimicabo et configram in virtute omnipotentis Dei. Mundus etiam et caro cum blandimenta consueta proposuerint, omnia 10 ut Dei inimica viriliter extirpabo. Omnis creatura adducens mundi delicias erit cordi meo feraliter inimica, quia crucifixus redemptor proponit cunctis: Qui vult venire post me abneget semetipsum et crucem paeni-

48.2 O quam] B, quam C 5 inutilibus] inutilibus et otiosis V 8-10 Ecce quanta ...
O quam] VB, sentences inverted in C
49.1 Contra concupiscentias omnes] Quod crux paenitentiae semper portetur libenter V
7 seu temptatio] om. B 9 proposuerunt] proposuerunt B 10 mundi] om. B

47.15 oves Gen 29:7
48.2 caecus Apo 3:17 4 cogitationes Hie 4:14 13 semper tecum Ps 72:23
49.7 destruat Ps 51:7 8 dimicabo 2Mc 15:17 12 venire post me Mat 16:24

tentiae secum tollat. Arta est, inquit, via quae dicit ad regnum, et lata quae ad perditionem; ideo etsi sunt multi vocati ad gloriam, tamen pauci electi!

O quam dura sententia ab ore veritatis prolata! Heu me, quia non sum ego de paucis, ut vita mea ostendit! Christe, igitur, qui totus ex gratia fuisti resolutus in poenis, facias me propter te poenas verae paenitentiae semper complacenter portare; et tua summa gratia non me demergat tempore pestas carnalium voluptatum quibus omni tempore sum concussus.

[50] Contra amorem saeculi.

Quid facient amatores huius saeculi, ex quo patrem, matrem, fratres, sorores et carnalia cuncta dimittere praecipuit pater patrum? Sed quid iustius, cogita, cum predicta tamen ad offensam omnipotentis incurant. Ecce, domestici et nobis cara huius saeculi sunt illa quae latenter vulnerant infectam conscientiam et animam perdunt!

Quod genus mortis igitur est periculosius, quod venenum crudelius, quam amor mundanus, carnalis et turpis? Vestit se enim haec fallax dilectio pelle dulcedinis et pestiferae consolationis, quae amara dulcedine sic turpiter consolatum caecat et necat crudeliter et insensibiliter, et sic non videntem trahit ad mortem. O quam tristis et conturbata est tunc anima misera cum irremediabiliter se in talibus vitam suam perdidisse cognoscit, et nihil ad emendum regnum defert coram iudice, sed plena peccatis iudicat se damnandam!

A tam crudeli morte et laqueo diaboli liberet nos Christi passio, quem laqueum mundus aestimat gaudium suum. Amaritudo igitur tuae crucis, optime Jesu, nos expurget penitus a falso amore huius saeculi, et nos te amare faciat toto corde.

[51] Quae debemus Deo.

Debitores sumus tuae immensae celsitudini, illustrissima Lux, de omni a te habito et suscepto; nec tamen ad omnia quae possumus prote obligas nos, quia es largissimae pietatis.

49.13 secum] crucem V (rep.) 14 ideo etsi ... tamen] et ideo sic ... et B
50.3 praecipuit pater patrum] V, praecipuit pater patrum B, consult propter peccatum C
4 incurvant] incurvant B 5 vulnerant infectam conscientiam] vulneravit conscientias V
9 dulcedine] dulcedo B

49.13 arta via Mat 7:14 19 tempestas Ps 68:16
50.3 dimittere cf. Mat 16:24 11 conturbata Ct 6:11

5 Fatemur tibi nos profundam debere reverentiam, quia es summus et divinissimus pater; laudem etiam semper et gloriam, quia es pura sanctitas et solus sanctus sanctorum. Timorem filiale et integrum, quia iudex es iustissimus et pura ac nitida rectitudo. Amorem nostrum totum et summum, quia es superamabilis, ac solus verax et carus amicus. Gratiarum 10 actiones continuas pro immensis et continuis beneficiis tuis. Oboedientiam integrum in tuis sacris et virtuosissimis iussionibus, que sunt nobis salus et vita. Cordis contritionem et amaritudinem sensibilem, et acutam revercundiam, pro tantis offendis commissis.

Tanta igitur debita et tam alta nos, Pater divinissime, solvere compellat 15 tua miseratione paternalis; per ipsum qui, ut tibi pro nobis satisfaceret, non dubitavit crucis subire tormentum, nec copiose ac strenue effundere suum sanguinem pretiosum.

[52] Defectus culpabiles refert.

Vulnus mortiferum animae meae, o quando sanabitur medicina imensa? nam rectitudinem cordis ad te numquam in me reperi, nec integre acquisivi. Iustitiam vitae in me non invenio, sed semper me stimulat 5 conscientia atque mordet. Et si ad tempus te dante defectus predictos concipio, temptatione instante illico tua pia visitatio evanescit. Sic enim perditur mihi tempus universum ut peccata praecedentia aggravem et nihil meriti pro regno acquiram.

O ex quanta iustitia tua me privatum omni sincero proposito video, 10 dum considero quod cum a te datur non retineo illud! Nec te sic contemni pondero, quod summe ponderandum est, nec bona perdata nec mala acquisita per peccatum meum adverto. Semper caecus vivo, semper malus, semper durus, semper impudens, semper a te alienus.

O igitur, Virtus indeficiens, omnia deficientia solidans, firma me in te 15 fixe, ut a te numquam me separet dicta caecitas seu malitia quantacumque!

[53] Contra caecitatem et duritiam cordis.

Quis aestimare sufficiat quanta fecisset mihi dominus si a principio mei cursus fuisse bonus et iustus? quot consolationes caelestes, quot dona contulisset spiritualia? quot sui aeterni pectoris archana altissima 5 revelasset?

52.9 ex quanta] quanta B 10 a te] BV, om. C 13 impudens] imprudens B

53.2 quanta fecisset Ps 65:16 4 archana Prv 11:13

Et haec omnia perdidi, quia dilexi stercora et ea quae nunc vultum animae meae confundunt. Nec adhuc volo me cortigere nec recte in viis eius ambulare. O miser, quid faciam? quid dicam? quia perditum me video et perditionem evadere nolo! Sic me plaga peccati involuit, illa-
10 queavit, caecavit ac percussit feraliter, ut non ponderem me damnari, nec iudicium divinum timeam, et infra mortis semitas securum me credam.

Tantam pestem, bone Jesu, extingue in corpore mortis meae per virtutem tuae pretiosissimae mortis! Et per tuae pietatis abyssum nequitiae et malitiae meae profundum dissipa et confringe, et lumen illud caeleste
15 infunde, quod ad te lumen gloriae venire compellit!

[54] Contra malitiam nostram.

Quid me tenet, infelix, quid me ligat, quid me retinet, quia non assurgo ad quaerendum meam salutem? Ecce vocat me iugiter pater piissimus, grandibus stimulis pungit, quibus insensibilis sum, nec tamen vocantem
5 volo audire dum vivo. Oculis apertis pergo ad mortem, mala mea ex misericordia Christi conspicio, et quasi amens meipsum et meam salutem contemno. Ad remedia salutaria recurrere nolo quae mihi data sunt optima, promptissima et praeclera.

O Deus meus, et quid faciam, quo ibo, ad quem confugiam, quia horret
10 me Deus, imo et mei ipsius hostis sum et meipsum repente perduco ad mortem? Voluntarie factus sum stultus, gratis eligo damnari, libenter succumbo sub omni peccato. O feralis fatuitas, et cur me sic agitas et plene possides et confundis?

O fortissime Deus spirituum, omnis pietatis plenitudo immensa, compa-
15 patere tantae nequitiae et insipientiae meae! Et qui mundum in sapientia et misericordia reparasti, libera me a me stulto, et mihi crudeli compatere tu benigne!

[55] Contra antiquos.

Accessit antiquitas, mihi concessa tua grandi pietate, domine Jesu, et oportet igitur lamentari praeterita, disponere praesentia, et futura diligenterem providere.

53.12 mortis] mentis B

54.2 Quid] quis B 4-5 tamen ... vivo] tantum Deum volo me audire vocantem B
9-10 horret ... ipsius] om. B 10-11 hostis ... mortem] hostis tuus sum imo mei ipsius et consequenter omnis alterius creaturæ B

5 Heu me, domine Jesu, et quantum me terret praeteritorum meorum malorum memoria! O clementissime Pater, et si illa a me requirere et punire volueris, quid faciam aut quid dicam? Confiteor enim tuae celsitudini quod omnis creatura in me ut in hostem fortem tuae maiestatis debet irruere, nec parcere ad horam. Et nonne hostis antiquus saepe
10 suffocasset me, et obsorbusset infernus, nisi tua paterna et infinita clemencia obstatisset?

Numquam tibi fidelis fui per instans, nec ambuiavi recte, nec corde integro coram oculis celsitudinis tuae. Nec profeci in virtute aliqua, nec me correxi in aliquo, sed semper deterior sum in omnibus viis meis. Quid
15 nam sim iam tu solus nosti, et ego tui gratia hoc saltum de me novi; quod multis tuis donis pensatis, quibus ingratius sum, numquam fui peior. Nec de futuris nisi peius praesumo, quia me in meis cogitationibus praeteritis fefelli et me irrisum invenio. Magna promisi animus facere in posterum, et etiam praetermisit parva, et sic semper mentita est mea iniquitas mihi.
20 O igitur, Fons omnis clementiae, hac hora novissima mihi succurras, ne deficiente corpore deficiat virtus mentis; sed digneris augere gratiam et supplere amissa per prius, ut operibus sanctis plenum me dies inveniat hic postrema.

[56] Contra immunditiam cordis.

Cor mundum crea in me, Deus meus, et spiritum rectum renova in visceribus meis; ne proicias me a facie tua, licet sum sordidus et plenus omni spurcitia et turpitudine semper!

5 Fateor enim me esse vas perditum et omni immunditia plenum. Semper enim cogito foeda, loquor turpia, operor foetentissima et horrida. Nec mihi occurrit nisi immunditia, neque delector nisi in turpibus et horrendis. Quomodo igitur me aut a me acceptare poterit tua lux et pulchritudo transcendens, quae in sola munditia pascitur et laetatur? Et quomodo
10 coram ministris angelicis et sanctis tuis apparere audebo, qui purissimi sunt et nihil inquinatum admittunt? Imo, quomodo tua sanctuaria ingredi seu tangere ac visitare praesumo, qui tam maculatam gero vitam et semper gessi immundus?

55.9 saepe] saepius V

56.6 foetentissima] feralissima V horrida] horrida tibe V

55.9 parcere cf. Job 10:14 20 hora novissima 1Ko 2:18

56.4 spurcitia Mat 23:27 5 vas Ps 30:13 11 inquinatus Sap 7:25

O igitur, Fons omnis puritatis, munditiae et pulchritudinis, fac me tua
15 pietate mundissimum, ut a te supermundissimo nequeam numquam re-
cedere, sed tecum merear in regno mundissimo mundus feliciter cohabitare!

[57] Contra amantes saeculum.

O quantum dolebis qui modo gaudiis saeculi vacas et delectari iugiter
studes! O quantum confunderis qui nunc sine rubore et Dei timore erecto
collo post concupiscentias tuas discurris ferventer! O quantum noces tibi
5 qui praesens tempus concessum ad meritum ad peccata convertis, et ad
augendas tibi poenas in posterum continue agis! O quantum paenitebit te
male vixisse quando paenitere in nullo poterit tibi prodesse!

Compatere igitur tibi et animae tuae, miser, qui a Deo permissus es
tantum cadere et sic profunde in peccatis et malis immergi; et hoc tuis
10 demeritis multis et magnis, antiquis et novis, quibus semper Deum of-
fendis et te oneras atque perdis! Considera quod ad mortem tendis ae-
ternam, et quod pro nihilo aeterna praemia perdis. O quam stultus es qui
sub tanta Dei patientia et misericordia non revertis ad clementissimum
patrem!

15 Tu igitur, omnis pietatis Origo, trahe nos ad te, et non praevaleat nostra
iniquitas contra tantam dulcedinem tuae piissimae bonitatis, sed salva nos
et libera a pondere tantae malitia nostre!

[58] Contra voluptuosos.

Attende qui voluptates diligis et eas praeferis reverentiae summi Dei;
considera quid ipsa veritas proferat et contra eas praedicet, et quam
terribia comminetur: Si quis vult, inquit, animam suam in caelo salvam
5 fieri, hic perdat eam, et renuat quae sunt carnis. Et si quis perdiderit hic
animam suam pro me delectabilia carnis respuens, in futuro saeculo in-
veniet eam infra voluptates caelestes. Et si quis vult venire post me,
abneget semetipsum, suam scilicet carnalem voluntatem, et paenitentiae
crucem assumat! Paenitentiam, inquit, agite! et ecce appropinquat tunc
10 in vobis regnum caelorum. Quia via regni arta est, pauci ambulant per

56.16 coabitare] comitare V
58.10 regni] regni Dei V

58.7 venire post me Mat 16:24 9 paenitentia Act 2:38 10 via arta Mat 7:14
10 ambulant Prv 2:13

eam; sed per viam perditionis gradiuntur plurimi, quia est lata et eis
delectabilis et spatiose.

Recordemini igitur omnes qui salvi vultis fieri quod regnum caelorum
vim patitur, et violenti ac virtuosi et fortes rapiunt illud. Non ergo dabitur
15 porcis, videlicet immundis, mollibus seu voluptuosis, quia sunt abo-
minabiles Deo semper.

[59] Contra cogitantes immunda.

O tu qui mala seu foeda cogitas et cor tuum domum Satanae facis,
erubescere mundissimum conditorem, qui tibi semper praesens est, quem
graviter tuo cogitatu offendis! Nam cor tuum templum eius est, a quo
5 eum impudenter tua turpi cogitatione excludis.

O quam durum iudicium proferet contra te qui eum pro turpi et vili
delectatione repellis! O quam indignus es de sua misericordia! O quomodo
eam pro te poteris invocare? Confundere, miser, quia angelus mundis-
simus custos tuus nimis offenditur, in cuius praesentia istud facis. Et
10 qualiter poteris ad eum configere quem sic turpiter repulisti?

Considera, infelix, quia in turpi cogitatu tempus perdis et lucrum meriti,
et mortem animae et indignationem Dei tibi auges. O quantam gloriam
acquireres tibi et gratiam si concitatu liberi arbitrii cum sic temptatus es
viriliter exerceres! Et sine dubio iuvaret te statim Dei gratia, per quam
15 de hoste honorabiliter triumphares.

Fac igitur nos mundissima sectari in omnibus, mundissime Jesu, qui
fons es munditiae, origo et pater!

[60] Contra malam voluntatem et rebellem.

In tui ipsius victoria incipes Deo servire veraciter, quia hic incipit
militia christiana. Vince igitur tuam voluntatem Deo rebellem et se contra
rationem erigentem! Non acquiescas illi, quia bestialis est ac in suo
5 inordinato appetitu penitus iumentalis.

Oportet igitur te odire te ipsum, si vis te vincere iuxta imperium sal-
vatoris; amor enim carnis sive sui ipsius mors spiritualis est et radix omnis

59.1 Contra cogitantes immunda] Contra male viventes V 2 Satanae] domini Satanae
V 10 ad eum] V, ad Deum C 13 concitatu] conatu fortitudinem V 16-17 Fac ...
pater] om. V

58.11 via perditionis Sap 5:7 14 vim patitur Mat 11:12
60.4 non acquiescas 3Rg 20:8

peccati. Abhorreas igitur tamquam mortem quidquid carnem favorat et sanguinem, et a Deo recedere cogit. Sit tibi exemplum redemptor, qui, licet iustissimus, voluntatem suam noluit adimpleri secundum hominem, sed potius secundum beneplacitum patris sui. Imo omnes qui Christum secuti sunt et regnum voluerunt aeternum oportuit voluntatem propriam abnegare.

Tu igitur qui rectitudo es altissima et pater omnis recti consilii, facias nos nostrum reprobum sensum et carnis voluntatem refugere et horrere, et velle tuum iustissimum sequi immobiliter, et legem tuam diligere et servare!

[61] Cur cor curat solum de terra.

Cum per gratiam conditoris conditus sim ad gloriam, miror per maxime quod neque regnum considero neque me viatorem. Sed viam pro patria habeo, et de aeternis nullam habeo memoriam, neque de tanto dono gratias refero magnifico creatori. Totum cor, vita et cogitatio mea in terra est, in rebus quae pereunt et non proficiunt, imo sordidant et inculpant. Gloria tamen laborantibus fideliter promissa est, quam nec oculus carnis vedit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit. Deus enim ipse est ibi principale praemium animae, et corporis dotes sunt admirabiles cum sensuum glorificatione praegrandi, angelorum ac caelestium omnium civium societas, quae secum affert gaudium ac solatium transcendens.

Peccatum autem mors est animae, quae ad mortem aeternam adducit. Et tamen illud plus eligo quam gloriam et virtutes, quia igitur stultus factus sum, in hiis caecus et durus, et Deo ingratus! Ideo aegrotat palatum conscientiae ne saporem illius gloriae sentiat in hoc mundo.

O igitur, finis et felicitas nostra, bone Iesu, sana tantam aegritutidinem cordis nostri, per tuam virtutem; et rebelles voluntates nostras compelle regnum avidissime querere, et per eius vias et iusticias vitae incedere usque in finem.

[62] De malitia nostra.

Quanta sit hominum hic mentis caecitas, quanta cordis duritia, quanta malitia vitae, quantus propriae salutis contemptus, quis enarrare sufficiat?

60.10 adimpleri] *om. V*
 61.8 nec auris audivit] *V, om. C* 11 affert] *V, affert C* 13 plus eligo] *praeeligo V*
 14 ingratus] *ingratissimus V* 18 incedere] *incendere V*

61.7 laborantibus *cf. Mat 11:28* 7 oculus ... ascendit *1Cor 2:9*
 62.2 duritia *Mat 19:8* 3 enarrare *Ecl 16:25*

Scimus enim gloriosum Deum esse ubique, et per consequens est infra nos praesens et ibi cuncta interiora discutiens, et tamen nullus ponderat istud. Novimus super nos iugiter beneficia eius innumera intra et extra, et tamen nullus curat de eis. Scimus angelos Dei esse continue nobiscum attentos ad nostram custodiam, et nullus considerat ista. Scimus daemones iuxta nos esse ad nos deiciendos temptando continue, et nullus hoc ponderat nec timet. Scimus nos gestare ad intra imaginem Dei pulcherrimam peccatis innumeris foedatam, et tamen nullus ponderat istud. Scimus Deum omnipotenter dedisse eius unigenitum in turpissimam mortem pro redēptione nostra, et tamen nullus hoc ponderat. Scimus nos Christum semper habere praesentem in eucharistia et eius meritis recepisse pretiosa Ecclesiae sacramenta, et tamen nullus ad ista se exercet. Scimus nos solum per Christi gratiam et opera virtutum et merita posse salvari, et tamen nullus ad ista se exercet. Scimus nos continue vivere in peccato mortali et consequenter nos semper esse in ira Dei, et tamen nullus ponderat periculum istud. Scimus nos continue currere ad districtum Dei iudicium et morti esse propinquos, et tamen nullus hoc ponderat neque pensat. Scimus Dei patientiam iugiter dissimulare mala nostra et hominum expectare emendam, et tamen nullus hoc considerat. Scimus nobis male morientibus poenas esse praeparatas aeternas, et tamen nullus hoc ponderat. Scimus bene viventibus esse promissam beatitudinem sempiternam, et tamen nullus hoc ponderat!

Quid igitur faciemus, miseri, contra tam potentem stultitiam et malitiam nostram? Tu solus, certe, omnipotens et magnifice Iesu, habes tanta mala sanare et remediare et extinguere. Vita igitur aeterna, qui peccatorum es recursus et pater, compatere nobis confusis, criminosis et perditis; et de perditione culpabili educ nos ad gloriam, per virtutem tuae mortis preciosissimae et meritis tuae sacratissimae passionis!

[63] Quid debet facere devius a via Dei.

Erravi sicut ovis quae periit. Quaere servum tuum, Domine, et digneris me perditum invenire! Fugitus enim sum et discurro vagus per abrupta vitorum. Recessi a te in regionem longinquam et dissipavi omnem sub-

62.10 timet] *intimat V* 15 ad ista se exercet] *ponderat ista V (rep.)*
 63.4 longinquam] *longinquam abii B*

13 unigenitum *1Jo 4:9* 28 vita aeterna *Io 5:20*
 63.2 erravi *Ps 118:176*

5 stantiam donorum quae mihi dedisti. Ecce factus sum custos porcorum
vilitatum mearum, et de earum siliquis ventrem vacuum non valeo satiare.
Extremaliter factus sum miser, vilis, egenus et pauper; et in deterius
procedo, donec fuerit in abyssum!

Libenter redirem ad te, sed non audeo neque possum nisi tu adiuves
10 me. Sine te nihil possum facere, quia tu es fortitudo mea; et ecce fugi a
te! Noli ergo memor esse malorum meorum, neque delicta iuventutis
meae punias nec etiam senectutis, sed reminiscere misericordiarum tuarum
antiquarum; et cito anticipet me auxilium tuum, quia debilis factus sum
nimis! Et ero tibi servus fidelis deinceps sine omni querella.
15 Sanator igitur meorum vulnerum et clementissime pater, aufer cor vetus
a me et digneris me totum penitus innovare.

[64] Homo non advertit ad se ut bene vivat.

Ut quid vagaris, stulte, semper cogitando noxia tibi? Offendis Deum,
perdis tempus, accumulas tibi poenas, et perdis meritum laborum tuorum.
Aperi oculos, quia Deus praesens est tibi, qui tuos cogitatus et stulta
5 desideria attendit et servat! Angeli circumstantes, maxime custos tuus,
nimis offenduntur quia te non emendas. O quantum festivat daemon
exercitator tuus cum aliis de tuis casibus continuis in peccatis!

Cur igitur non te regis prudenter? Quare vivis miserabiliter Deo con-
tempno et eius timore? Summo studio intende ne hic tibi procures mortem
10 aeternam. Cogita diligenter quam malam vitam ducis et in quanto periculo
vivis! Oportet te cito mori et iudicari districte, et tu pergis per latam viam
quae dicit ad mortem. Ne abutaris tempore tibi dato ne subito perdas
illud!

Recurre igitur ad clementiam redemptoris et piissimae matris eius, ut
15 te dolere compellant praeterita et disponant ad bonum finem; et ut paenitentiam facias eis gratam et plenam, qua finali veniam et gratiam
inveniat miserabilis anima tua.

63.5 dedisti] donasti B porcorum] peccatorum et B 6 valeo] habeo valeo V
7 extremaliter] aeternaliter V 10 fugi] fugio B a te] ad te V 15 sanator] BV,
sanctor C meorum] nostrorum B
64.2 vagaris] vacaris B 6 festivat] festiant B 8 quare] et B, om. V 15 bonum]
om. BV

63.6 de siliquis Luc 15:16 7 vilis Hie 2:36 egenus Ps 108:22 10 sine te Io 15:
14 fidelis Ecl 33:31
64.2 noxia Hie 4:14 11 lata via Mat 7:13

[65] De prudentia.

Prudentiam tuam peto, Fons omnis sapientiae et intellectus, quae me
non ad instans deserat nec vacuum dimittat. Haec me providere futura
faciat et praesentia ordinet, ne a rectitudine cadere possim umquam. O
5 quam felix et Deo acceptus est quem ad levitatem aut pronitatem sensum
non incurvat imprudentia aut astutia mundialis!

O Domine, et quam necessarium est hoc lumen divinum inter tot te-
nebras et tot temptamenta et tot hostes! O quam deceptoria et tibi contraria
est prudentia carnis, et huius saeculi mala sapientia carnalis, diabolica et
10 terrena! Certe, multos ad grandes vanitates sustulit, et post ad grandes
poenas et criminis et praecipititia deiecit!

Da igitur nobis gravitatem mentis et corporis ut tibi sapienter servire
possimus. Et non permittat tua paterna dulcedo nos involvi in malis seu
laqueis diaboli et oculis apertis ire ad mortem. Et qui in sapientia con-
15 didisti omnia, et vicisti diabolum, et cuncta per illam disponis, non per-
mittas nos a te quantumlibet elongari; quia sine te labitur in praeceps
humana mortalitas, nisi consiliis tuae ineffabilis prudentiae abstrahatur a
noxiis et ad salutaria dirigatur.

[66] Contra pigros.

Surgite omnes pigri et miseri! Surgite postquam sederitis qui mandu-
catis panem doloris! Advertite quid iudex futurus praeveniens dicat et
quomodo nos omnes ex multa pietate incautat.

5 Attendite, inquit, vigilate et videte, quia qua hora non putatis filius
hominis veniet; qui districtissime cuncta discutiet, omissa repetet, et com-
missa puniet transcenderter. Oportet laborare, quia regnum caelorum vim
patitur, et violenti rapiunt illud; et arta est via quae dicit ad regnum; et si paenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis!
10 Considera igitur quod vita brevis est et iudicium Dei districtum, pe-
riculum maximum, et merces multa nimis. Hunc laborem faciliter por-
taverunt pueri, senes, delicati et mulieres. Fortifica igitur per tuam gratiam

65.1-2 prudentia. Prudentiam] ed., providentia. Providentiam CV 5 prouitatem]
proditatem V 8 temptamenta] temptationes V 10 post] om. V

66.1 Contra pigros] here V adds et dormitores 6 districtissime] discretissime V
10 quod vita] ed., quia vita CV

65.2 fons Ecl 1:5 5 Deo acceptus Job 34:19 9 sapientia Jac 3:15
66.2 surgite Ps 126:2 3 panem doloris Ps 126:2 5 vigilare Mat 25:13 non
putatis Luc 12:40 7 vim patitur Mat 11:12 arta via Mat 7:14

cor nostrum, ut ardenter faciamus quae praecipis, et cordaliter serviamus tibi; ut cursum praesentis exilii terminemus feliciter, pleni dignis fructibus
15 paenitentiae et virtutibus multis!

[67] Quanta est nequitia nostra.

Heu me infelix, cur non iugiter resolvor doloribus? Et cur me non ingens tristitia afficit, qui in me tanta signa damnationis invenio? Numquam a peccatis et aggravibus abstineo, nec a multitudine cesso. Non mihi sapit
5 Deus, nec viam regni requireo, nec praecepta servo divina. Omnis virtus est mihi odiosa, et omnis corrector odibilis, et omnis paenitentia impotabilis semper.

Deum non timeo, nec diligo proximum, aut carnaliter diligo, aut habeo ex malitia exosum. Nulli temptationi resisto, semper vicius ibi succumbo
10 acsi sine libero arbitrio essem. Voluptates summe amplector, etiam omnium sensuum, neglector omnis viae salutis. Gloriam non pondero, infernum non metuo, nihil sufficit frenare nequitiam meam. Omnium sum detractor, omnium iudex temerarius, perdens totaliter tempus mihi datum a Deo; cui existo in beneficiis ingratissimus, inobediens, irreverens et
15 rebellis.

O igitur, qui Pater es et ad gloriam me condidisti, per munus summae gratiae tuae revoca me, et compelle perditum ne perdatur. Tua enim possessio sum, licet malus, et ad tuam imaginem, licet turpis. Ne igitur reprobes nec despicias opus non modicum quod egisti in tanta sapientia
20 et post tuo pretiosissimo sanguine redimisti!

[68] Contra negligentiam.

Quis enarrare sufficiat quae sunt bona quae perdidit propter meam negligentiam et pigritiam criminosa? O quantam potui Deo dedisse laudem et quotiens, et qualiter ibi tempus vitae meae ordinasse prudenter! O quot adorationes et reverentias ad Dei gloriam facere potui, quas omisi! Et quot inobedientias et irreverentias creatori meo intuli non sufficio recordari.

67.1 Quanta... nostra] Arguit vitam praeteritam V (*V copied this prayer twice*)
12 metuo] CV², timeo V¹ 19 despicias] nec confundas et damnes V² 20 post...
sanguine] CV², postmodum V¹

67.11 via salutis Act 16:17
68.2 enarrare Ecl 16:25

Quotiens etiam inspirationes eius caelestes et tactus cordis ab eo immisos despexi non est numerus neque modus. Quotiens etiam potui cogitare super emendatione vitae meae, et quotiens dolere de malis commissis, quis hoc sufficiat cogitare? Quotiens etiam intendere divinae legi et mandatis et ad faciendum in omnibus suam altissimam voluntatem, non sufficio cogitare.

Heu mihi, quia etiam potui infinites prodesse proximo, oratione, aedificatione, informatione et multiplici opere, et totum ut stultus et mei
15 finis immemor omisi.

Quid igitur dicam omnipotenti iudici super hiis cum per eum ad eius iudicium fuero evocatus? O infelix ego, quia vere nescio; imo desperarem totaliter de me, nisi quia scio quod pater meus es et misericordia infinita.

[69] Contra accidiam.

Quia militia et temptatio est tota vita hominis super terram, ad meritum et lucrum igitur semper intendam, quia ad hoc est anima mea ex summa clementia ordinata.

5 Cur ergo non laboramus et circa operari meritorie semper non intendimus? Et quare tam negligenter et pigre transimus? Quare dormitamus ut mortui, cum tempus non debeat nobis sufficere nec quies aliqua impeditre? Sed quod potest manus tua instanter opereris, cum opera vitae nos habeant divites constitueret nobis regnum donare. O si scires quid
10 perdis in praemio aut acquiris in poenis, et quantum peccas ex otio, numquam operari cessares!

O quam bene sunt qui ad ista evigilarunt de facto, quia opera illorum secuta sunt illos in gloriam. Per opera extinxerunt peccatum, devincerunt hostes, profecerunt ad virtutes, mercati sunt gloriam. O quanta laus est
15 eis et honor, plenitudo operum, quae eos ditat et glorificat inter angelos et infra illam caelestem curiam beatorum!

Artifex igitur omnium, omnipotens Deus et pater, excute a nobis temorem et omnem pigritiam et negligentiam vitae, et fac nos semper fervore in te, et propter te vivacissime et ardenter operari iuxta tuum beneplicatum
20 et mandatum!

68.10 hoc sufficiat cogitare] dicere hoc sufficit V 18 meus es et] meus est spes mea et V
69.7 impedire] impendere V 17 temorem] torporem V

68.18 pater meus Ps 88:27
69.8 manus tua Ecc 9:10

[70] Contra non resistentes temptationibus.

Cur temptatio, frater, te deicit, cum auxilium desuper praesto sit et voluntas tua sit libera eligendo? Non erubescis Dei praesentiam et assistentiam angelorum? Nonne victus perdis gratiam, Dei amicitiam, bona
5 merita praehabita, labores et regnum? Hosti te subicis, iudicium tibi procuras durius, confusionem ineffabilem, et poenas aeternas. Sed, o!, fructum pensa quem conquereris, quia hosti victimum et confusum Deo offenso te reddis. Cur non consideras quod regnum caelorum vim patitur,
10 et omnis virtus violentia acquiritur, et omnis perfectio attingitur per laborem? Nonne hoc onus portaverunt viriliter iuvenes et pueri ex omni sexu et statu? Et tu infelix ad omnem flatum venti cadis turpissime quasi harundo confracta et sicca. O quam vilos es, o quam ingratus, o quam confusus, o quam turpis et abominabilis in oculis summi Dei!

Attende quantum continuum recidivum tuum aggravat culpari, et quanta
15 mala alia secum adducit totiens venia ingrate suscepta. Circumstantias tui relapsus cerne quam plurimas, inter quas aetas, scientia et status augent malitiam eius nimis. Mirum quia in te saepius non irruit per Dei iudicium furiosus diabolus, qui ad vindicandum Deum de te corpus et animam pariter rapuisset! Sed hoc prohibuit fons pietatis, Deus omnipotens, qui
20 adhuc te patitur, et correctionem et vitae novitatem de te expectat semper.

Tu igitur, omnium peccatorum fixa et constans Fiducia, ne derelinquas nos, licet reos et culpabiles extra modum; sed da bellare viriliter, et in te et propter te triumphare et perseverare constanter.

[71] Recurre ad Deum.

O Creator, conservator et gubernator omnium, attolle mentem meam sursum penitus ad te solum cogitandum, timendum et diligendum! Fons omnis bonitatis, benignitatis, largitatis et pietatis: non sinas me exire a
5 te, nec extra te quantumlibet gloriari nec delectari! Paternitatis cuiusque Pater praecordialissime, in te solo quiescat anima mea, te sentiat, te
intermisso laudet, glorificet, sanctificet et benedicat! Aeternae sapientiae

70.6 Sed o!] sed hunc B 17 quia... irruit] quare in te non irruit saepius B
18 Deum] om. V 21 Tu igitur] tu igitur Christe V
71.4 benignitatis] om. V 5 cuiusque] cuiuslibet B

70.4 Dei amicitia Sap 7:14 8 vim patitur Mat 11:12 10 portaverunt Gal 6:5
11 cadi] cf. Ecl 22:21 12 harundo Mat 12:20 vilis Hie 2:36

Abyssus immensa, contempta terrena funditus ad caelestem me distractum et devium totum rapere et absorbe!

10 Omnipotens Virtus, tuae oboedientiae me subice integre, ut me abnegato soli tibi oboediam et serviam semper. Aperi oculos cordis et aures, ne coram te aliquando appaream caecus et surdus. Gratia tua illa suprema me totum tibi gratifica, ut coram te placeat mea oratio atque vita. Non sinas me a te separari quantumlibet, sed fige me in te, et concede mihi
15 proficere semper in te, et tandem bene finire.

[72] De ingratitudine nostra.

Redemptor humani generis ac angelorum reparator et omnium instaurator, domine Iesu, scio quod per te sum ad te conditus aeternaliter perfundendum. Scio quod signatus sum lumine caelesti interius et tua praecelsa imagine insignitus. Novi quod tuo pretiosissimo sanguine redemptus sum, et immensis beneficiis et auxiliis praemunitus.

Quomodo igitur mea prava voluntas ac diabolica malitia me iugiter lacerant et confundunt? Nam innumeris culpis et gravissimis a principio plenus sum, nec cesso numquam illa multiplicare. Omnem medelam a
10 me repuli, ut iam fere insanabilis sit omnis plaga mea. Iam desperarem de me omnino, nisi quia scio te infinite nobilem, infinite pium, infinite alnum, et infinite bonum.

O igitur, Pondus omnis virtutis, trahe me potenter ad te ut te numquam offendam, et dignas gratias pro tantis beneficiis impendere merear, et
15 desinam esse ingratus! Elonga me, Amator et radix omnis rectitudinis, ab omni quod me obliquare posset; et iustum ac rectum me constituas, qui rectum hominem condidisti.

[73] De malitia nostra.

Referam tibi, omnium Conditor, qui nosti omnia aeternaliter, omnia mala mea; qui licet caecus sim, tamen dono tuo sentio me ab eis funditus absorberi.

71.10-11 integre ... semper] integre semper ... V
73.2 omnia aeternaliter omnia] ed., omnia aeternaliter BV

71.13 non sinas Ecl 23:1
72.5 imagine cf. Gen 1:26 10 plaga Isa 14:6
73.2 nosti Job 38:18

5 Nulla sacra inspiratio in me remanet, nullum ad bonum praepositum firmatur in anima mea. Si saepe confitear, saepius recidivo ad consueta peccata. Finem vitae meae de propinquuo aspicio, nec tamen iudicem timeo nec iudicium mortis, quod viri perfectissimi timent. Nullum vestigium virtutis in me sentio, nec cuiuscumque etiam bonitatis. Spiritualia non 10 placent, imo moleste illa audio; carnalia et mundana semper amplius me delectant. Continue, dictis non obstantibus, multiplicas tamen super me consueta beneficia gratiae tuae: Utinam non ad culmen damnationis meae, quam saepe altitudo tuae clementiae tam late indulxit!

Adiuva me igitur, piissime Deus, et per tuam potentem omnipotentiam 15 malitiam meam subverte! Festina adhuc, Clementissime, quia perditus sum funditus nisi repente subvenias iam fere destructo operi tuo!

[74] Quid facere debet voluptuosus.

Numquid desperabit voluptuosus aut carnaliter vivens et delicatus totus, qui paenitentiam nullam facit, qui nullis planctibus aut lacrimis Deo pro suis criminibus satisfacit, nec dignos fructus facit paenitentiae, qui secundum magisterium nostri altissimi capitum sunt necessarii ad salutem? Quas 5 igitur poenas iste offerret pro se apud districtum illum iudicem qui in iudicio poenas petit pro culpis; et qui tantum horret eos qui post carnis concupiscentiam ambulant et eius dominationem illam prohibentem contemnunt. Ad quid igitur recurret iste miserabilis, qui sub tanto periculo 10 vivit?

Recurrat ad redemptivas poenas ipsius redemptoris eximii, qui suas immensas vexationes Deo patri obtulit pro nostris execrabilibus culpis. Temptet fiducialiter et cordialiter ac confidenter accedere ad eius clementiam, quae sine mensura est lata et magna; et petat non excludi ab 15 illis summis eius meritis, quae nostris malis sunt scutum apud iram divinam. Doleat, ploret, ieunet et oret, a commissis abstineat, et pedem crucis amplexando astringat, donec ex alto cor divinum illi influat misericordiam consuetam.

O igitur, Redemptor copiosissime et pater benignissime, ne ovem per 20 ditam dimittas clamantem, ne hosti illam tradas cruciandam perpetuo,

73.11 dictis] dictis malis B 12 Utinam] ut B 16 operi] BV, opere (correction) C
74.2 desperabit] desperavit V 3 planctibus] B, plantibus CV 8 contemnunt] conspiciunt V 12 execrabilibus] execratis B 17 influat] influat per V

73.15 festina cf. Ps 69:2

74.4 fructus paenitentiae Luc 3:8 14 sine mensura Ose 1:10

qui ex summa gratia pro peccatoribus tot poenas, contemptus et temporales miserias tanto tempore pertulisti!

[75] Contra differentes conversionem suam.

Ut quid infelix ego de die in diem differo converti ad dominum Deum meum? Quare non vereor omnipotentis vultum, qui tantus est, et qui mihi tam alta confert iugiter, et contulit prius, beneficia infinita? Et ego ipsum offendere non cesso, nec ipsum possum diligere nec timere! Nihil ponderis 5 pro eius reverentia operari volo, et si proponam per eius gratiam, ex mei malitia non persevero.

Omnis aura, omnis ventus et temptatio, quantumcumque modicum moveant, sufficient me separare a Deo. Cum taedio recordor illius, cum 10 displicentia illi servio, quia in carne et in saeculi vanitate meum posui fundamentum. Video clarissime me in via perditionis, oculariter me damnatum intueor, et non compatior mihi ipsi, ut a tantis malis recedam et quaeram locum et viam salutis ut saltem in fine possim salvari.

O fera crudelissima, anima mea, et voluntas mea diabolica, et quare 15 in me sic feraliter irritis incessanter? Nullas hostilitates patior tam graves sicut contra me insurgunt continue in meipso. O igitur, miser, quid faciam, quo ibo, quid dicam, ad quid recurram, ex quo ego ipse sic atrociter me dissipio et corrumpo? Certe, desperarem funditus et meipsum iuste crederem interficere nisi tu, qui es dominus, hoc vetasti; et sceleratis 20 quibuscumque dedisti spem, ad quos vocando et trahendos venisti.

O igitur, Fons omnis pietatis et veniae, trahas me, et emollias lapideum, imo ferreum, cor meum, et unguas illud balsamo tui pretiosissimi sanguinis, quem laetus ex summa caritate pro nobis peccatoribus copiosissime effudisti.

[76] Contra statum degentis in peccatum.

O tristis anima mea, et quomodo sic turpis effecta es, quae ab omnipotente Deo sic fueras facta pulchra? Ad eius enim imaginem fuisti con-

75.3 vultum] Dei vultum B 9 separare] separari B 13 in fine] om. V 14 fera] fera et B 15 irritis] inviscat B. innitis V 19 nisi] nisi quia B 22 ungas illud] tu unguas illud B, unguas eum V 23 pro nobis] pro BV

76.1 Contra ... peccatum] Tota anima est deformata malis V

75.2 differo Ecl 5:8 8 aura cf. Isa 57:13 11 via perditionis Sap 5:7 13 via salutis Act 16:17 21 cor lapideum Eze 11:19

76.2 o anima Ps 41:6 3 ad imaginem cf. Gen 1:26

dita, angelorum socia, regni heres, et interius mirabiliter perornata. Quomodo 5 igitur cecidisti tam turpiter ut sis imago diaboli, deformata feraliter, Deo et angelis odiosa?

In carnis stercoribus delectaris, iugiter illius impie sequi consilia, quae te copiose foedavit. Totum regnum quod geris infra te tenebrosum est, quia nec intellectus recte iudicat, nec voluntas eligit quae sunt bona. 10 Liberum arbitrium invalidum est, dum semper ab hostibus vinci permittit. Memoria non refinet quae Dei sunt, sed illa semper ruminat quae ipsam ducunt ad mortem. Conscientia atque synderesis fallunt se saepius, et libenter claudicant contra se arbitrando. Irascibilis non contra culpas se erigit, sed ad impertinentia saluti divertit. Semper revolvis inutile, dis- 15 tracta et sparsa ad devia, et quae praecepit tibi Deus illa non cogitas umquam.

O igitur, quam dissipata es! Quomodo comparere audebis coram illo qui tantum decorem donavit? Vere, eximia Lux, perdita est haec misera et rea mortis, dum a vobis, vero lumine, se elongavit! Sed viscera con- 20 suetae pietatis vestrae illam dignentur ad veniam et ad gloriam suscipere per sanguinem Jesu Christi.

[77] Contra malitiam carnis et propriae voluntatis.

Heu mihi, domine Jesu: igitur semper durabit plaga et malitia cordis mei? Et quid me laedit et continue vulnerat, agitat et deturpat, nisi voluntas propria tortuosa et nequam? quae amorem proprium elegit, fovet et inseparabiliter retinet, et nihil plus diligit quam carnem, et quae carnis sunt amat. Nonne, impia, recolis quod qui diligit animam suam in hoc mundo in futuro saeculo perdet eam?

Cur igitur teipsam vis perdere, et Deum contemnere, et horrere caelestia, propter turpissima et abominabilia quae suggesterit tibi caro? O insensata, saltem tibi compatere, et noli quaerere mortem, nec illi toto visu inniti! Clama ad Jesum, Deum tuum, qui te quaerit et post te clamat iugiter: Veni ad me! et dic illi: Adsum, Pater, trahe me post te, ne amplius te offendam!

76.10 permittit] dimittit V 15 sparsa] aspersa B 19-20 consuetae ... vestrae] pietatis consuetae misericordiae B

77.2 Jesu] om. B 4 elegit] eligit V 11 Jesum Deum] ipsum Deum BV

78.11 Dei sunt Lev 27:30 12 ducunt ad mortem cf. Prv 16:25 17 compare 2Cor 10:12 19 reus Mat 26:66

77.6 animam perdet Mat 10:39 12 veni Mat 14:29 Adsum 3Rg 18:11 trahe me Ct 1:3

[78] Contra nequitiam nostram.

O quanta est nequitia et malitia mea, domine Jesu! Iam non sufficio tolerare meipsum. O Deus meus, et quid est hoc quia tui gratia quantitatem mearum culparum ubique intueor et periculum earumclare video, et tamen 5 apertis oculis meipsum perimens ad utrumque curro?

Non abominor abominabilia, non me terrent tua iudicia, vivens morior, et mortuus miserabiliter semper vivo. Doleo ad horam mea vulnera, et vulneratum me letaliter percipio, et vulneribus nullam adhibeo medicinam. Fontem me video omnis stultitiae et omnis nequitiae, et mihi ipsi 10 crudelissimum esse. In me nullum virtutis est vestigium, hostis sum pessimus animae meae. Numquam in bono aliquo proficio, sed in omni temptatione succumbo; et si ad modicum conteror, statim a propria malitia motus recidivans cado.

O igitur, omnis pietatis Origo, quid faciam, quo ibo, et quid dicam, 15 si tu abicias et contemnas me? Certe, erit cum reprobis portio mea; quod dignetur avertere paterna clementia tua et bonitas infinita!

[79] Oratio contra peccatum.

Destruere, Domine, eradica et exclude a me omnem radicem et excitativum peccati! Mortifica in me culpae stimulos et totius nequitiae incitativa, quoniam sentio in me legem quandam tyrranicam et feralem 5 repugnantem legi rationis meae et provocantem me iugiter ad peccatum. Quasi grave saxum cadens ab alto inferius me semper ad malum cadere video, nisi quantum retinet et praeservat magnitudo tuae pietatis.

Quid igitur faciam, et quomodo me defendam a me, optime Gubernator omnium, nisi tua fuero benignitate adiutus? Nam contra me omnia mea 10 interiora pugnant, impellunt et ducunt ad casum. Exteriora etiam agitant et bellant contra me, nec me tecum stare sinunt, nec ad te surgere per instans, nec resilire a malis.

Festina igitur adiuvarce et protegere me, tu qui es omnipotens virtus, spes mea, gloria et corona! Nec sinat tua benignitas ut mihi dominetur 15 quaecumque iniustitia seu peccatum; sed regat me et praeservet semper tua summa rectitudine iustitiae, in qua pendet summarie tota bonitas nostra.

78.3 hoc quia] quia B 7 miserabiliter] ineffabiliter V

79.2 excitativum] BV, excitatum C 7 praeservat] reservat V

79.6 saxum Prv 27:3 13 festina Ps 69:2

[80] **Contra teporem et accidiam.**

Quid est quod nihil me de facto excitat ut surgam a meorum faecibus peccatorum? Semper praepono voluptatem divinis timori pariter et amori. Sublimia paradisi non sentio nec cogito, nec mihi sapit quodque divinum; 5 et si aliquando ferveo cum pulsat pater omnipotens, tamen temptationi expositus mox tepesco et cado.

O igitur, infelix ego, et semper durabit ista miseria, et numquam incipiám vitam novam? Et inveniet me iudex supremus penitus vacuum, quando mors rapiet me repente? Quare igitur non me tempestive praeparo, 10 ex quo diem nescio neque horam? Vere sum sicut equus et mulus, in quibus nullus est intellectus; nullum frenum gero contra consueta vitia, quin imo nova pullulant et frequenter. Nullum vestigium virtutis nec bonitatis est in me, nec umquam studeo emendari.

Vigora igitur cor meum, Vigor immense, ne te por et fragilitas me 15 demergant; sed Spiritus sancti fortitudo me validet ad omnia tibi grata.

[81] **Contra negligentiam salutis et accidiam.**

O Deus meus, et semper praevalebit malitia mea contra me ut ego semper nequier vivam, nec offendam quantumcumque gravem contra redemptorem ponderem, nec ipsum offendere pertimescam? imo nec curem 5 emendare praeterita, nec bene uti praesentibus, nec providere futuri? Semper promitto emendam, sed nulla sequitur; continue propono alta facere, sed nihil perago nisi malum. Nullum divinum medicamen mihi proficit, sed omne conferens abicit nequitia consueta. Consilia quae utilia do aliis a me reicio tamquam pestem. Omne nocivum accepto, omne 10 malum amplector et quod conscientiae est hostile. Nec quod Deus praecepit scire volo, nec pondero querere in quibus dominus delectatur. Solum velle est mihi vivendi regula, et numquam conscientiae acquiesco.

Ad quid igitur permittis quod terram occupem? cum sim lignum siccum et infructuosum, cibus ignis et socius daemonum, et omnis veritatis corruptor; falsificator recti iudicii, foeditas interioris et divinae imaginis, exemplum omnis peccati. Vere, spes mea omnino deficeret me pensato,

80.1 teporem] torporem V 2 excitat] om. V

81.1 et accidiam] V and index C, om. C 20 Deus ... praevalebit] quotiens praevalebit V 10 amplector] complector V praecepit] praecepit V

80.10 nescio Mat 25:13 sicut equus Ps 31:9

81.13 terram habito Ps 36:3

nisi quia te scio bonum immensum et fontem plenissimum pietatis. Considero etiam te patrem hominis, et suae utilitatis omnimode praecipuum amatorem.

20 Converte igitur me, potentissima Virtus, ut convertar ad te et immobiler in te firmer!

[82] **Contra stultam securitatem.**

Numquid quia christianus sum ideo salvus ero, et quia religiosus sum ideo sum securus, et quia in gratia Dei sum ideo non damnabor?

Certe non, quia christiani damnantur plurimi, et etiam religiosi, et qui 5 modo sunt in gratia multi peribunt in fine, quia solus perseverans finaliter salvabitur et non alter! Perseverat autem qui facit quod in se est, quia talis adiuvat a Deo. Facit autem quid in se est qui se propter Deum elongat a malis, et qui se in mandatis exercet viriliter et est sollicitus de sua salute, cuius cor habet diligentem custodiam et lingua continuum 10 frenum.

Gubernator igitur omnium, nos rege, dirige et guberna, ut semper recte pergamus ad te, nec a te aliquando deviemus. Nec permittas nos a te recedere, qui spes tota es, gloria et vita nostra.

[83] **Cur non consideras futura et quae possint tibi contingere?**

Si scires quid pariet tibi dies obitus tui semper te praeparares ad mortem, nam apprehendet te horror cum simul praesentabuntur tibi crimina omnia quae fecisti! Quae etiam male cogitasti et dixisti simul omnia adducentur 5 tibi. Prosternet te timor super iudice tam acuto. Vexabit te dolor super horribilibus poenis tibi paratis. Recogitabis tempus praesens in quo potuisses te ipsum a predictis omnibus liberasse, quod recuperare non poteris nec te amplius adiuvare. O quanta te tunc circumdabit miseria, cum attendes quae perdidisti, et videbis quod cruciatuſ tuuſ habet in aeternum 10 durare. Considerabis tunc etiam ad tuam miseriam servos Christi fideles in quanta gloria assumuntur.

O igitur, infelix, provide tibi statim et ne differas ultra redire ad patrem! Passio igitur redemptoris, mihi succurre potenter, quia in profundum

82.2 salvus] V, salus C 13 nostra] mea V

83.3 tibi] om. B 6 horribilibus) horroribus B 9 attendes] attenderis V videbis] quando videbis B

83.5 prosternet Jos 2:24 12 redire Gen 44:34

peccati mersus sum, nec possum nisi per te liberari! Libera ergo me per abyssum tuae clementiae, quia hoc requirit et invocat abyssus malitiae meae magnae.

[84] Quod compatiaris tibi male viventi.

Quid proderit mihi quidquid huius saeculi potest dari ad centenarium annum futurum, ex quo transacta erunt omnia, et duraverunt modicum, et procuraverunt mihi perpetuum luctum et poenas? Quid est quod me tenet et ligat, obcaecat et indurat, ne subito succurrat et subveniat mihi reo? O Deus meus, et quam fortis plaga est haec quod me videam in via inferni et quod hoc non ponderem, sed contemnam? Compatrior bestiis et avibus patientibus poenas, et mihi fere damnato non compatrior neque curo? O Deus, et quam stultus sum, et quam elongatus a Deo!

Cur me delectat rerum copia, honor mundi, voluptas carnis, si ista me habent perdere et damnare? Et cur me qui in ipsis complacito non damnabit Deus sicut damnavit innumeros amicos istorum? Videtur quod resurrectionem mortuorum non credam, et quod iudicium Dei futurum non aestimem, qui praedicta contemno nec propter praedicta vitam meam emendare dispono.

Virtus pretiosissimi sanguinis redemptoris, repente adiuva me ne confundar; ac caecitatem et duritiam cordis mei expelle, ne ut bestia moriar ignorans et durus!

[85] Petit a Deo reparari et reformari.

Virtus immensa, salva me, quia Deus meus es tu! Intellectum meum ab omni semper errore praeserva, quia Deus meus es tu. Voluntatem meam rectifica et virtutibus reple, quia Deus meus es tu. Memoriam meam firma ne stulte discurrat extra te, quia Deus meus es tu. Carnem meam subice legi tuae ac conscientiae purae, quia Deus meus es tu. Totis viribus ad mortem me praepara, quia Deus meus es tu. Ab omni crimen et mala temptatione me libera, quia Deus meus es tu. Tuis sacris timore et amore me perfecte orna, quia Deus meus es tu. Utilem et efficacem vivis et mortuis me constitue, quia Deus meus es tu.

84.3 futurum] om. B erunt omnia] sunt B 7 sed] sed sic BV 10 voluptas] voluntas V

84.12 resurrectio cf. 1Cor 15:12
85.2 quia Deus meus Isa 44:17

O bone Iesu, ne despicias me, quia Deus meus es tu. O dulcissime Redemptor, fac me mori propter te, quia Deus meus es tu. O nobilissime Salvator, quantum desidero videre te! Placeat tibi me satiare de te, quia Deus meus es tu!

[86] Orat contra duritiam cordis.

Virtus superreverens et ineffabilis, domine Deus meus, inclina malitiam ac duritiam insanis cordis mei ut tibi fideliter serviam in aeternum! Amor ille praecelsus quo perpetuo dilexisti nos me amare te compellat pure, 5 continue, ferventissime et diligenter. Timor ille reverentissimus, qui clavis est christiana sapientiae, inclinet meam voluntatem rebellem et me subiectissimum tibi faciat ac immobiliter reverentem. Honor dignissimus quem solum sceptrum tuae verissimae divinitatis sibi vendicat me evisceret et exerceat omniquaque. Oboedientia illa integra quae tibi soli debetur ut Deo magnifico duritiam meam inclinet iugiter ad tuam omnimodam voluntatem. Cultus tuus et honorabilis servitus me semper occupent et ab omni tibi exoso excludant.

Non igitur me omittat tua excelsa Paternitas, cuius sum factura et opus.

[87] Ut laboremus.

Quid est quod me dominus ad laborem condidit, et in via ista laboriosa ad laborandum posuit, et ego volo semper vivere in quiete?

Militiam fecit vitam meam, hostes ferocissimos iuxta posuit, et ego 5 inter eos volo in bonis ducere dies meos! Hic iam queritur inter dispensatores eius quis fideliter ager, et ego dissipo continue mihi commissa nec iudicium eius timeo licet strictum. Comminatur mihi quod excidat a vita nisi fructus bonos produxero, et ego bonis praetermissis in malis abundo. Hic ad me animandum labores Christi proponuntur continue, et 10 ego quae mea sunt et non quae Christi requiro. Maxima sunt mihi promissa si fideliter me exercere voluero, et ego illis omissis mea concupita requiro.

Vere, iam ad nihilum redactus sum, et nescio quid de me statuit altissimus, quia in conspectu eius semper vacuus appareo. Heu mihi, quia

86.8 sceptrum] centrum B verissimae] BV, reverentissimae C 11-12 Cultus ...
excludant] om. BV 13 Non ... opus] om. B
87.2 via] vita V

86.3 in aeternum 2Par 9:8

87.5 queritur 1Cor 4:2 12 redactus Ps 72:22 13 vacuus Exo 23:15

sic steriler et infructuose transivit amarissima vita mea! Quid respondebo
15 cum quaesierit Deus de omissis omnibus rationem? quia pro talento abs-
condito, imo pro omni dissipato et perditio, iustissime poterit me damnare.

O igitur, patrum Pater, qui dives es in misericordia, de tua ineffabili
opulentia meam indigentiam supplere digneris, et tuae summae caritatis
nuptialis vestis egregia meam infelicem et pudendam in iudicio operiat
20 nuditatem.

[88] Quod labores ut habeas bonam voluntatem.

Summe stude et labora quod interius bonam habeas voluntatem, nam
Christo nato solum offert Deus pacem suam bonam habentibus voluntatem.

In ista enim stat hominis bonitas atque valor eius, quae cum dotatur
5 gratia et virtutibus est quid excellentissimum et Deo summe acceptum.
Ad hanc enim attendit altissimus si sit recta atque munda et fervens, et
si prudenter exercet sua officia, quae sunt bene desiderare, bene amare,
et bene oboedire, ac bene timere. Haec debet regi per Dei legem et per
conscientiam puram et consilium timentium Deum.

10 Hanc voluntatem nostram peccatum foedat et reddit Deo exosam. Ad
peccatum eam inducit amor carnis, mundus, daemon, occasio, et societas
prava. Ista igitur fuge, et time ac dilige Deum, et eris sine peccata. Nec
te retrahat labor, quia dulcis est cum in praeditis fueris usitatus. Saepe
considera mortem et Dei iudicium, aeternas poenas et regnum Dei.
15 Alme igitur Spiritus, qui ex amore divinae voluntatis procedis ab alto,
fecunda voluntatem meam in bonis, et fac me semper te ardenter diligere
et proximum sicut iubes.

[89] Contra temorem.

Infelix mens mea, tota tepescis, omni vera spe et gratia destituta! Ecce
adest hora seminandi; sit igitur tibi pretiosum tempus hoc ad lucrum tibi
concessum! Cogita quod inter adultos soli operarii recipient denarium

87.15 omissis] communis V 19 operiat] aperiat V
88.2 voluntatem] vitam index B 10 peccatum] solum peccatum V
89.4 adultos] ablutos V

87.14 quid respondebo Job 31:14 15 talentum cf. Mat 25:18 19 vestis Mat 22:11
operiat cf. Nah 3:5
88.3 pax Luc 2:14 5 acceptus Job 34:19

5 gloriosum. Quid igitur erit de te, o miser homo, qui nihil operaris salutis,
sed circa vana et noxia et tibi mortifera es totaliter occupatus?

Nihil sapit tibi de regno, nihil de Deo, nihil de merito, nec etiam de
virtute. Totus pergis obtenebratus, totus induratus, totus extra viam sal-
lutis, totus extra te, quasi sine ratione, nec ponderas si damneris. Ad
10 nutum tui pestiferi hostis duceris quasi bos victimandus. Quid igitur te
regit, quid te mactat, quid te laedit, quid te perdit? Certe, tu ipse, cru-
delissimus hostis tuus!

Revertere igitur, miserrime, revertere, quia patrem habes excellentissi-
mum Deum, fontem totius bonitatis et clementiae, qui nullum paenit-
tentem respuit, imo trahit. Vita est tua, imo et omnium, et spes etiam
omnium peccatorum. Non abiciet te qui se dedit pro te ne perdaris.

Caritas igitur immensa, accende nos et inflamma ad serviendum tibi
promptissime, fidelissime, nunc et semper! Neque negligentia nos oc-
cupet, neque turpium amor absorbeat voluptatum, sed omne arduum sit
20 nobis facilium, tuo amore ferventi; quo transformemur in te, qui totus
es amabilis atque purissimus amor.

[90] Contra temorem et accidiam.

Cur pigrescis, ingrata anima mea, nec curas proficere nec etiam ius-
tificari? Cur delectaris iacere in stercore et ibi putrefieri ut porcus? Cur
sic oblitera es tui, imo et tibi fortissima inimica, nec provides quod tibi
5 semper bene sit, nec quod tuta pergas ad iudicium mortis tuae? Nonne
consideras quod iugiter aggravas vitam tuam pondere peccatorum, et quod
Deo vivas exosa, qui tuam paenitentiam ex summa pietate expectat? Et
quod vita tua est iam fini propinqua, licet contrarium aestimes, tua culpa
deceptus? Et quod repente surgent contra te divini iudicii tempestas valida
10 atque grandis egestas?

Miserere igitur tui, misera, et stude placere Deo, ne tibi ipse displicere
habeat propter tuas magnas et multas offensas!

Optime ergo Jesu, excita temorem nostrum et miseriam carnis, et fac
nos fervere in te, qui tam ferventer nos diligis et immense nos aeternaliter
15 dilexisti!

20 facilium] facilissimum V
90.12 magnas] maleficiencias V

89.8 via salutis Act 16:17 13 ad patrem Luc 15:18

[91] Petit a domino auxilium contra temorem.

Ne derelinquas me, domine Deus meus, ne discesseris a me! Intende in adiutorium meum, domine Deus salutis meae, quia sine te nihil possum facere, et tecum omnia possibilia sunt mihi.

5 O quantum cupio servire tibi totis visceribus, sed velle si adest non tamen ago. Heu miser, et quantum confusus sum in accidia et tempore meo! Accidia confundit me, et voluptatem compellit praeferre amori tuo. O quam grave scelus, o quam desperata plaga, o quam radicata infirmitas in medullis animae meae! O Domine, et quis me curare sufficiat nisi tu,

10 qui es omnis morbi medela?

Non igitur te mihi deneges, liberalissime Princeps, quia fere in extremis labore, sententiatus ad suspendium infernale. Nihil mihi sufficit nisi tu solus, omni alio auxilio iam diffusus. Robora igitur interiora mea tua potenti gratia et decora, quia invalida sunt et antiquata in malitia et

15 turpissima propter culpas! Omnia tamen reformabuntur et subito, si digneris propitiis adiuvarare.

Reparator igitur et reformator omnium, princeps, pater et artifex omnis creati, digneris nos reparare integraliter ut tibi fideliter serviamus; quia tui sumus semper, et tibi optamus servire cordialiter ut oves fidelissimae

20 tui gregis.

[92] Recurrit ad Christum ut sui gratia liberetur a culpis.

Sentio quod non proficio, sed regredior et semper relabor ad peiora. Novis criminibus me implico nec praecedentia dimitto, nec secundum aliquam virtutem me exercito; et si quid boni incipio, statim deficio nec

5 etiam persevero. Haec omnia venerunt super me quia Christi gratia non est mecum, nec praeveniens nec concomittans neque sequens, nec multum doleo ita esse. Et sic transeo infelicer, semper filius irae Dei.

Liberalissime Jesu, adiuva me, et non me permittas perire! Sed tua gratia me praeveniat et sequatur, et dignis fructibus paenitentiae praestet

10 me semper esse intentum.

91.1 Petit ... auxilium] etiam V 7 voluptatem] voluntatem V 11 princeps] semper princeps V 14 et decora] renova et decora V

91.2 ne derelinquas Ps 37:22 3 intende Ps 37:23 3 sine te Io 15:5 4 possibilia Mat 19:26 8 plaga Mic 1:9 10 medela Ecl 38:2
92.2 non proficio Io 12:19

[93] Quod miser homo non curat de se licet interius compungatur, sed transit continue incorrectus.

Aduiva me, domine Jesu, quia quanto plus me considero, tanto magis perditum et a Deo abominatum me cerno!

5 Totus sum distractus a te, totusque eis quae me irretiunt et illaqueant implicatus. Propono saepius totaliter inhaerere tibi soli, et tunc per misericordiam meam magis infligor contrariis et profundius cado. Cupio saepius elevari a terra et animo ad futurum saeculum transvolare, ut sciam quod est praemium quod das beatis, et quas poenas hiis quos purgas, ac etiam

10 hiis quos damnas; qualis etiam est transitus mortis, et quid mihi erit postquam abiero ab hac luce. Et tamen ad haec cogitanda, licet summe utile foret, anima mea refugit, differt, nec etiam delectatur; et transit sic totum tempus vitae meae sine providentia, sine ordine, sine omni tuo servitio et profectu.

15 O quantum me arguit iugiter conscientia mea graviter, quia in tam malo statu permaneo semper. Bona pauca inchoat, quae inconstans statim dimittit et foedat. In suis antiquis perseverat nequitius et sub temptatore passim succumbit. O igitur, quid faciam ego miser, qui statim periturus sum, nisi tua summa dulcedo me cingat? Certe, quo pergam seu refugiam

20 non video, nec aliud quam te habeo configuum ultimatum!

O igitur, Plenitudo pietatis, non me perire permittas per tuum grandem valorem! Subleva me a tantis malis quibus involvitur, et tibi grata me inchoare facias et illa fixe tenere. Assistat mihi virtus tui pretiosissimi sanguinis, qui potens est et praestans super omnem misericordiam et nequitiam

25 meam!

[94] Contra amantes honorem mundi.

Ecce ad quantam stultitiam me perduxerunt peccata mea, quia servire Deo erubesco, imo et etiam esse bonus! In peccatis glorior, et honorem mundi elegi pro Deo, et illi obtemperare cupio toto corde. Nec considero 5 hic latere scelus idolatriae, quia sic Deum verum nego dum alium ei propono scienter. Non est flagitium quod non committerem propter dictum idolum obtinendum. Propter eius amorem contempsi veritatem, fidelitatem et omnem virtutem. Et sic in eius amore inardesco ut desiderem

93.4 me cerno] cerno B 8 animo] animum B 9-10 ac ... damnas] et etiam eis quos damnas tribuis B 11 abiero] hinc miser ego abiero B 13 tuo servitio] cultu B 21 permittas] dimittas B

saepius ne vita esset alia nisi praesens. Utinam tantum diligenter Deum
10 quantum diligo istam pestem!

Heu mihi, quia scio quis dixit: Qui me negaverit coram hominibus, et
ego illum negabo in fine! Ergo avertet a me faciem suam Christus cum
eius misericordiam postulabo in morte. O numquam fuisse huius ma-
ledicti honoris amor, qui me Deo meo tam odibilem facit, et me obliuisci
15 fecit me ipsum et salutem animae meae!

O amator humilium, domine Jesu, qui pauper apparuisti in terris, fac
me viriliter omnia terrena despicere et caelestia amare potenter; et solum
te querere, solum te amare, ut sis mihi thesaurus unicus carissimus et
desiderabilis totus.

[95] Contra dissolutos in officio.

Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? Multi insurgunt ad-
versum me! Ecce inimici tui sonuerunt, et qui oderunt te extulerunt caput!

Ideo zelus domus tuae corrosit me, et amor tuae laudis et honoris
5 inflammat me valde. Ipsi autem profanaverunt suis stultiis et abomi-
nationibus templum sanctum tuum. Irrisionibus, risibus et dissolutionibus
foedaverunt laudem tuam et turbaverunt sacrum cultum tuum. Et unde
placari habebas, inde te, Domine, ad iracundiam provocarunt.

O Deus meus, contere illos in virtute tua et gladio, peste et esuria
10 violenta. Da illos contemptibiles omni populo, et percutie illos plagiis
magnis sicut percussisti Core et filios Heli, Nabuchodonosor, Antiochum
et Pompeium, qui praesumpserunt domum tuam contaminare et sacra tua
inhonorare. Et dilata cor et os meum iugiter ad te laudandum, magnifi-
candum et benedicendum, quia solus magnificus es et sine fine laudabilis,
15 superamabilis et Deus naturaliter gloriosus.

[96] De insipientia nostra.

Dixit insipiens in corde suo: non est Deus!

Iste insipiens ego sum, qui stulte semper vivo, quasi Deus non esset
nec me requereret aliquando ad vindictam. Et quia Deus differt me dam-

95.4 zelus] sceius V 11 magnis] multis V

94.11 negaverit Mat 10:33 12 avertere Ps 29:8

95.3 sonuerunt Ps 82:3 4 zelus domus Ps 68:10 10 da contemptibiles cf. Jer 39:15
12 contaminare cf. Lev 21:23 13 dilata cor Ps 118:3 dilata os Ps 80:11
96.2 dixit insipiens Ps 13:1

5 nare ex summa clementia, ego provocor multiplicare offensas et vitia
infinita. Et sic cor induravi in malitia ut fere insanabilis sit iam plaga
mea atque inequitas antiquata.

Ecce quantum sim corruptus in conscientia, ut nec considerem Deum
esse, nec timeam de eius iustitia et iudicio in futurum. Et cum sim ex
10 me reprobus et iam perditionis filius, me iustifico, et sceleratis complaceo,
ac iustos horreo quasi pestem. Cor et os meum plena sunt foeditatibus
et spurcitibus; numquam de me procedit nisi Dei iniuria, vel stultitia sive
dignum contemptu. Iam securis ad radicem arboris posita est, et aeternae
mortis ictum non paveo, nec provideo ne me laedat. Nonne ergo insipiens
15 sum penitus, et in me est omnis sapientia devorata?

O igitur, Sapientia, quae ex ore altissimi prodisti aeternaliter, succurre
tantiae stultitiae per tuum valorem, et muta insipientiam meam in veram
sapientiam, ut tibi prudenter serviam omni tempore, et errata discrete
corrigam, et correcta tibi digne offeram toto corde.

[97] Non curat de donis Dei.

Scio quod me creasti ad gloriam et me multipliciter fulcisti ut pertin-
gerem ad illam. In praesenti via posuisti me ut, tua assistente gratia,
merear illam, cogitando recte, volendo perfecte, loquendo prudenter, et
5 operando decenter, pugnando potenter in temptationibus, et pro auxilio
te invocando fidenter.

Quid igitur est quod nec ad data adverto nec me sapienter rego et me
temptatum mox vinci permitto? Certe, Pater beatissime, quia gratis haec
omnia culpabiliter negligo, nec pro acquirendis sacris virtutibus insto;
10 sed carni oboedio, et omni temptationi acquiesco, te totaliter praetermisso.
Me ipsum semper deifico, dum meas foedas concupiscentias tibi ego ne-
quam propono.

Adiuva me igitur, Fortitudo mea, virtus mea, spes mea, et totum bonum
meum! Sine te nihil possum facere et per te omnia possum. Festina igitur,
15 Domine, et ne tardes me a mortis profundissimo liberare! Accelera ut
eruas me iam fere redactum in nihil; et fac me tecum unum esse im-
mobiliter, per ardorem tuae excellentissimae caritatis.

96.6 sit iam] sit etiam V 12 spurcitibus] spurcia V 14 Nonne] V, non C
97.1 Non ... Dei] Contra non curantes de dictis Dei V 15 tardes me] V, tardes C

96.13 securis Mat 3:10 15 sapientia devorata Ps 106:27
97.14 sine te Io 15:5 festina Ps 69:2 15 accelera Ps 30:3 16 redactus Ps 72:22
semper tecum Ps 72:23

[98] **Contra mala cogitantes.**

Ut quid semper cogitatis mala in cordibus vestris, homines infelices? Cur a mentibus vestris excluditis Deum et introducitis daemonem, hostem vestrum? Quare perditis tempus praesens turpia et iniqua continue me-
ditantes? Cur sic mereri superna amittitis, et perditionem vobis acquiritis
et infernum? Cur potius acquiescitis morti quam Deo viventi, qui est
penitus vita vestra? Cur sic contemnitis Deum propter unam modicam et
miseram voluptatem? Cur statim cum occurrit non expellitis eam, Dei
semper auxilium invocando?

10 O Deus, et ubi rubor, ubi confusio, ubi ingratitudo, ubi malitia, nisi
in cogitante perversa? Considera igitur tunc ubi est Deus, quia infra te,
ubi attendit et conservat universa quae pensas; ubi angelus: certe iuxta
te, formans contra te graves querellas; ubi daemon: vere apud te, ad
accusandum te fortissime se disponens; ubi virtus: vere longe a te, tamquam
15 abiectum et desplicabile tibi; ubi culpa: vere totum occupat te, ad strictum
Dei iudicium te adducens.

Custodi me igitur, bone Jesu, ut pupillam oculi semper, ut solum te
cogitem et ea quae sunt tibi semper accepta!

[99] **Contra malas cogitationes.**

O Deus meus, quid faciam, quia omnino me consumunt et lacerant
cogitationes horribiles et continuae cordis mei? Nec scio mihi remedium,
ex quo tu non vis me exaudire. Scio quod peccata quae commisi et
5 committo innumera mihi talia procurarunt; nec adiuvari mereor, quia
continue te offendeo.

O excellentissime Pater, nisi iuveris me totaliter sum destructus. Memento quod sicut lutum feceris me, et ab origine sum corruptus. Necdum eram natus et iam fui gehennae filius constitutus. Ignorantia turpis ex
10 tunc me obscuravit, malitia absorbuit, et concupiscentia me potenter foedavit. Temptatio me vorat et sine resistentia aliqua me prosternit. Ad nihilum utilis sum, sed in omnibus semper malus. Non habeo unde te
placare possim, quia totus sum culpa. Nec cogito nisi malum, nec profero
nec operor nisi malum.

98.8 voluptatem] voluntatem V

98.11 ubi est Deus Ps 41:4

99.8 sicut futum Job 10:9

12 utilis cf. 1Tm 4:8

17 pupilla Dt 32:10

necdum natus Ecc 4:3

9 gehennae filius Mat 23:15

15 Quid igitur, infelix ego, faciam, ad quid recurram, si tu me dimittas
perire? O igitur, Mare magnum omnis clementiae, tuo compatere sce-
lerato; et non me ultra permittas errare, quem ab aeterno summa caritate
amas.

[100] **Alius contra cogitationes malas.**

Quid faciam, domine Jesu, quia perturbant me iugiter cogitationes
malae? O infelix ego, quia cogitatus mei tam ferales et horridi corruptiones
mei interioris hominis protestantur. Non enim de tribulis ficus nascitur
5 nec de spinis uva, nec de corde meo nisi fallita et culpa amarissima
surgunt.

Volo igitur emendare praeterita et corrigerem vitam meam, et semper
cogitatus meos convertere ut Deum meum praesentem considerem ad me
iugiter attendentem. Secundo, meditabor in eius dilectissimo et praegus-
10 tantissimo filio, domino Jesu Christo. Tertio, in gloriosa virgine eius
matre, et in omnibus sanctis eius. Quarto, qualiter vitia mea corrigan,
et qualiter virtutibus inhaereo. Quinto, quid sit infernus in suo horrore,
et in altis voluptatibus paradisus.

Summa regula igitur, bone Jesu, omne cor dirigens, rege cor meum
15 et fige ne a te oberrat, et ut semper de te plenum sit, et nihil quid tibi
displaceat hic admittat.

[101] **Orat ne puniatur secundum mala.**

Cum me considero, me vas penitus vacuum video omni virtute pri-
vatum. Mala innumera in me iugiter pullulare sentio; nec possum super
tam grave periculum nisi per te, Deum meum solum, adiuvari perfecte.

5 Adiuva me igitur potenter et statim, Deus meus et pater, propter im-
mensam excellentiam tuam! Ne derelinquas me, nec antiquo hosti tradas
me, propter ineffabilem bonitatem tuam. Ne proicias me a facie tua,
propter tuam clementiam, quia opus sum manuum tuarum. Ne omnino

99.18 amasti V

100.5 fallita] V, reading unclear in C

101.3 super] om. V

99.16 mare magnum Ps 103:25

100.4 ficus Mat 7:16

101.8 opus manuum Job 10:3

me despicias, propter tuam altissimam caritatem qua aeternaliter dilexisti
 10 me. Nec iudices me secundum demerita mea, propter tuam nobilitatem,
 quia condidisti me ad imaginem tuam. Non tradas me inimiciis tuis,
 propter tuam summam sapientiam, quia redemptus sum pretio pretiosissimi sanguinis tui. Non confundas me, propter tuam summam dulcedinem, sed memento quod sicut lutum de terra fragilem me fecisti. Non
 15 demergas me in puteum mortis aeternae, propter tuam patientiam, sed per eam potenter trah me post te semper.

Rapias igitur me de faucibus mortis in virtute tua, quia scis quod ad gloriam me ex mera gratia ordinasti; et ne des extraneo gloriam nominis tui, qui dux es meus et pastor, cuius signum gero in corpore et sigillum 20 in spiritu pretiosum.

[102] Contra fragilitatem carnis.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me!
 Miserere mei, Domine, quoniam fragilis sum et multis impulsionibus hostium impugnatus. Ecce quam dedisti mihi in societatem semper re-
 5 bellem invenio et ad omnia mala me iugiter impugnantem.

O Domine, quid faciam, ad quem recurram et ad quem ibo pro refugio, si tu contra me fueris concitatus? Non ignoro quin aeternae mortis reus sum, et quin supremus existam omnium peccatorum; et quod ex solo profundo tuae misericordiae vivo, licet secundum praesentem iniustitiam 10 sum iam ad mortem aeternam meis demeritis condemnatus. Ad quid igitur, miser, natus sum si socius esse habeo damnatorum, et in perpetuis miseriis, doloribus, tenebris et poenitatisibus debeo pro perpetuo cruciari?

O igitur, Beatitudo omnium felicium, tuo compatere scelerato! Et ne potestatem irae tuae experiar, sed sub profundo tuae pietatis completius 15 me abscondam.

[103] Deus illuminat multipliciter.

Dominus illuminatio mea et salus mea, quem solum timebo! Ipse solus est lux vera, qui me ex mera gratia ad lumen sacratissimae fidei perduxit.

18 ordinasti] V, ornasti C

102.9 iniustitiam] iustitiam V

103.3 est lux] lux V

101.11 ad imaginem Gen 1:27 12 pretio 1Cor 6:20 13 non confundas Ps 118:116
 14 sicut lutum Job 10:9 16 trah me Ct 1:3
 102.2 in furore Ps 6:2 7 reus Mat 26:66
 103.2 illuminatio Ps 26:1 salus mea Ps 34:3

Lumine intellectus et naturalis iudicii et stimulantis conscientiae me do-
 5 tavit. Inspirationibus sacris me continue visitat, et ego eius compunctionibus sacrarum scripturarum irriguis et informationibus praedicationum iugiter me fecundat. Alta sua iudicia mihi opponit frequentius et exempla bonorum. Omnes creature mihi praedi-
 10 cant quod fideliter meo serviam creatori. Ideo inexcusabilis sum, et ero in die finalis ratiocinii mortis meae.

Quid igitur faciam, infelix ego, qui tam tenebrosam vitam duxi, qui rebellis fui superno lumini et vacuos extra et intus? Vere, refugium non invenio nisi revertendo ad te, qui es pater et immensa pietatis abyssus; et convertendo me ad luminaria caeli, videlicet ad sanctos tuos, ut orare 15 dignentur pro me ipsi qui fuerunt et sunt tibi cari et grati, ut me abunde illustres, bonifaces, et recipias ad societatem gloriosissimam felicissimi regni tui.

[104] Contra linguam.

Dixi: Custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea, quae data est mihi ut per eam omnipotentem adorem et illi gratias referam ac laudes et benedicam. Ac etiam ut confitendo mihi proficiam, et aliis exprimam 5 quae caritas sancta iubet.

Cur igitur organo tam eleganti et utili volo ingratus abuti, immoderate loquendo, mentiendo, blasphemando, perjurando, detrahendo, adulando et iactando, deridendo, maledicendo, communando, vituperando, iudicando, obiurgando atque turpia proferendo, ubi loqui oportet silendo, et 10 alii modis innumeris in sermone delinquendo? Nonne in linguam committentes saepe Deus in linguam subito punit, ut eis sermo loquendo noceat, aut cum fuerit necesse loqui quae volunt non possint?

Tu ergo, verbum patris, optime Jesu, qui lingua es et calamus superni scribae velociter scribentis, linguam meam gubernare deficiat, sed pro-
 15 fectui cui eam deputasti semper intendat; quia mors et vita in manibus eius, et de omni verbo otioso dicis te in iudicio exquisite petere rationem.

103.10 ratiocinii] om. V

104.3 ac laudes] laudem et V 5 sancta] facta V 7 mentiendo] V, om. C
 8 communando] coniurando V 9 ubi loqui] V, ut ubi loqui C

103.13 revertere cf. Lec 15:18

104.2 delinquam cf. Ecl 19:17 12 necesse loqui 1Th 1:8 14 gubernia Prv 16:1

16 de verbo otioso Mat 12:36

[105] Confitetur culpam petendo veniam.

Domine, ne in furore tuo arguas me, licet semper reus exstiterim et tibi obnoxius morti! Peccavi ab infantia mea coram te gravissime, et semper ex tunc sine numero multiplicavi mala mea. Non erubui tua 5 beneficia, nec aurem dedi correctioni fideli. Corde, ore et opere contra te sine omni timore et reverentia malignavi.

O mirabilis pater, rex et Deus meus, cum quanta patientia me portasti! Attendat iam tua immensa bonitas quod fragilis sum et in medio fortissorum hostium persevero. Adua me ex altitudine tuae omnipotentiae, 10 ut resurgam a meis faecibus et incipiam vitam novam, et omni tempore laudem te et toto corde benedicam; adorem te totis viribus et tibi reverear, timeam et amem ex toto corde meo!

Sapiat et delectet me de te iugis memoria. Cogitet mens mea delectabilius tam magnum, qui gloria angelorum es et finis meorum laborum; 15 ac etiam Deus unicus in essentia et in personis trinus, perfectissimus, fidelissimus, et fons et latus pelagus adorandissimae bonitatis.

[106] Contra contemnentes Deum.

O supercontemptibilis et miserabilis ego, qui saepius, imo iugiter, praesumo contemnere creatorem meum! Unde nec illum superamabilem patrem memoro, nec illi obcedio, imo meis abominabilibus criminibus 5 ipsum semper offendio. Praepono illi amorem carnis et sanguinis, imo et amorem cuiuscumque miserae voluptatis. Et ipse, pater benignissimus, cuncta ista videns, patienter dissimulat continue atque tacet!

O miser, et quid de me intendit sua rectitudo et iustitia, qui nihil inultum patitur nec etiam impunitum? Heu me, quia nescio si ex ira parcit qui 10 saepe ex misericordia punit. Quid igitur faciam, ad quem recurram? quia omnia me abiciunt, omnia in me irruunt, ex quo omnium gubernatorem contempsi. Heu me, quia adhuc errare in me nec ipsum offendere cesso, quin imo semper mea crimina augeo et aggravo onus meum.

105.1 Confitetur ... veniam] Psalmus paenitentialis V 5 aurem] autem V 11 totis] ex totis V et tibi] om. V 12 ex toto] toto V 14 meorum] nostrorum V

106.1 Contra contemnentes] Contemnimus V 6 miserae] miseriae V 7 patienter] patitur BV 8 intendit] intendit facere B et iustitia] iustitiae B

105.2 in furore Ps 6:2 11 totis viribus cf. Gen 31:6

106.8 nihil inultum Job 24:12

O Fons igitur totius pietatis et luminis, inspira quid pro tantis malis 15 offeram tibi gratum et satisfactorium pro contemptu! Fac me etiam iugiter ac cordialiter honorare te et satisfacere pro commissis meritis pretiosissimae mortis Jesu Christi!

[107] Contra cadentem temptatum.

Usquequo exaltabitur, Domine, inimicus meus super me, ut vere dicere possit: Praevalui adversus eum? Quoniam temptor iugiter et cado turpiter 5 victus. Nec me deicit hostis potentia, sed mea criminosa voluntas. Non enim permittis me temptari supra id quod possum, sed in bellum validum auxilium offers; quod ego refugio, qui a te iuvari nolo, sed tacentibus hostibus a propria et mala concupiscentia scienter mihi bellum excito. Victor esse nolo, sed victus mihi congaudeo.

O quam potenter calcabit iudicium tuum tantam malitiam, tantam in gratitudinem, et tantam invercundiam! O quam spero confundi coram hostibus meis in exitu vitae meae! Conforta igitur, immuta et robora invalidas vires meas, qui tam gloriose coronas in suis temptationibus robustissimos bellatores!

[108] Memoria peccatorum.

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae. Heu me, Domine, quia transegii infantiam sine innocentia, pueritiam 5 cum malitia, iuventutem cum grandi nequitia, et desperabilem senectutem. Cor duxi semper quasi barathrum omnis spurcitiae, linguam pestiferam, fallacem et nequam, ac opera fere cuncta sordida et polluta. Beneficia tua infinita multitudine et maxima dignitate oblitus sum, et sine dignis gratiarum actionibus iugiter sum et fui. Tuis sacris iussionibus contumaciter persevero inobediens, et turpiter omitto quae supererogare 10 promisi. Caritatem dilectissimi filii tui obliviscor et gratiam, et vocationem eius audire recuso. Prae ceteris hostibus mihi hostis exstisti, tua dona dissipans et negligens, in omnibus quasi stultus. Recidivare non desino, depravare meipsum continuo. Quid igitur de fine meo, Deus meus, debeo

14 pietatis] bonitatis V

107.6 qui a] quia a B 7 mihi] in B 9 calcabit] calcavit V tuum] cum B, contra V malitiam tantam] malam V 10 quam spero] quantum B
108.2 tibi] tibi domine B 3 heu me] heu mihi BV

107.2 usquequo Ps 12:3 3 praevalui Ps 12:5 5 temptari 1Cor 10:13 13 robustissimi Jud 20:44

aestimare? Vere, ex me ad mortem pergo et rhomphaeam et apertis oculis
15 ad perditionem.

Tu igitur, qui Creator et pater es patientissimus et misericordiae mare
magnum, ad te reversum clementer suscipe, et susceptum ab omni tua
defende offensa! Et iugiter concede proficere, et de commissis paenitere
efficaciter, et bene finire hanc vitam.

[109] Recognoscit miseriam suam.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me!
Quia infelix ego, stultus, temerarius et brutalis, praesumpsi offendere
beatissimam maiestatem tuam.

5 Paternitatem etiam illam tuam reverendissimam, quae sola est vera et
cara paternitas, contempsi ut stultus et caecus. Et illam bonitatem sine
fine profundam, et mihi sua altitudine summe amicam et matrem pre-
cepsam, non timui aggravare. Continuae etiam pietati tuae excelsae sum
semper et fui nimis ingratus et vilis.

10 O miser et supra modum caecus et malus, ego, et quantum sum ob-
noxius altissimae patientiae tuae, quae tanto tempore meas foeditates tulit,
abscondit et dissimulavit gratia speciali! O quare non surgit contra me
reum tota multitudo caelestis exercitus, imo et omnis alia creatura, ad
vincandum creatorem suum de me sceleratissimo peccatore?

15 Abyssus igitur tantorum meorum scelerum abyssum tuae immensae
clementiae invocat, ut parcas et mala mea diluas per tuum valorem; quia
fons es pietatis, et totius nobilitatis radix, sicut latissima tua pietas in
nobis iugiter effusa ostendit.

[110] Sumus causa mortis Christi.

Quid miser dicam ego et referre potero reverendissimo redemptori qui
reatibus meis innumeris causa quaedam extiti mortis eius? Imo et fe-
rocitatem eiusdem sacrae mortis repeto, et rursum Christum quantum in

108.14 et rhomphaeam] ed., et sunfearm CV (*cf.* 3.2.14), aeternam B 16-17 Tu ...
magnum] om. B

109.10 quantum] in quantis B 16 parcas] mithi parcas B
110.4 sacrae mortis] BV, sacrae C (*end of line*) repeto] reparato B

108.15 rhomphaea *cf.* Ecl 26:27
109.2 in furore Ps 6:2

5 me est crucifigo recidivando continue in peccatis. Et quasi canis reversus
ad ea quae evomuit, invercunde repeto quae illa summa Christi pietas
iam prius patienter indulxit. O quasi frons impudentis prostitutae vere
sum, qui altitudinem, pietatem nec benignitatem nec Dei patientiam
erubesco!

10 O Deus, et quid me potest pati? Et quid est quod non in me irruat et
me interficiat, qui in caput omnium me erexi et in ipsum incessanter
impingo? Mirum quod non solvit tota caterva luciferana contra me et
quia non me statim absorbet infernus. Et stupeo quia caelum, terra et alia
me sustinent, qui Christi sanguinem et mortem contemno. Et fructum
15 pretiosissimae mortis Jesu quasi pro nihilo habeo, peior in hoc quam
infidelis aliquis seu paganus.

O igitur, pretiositas omnium electorum, pretium passionis, scilicet Jesu,
super tanta vastitate ostende virtutem! Recordare, piissime Redemptor,
quia pastor, rector et caput meum es a patre altissime constitutus. Et
20 reducat tua benignitas ad te ovem perditam, ne inter lupos pereat infernales.

[111] De malitia peccati.

Numquid anima quae peccaverit ipsa morietur? Et anima mea peccando
sic moritur continue spiritualiter coram Christo. Nonne peccatum aufert
regnum gloriae, et gratiae merita, et omnia quae ad salutem inducunt, et
5 imaginem divinam interius foedat totam?

Certe, propter peccatum occurrunt nobis mala hic innumera, tam culpae
quam etiam omnis poena! Nihil quantumcumque utile homini peccatori
prodest si innaturetur seu maculetur mortali peccato. Nam illud aufert Deum,
aufert vitam, et quaecumque bona propria, bonorum auxilium, profectum
10 in bonum, imo etiam et seipsum. Obcaecat mentem, indurat cor, impellit
ad peius, subicit diabolo, et damnat in fine.

Quare igitur infelix ego peccatum volo, peccatis involvorum, et a peccatis
recedere nolo? Nonne dulcissimum patrem Deum meum summe benig-
num contra me semper provocat et mihi eum reddit terribilem et quasi
15 furiosum? qui omnia quantumcumque sibi cara horret si ea peccato
mortali sordidata videret.

110.7 impudentis] imprudentis V 12 impingo] BV, impego (*for impegi?*) C 15 nihilo]
nullo V quam] sum quam B 19 quia] quod B et caput meum es] et caput nostrum
es V (*at end of sentence*)

111.3 continua] continua B 9 profectum in] perfectum B 13 summe benignum]
supreme benignissimum B 15 qui] quia V

110.6 ad vomitum Prv 26:11 20 ovis perdita *cf.* Luc 10:3
111.2 anima morietur Eze 18:4 10 indurat cor Io 12:40

O igitur, Plenitudo pietatis, bonitatis et dulcedinis, parcas quae commisi ac protegas in futurum, ne vultum sacratissimae maiestatis tuae offendam quantumlibet in aeternum.

[112] **Contra peccatum.**

Heu mihi, et quare peccavi, et quare me dissipavi, et quare me elongavi a vera vita et a patre reverendissimo et tam caro! Vae mihi, et quare tantum mihi nocivi, et quare me confudi, et quare me prostravi, et quare sum mihi tam crudelis et damnabilis hostis?

Quid mihi profuit sequi peccatum, unde aeterno patri tam exosus sum ac sanctis angelis et curiae gloriose? O maledicta sit pravitas meae turpissimae voluptatis, quae se incurvat ad foeda iugiter contra iudicium rationis! Utinam pereat horrendissima caro mea, quae me pulsat iugiter turpissima querere et nefandissima velle! Sed oro quod confundatur diabolus, qui stimulat semper mala querere et quae sunt odibilia creatori; quia confusa est ab hiis facies mea, dum sic criminosis plus satisfacere volui quam virtuosissimo Deo. O quantum luctum, dolores et rubores mihi ista parient in futurum, nisi fortitudo capitis nostri Jesu dignetur frangere et obruere tantam pestem!

Pulchritudo igitur omnis amabilis ac rectitudo omnis virtutis, excute potenter a me omnem reatum et culpam et soli tibi placere me facias hic dum vivam!

[113] **Multa sunt mala nostra.**

Ad me conversus, lux serenissima, domine Deus meus, de me iam desperare compellor, quia totus sum peccatum, totus infectus ab illo; et si per te subsisto ad modicum, per me cedo. Multiplicata sunt mala mea sine numero, et peractis culpis innumeris continue superaddo. Nihil aliud quam malum cogito, non aliud profero, non aliud ago, nec ad aliud agendum me dispono. Nulla virtus mihi sapit, nihil quod Dei est mihi placet, nihil appeto quam nequitiam et peccatum.

111.17-18 parcas ... ac] per ea ... me B

112.3 quare tantum] quantum V 8 voluptatis] voluntatis B 10 oro quod] oro ut B
12 facies] anima V
113.3 infectus ab] infectus ex BV 5 peractis culpis] om. BV 6 ad aliud] aliquid ad BV

112.12 confusa est cf. 3Rg 2:16

Quid igitur faciam, quo ibo, ad quem recurram super tam gravi vulnere, et super tanta infirmitate et morte? O quam desiderabile est bene vivere, et conditori toto corde servire! Nec hoc sapere seu gustare culpa permittit, quae totum me fere perintegrum iam corrumptit.

Salus igitur omnium salvandorum, sana me et sanabor, quia tu solus potes hoc facere! Non me permittas perire, per tuam misericordiam, qui tam altam spem ad te venientibus contulisti.

[114] **Contra fragilitatem.**

Quid prodest mihi quidquid dico et facio ex quo non sum stabilis nec fixus in proposito bono?

Propono magna facere et omnipotenti semper placere, recte et iuste coram eo incedere, sed in fine in omnibus contrarium ago. Tempus tamen transit et finis vitae meae iam proximus est, et nulla sequitur correctio nec emendatio morum. Ad peiora semper infector, omnem verecundiam perdi et Dei timorem. Cognosco ex innata luce meam malitiam, et nolo insurgenti nequitiae obviare quantumlibet, omni destitutus virtute.

Quid igitur me excusabit apud altissimum quando me requiret in morte? Vere, desperarem omnino nisi quia te novi, fontem clementiae et etiam bonitatis, magnificum et liberalissimum in conferendo misericordiam misericordis et caducis. Scio quod attendis ad nostram miseriam et quod lutum sumus et instabiles nimis, et quod omne bonum nostrum a te solo habet procedere, et a nobis nihil meriti est nec virtutis.

Firma igitur nos in te, Fortitudo immensa, nec permittas nos deficere nec cadere in peccatum! Robur sis nobis et fundamentum perintegrum, ne cadamus aliquando, nec a te etiam separemur; quia tibi inniti vita nostra est, et a te recedere mors et mortifera plaga.

[115] **Arguit cor de malis cogitationibus.**

Ut quid saepius me conturbant cogitationes meae innumerae, terribiles, iniquae et noxae atque turpes?

113.12 quae] qui BV
114.7 morum] meorum V
115.2 Ut quid] et quid V

113.11 toto corde 1Rg 12:24
114.13 lutum sumus cf. Job 10:9 17 robur Hie 16:19
115.2 conturbant Dan 5:10

Numquam mihi occurrit meditatio utilis nisi per te, et repente etiam
 5 tunc cum difficultate persistit. Numquam de temporibus perpetuis venturis
 nec quid tunc erit de me cogito, nec pro illis provideo ut semper bene
 sit mihi. Numquam de praemiis et poenis aeternis considero, nec de
 periculis quae emergunt, nec de morte facio mentionem. Numquam meip-
 sum discutio, nec quia male vivo hoc pondero, sed circa inutilia et saluti-
 10 pertinencia me fatigo. Numquam ad dimittendum vitia efflagito, numquam
 ad bene operandum me dispono. Totus sum vanitas, imo potius insipientis
 atque stultus.

O miser, et quare non iugiter attendo quod Deus est semper mihi
 praeiens, qui omnia videt etiam in cordis profundo? Angelus etiam mihi
 15 custos omnia mea considerat, cum multis aliis angelis etiam et daemo-
 nibus qui circumstant. Anima mea misera, licet occultetur mihi in corpore,
 tamen pulchra intus creata est Dei imago, quam foedare non cesso mea
 infelici vita.

Ista ergo sunt quae ceteris debeo cogitare semper, et non vilia nec
 20 caduca nec transitoria, quae mortifera sunt, et tempus perditur quod oc-
 cupatur in eis.

Tu igitur, qui omnium es Creator, gubernator et pater, utiliter ad tuam
 gloriam meos semper dirige cogitatus! Nec permittas me evagare ad noxia
 quae tuam ineffabilem maiestatem offendunt, sed in eis potius me occupa-
 25 in quibus complaces, et merita cumulant, et ad regnum dirigunt gloriosum.

[116] Contra ambitiosos.

O quanta est mea ambitio, stultitia et praesumptio, qui aliis praefici
 semper cupio et habere regimen animarum, quod formidarent assumere
 angeli si viatores essent ut ego; quia hoc regimen ars est artium, summe
 5 difficilis, et summi periculi apud omnes.

Hoc sancti fugerunt omnino, et formidarunt assumere etiam iussi a
 Deo, cogitantes quod praelati tot mortibus digni sunt quot perditionis
 exempla ad subditos transmittunt. Et quod eorum extremum iudicium
 strictissimum est et rigorosum apud Deum. Et quod tenentur de animabus
 10 sibi commissis Deo reddere rationem. Et quod de administratione patri-
 monii Christi querit Deus acute in fine. Et quod exemplo, corporali

115.9 discutio] discussio V 10 ad dimittendum] admittendum C 16 circumstant] mihi
 circumstant V

115.11 insipientis Ps 48:11 14 omnia videt Job 41:25

subsidio et verbo habebant pascere oves suas, in quibus videbant plures
 deficere et damnari.

O igitur, sublimissime Pastor, fac me tales abhorrire honores, et hu-
 15 milia amare quae tu tam care amasti et amas!

[117] Quod debet prudenter vivere.

Beatus vir qui in sapientia morabitur et qui se totum occupat in laude
 sui creatoris et honore; et qui diligenter eius fugit offensam, et profitit
 iugiter in meritis et virtute. Qui etiam studet in omnibus oboediens altissi-
 5 simo, et eius sacram facere voluntatem; ac qui se ad mortem praeparat
 per dignos paenitentiae fructus.

O quantum talis honorabitur perpetuo in tabernaculo beatorum! O quot
 divitias sibi talis accumulat, et qualem statum sibi praeparat magnificus
 Deus noster: tunc enim facialiter videbit eum gloriosissimum ac trinum
 10 et unum! O quantum in eius aspectu glorificabitur et cum sanctis angelis
 delectabitur in aeternum!

Non sic stulti qui ista negligunt, non sic, sed tamquam nudi et inopes
 coram superno iudice apparebunt; quos eius iudicialis sententia percutiet
 gladio irae suaee.

15 O igitur, Sapientia, quae ex ore altissimi prodisti aeternaliter, ad teip-
 sum dirige vitam nostram, ut tibi semper serviamus fideliter, et mereamur
 dies nostros in te feliciter terminare!

[118] Arguitur homo quia non considerat praesentiam Dei.

Firmiter constat quod hic est omnipotentis Dei praesentia, quae infra
 quemlibet est, et etiam infra me est intus et extra. Omnia videt, omnia
 ponderat, omnia discutit, omnia servat, omnia adducet ad iudicium, et
 5 de omnibus quae dedit distictam expectet rationem.

Cur ergo recedo a recto coram tanta rectitudine, et coram tanta munditia
 cor meum pascitur immunditiae carnis meae stercora? O quare non re-

116.12 videbant] vident V

117.1 Quod ... vivere] Qualiter est prudenter vivendum V

118.3-4 infra me ... et] om. V 5 expectet] V, expectet (for expectat?) C 6 a recto]
 om. V 7 pascitur] patietur V

117.2 beatus vir Ecl 14:22 12 non sic Ps 1:4

118.3 omnia videt Job 41:25

vereor tantam reverentiam? Cur non metuo tantam potentiam? Cur non erubesco eius praesentiam et clementiam copiosam? Cur non memoro 10 beneficia tanta quae contulit, cur non amorem quem ostendit, cur non patientiam quam demonstrat?

O Deus! et in tam modico stat quod a me requirit omnipotens, et tam facile est mihi servare sibi fidem promissam. O quam vilis et ingratus existo! O quantum erubescam vultum maiestatis gloriosissimae quando 15 me finaliter iudicabit! Et quid tunc potero infelix ego dicere, et quid pro tantis peccatis malis respondere? Quomodo me potero abscondere coram tanta benignitate et bonitate super me exhibitis in hac via? Vere, nihil potest mihi subvenire nisi eius latissima pietas, quae sola est scutum omnium miserorum.

20 Custodi me nunc igitur, Fons omnis gratiae, ab omni offensa tua, et me exercitare facias in te solum. Et non a me praetereat quod iubes, nec quae tibi placent a me oblitera praeterire permittas, per tuam plenitudinem bonitatis.

[119] Retribue beneficia.

Quid retribuam et satisfaciam domino conditori meo pro tanta misericordia et patientia, multitudine et magnitudine beneficiorum quae mihi contulit hic peccanti? Faciam artam paenitentiam, compungar et dolebo 5 sui reverentia de omnibus iniquitatibus meis, ut pro culpis peractis dolores contritivos et me eviscerantes repandam, quos ipse pater dulcissimus et benignissimus suscipiet multum laete.

Sed unde hos tam pretiosos dolores habere potero pro quibus eius summa bonitas sibi reputet satisfactum? Orabo die noctuque ad eius clementiam, ac totam caelestem curiam sequestrem ponam ut ipse mihi eos tribuat, unde sibi satisfaciam dum hic vivam!

Sed quomodo eos mihi dabit qui contra me concitatus est, videns in me tantam ingratitudinem et tantam turpitudinem peccatorum? Certe, excitabo pro viribus omnes sensus meos et virtutes, et dicam: Iuvate me 15 ut misericordem patrem ad me indignum peccatorem inclinem, et dignetur mihi compunctionis lacrimas iugiter concedere, quibus totum interius

118.12 a me] *om. B.* amor V omnipotens] Deus B 17 via] vita B 23 bonitatis] pietatis B

119.4 hic peccanti] peccanti B, *om. V* 9 bonitas] benignitas BV 10 ponam] petam B eos] eas B

118.13 vilis Hie 2:36 15 quid potero Job 31:14

119.2 quid retribuam Ps 115:12

regnum animae sufficiam emundare; atque opera dignae paenitentiae facere merear, sibi accepta et grata; ut puniam quae commisi, et ad plenum doleam coram eius immensa benignitate!

20 Tu igitur, qui pura bonitas es et clementia, compunge et concute interius totum regnum animae meae, ut totum ex toto se doleat quia te offendit, et de offendis dignis doloribus impetrat plenitudinem veniae et benevolentiam gratiae tuae.

[120] Quae sunt diligenda propter Deum.

Utinam, mi domine Jesu, te diligerem ardentissime omni tempore et occuparer semper in tua laude! Utinam propter te merear omne noxiun detestari et virtuosae vitae intendere incessanter! Utinam tuae sacrae vo-5 luntati implicem, praeceptis et legibus immobiliter inhaerent tamquam fidelissimus servus tuus! Utinam opera pietatis iugiter impleam et super hiis sit semper studium meum! Utinam fortis bellator sim propter te in omni spirituali certamine, ut in temptationibus meis tui auxilio ad tuam gloriam merear triumphare!

10 Utinam tua praevia gratia cor sollicite et sensus custodiam, ac linguam a noxiis subtraham, et in his quae tibi placita sunt eam occupem toto corde! Utinam propter te cetera horream quae a te recedunt, imo primitus et meipsum carnaliter sapientem! Utinam tui amore corporaliter moriar, et propter te martyrizari merear corpore atque corde! Utinam intellectus, 15 sensus, voluntas et omnes vires meae tuo inebrientur amore, et tui dulcore languidus de te solo ebrius in te merear delectari! Utinam propter te sit mihi crucifixus mundus omni tempore, et etiam ego mundus!

Amor qui omnem amorem superas, fac me te amare ardenter, ac servire strenue, cordialiter, munde et recte, per illam rectissimam rectitudinem 20 in qua es Deus mundissimus atque iustitia sempiterna; et non permittas me umquam separari a te etiam per indivisibile instans.

[121] Ut procuretur et affectetur notitia Dei et cognitio.

Quomodo dominum Deum meum diligere potero qui ipsum non cognosco, nec affecto cognoscere, nec ad eum cognoscendum labore?

119.17 emundare] emendare B 20 qui pura] quae pura V

120.5 implicem] implem de V, inhaerent B 9 merear triumphari] triumpharem V

18 ac servire] fac servire B

121.1 Ut procuretur ... cognitio] Diliges dominum Deum tuum V 2 dominum] *om. B*

119.20 concute cf. Isa 14:16

120.10 custodiam Dt 4:9

Obcaecata anima, cur sic involuta iaces in tenebris ut tuum non quaeras
5 nec sapias nec percipias conditorem? Cur te sic odis, cur te sic laceras,
ut tantum bonum velis gratuito ignorare, et scire cupias quae te foedant
et lacerant, angustiant et tribulant? Ut amplius tribuleris?

Assurge igitur, misera, et clama, quaere et require ubi sit, et quantus
et qualis sit, ipse omnipotens qui te similem sibi fecit. Quia si hunc toto
10 corde exquiris ipsum invenies, non distanter, sed infra teipsam. Quo
invento tunc videbis et supernis deliciis afflues. Mirabitur et summe
dilatabitur et iocundabitur cor tuum quando multitudo thesaurorum cae-
lestium apparebit in te et magnitudo et pondus tantae virtutis. Tunc vi-
dendo amabis eum totis viribus, qui est amabilis et desiderabilis totus.
15 Tunc ista caduca detestaberis et solum ad regnum et ad gloriam anhelabis.
Tunc quietaberis infra te, et ibi erit tua requies, et exterius erunt tibi alia
mors et poena.

O igitur, Lux vera quae omnem venientem in hunc mundum illuminas,
aperi fontem aquae vitae et tui luminis gloriosi, ut hic te cognoscam et
20 diligam super omnia totis viribus et sensibus et motibus vitae meae!

[122] A quantis periculis nos Deus eripuit est saepius cogitandum.

A quantis periculis me misericordissimus pater eripuit et semper in-
cessanter eripit non sufficio cogitare. Ab hostibus mentis, quia non suf-
ficio me defendere, neque corporis, quis igitur nisi sola summa pietas
5 me protexit?

A miseriis corruptae naturae continue vexantibus, a fortuitis casibus
innumeris, tu solus me liberasti. A linguis detrahentium et ab odiis im-
pugnantium, tu me eripis incessanter. Sed a corporali morte et ab eius
faucibus me quotiens subtraxisti? Nonne a damnatione perpetua, quam
10 demerebar iustissime, me infinites elongasti?

O igitur, pestis diabolica meae nequissimae ingratitudinis, et quarendi
me sic ingratum et vilem tenebris conclusum? Et quanto sublimiora dona
supremi Spiritus capio, tanto abominabiliorem, caecum et me durum

121.4 Obcaecata anima] o obcaecata anima mea B 6 gratuito; gratuite B foedant
defendant V 8 ubi sit] qui sit V 11 mirabitur] mirabiliter B 12 dilatabitur;
dilectabitur V 14 amabis eum] amabis hunc V 18 omnem] hominem V

122.1 A quantis ... cogitandum] Quanta fecit nobis Deus V eripuit] ed., eripuerit CV
2 misericordissimus] misericordissimus V 3 eripit] ed., eripiat BCV quia] om. B
8 eripis] eripias V 11 diabolica meae nequissimae] diaboli causa meae nequissimae et B
12 conclusum] inclusum BV 13 capio] cupio B

121.9 toto corde Ps 118:2 11 afflues Ecc 2:1 13 tunc videbis Isa 60:5
18 venientem Io 1:9 19 aperi fontem Num 20:6

ostendo. Et haec omnia considerat aeternus oculus qui non clauditur, qui
15 simul me sperat et ad durius iudicium servat.

O transcendens et inscrutabilis Dulcedo paterna, dirrumpe per tuam
potentiam vincula tantae mortis! Aperi oculos meos ut haec semper con-
siderem. Emolle cor ut tam excelsa haec ponderem, corrigam et satis-
faciam corde toto. Non me despicias, quia tuus sum, licet reus et dignissimus
20 omni poena.

[123] Quid debet facere peccator post lapsum ut reconcilietur Deo.

In quo corrigit qui lapsus est viam suam quatinus Deo placeat post
peccatum? Ut doleat et conteratur; et si dolere non potest, doleat quia
5 dolere nequit! Confiteatur clare, pure et saepius, et se criminorum aestimet
profundius et dignum poena aeterna. Satisfaciat omnipotenti Deo per
fructus dignos paenitentiae ac per opera poenalia multa. Delectamenta et
carnis placibilia a se subtrahat et omnes occasiones peccati. Fixe proponat
recedere ab omni quod Deum poterit irritare. Profunde cogitet et disponat
omni quod subito illicite irruit statim cum Dei auxilio obviare. Ieiunet,
10 abstineat, ploret, et ad opera pietatis corporalia et spiritualia totaliter se
convertat. Oret humiliter et ferventer, et ad fontem omnis bonitatis et
misericordiae fidenter recurrit; ibi confundatur et erubescat ex corde quia
tantum Deum et patrem suum tam graviter et saepe offendit. Non satietur
precibus, nec aliud cogitet quam quod se ab omni eius offensa prae-
serves.

15 Maiestas igitur celsitudinis infinitae, tu parcas, tu etiam in praedictis
dirigas, et ad iam lapsum reparandum digneris piissime inclinari; et ne
eum relabi ultra sinat tua immensa bonitas et infallibilis fortitudo!

[124] De dignatione Dei erga nos et bonitate et pietate simul.

O superexcellens humanitas, pietas et bonitas omnipotentis et sapientis
Dei, benedicta sis et exaltata in aeternum! O summa bonitas altissimi
5 creatoris et dignitas, etiam ab angelis incomprehensibilis umquam! O
summa Dignatio et benignitas, et quis potest ad aliud intendere semper
quam ad tuam laudem, gloriam et cultum? Nonne Deus es verissimus,

123.1 peccator ... Deo] versus conversus V 6 opera] oratione BV 9 auxilio] adiutorio
BV 13 patrem suum] ed., patrem se BCV
124.1 De dignatione ... simul] Quod Deus requirit hominem V

122.18 emolle cor 2Par 34:27

123.16 non sinas Ecl 23:1

- solus immutabilis, perfectissimus, nullius boni indigens extra te? Imo omnia te indigent et sine te labuntur in nihil. Unde igitur est quod sic hominem requiris, pulsas, diligis, et devium ex summa benignitate reducis?
- 10 O Domine, et quid est homo quod memor es eius, et filius hominis quia sic reputas illum et armas? O piissima Vita, et quid est homo coram te nisi vermiculus de terra natus et in pulvrem convertendus, abyssus culpae, omni virtute destitutus, stultus coram te, imo fere penitus bestia et insensatus? Et tu, Pastor gloriosissime et pater fidelissime, dignum 15 ducis super illum aperire oculos tuos et adducere eum tecum in iudicium altum! Imo et postquam te graviter et diu offenderit illum etiam invitum trahis ad te, pietate illum operis, et misericordia tua illum ne pereat expectas et foves.
- O bestialissima anima mea, et cur sic caeca existis et tuo conditori ingrata? Et cur ista non consideras semper? O rabida et furiosa et stolida, in tua nequitia non percipis te iugiter ire ad interitum, nisi quia te latenter frenat et retinet misericordia patris.
- Tu igitur, immensa Dignatio et ineffabilis bonitas, ne respicias tantam nequitiam, sed fac nobis pietatem et gratiam, sicut a saeculo iam fecisti.

[125] Deus diligit rem publicam.

O quantum diligis totam rem publicam, domine Jesu, et omne quod creasti tam carum est tuae altissimae bonitati!

Scio quod vis omnes homines salvos fieri, et nihil odisti eorum quae 5 fecisti, in eorum bona condita natura. Creasti me ut omnibus essem utilis, quantum natura suscepta rationabiliter sufficit et dona quae dedisti. Ut quid ergo donis susceptis abusus fui omnibus et inutilis, negligendo, omitendo etiam necessaria ad salutem?

O si bonus fuissem, in quantis potuissem communitati satisfacere verbo, 10 opere et exemplo? O quantum profuisset rei publicae mea vita, meritum et intercessio, si aeterno patri complacuisse et rectus fuissem coram eo! O quantum aedificassem verbis et operibus rem publicam si rectus fuissem in moribus et in vita! Cur igitur, miser ego, tantae perditionis et subtractionis tui auxili causa exsteti tam nociva?

124.7 perfectissimus] om. B 12 convertendus] revertendus V 13 omni] om. B
penitus] om. B 19 bestialissima] bestia B 22 frenat] servat BV 24 nobis] nobiscum
BV

125.9 potuisse] B. potui C (*end of line*) V communitat] comitati BV

124.7 nullius indigens 2Mc 14:35 12 in pulvere Gen 3:19 15 in iudicium Job 14:3
125.14 perditionis cf. Heb 10:39

- 15 O igitur, Vita et gubernator omnium, reparare me facias quae omisi! Et dignos fructus paenitentiae per me operari digneris mihi utiles, et rei publicae pariter, ut bonorum totius Ecclesiae comparticipes ad invicem simus simul.

[126] Desideranda bona virtutum.

Scit, Domine, tuae profundissimae sapientiae altitudo quod tui gratia cupiam multum dolere semper de offensis omnibus tibi factis.

Scis quod cupiam lacrimari, conteri, et paenitentiam facere in satisfactionem malorum meorum. Scis quod cupiam zelare iustitiam tuae legis, et desiderare iustificationes tuas impleri in omni tempore. Scis quod cupiam te laudare, et ad laudem tuam addere nova, pia et alta. Scis quod cupiam dignas tibi referre gratias pro omnibus beneficiis viscerosae pie-tatis tuae nobis impensis. Scis quod cupiam te filialiter timere, et ardenter 10 te diligere, et fideliter deservire. Scis quod cupiam ab omni abstinere peccato et condolere de meis vulneribus, licet feralis et crudelis in me contraria agam. Scis quod cupiam in te proficere, tibi soli servire, et in te solo domino Deo meo iugiter delectari.

Magnifica igitur Bonitas, scelerato tuo compatere per illum fontem 15 vivificum tuae bonitatis aeternae! Regalis igitur Celsitudo, inclinare ad opus manuum tuarum, et ne perdas quod tam alte ac bene creasti; sed me trahas et gratifices in te, et proficere concedas continue, ut a te in omnibus et per omnia merear acceptari, profici et amari.

[127] Habeamus fortē spem!

Spes igitur mea, etsi de me diffidere compellit propria malitia, nonne propter hoc de te, optimo patre, debeo desperare.

Nonne tu es immensa bonitas, immense potens, immense nobilis, piis-simus ac benignus? Nonne qui venit ad te foras reicis, et te sequentem, quaerentem et volentem damnas? Absit a tua celsitudine tam fortis con-

125.17 bonorum] beatorum B

126.2 tu gratia] om. B 4 conteri] converti B 6 tuas] has et eas BV 9 ardenter
te diligere] diligenter et ardenter te amare V 14-15 tuo compatere ... aeternae] tuo ...
aeternae succurre V

127.3 optimo patre] domine Jesu patre V 6 tam] tante B, quid tam V

126.16 manuum tuarum Job 10:3 ne perdas Ps 27:3

127.5 foras Io 9:34

- cussio, qui filium dilectissimum naturaliter et aeternaliter a te genitum pro peccatoribus tradidisti. Amor igitur superans omne desiderium, ne perdas quod tua praecelsa manus condidit ad tui imaginem tam pulchrum!
- 10 Vita igitur, gloria et corona mea, recordare quia figmentum sum et inter hostes crudelissimos constitutus. Attende, pura Benignitas, quia redemptus sum per sanguinem dilectissimi filii tui. Considera quod eius pretiosissimae vitae et mortis merita pro me satisfacere sufficient si tua visceralis pietas voluerit acceptare!
- 15 Acceptet igitur tua summa paternitas sacrificium illud reverendissimum pro me, et preces eius matris dulcissimae, ac etiam totius curiae paradisi. Et perfecte reduc me ad te, ne amplius te offendam, sed tibi fideliter perpetuo serviam in domo magnificentiae regni tui.

[128] Petit liberari a multis malis.

A pessimis inclinationibus et moribus meis libera me, domine. A praecedenti et dolorosa vita mea absolve me, domine. A tam criminosa ignorantia, a tam gravi malitia, a tam turpi concupiscentia sicut in me semper vident elonga me, domine. A meipso malo ferali et mihi ipsi crudelissimo hoste exclude me, domine. A tota caterva nequitiae contra me agenti, machinante et ad malum impellente libera me, domine.

Per altitudinem et profundum tui valoris et excellentissimae bonitatis adiuva me, domine. Per merita sublimissimi capit is universi, videlicet 10 domini nostri Jesu Christi, exaudi me, domine. Per eiusdem reverendissimae matris reverentiam et intercessionem ne obliviscaris me, domine. Per totius curiae caelestis et fidei Ecclesiae christianaes preces et gloriam succurre mihi, domine.

Spes igitur mea unica et secura creatoris mei, dulcedo et amor, miserere 15 mihi indignissimo servo tuo!

[129] Orat ut praeservetur a malis.

Quam poenam mihi inferam, domine Jesu, ut pro peccatis tibi hic plene satisfaciam, dignetur tua benignissima paternitas inspirare!

127.10 figmentum] fictum V

128.2 A pessimis] o pessimis V moribus] moribus B 3 A tam] a tanta V
6 nequitiae] malitiae et nequitiae B 9 sublimissimi] sublimi B
129.2 peccatis ... plene] peccatis meis hic plene tibi B

127.9 ne perdas Ps 27:3 ad imaginem cf. Gen 1:26

- Inclina cor meum ad omnia toleranda laetanter quae delere possunt 5 mea crimina et tibi satisfacere copiose. Erudire me digneris qualiter a me prompte potero delere culpas commissas et mala, ne habeam in meis malitiis antiquari. A casu mortali custodi me per tui aspersionem sanguinis pretiosissimi, et maxime a mora in illo. Recedat per te omnis commissa nequitia indilata a me, ne morose subiaceam diabolo nec consiliis eius.
- 10 Ab omni recidivo praeserva me, Pater misericordissime, quia scio quod hoc tibi displicet transcenderter. Concede mihi dolere cordialissime post omnem culpam repente. Lacrimarum profluvium non deneges mihi immerito, ut illae saltem tibi satisfaciant pro peccatis. Continua illas in me cum contritione praevalida et confessione veraci, ut te semper mecum 15 habeam placatum et voluntarium super salutem animae meae!

[130] Petit odium sui.

Non possum me odisse, Pater superamabilis, sed carnem propriam diligo super cuncta. Nullam poenam possum mihi infligere, quamquam iustum. Scio quod odium mei vita mihi est, et detestari me salus mea est et iter ad vitam.

5 Cur igitur me sic stulte diligo? Cur meis concupiscentiis sic inservio incessanter? Quare non considero quo pergo et quantum mihi inimicabitur caro quam sic diligo contra Deum? Numquid perdam animam meam qui sic illam in carne dilexi ut ei quasi deo continue oboedio et servio impudenter? Nonne et omnipotentem Deum propter illam offendere non respui et illi soli deseruire ad nutum? Certe sic, domine Jesu, quia hostis mihi factus sum, a tua vera amicitia inconsulte et inargute recedens.

O igitur, omnis pietatis Fons inexhaustibilis, da mihi tam veri hostis odium perfectum, ut me mihi hostem per maximum perfecte horream, et te solum recte diligam et tibi serviam corde pleno.

[131] Optat multa utilia.

Excita, Domine, interiora mea omnia validissime, ut ad nihil intendam quam in te semper!

129.4 laetanter quae delere possunt] ut laetanter delere possim B 5 a me] V, om. BC
6 meis malitiis] malis meis B 8 pretiosissimi] pretiosi B a moral] morari B
commissa] criminosa B 10 misericordissime] misericordiosissime V 13 saltem] saltim
B, salutem V

130.7 inimicabitur] inimicatur B 9-10 oboedio ... impudenter] oboedirem B
10 propter] per V 11 illi soli ... nutum] soli carni et sanguini deseruire B 13 omnis]
omnipotens B inexhaustibilis] in hostilibus B tam veri hostis] om. B
131.2 omnia] om. V

130.4 salus Ps 34:3

Opto te timere filialissime, et tuam reverentiam totis viribus promovere.
 5 Opto te ardentissime diligere, ac pro te corporaliter martyrizari et mori.
 Opto tibi soli servire perfectissime, et meipsum propter te totaliter obliisci. Opto te laudare, glorificare et magnificare omni tempore, et tuos cultores propter te visceraliter exaltare. Opto me torquere ac fortiter vexare quia offendi te, et de me vindictam continuam tuae sacratissimae
 10 maiestati offere. Opto omnia tibi famulari purissime, et te suum reverendissimum cretorem magnifice confiteri.

O igitur, Fons omnis bonitatis, et quando haec erunt? Et quando videbo in tua gloria quae cupio ad huius cultum fieri toto corde? O! Rogo non moriar donec per amorem vivacissimum in te fueris plenissime transformatus. Et fervida mea comple desideria, et illud maxime ut te beatus videam et te aeternaliter perficiar Deo meo!

[132] Petit desiderabilia morum.

Utinam, liberalissime Pater, digneris concedere quae mihi desideranda, etiam et nimis amabilia, inspirasti?

Videlicet, ut omni tempore occuparer in tuo cultu, et in omnibus tuam requirerem voluntatem. Ut media nocte surgerem ad te laudandum, et ad profunde cogitandum ineffabilem excellentiam tuam. Vigilias noctis prolixas cum ieiuniis continuarem, et tunc contemplarer et extollerem admiranda opera tua. Ibi me totum discuterem, et corrigerem mala mea, et magna susciperem dona tua. Et quod tunc me ordinarem totum intus et extra, et te post non offenderem quantumcumque.

O quam cupio ut ad haec perveniam, et ut mihi sapiat dominus meus Jesus, et in omnibus mediter illum semper; et in eius virtute semper providentia mortis mihi occurreret, ut eam proveniam operibus christianis, ac sciam quid tunc dicam et faciam et ad quid secure recurram.

15 Ne igitur ista mihi deneges, Amor, vita et solacium meum, supplico corde toto; quia de te solo spero, qui es omnis bonitatis fons vivus et patens; et quem scio peccatorum ab initio esse et fuisse plenum et fixum recursum.

131.10 reverendissimum] reverentius V 13 toto corde] et, tanto corde CV
 132.7 continuarem] continuare V 11 dominus] dominus Deus V 16 corde toto]
 corde puro V

131.8 torquere 2Mc 7:13 12 quando videbo Job 19:26
 132.16 fons patens Za 13:1

[133] Petit misericordiam.

Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Miserere mei, Deus, quia in te confidit anima mea. Miserere mei, domine, quoniam nimirum fragilis sum, et tu cognoscis figuratum meum et miseriam meam.
 5 Miserere mei, domine, et adiuva me, quia non audeo oculos ad te patrem et Deum meum levare.

Miserere mei, quia semper offendo, et factus sum poenarum omnium tibi reus. Miserere mei, nec me permittas ultra cadere, quia tu solus sufficiis me sustentare. Miserere mei, ne desperem de te, quia de meipso 10 omnino sum desperatus. Miserere mei, quia omne refugium fugit a me et in te solo respiro. Miserere mei, et ne derelinquas me qui ab omni virtute sum derelictus. Miserere mei, quia creator meus es et factura sum tua. Miserere mei, quia scio quod requiris me et diligis animam meam. Miserere mei, quia spes fixa peccatorum es, et ad eos salvandos de caelo 15 venisti. Miserere mei, quia pro peccatoribus dedisti te in pretium nostrae salutis.

[134] Pro impetranda misericordia Dei.

Memento, Domine, quod sicut lutum feceris me et in pulvrem reduces me. Memento quod nihil boni est in me nisi quantum dedisti mihi. Memento quod circumdedisti mihi gravissimos hostes. Memento quod nullum auxilium habeo ex me, sed tu solus es adiutor fortis. Memento quod sine te nihil possum facere, imo nec bonum dicere aut cogitare. Memento quod pater meus es, pastor et dux animae meae.

Nonne manus tuae fecerunt me totum, totum in circuitu conservasti me, et in te ab utero sum proiectus? Memorare igitur quae est mea 10 substantia, quia opus tuum, emptum pretiosissimo sanguine filii tui. Per tam pretiosum igitur pretium ne permittas me perire, sed potenter adiuva me. Ne derelinquas me, domine Deus meus, et ne discesseris a me!

Praecipe angelo custodi meo ut mihi assistat, imo et me ab omni malo 15 occursu defendat, et me tibi reddat opus integrum et ad gloriam tuam dignum et aptum.

133.8 ultra] om. V 10 omnino] V, om. C

133.2 miserere Ps 50:3 4 figuratum Ps 102:14 7 cadere Ecl 23:1
 134.2 sicut lutum Job 10:9 in pulvrem Gen 3:19 5 adiutor Ps 70:7 6 sine te
 Io 15:5 7 pater meus Ps 88:27 12 ne derelinquas Ps 37:22 ne discesseris Ps 21:12

[135] Orat pro populo.

Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuae, et rege eos pie et extolle tandem usque ad regnum tuum!

Ad culmen etiam virtutum eum erigas, quia nullum virtutis vestigium invenitur in eo. Omnes declinaverunt; simul vani, inutiles et vacui inventi sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum! Consideret tua pietas quod angeli non fuerunt stabiles, sed in illis reperit tua sapientia pravitatem. Quanto magis hii, qui domos habitant luteas et terrenum habitant fundamentum, innumeris pravitatis depravantur? Hos ultra circumdat Satan, invadit caro, mundus prosternit. Istos corrumpit naturalis origo innata, imo et crassa ignorantia; concupiscentia inflammat, malitia vorat, ac deicit fragilitas multiformis. Hi nihil sentiunt de supernis, nec quae in inferis sunt cogitant, nec provident diem mortis.

Quid igitur fiet istis, nisi clementia tua iudicium temperet, ac ab eis tuum fuorem avertas, ad eorum dictas miseras attendendo? Heu me, domine Jesu, et si iniuriae populi tui observaveris, et quis inter eos fiet salvus?

Tu ergo, qui totus es pietas, averte iram tuam ab eis, et dirige eos ad te ut recto tramite ad te currant.

[136] Hortatur alios levare in Deum.

O christiane benedictie, ferveas semper et inflammare per suum amorem, quia solus verus Deus tibi proponitur adorandus; ille qui in se est infinita essentia, infinita vita, infinita immensitas, infinita bonitas, infinita dulcedo.

Per hunc creatus es tu, imo et totus orbis. Iste conservat te, qui omnia gubernat et regit. Iste est finis noster ultimus, beatitudo et merces electorum omnium, imo et etiam angelorum. Per huius clementiam dissimilantur mala tua, vocaris semper ad veniam, et ad bene vivendum continue incitaris. Iste est vita tua, totum bonum tuum, spes tua, gloria et corona tua; in hoc sit semper tota cogitatio tua, totum desiderium tuum, et tota confidentia tua. Huic teipsum praebet totaliter, huic servias semper cordialiter et attente; in hoc sit totum gaudium tuum!

135.2 salvum fac Ps 27:9 benedic Ps 27:9 rege eos Ps 27:9 4 nullum vestigium
cf. Ecl 13:32 5 declinaverunt Ps 13:3 8 domos luteas Job 4:19
tum Job 4:19

136.3 solus Deus 4Rg 19:19 10 vita Dt 30:20

[137] De custodia cordis.

Omni studio et diligentia ordina et custodi cor tuum! Ab eo enim post Deum dependet bonitas vel malitia vitae tuae.

Iugiter considera Deum praesentem, ut te a malis sua refrenes revertentia, et continue te exercites ad sibi grata agendum. Omni die certa hora cogita quod ad bona per eum creatus es, quae nec oculus vidit nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Cordialiter etiam pensa quae sunt damnatis mala parata, et quod illa evadas modo quando potes. Mensem etiam converte ad intelligentum poenas quas qui purgantur in inferis patiuntur. Neque negligas attente videre continue si sis in via reproborum vel in statu salutis. Praevide diem mortis et districtum iudicium Dei, cui subiacere cito oportet! Praepara igitur te ad illud, ut misericordiam faciat summus iudex! Noli enim contemnere ista si vis fieri salvus!

Tu, Domine, qui es in omnibus omnia, dirige nos in istis, ne pereamus propter delicta nostra, sed trahre nos rebelles ad te propter summam clementiam tuam; quia salus nostra tu es, pater et dux totius cursus praesentis.

[138] Generalia remedia contra omnem temptationem.

Quid temptationis facere debeat ne ruat in culpam nec vincatur ab hoste?

Recurrat primo ad Deum, qui potens est liberare et qui neminem supra id quod potest temptari permittit. Oret efficaciter, et patri alleget passionem, sanguinem et merita redemptoris. Cogitet se liberum habere arbitrium et non posse cogi ab hoste. Tempestive de remediis sibi provideat ad quae temptationis tempore repente recurrat. Omnem occasionem caddendi fugiat arte et studio speciali. Studiose recogitet de celsitudine et dignitate sui meriti, ne succumbendo perdat, similiter et de premio iam promisso; neque videre negligat damnum, confusionem et poenas quibus exponitur in bello spirituali deiectus. Angelicam custodiam invocet, ad sanctos fidenter recurrat, et diligentiam ac custodiam super se habeat semper. Scripturarum sanctorum lectionem non negligat, sanctorum ex-

137.5 ad sibi] V, sibi C 9 in inferis] inferis V 12 cito] ed, et cito CV 13 salvus] V, salus C 14 in omnibus] omnibus V

138.3 et qui] qui BV 6 hoste] V, here C addis hoc penset 7 ad quae] atque BV
8 speciali] spirituali B 9 similiter] om. B 12 fidenter] fideler B

137.6 oculus ... audivit Job 13:1 6 ascendit 1Cor 2:9
138.4 temptari 1Cor 10:13 -

empla consideret, et fortitudinem contra concupiscentias et nequicias
15 amplexetur.

Tu igitur, Christe, qui temptatus fuisti et homines temptari permittis
iustissime, temptatos eripe ne succumbant; et ne vinci a malo sinas quos
ad te fruendum et possidendum perpetuo condidisti.

[139] Pro dolore peccatorum.

Referam, pura Benignitas, et mecum conferam et dolebo super vulneribus et plagis animae meae, quoniam pueritia mea tibi dissoluta exstitit, iuventusque pessima, et antiquitas nequam.

5 Heu mihi, et in quantis offendit maiestatem tuam reverendissimam, et offensas adhuc multiplicare non cesso? Prodolor! Et quam gravia sunt quae commisi in conspectu tuo, et quam turpia et quam enormia, coram praesentia tua! Caelum claudunt et terram commovent peccata mea, domine; obscurant aerem, infernum aperiunt, et tuam iracundiam concitant 10 vehementer.

O beata sit patientia tua, quae me filium mortis patitur vivere, et aeternae calamitatis obnoxium ad paenitentiam vocare dignaris! Et ego infelix tantam misericordiam respuo quasi stultus et caecus, et relabor iugiter ad crimina consueta; non ponderans quae expectas, nec cogitans 15 quia parcis, et non attendens pericula quae incurro.

Virtus igitur tuae potentiae emolliat corda saxe, verecundiam donet pariter et contritivum dolorem, ut non triumphet hostis crudelissimus, sed paterna pietas tua nos mutet in melius, ac virtuose praestet cursum praesentis miseriae consummare.

[140] Quod simus armati contra inimicum.

Caute omnes stemus, carissimi, quia iam completorium est quando incipit praecepsa hora belli. Iam se armavit temptator, ut corda nostra ad turpia moveat ac bellum novum suscitet et continuet antiquatum, ut etiam 5 non cesseret nos infestare per vana phantasmatu et per cogitatus turpisimos;

138.14 et nequias] om. V

139.1 Pro dolore peccatorum] De malitia peccati V 2 pura] pure B 5 in quantis] antiquitas V 14 nec cogitans] non cogitans V 17 contritivum] contritum B

138.17 non sinas Ecl 23:1

139.16 virtus potentiae cf. 1Par 29:11

140.2 caute cf. Eph 5:15

et ad sui auxilium coaptavit sibi somnia, vigiliam ac lubricum lectum. Cuiuscumque inclinationes ac amores considerat, ut ad sua suscipienda venena quemcumque facilis trahat. Artes machinatur et modos ut nocte etiam spirituales viros subruat, licet ab eis supereretur in die.

10 Quis igitur huius falsarri hostis evadere poterit laqueos, impulsus et arma? Vere nemo, nisi qui super custodiam vigilat et qui voluptates cordialiter respuit, et quem frequens oratio munit.

Tu igitur, optime Jesu, exauditor fidelium, caput Ecclesiae, da nobis vincere istos hostes! Nec possimus aliter triumphare nisi per te, qui solus 15 es invincibile robur omnium temptatorum.

[141] Ad beneficia Dei ingratus.

O anima mea, sta super tui custodiam et iugiter circa te cogita quae sequuntur!

Omnipotens enim pater fecit te ex summa eius bonitate ad gloriam, 5 pro qua consequenda te in hoc saeculo temptationibus continue exponit. Dedit tibi arma nobilia ut, si vis, cadere non possis quocumque impulsu. Beneficia tibi contulit maxima, generalia et specialia, quae multiplicare non cessat.

Cur igitur, ingrata, vivis tanta committens crimina, negligentis etiam 10 innumeris obvoluta? Praecepta non servas, sensus non regis, misericordiac operibus non intendis. Virtutes fugis, in nullo proficis, ad mortem properas districtius iudicanda. Paradisum perdis, Deum et angelos offendis, teipsam perdis, in infernum cadis!

Clama igitur ad redemptorem ut te perditam trahat, liberet et salvet, 15 et secum immobiliter stare compellat; et ne te cum reprobis abire permettat, sed summa te regat gratia sui pretiosissimi sanguinis meritis gloriosis.

[142] Contra negligentiam.

Negligentia mea me terret, fortissime Deus spirituum, quia a te dictum est: Qui neglit vitam suam mortificabitur!

140.7 considerat] consinet (?) V 8 quemcumque facilis] quaecumque faciamus V

141.4 gloriam] gloriam perfruendum B 10 obvoluta] involuta BV 16 regat] tegat V pretiosissimi] pretiosi BV

141.11 proficio Io 12:19

142.3 mortificabitur Prv 19:16

Non enim te timeo, nec tua iudicia districtissima cogito nec attendo.
 5 Nec te diligo, cum tu sis summe diligibilis et bonitas infinita. Non te
 veneror, licet sis honorabilis immense propter tuum valorem incompre-
 hensibilem et tuas transcendentes virtutes. Non tibi oboedio nec tuis
 sacratissimis legibus, quae sunt amabiles et iustissimae atque faciles di-
 ligenti. Non tibi dignas gratias refero de inexplicabilibus et continuis
 10 beneficiis tuis.

Quomodo igitur posset subsistere tanta iniquitas nec tolerari a te nisi
 infinita bonitas essem? Per illum igitur valorem, in quo regnas et vivis
 Deus et dominus omnium, digneris me plene reducere ad te totum; et sic
 15 firmari in te ut a te non disiungar quantumlibet, sed tibi sim semper
 infixus et carus.

[143] Alius contra negligentiam.

Cur ad perfectionem concendere negligis, quia via facilis est et prompta?
 Ieiuniis frequentibus continuas immiscere vigilias, in quibus orans ex-
 erceas te devote. Recte et non dupliciter incedas intra et extra, custodias
 5 te ab omni distractivo et quod poterit maculare. Fortis stes in temptationibus et omni tempore praeparatus et cautus. Caritatem et pietatem
 habe ad omnia, et confide in Deo; cui te profunde humilis, ac sic toto
 corde proponas:

Vita aeterna! Ecce adsum coram te, super omnes malos peccator in-
 10 gratus. Ad te solum recurro, qui fons es clementiae et summus pater et
 Deus. Fac me igitur perfecte servire tibi et fideliter et insatiabiliter et
 laete, et confirma me in hoc firmissime usque ad finem vitae praesentis!

[144] De memoria Dei habenda.

O quantum me delectat memoria domini Dei mei! Cupio et totis praecordiis desidero quod omni creaturae pateret quid est Deus meus verus. Tunc ipse timeretur et amaretur ab omnibus et etiam summo laudaretur
 5 affectu; cogitaret tunc omnis mens de illo eius dignitates altissimas, et summo gaudio semper recordaretur de eo.

143.2 concendere] ascendere V 3 immiscere] emiscere V 11 insatiabiliter] insati-
 5 tienter V 12 confirma] conserva V
 144.6 summo] cum summo V

143.7 confide Ecl 11:22 9 ecce adsum Gen 46:2 12 confirma Jdt 13:7

Quis cogitare sufficiat eius aeternitatem? quia est sine principio et in perpetuum durabit! O quantum me terret cum considero quod semper ero, et nescio quid de me ordinavit Deus meus aeternus. O quantum ero 10 infelix si ero de numero damnatorum! Succurrat igitur mihi misericordia veri Dei.

O quantum est delectabile considerare immensitatem divinam, quod praesens est secundum se totum omni loco. Multum me frenat a peccatis haec cogitatio, quia mihi Deum praesentem considero et me clare cer- 15 nentem. Saepius delector secum loqui, nam eius presentiam mihi sensibilem praebet et in omni materia consilium et consolationem ingentem.

Omnipotentiae contemplatio, et qualiter se extendit ad omnia, multum provocat ad eius praeconium ac gloriam et honorem. Ex illa enim processi ego, et omnia quae supra et infra sunt et quae per gyrum circa: caelum 20 et orbes, et corpora cuncta caelestia, et elementa, et omnes abyssi.

Tuas altas dignitates, eximie rex et Deus excelse, laudare non sufficio, quia in eis deficit mihi vox et sensus. Nunc autem in tribus praedictis respiro et condelector saepius, quas venerari summo affectu peropto. Concede igitur me in eis laudandis semper occupari plenissime, et tibi 25 servire fideliter et semper sine omni offensa.

[145] De amore divino.

Domine, ut quid multiplicati sunt qui me iugiter a tuo amore separare conantur!

Nolle nisi te diligere, et non possum ut vellerm. Trahit me mundus 5 fallax ad se et de te multipliciter mentitur. Incurvat me rabida caro ut non te diligam sed eam solam praecise. Et cum hiis concordat diabolus, ab initio hostis ferox. Ex omni parte non video nisi me substrahentia a tuo sacro amore. Nulla sincera affectio de te in me recipitur, quia totus sum intra corruptus. Nulla de te memoria me delectat, quia plenus sum 10 toxicu amoris foetens.

Aduiva me igitur, et ne me damnet malus amor; sed fac me perfecte odisse me et alia omnia sicut iubes, et in nullo delectari nisi in te, qui solus es dignus amari. Non absorbeat me profundum meae turpitudinis et falsi amoris, sed solum te diligam, qui solus es amabilis totus.

17 multum] multum me V 21 altas] alias V 23 peropto] desidero peropto V
 145.5 multipliciter] multa V 6 solam] om. V 11 ne me] V, ne C

144.22 deficit sensus Ecl 22:10

[146] De civitate caelesti et Dei sacro tabernaculo.

O Fons omnis verae sapientiae, et ubi te inveniam, quia totus sum stultus? Semper vixi fatue, et nisi tu mihi affueris, cum fatuis interibo.

Ego fatuissimus semper egi fatue, et non alia quam fatua ago. Con-
5 temno amanda, diligo contemnenda, et oculis apertis ad praecipium ae-
ternae mortis festino. Puerilia amplector, et quae sunt verae prudentiae
horreo sicut stultus. Vera bona fastidio, mortifera diligo quasi vitam.
Viros Dei cachinno et eius servitoribus irrideo ut insanus. Civitatem
caelestem parvipendo, cum sit Dei electissimum tabernaculum. Gloriosos
10 eius cives non honoro, licet honorabilis sit eorum pretiosa memoria.
Recte, de numero sum stultorum, quorum infinitus est numerus!

Effunde copiose igitur, Redemptor, super nos lumen tuae sapientiae
infinitae, ut coram te semper ambulemus prudenter, et fideliter et cor-
dialiter tibi serviamus.

[147] De sabbatizantibus.

Sabbatizare tibi cupio et solum tibi vacare, Creator omnipotens, con-
servator omnium, dominator magnifice, ac sapientissime gubernator.

Tunc sicut iubes volo animam meam affligere, memorans in quantis
5 tuam celsitudinem ego miser et favilla offendi. Tunc excellentiam tuae
divinitatis quantum sufficiam considerabo profundius, ut ad illius timo-
rem, oboedientiam et amorem cor meum ferventer inducam. Tunc tibi
sacrificia, oblationes et laudes et quae potero alia offeram, quae soli tibi
debentur ut Deo aeterno, vivo et vero. Tunc supplebo pro viribus quae
10 praecedenter omisi circa vivos et mortuos, etiam et me ipsum. Tunc a me
de omnibus rationem exigam et profundum conscientiae meae discutiam,
ut sciam quid mihi desit et qualiter vivo et me dispono ad mortem. Tunc
praesolitae auditioni et lectioni verbi caelestis insistam, imo et operibus
pietas, et quae prius commisi nequiter dura paenitentia castigabo. Tunc
15 occasiones peccatorum maxime fugiam et temptationum victoriae fortius
insudabo, ac etiam contemplationi beneficiorum tuorum et caelestium
gaudiorum.

146.3 interibo] introibo V

147.1 De sabbatizantibus] De sabbatis V
10 circa] contra V 11 profundum] fundum V

4-14 Tunc (rep.)] Nunc V (rep.)
13 praesolitae] solito V

146.2 fons Ect 1:5 12 lumen Ps 4:7

Serenissima igitur Lux, doce me festivare ut decet et omne servile
refugere et solum tibi placibilia operari, ut merear ad sabbatum transire
20 gloriae quod nobis dare promisisti ex praedictis operibus sabbati virtuosi.

[148] Quae sunt cogitanda de necessitate.

Recogitatus meos totis praecordiis tibi dirigo; et tu, Lux quae illuminas
omne cor, da mihi visceraliter sapere et profitere continue iuxta illos.

O quam bonus, magnus, sapiens, potens, iustus et clemens es, Domine,
5 verax et in tua immutabili excellentia incomprehensibilis! Magnificus in
beneficiis, quae innumera sunt, continua et maxima, pro quibus tibi sum
extra modum ingratus. Sed, o quam patiens es in meis criminibus, quae
non cessant, licet sint innumera et gravissima et omnia tibi clara! Certe
desperarem de me propter hoc, nisi quia scio te patrem meum et infinitae
10 pietatis abyssum.

Compelle igitur voluntatem meam rebellem tibi per omnia ut dignos
fructus paenitentiae agat in hoc saeculo incessanter; quibus te mihi iratum
placet, ac satisfaciat pro tantis maculis et offendis. Et me dicti fructus
orient interius ac ditent copiosius, ne confusus et nudus excludar a tuo
15 perpetuo convivio nuptiali.

[149] Quod occupetur homo in bonis operibus.

Festinare desidero et vacare ut soli Deo meo intendam, omni alio
praetermissio.

Tunc cogitabo attentius excellentiam creatoris, et eius laudi et glori-
ficationi intendam. Dolebo etiam super peccatis meis, et super eis affligam
5 animam meam, ut misericordiam inveniam apud patrem. Offeram obla-
tiones et sacrificia, gratias referram de beneficiis mihi factis, et supplicabo
orans pro me et aliis quibus teneor stricto iure. Meditabor super profectu
vitae, et scrutabor meam conscientiam, et quid corrigendum et agendum
10 videbo. Vigilias et genuflexiones multiplicabo, et lectioni et contempla-
tioni caelestium me totaliter applicabo. Periculis obviabo et temptationi-
bus providebo, et profundius studebo vitare omne promovens ad peccatum.

19 merear] mereamur V

148.2 Recogitatus] cogitatus V 5 incomprehensibilis] incomprehensibilis totus V
149.12 providebo] providendo V

148.5 verax Mat 22:16

Spirituales eleemosynas et corporales iuxta vires faciam, et verbo Dei ero intentus.

- 15 O utinam omne tempus vitae meae posuissem in hiis, ut tute diem mortis et sine terrore expectarem! Tu igitur, Spes nostra et gloria, ad ista nos dirigas et in hiis concedas dies nostros finire!

[150] Quod occupetur cor ad cogitandum utilia.

Memorare, homo, ut cor tuum ordines et occupies ad alta et utilia cogitandum!

Profunde igitur et humiliter attende quid est Deus, quia omnipotens, summe bonus, sapiens, iustus et clemens et omniumque immensus. Redemptorem delectabiliter cogita esse et semper fuisse perfectissimum, prote autem hic vixisse doloratissimum, pauperissimum et nimis despectum. Regnum ad quod conditus es semper desidera, pro eo fideliter labora, et quale sit et quantum cum laetitia multa pensa. Super vita tua stude diligenter, ut talis sit quod merearis in fine fieri salvus. Salutem proximi ama, pro qua ora, aedifica, informa iugiter et labora!

Tu igitur, domine Jesu, qui virtuosi cordis es thesaurus pretiosissimus, haec concede iugiter et utiliter meditari! Nec mentem nostram maculet sordida cogitatio neque nocivus consensus!

[151] Petit aliqua utilia ad salutem.

Virtus immensa, salva me, quia Deus meus es tu! Ad te pertinet omnem hominem semper dirigere, quia Deus meus es tu. Intellectum meum ab omni errore libera, quia Deus meus es tu. Voluntatem meam rectifica, quia Deus meus es tu. Semper me doce facere voluntatem tuam in quolibet, quia Deus meus es tu. Conscientiam meam sanctifica et offensas meas omnes plene remitte, quia Deus meus es tu. A te numquam separari permitte, et ab omni crimine et temptatione me libera, quia Deus meus es tu!

- 10 Bone igitur Jesu, concede mihi semper tibi servire fideliter, quia Deus meus es tu.

16 nostra ... nos] mea ... nos V

150.1 cogitandum] V, cogitanda C 5 omniumque] a quicunque V

151.3 hominem] om. V 5 et offensas ... remitte] om. V 8 et ab ... liberal] om. V

151.2 quia Deus meus Isa 44:17

[152] Gratulatur in bonis futuris.

Exultat animus meus vivacissime inter pressuras huius saeculi quando considero quod aliquando tecum ero. Spero enim fixe de tua summa misericordia quod adhuc facialiter videbo te, super omnia diligam te, 5 semper delectabor in te, neque perdam te in aeternum. Tunc non agam nec committam culpabiliter in te, sed ero perpetuo filius gratiae et amicitiae tuae. Non vexabit me hostis amplius, non terrebit me angustia, neque mors ulterius me confringet.

O quantum laetabor in te, considerans te reverendissimum Deum et 10 patrem super omnia amabiliter cordalem; fontem omnis bonitatis, radicem omnis perfectionis, culmen omnis rectitudinis et virtutis. Tunc meipsum videbo in te tamquam in libro vitae descriptum. Tunc cessabit omnis inquietudo mea, quia anima mea super te innitetur totaliter ut superdilectissimum suum.

- 15 O igitur, quando haec erunt? Utinam iam solveres vinculam qua hic vinctus sum et me repente ad te transferres beatum! Festina igitur, Valor pretiosissime, et liberare me a carcere huius mortis! Nec quamdiu hic fuero me permittas separari a te, quia vita mea es et tota vis medullarum meorum. Et robora me contra omnes hostiles insultus. Et feliciter me 20 faciat ostia mortis transire plenitudo clementiae tuae.

[153] Exulta in Deo propter beneficia.

Exultate Deo, adiutori nostro, qui iubilus noster est, spes, gloria et corona! Qui signavit nos signo suae reverendissimae imaginis, secundum quam nos fecit capaces suae gratiae et gloriae. Qui etiam per donum suae 5 liberalitatis eximiae nos vocavit in admirabile lumen catholicae veritatis.

A morte aeterna frequentius eripuit, videlicet quandcumque cecidimus in mortale. Dotavit nos donis innumeris quae nos super omnem sectam extollunt. Aperuit nobis paradisi ostium per clavem dignissimae mortis sui unigeniti, Jesu Christi. Regnum repromisit, et eius gloriosum et cae- 10 leste consortium, si dignos fructus paenitentiae peragamus.

152.2 Exultat] exultet B 5-6 neque ... in te] om. B (*homolote!*) 6 committam culpabiliter] amittam culpas V 8 confringet] constringet B 9 laetabor] delectabor B 15 vinculam] ed., vincituram CVB 16 repente] BV, om. C 20 ostia] ostium B
153.7 dotavit] donavit V

152.5 delectabor Ps 103:34 12 liber vitae Phi 4:3 15 vincula cf. Ps 115:16
153.2 exultate Ps 80:2 7 dotavit cf. Gen 30:20 8 ostium Ps 77:23 10 fructus paenitentiae Luc 3:8

O igitur, Exultatio mea, spes et vera laetitia, adiuva me ut ad ista attingam perfecte; quia sine te nihil possum, et per te potero omnia, si me dignatus fueris confortare. Conforta igitur cor meum, Deus Israel, in hac hora novissima quando hostis saevissimus maxime me impugnat!

[154] Quid cogitandum in oratione.

Orationi devotee cupio insistere, quia est altissimus Dei cultus.

Intendam igitur mihi primo captare locum secretum, tempus matutinum, ut ferventius me ab omni perturbatione elongem. Cogitabo Deum 5 meum mihi esse praesentem, ut augeatur mihi devotio atque fervor. Post examinabo me ipsum si mortaliter forefeci, ut conterar de illo cordialiter apud Deum; maxime si illum offendii ex inobedientia praceptorum vel solutione votorum, vel status mei seu Ecclesiae statutorum. Statim addam 10 generalem confessionem, quam angelo meo custodi proponam, et ut me suo modo absolvat rogabo.

Ex tunc laudes et sacrificia honoris genuflexus et nudo capite offeram diligenter. Addam consequenter latas et ferventes gratias pro universis beneficiis eius. Quibus adiungam supplicationes pro me et pro me contingentibus, mortuis atque vivis; praecipue ut praeterita indulget, virtualem profectum donet et ultimum finem bonum. Et ut favorabilius me 15 Deus meus exaudiat rogabo totis praecordiis pro omnibus hostibus. Et allegabo ei summum valorem et merita redemptoris, ac matris sanctitatem, et custodis angeli et sancti praecipui advocati. Et castigatione competenti satisfaciem creatori meo pro culpis omnibus perpetratis.

20 Qui habitas in caelis et ubique es, sublimissime Deus, per tuam clementiam subleva cor meum penitus a terrenis; et solis caelestibus me facias hic semper intendere, qui ad habitationem caelestem me ex summa clementia condidisti.

[155] Invitat ad laudandum Deum.

Venite, exultemus domino! Iubilemus Deo salutari nostro! Et attendat cor nostrum totis viribus cui locuturi sumus, et ipsum hic et ubique praesentem verum Deum et omnia clare videntem consideremus.

153.11 exultatio] exaltatio V

154.4 elongem] elonger V

6 forefeci] forte feci V

13 et pro me] me om. V

16 hostibus] hostibus meis V

153.11 exultatio Ps 31:7 12 sine te Io 15:5 14 hora novissima 1Io 2:18

154.20 habitas Ps 122:1

155.2 iubilemus Ps 94:1

5 Attendit siquidem dominus quis corde laeto aut pigro sibi serviat, et quae lingua munde et ardenter illius gloriam profereat, et cuius vita in eius divino conspectu immaculata existat. Posuit enim nos in praesenti via ut laboremus fideliter et nobis commissa exfructemus diligenter, ut ministri eius fideles inveniamur finaliter in extremo iudicio coram illo.

10 Proposuit nobis vitam et mortem, ut quisque accipiat quod voluerit: aut bona caelestia quae incomprehensibilia sunt, aut mala horribila in inferno.

Nolite igitur querere mortem, quia ad regnum conditi estis; sed conversi nunc ad patrem misericordiae ipsum laudemus devotius, et precemur ut nos sic vivere faciat, ut tandem sui gratia mereamur aeternam salutem.

[156] Etiam invitat ad laudandum Deum.

Venite, exultemus domino! Iubilemus Deo salutari nostro! Praeoccupemus faciem eius in confessione, et in psalmis iubilemus ei! Quoniam Deus est maximus dominus, et rex ac imperator generalis, super omnem 5 creaturam omnipotens, et cuncta sunt manifesta beatissimis oculis eius. Quoniam ipsius sunt omnia, et nos omnes creature eius sumus; quas ipse cum eius immensitati complacuit creavit et reducit in nihilum, solo suo ineffabili imperio voluntatis.

Venite igitur; adoremus totu[m] corde et ferventer tam reverentem Deum 10 et principem, et procidamus coram illo, humiliter deprecantes ut peccatis nostris indulget sua ineffabili bonitate! Igitur attendatis fixe ad haec, et nolite vosipso negligere nec corda ulterius obdurare, ne forte nostrae temeritati irascatur dominus et in eius furore dannemur. Sed potius eius laudi laetanter intenti de tantis et tam magnis beneficiis suis gratias re-15 ferentes eius obtineamus gratiam, qua iugiter proficiamus ad merita, et tandem vitam consequamur aeternam.

[157] Qualiter praecogitandus est Deus in oratione.

Qui omnipotenti Deo officiare habes, per devotionem prius ad hoc sacrum opus fideliter te disponas! Cogita igitur primo quod ille verus est Deus et universaliter perfectus, et per consequens omni reverentia dignus.

5 Summe bonus, a quo tanta beneficia suscepisti. Summe pius, qui pro tua

157.2 prius] plus V

155.10 proposuit Dt 30:19

156.2 venite Ps 94:1 13 in furore Ps 6:2

157.3 verus Deus Isa 5:20

salute incarnatus est, te redemit, et in tanta patientia tam diu dissimulat mala tua. Summe iustus et sanctus, qui omnem culpam transcenderet abhorret. Summe verax et nobilis, qui dabit unicuique secundum opera sua.

- 10 O quam inflammaberis ad sibi serviendum fideliter si cordialiter convertaris ad ista! Numquam aliquis cogitatus de praedictis recedat a te si vis multum mereri! Fige igitur cor meum in hiis, robur et firmamentum meum, optime Jesu, qui es Deus et dominus meus solus, vita, spes et omne bonum meum, ut extra te nihil mihi sapiat nec delectet!

[158] Ad quid debes habere prompte memoriam.

Ut prompte leveris ad contemplandum utilia et ad merita cumulanda, haec saepius recordare:

Quod Deus est, et quod te creavit, et omnia gubernat, redemit, et tandem iudicat omnem culpam. Quod ad regnum conditus es, quod mentem transcendent, et quod pro malis infernus paratus est inestimabiliter ferox. Et quod via tibi ad gloriam proposita, et iustitia vitae, in qua hic militare et triumphare oportet si vis salvus esse.

Fuge igitur vitia, quae sola possunt te confundere et damnare, et ad Christum crucifixum confidenter recurre ut te dirigat et ad finem portet optatum. Illum igitur memora, quia solus est pater et solus tuus fidelis et verax amicus.

Tu igitur, Fons inexhaustibilis summae pietatis, tuo compatere scelerato, ne me demergat profundum peccati et absorbeat malitia mea magna!

[159] Quod quilibet cogitet statum futuri saeculi et praesens saeculum contemnat.

Cum tam amara sit praesens vita, cur, anima mea, non transis ad futuram continue contemplandam? Ibi enim pro hic bene viventibus parata est gloria et gaudium ineffabilis laudis. Ibi pro hic culpabiliter transeun-

158.1 Ad quid ... memoriam] Quae disponunt ad contemplandum V 2 Ut] et V cumulanda] cumulari B 5 omnem culpam] om. B 6 et quod pro] et pro B 8 salvus] B, salus C 11 igitur memora] iugiter memorare B 13-14 Tu igitur ... magna] om. B
159.2 tam] tamen V anima mea] BV, anima me C

157.12 robur Hie 16:19 firmamentum Ps 70:3

tibus et miserabiliter egredientibus infernus est locus. Ibi purgatorium est, ubi pro criminibus satisfit indulxit per gravissimas poenas.

Ista igitur mediteris iugiter, quia ibi sunt vera bona et mala in summo; et hic locus est ubi potes eligere alterum praedictorum! Et qui bona fecerunt, inquit redemptor, ibunt in gloriam, qui vero mala in ignem aeternum! Cum ergo ad alia divertis te decipis, quia hic est totum studium tuum. Hic est tota philosophia huius saeculi, ut tibi hic praepares unde bene habeas semper!

Compatere igitur tibi, infelix, qui per devia discurris et ad haec non provides neque curas. O quantum terrebis, o quantum dolebis, o quam amarus tibi eris post mortem, nisi ista provideas cum effectu!

Redemptor igitur, et gubernator omnium, domine Jesu, adiuva misericordiam nostram; et sic ad ista nos tua pietate applies ut meliora semper et utilia eligamus.

[160] De gloria caelesti.

O quam beati sunt, Domine, qui habitant in domo tua tecum, quia illi in saeculum saeculi laudabunt te!

Non erunt tibi amplius odiosi nec angelis sanctis, nec peccabunt contra te umquam. Liberati sunt a temptationibus huius saeculi et a miserabilis societe hominum huius mundi. Non eos hostis concutiet, nec saeculum agitabit illos ulterius neque caro. Non infernus deglutiuet, nec iudicia mortis terrebit. Sed delectabit eos tuus facialis aspectus et praesentia gloriosa; sanctorum tuorum societas, quae summe est amicabilis et honorabilis et supra nostram intelligentiam gaudiosa.

O quanta erit ibi securitas, o quanta caritas, o quanta delectatio, et quanta omnium pulchritudo! Nam corpora sanctorum erunt lucidissima, agilia, subtilia, et immortalia in aeternum, fragrantia, pulcherrima, et in sensibus omnibus quietata completius, ac etiam gloriosa. Sed spiritus maxime satiabuntur de tua visione beatifica, et in amore fruitivo continue, et in voluptate perenni.

Ad illum igitur statum beatificum nos perducat tua magnificentia, quae ad eum nos a principio clementissime ordinavit, et devios postremo re-

159.15 terrebis] flebis BV 18 pietate] pietas V semper] om. B
160.1 De gloria caelesti] Quod Christus habeatur in memoria V 16 voluptate] ed., voluntate CV

159.9 bona fecerunt Io 5:29

160.3 laudabunt Ps 83:5

duxit altissime per gloriosissimum filium tuum et nostrum magnificum
20 redemptorem.

[161] De angelis.

Natura angelica celesterrima et excelsa, ora pro nobis tibi a summo
Deo commisis!

O princeps Michael, qui constitutus es super animas suscipiendas,
5 placeat in morte maxime compati nobis. Gabriel, nostrae salutis embaciator insignis, laetifica nos in Deum. Raphael, medice paeclare, sana
nostros criminosos languores. Omnes hierarchiae angelorum paeclarae,
placeat iugiter intercedere pro nobis. Cuncti ordines sacerorum spirituum,
placare dignemini nobis patrem.
10 Et tu, Conditor omnis creati, parce nobis propter tantorum intercessorum preces paeclaras et mundas!

[162] De sanctis.

O quam mirabiles cultores et fideles servitores ac serenissimos milites
habuisti, Domine, ab initio usque modo! Semper in talibus praebuisti
lumen et exemplum fidelibus, ut tibi integre deseruirent.

5 O igitur, infelix ego, et quid erit tandem de me qui ad tam lucentia
lumina non attendi, sed semper opera tenebrarum operatus sum, nec
sanctos, sed filios diaboli studeo imitari? Propter quod factus sum multis
in scandalum, propter mala exempla mea, quorum peccata clamabant
contra me in iudicio mortis meae. Heu mihi, et quid respondebo tot
10 querellis invasus? Vere, sententiam tuam evadere non potero nisi tuae
mortis scuto me circumdes et munias tunc per gyrum, et voces sanctorum
angelorum et aliorum electorum exaudias, quibus pro me supplicare confido.

Iudex igitur mansuetissime, non me despicias tunc in iudicio grandi,
sed me redemptum considera tuo sanguine pretioso.

[163] Ut firmet cor ad cogitandum bona.

Quid faciam de corde meo, quia semper est distractum a Deo, nec
sufficio eum reducere sicut opto? Si utile quid cogitem, dante Deo, repente

161.9 placare] *ed.*, piaceare CV

162.12 et aliorum] et archangelorum et aliorum V

161.2 ora Jud 8:29

162.7 in scandalum Ps 105:5 9 quid respondebo Job 31:14

resilit et transit in malum. Vix per instans sufficio in bonum subsistere
5 nec utile cogitare; repente enim me trahit iniquitas ad cogitandum vana,
inutilia et nociva. O in quanta miseria positus sum ut non hoc bonum
quod volo, sed malum quod horreo, habeam fere continue cogitare!

Fige me in te, optime Jesu, qui robur es fixissimum per quod omne
forte subsistit, et non permittas me evagare per devia, sed in te me
10 perseverantem confirma! Et leva ad alta cor meum strenue ut sentiam
paeclaras delicias paradisi.

[164] Quae sunt cogitanda.

Custodi cor tuum ab omni malo cogitatu si cupis placere Deo! Ipse
enim attendit ad cor et ad illum qui separat se a cognitionibus quae sunt
sine intellectum, quia odit eas.

5 Cogita igitur quod omnipotens ubique est, et omnia videt, et omnia in
iudicium servat. Tu vero considera quod ipse te creavit ad regnum, et in
viis eius te posuit, a quibus gratis recessisti ipso contempto. O stulte,
quam turpiter egisti, et quam ingratus es beneficiis eius! Cito festina
converti ad dominum antequam contra te proferat sententiam dirae mortis
10 et trahat te ad iudicium in quo habes feraliter condemnari! Compatere
tibi ipsi, miser, ne semper sis socius miserorum! Recurre totis viribus ad
paternam clementiam et offeras illi quod potes; videlicet ieunium, paenitentiam,
orationem, et eleemosynam saltem spiritualem. Super omnia
tamen requirit contritum cor et humiliatum, cui condescendit libenter.
15 Da igitur illud mihi, optime Jesu, et doce me quaerere et habere illud,
ut in fine sim, et ante, conversus ad te et unus de tuis electis.

[165] Quae sunt saepe cogitanda.

Cogitavi dies futuros, et qualiter in eis mihi erit in mente habui. Expavi
supra quam dicere sufficiam cum damnatorum poenas considero et per-
petuam durationem illarum; et si damnabor nescio, et quid de me supernus
5 iudex in fine statuet penitus ignoro.

163.10 perseverantem] *ed.*, perseveranter CV

164.7 recessisti] excessisti V 12 paenitentiam] puram V

163.6 inutilia 1Tm 6:9 8 robur Hie 16:19

164.5 omnia videt Job 41:25 8 festina 2Tm 4:8

Unum tamen clare discerno, quod prae multitudine peccatorum meorum et defectu virtutum per viam perditionis continue incedo. Et quod Deus omnipotens, qui praedicatur clementissimus, innumerabiles perdit et damat. Et quod furore eius in die vindictae non parcit impraeparatis nec cuiuscumque precibus acquiescit. Nec fructus sanguinis Jesu Christi nisi ad dispositos se extendit.

Quid igitur miser ego faciam qui indispositus semper vivo? Numquam emendo vitam meam, sed praeteritam aggravo novis malis. Nullam veram praeparationem ad mortem facio, sed siccus, durus et negligens transeo et rebellis.

O igitur, Gubernator omnium, reduc me perditum ad te, et quaere me mortuum et penitus infelicem! Et omni destitutum virtute orna et perfice in te per tuam omnipotentiam et clementiam infinitam.

[166] In quibus stat beatitudo caelestis.

Finis noster est beatitudo, quae stat ut semper gliosum Deum faciliter videamus et sincere diligamus; ut in eo delectemur et in eius consortio semper simus; ut sic ab omni malo liberemur et omni virtute et gratia repleamur; ut socii simus angelorum et in societate beatorum; ut summa securitate iocundemur et aeterna felicitate perfruamur.

Quid est ergo quod ista continue non pensemus nec in ipsis delectemur? Quid est quod haec sic obliviscimur quasi si non essent, vel si de eis esset quantumlibet dubitandum; et trahunt nos carnalia et praesentia quae transibunt. O quanta est stultitia nostra, o quantus Dei contemptus! O quantum modica est fides nostra! O quam grave nobis paratur iudicium, o quam horrendum tormentum!

Aperi oculos cordis nostri, tu qui es vera Lux, ut ista videamus et eis plene provideamus! Fac me, Domine, te desiderare ardentissime et amare cordialissime! O Fons deliciarum, o vita mea, o totum bonum meum: quando video te, quando sic ero tibi coniunctus ut amplius a te non timeam separari? Perducat igitur animam meam ad te tua immensa bonitas, quae omnia bonificat et decorat.

165.6 Unum] solum V 18 per tuam] perpetuam V
166.1 stat] constat V 3 in eo] in eo perfecte V

165.9 non parcit Prv 6:34
166.16 quando video Job 19:26

[167] Beneficia Dei.

Non sufficio cogitare, narrare nec scribere miseras a quibus me supernus pater copiosius liberavit. Et hoc non meis meritis, sed sola plenitudine suae excellentissimae bonitatis.

5 Non enim permisit me vexari fame, siti nec frigore, nec etiam nuditate. Ab involuntaria mendicitate eripuit me, et a raptu etiam rei alienae. Ab omni tribulatione liberavit me et ab omnibus inimicis. Ab innumeris infamias me subtraxit altissime et ab omni lingua hostili. Ab omni infirmitate curavit me, et succurrerat mihi in omni languore et etiam temptatione.

10 In omni cordis dolore mihi misericors exstitit, et ab omni desperato casu me reduxit. Solus dominus mihi fuit verax, et fidelis amicus et pater, et propitius et benignissimus liberator.

Respice igitur in opus tuum, omnium Artifex et creator, cui indefectibiles gratias refero toto corde.

[168] Quid debes saepe cogitare.

Ne evagetur cor meum ad sequentia configio cogitanda:

Primo, quia oportet me mori, et cito, et omnipotenti iudici praesentari. Secundo, quanta beneficia mihi contulit, quae sunt dignitate maxima et sine numero replicata. Tertio, quantum sum ingratus quia illa nescio, imo Dei offensas multiplico incessanter. Quarto, quia nulla fere bona facio, et si quae ago illa omnia mea turpi vita confundo. Quinto, quia redemptorem meum non recolo nec eius mortem amaram. Sexto, quia infernum paratum non dubito hiis qui ibi finaliter recludentur. Septimo, quia regnum 10 paratum respicio omni fideliter Deo serviensi.

O igitur, optime Jesu, adiuva me ne cum pereuntibus sit portio mea, sed tecum semper maneam gloriosus in caelo.

[169] Quae sunt continue recolenda.

Prompte et saepius recole quid est Deus, et quam semper sit localiter tibi propinquus; et quod te condidit ad gloriam, et si serves quae iussit

167.3 copiosius] copiosissime V meis meritis] ex meritis meis V
168.1 Quid ... cogitare] Quae sunt cogitanda V 10 servienti] here V adds Plenitudinem candoris eius et mirabilem oculus quia lanterna factus est totus civitatis supernae in se

167.11 verax Apo 19:11
168.12 semper tecum Ps 72:23

- dabit eam tibi sine dubio. Si autem oboedire contemnas, damnabit te in fine; posuit enim mortem et vitam in manibus tuis. Cave igitur ne damneris provocando illum ad iram, quia horrendum est incidere in manus Dei viventis. Sis tibi sapiens, et procura dum vivis ut in posterum bene sit tibi semper et ne sit cum damnatis insipientibus perpetuo portio tua nequam, sed cum civibus gloriae permaneas in aeternum.
- 10 Hoc igitur nobis concede, caelorum Rex, qui magnifice tribuis servitoribus tuis. Et salva me, supplico, per ineffabilem gratiam tuam.

[170] Quomodo continue invalescit in nobis peccatum et malitia vitae.

O Deus meus, et quid erit de me, quia invalescit continue contra me malitia mea? Semper male cogito, peius loquor, et pessime operor et inique. Sum scandalum proximo, correctionem meam differo de die in diem. Deo sum ingratissimus in beneficiis, et iudicium mortis contemno. Per latam viam mortis pergo iugiter, et fugio artam regni.

O infelix! Quid erit de me, qui de me tanta signa damnationis ostendo? Certe, perditus sum nisi revertar ad patrem meum. Vere, statim redibo et confitebor ei peccatum meum dum ipse mihi tempus ministrat! Et non 10 negabit mihi misericordiam si eius fuero servus fidelis et verax.

Trahe igitur me ad haec, dulcissime Pater, quia tu solus habes trahere hominem et salvare.

[171] Arguitur homo quia non operatur necessaria sibi ad salutem.

O miser, et cur non cogitas quod gloriosus Deus ex mera sui bonitate te condidit et creavit? Ad regnum ordinavit te ut quibuscumque meritis in gloria esses secum perpetuo gloriosus. A morte aeterna liberavit te et 5 vicibus infinitis. Beneficia immensa cumulavit in te, et adhuc multiplicat sine fine; et si aliud non traheret cor tuum ad sibi serviendum fideliter, debent sufficere ista.

Et tu te confundis et destruis, quia tui es potentissimus inimicus. Praecepta non servas, imo ipsum intus pulsantem ut redeas repellis ut hostem.

170.6 regni] om. V

171.1 Arguitur ... salutem] Quid debet homo cogitare V 3 te ut] te ut sine V 8 quia tui] qui tui V

169.6 horrendum Heb 10:31

170.6 arta via Mat 7:14 8 revertere cf. Luc 15:18 10 servus fidelis Ecl 33:31 verax Apo 19:11

- 10 Non attendis quod dominus ipse Deus tuus est ac pater et solus fidelis amicus, qui vitam et mortem tibi proposuit a principio. Et tu mortem a proposito eligisti, et illam prosequeris, et pedibus et manibus illam acquiris. O stultissime, o ingratissime, o diabole maledicte, o crudelissima bestia, irruens feraliter in te ipsum!
- 15 O increata Sapientia, memento quod sicut lutum fecisti me et totum me creasti umbrosum. Ex summa igitur clementia illustra me, et reduc me perfectissime ad te ipsum, ne peream, sed salver per efficaciam pretiosissimi sanguinis Jesu Christi.

[172] De iudicio Dei.

Oportet nos praesentari ante tribunal Christi et ibi de omnibus reddere rationem. Non intres igitur in iudicio cum servo tuo, Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

5 Et quis in conspectu tuo iustificari poterit, cum sit omnis homo mendax, impudicus et semper tibi ingratus, peccator immundus, corruptus, durus et insipiens, et fere ab origine plenus omnibus malis? Et quis coram te apparebit iustus, cum vita nostra misera non sit nisi peccatum et culpa, ac sine numero continue multiplicemus iniquitates nostras? Et per hoc 10 simus infinites rei aeterna morte, nisi quia hoc dissimulat plenitudo patientiae tuae. Quis, inquam, coram te apparebit iustus, cum tu sis infinita iustitia, pura veritas, et rectitudo immensa? Qui quodlibet tua aequitate discutis usque ad minima, etiam usque ad verbum otiosum.

O igitur, infelix ego, quid dicam coram tanto iudice et qui sic iudicat 15 rigorose? Certe, recurram ad eius abyssalem clementiam et ad merita suae altissimae passionis. Per illam igitur mihi compatere, quia illam nobis dedisti in refugium ultimatum!

[173] De iudicio finali.

Iudicem te spero, magne Jesu, sed cum grandi timore. Scio enim quod nosti omnia, et pro veritate stas, et quod iustitiam zelas.

171.12 illam acquisis] iram acquisis V

172.2 omnibus] here V adds demeritis mixtum cum virtutibus et vitiis 3 igitur] om. V

10 infinites] effecti V 15 abyssalem] abyssaliter V

171.10 fidelis amicus Ecl 6:14 11 proposuit Dt 30:19 15 sicut lutum Job 10:9

172.3 non intres Ps 142:2 5 mendax Ps 115:11 11 iustus cf. Job 15:14

173.3 nosti Job 38:18

Quid ergo faciam, miser ego, qui ignoro an odio aliquando dignus
5 fuerim an amore? Nec clare conjecturare sufficio si per morulam ali-
quantum placui Deo. Novi quod pro infinitis donis susceptis a Deo ob-
ligatus sum, nec satisfacio etiam pro minimo mihi dato, imo tempus
perdo. In nullo complaceo quod sit satisfactorium summo Deo. Iuxta
10 vele volo vivere, nec placet mihi lex nec paeceptum. Non adverto quod
morti propinquus sum, et quod Deus me expectat ex plenitudine sua
altissimae bonitatis. Imo saepius me pungit ut corrigan me, et ego in-
spirationes eius contemno.

Quid igitur, miser, dicam in eius iudicio, qui ipsum et omnia sua dona
contemno? Vere, ego ipse ratione convictus profero sententiam contra
15 me, et video quod sum damnandus. O igitur, infelix, et quare natus sum
si poenis aeternis habeo deputari, et si regnum Dei habeo perdere quod
mihi Jesus suo sanguine acquisivit. O miser, quid faciam, quid dicam?
Utinam non fuisse conceptus neque natus! Omne refugium fugit a me.
20 Solum superest ad Jesum recurrere quod sit mihi salvator et pius. In ipso
enim tota spes mea est, quia scio quod pro peccatoribus mortuus est et
multis pepercit.

O igitur, Fons omnis misericordiae, suscias me contritum venientem
ad te cum plena fiducia mea! Salva igitur me et potenter me eripe de
faucibus inimici, ut semper tecum maneam laetus cum ovibus pascuae
25 tuae!

[174] Quod studeamus bene vivere et provideamus morti.

Finis noster ultimus est glorificare Deum, amare, timere, laudare et
honorare illum totis viribus nostris. Sed quia haec pro hoc statu viae
5 facere non sufficimus, requiritur quod aliquando cum glorio Deo simus
et illum videamus et plene possideamus. Nam ipsa Dei visio facialis et
fructus plena mentalis, contentione securissima ac delectatione deifica,
nos beatificant post hanc vitam. Propter quam consequendam oportet
virtuose vivere et vitia resecare.

Cur ergo non eligis omnia quae ad dictam beatitudinem consequendam
10 conferunt, ut bene sit tibi semper? Quare non fugis ea quae ab illa te
impedit tamquam mortifera tibi? Cur sic noces tibi et inimicaris mortaliter
miserae animae tuae?

174.1 Quod ... morti] De providentia mortis V

23 me eripe Ps 63:2

O quantum paenitebit te de tanta stultitia cum eris in iudicio, sed
amplius cum fueris iudicatus! Tunc percipies quid et quantum perdidisti,
15 et dolebis irremediabiliter, quia tempus perditum non poteris rehabere.
Stude igitur die ac nocte qualiter tuam vitam poteris in melius commutare,
ne quasi stultus vivas et pereas in aeternum.

Tu ergo, domine Jesu, illumina nos, ut ista videamus pericula et illa
viriliter fugiamus; et trahe ad te cor nostrum obstinatissimum per om-
20 ni potentiam et summam clementiam tuam!

[175] Contra superbum daemonem quando te temptat dicas hunc psalmum.

Provocat me amor omnipotentis ut hosti veritatis et totius bonitatis toto
corde insultem, ac sequenti serie loquar illi, ut reverentiae supernae zelotes:

5 Dicas, superba bestia, et contra dominum meum mihi suades assurgere
et suis dissentire paeceptis? Aestimasti quod essem tui similis, qui impudenter
celsitudini eius voluisti aquari et legi oboedientiae eius nullatenus assentire? Et ego humiliter semper totis viribus meis illi oboediam,
et illum extollam tamquam verum et unicum omnium creatorum; et tu
10 demergeris damnatus in profundum inferni in finali iudicio, videntibus
cunctis!

Dicas, proditor, et in regem tuum et universi dominum te erexisti,
crimen laesae maiestatis non timens? Et ad illud crimen me satagis ad-
ducere ut tecum deiciar reus mortis? Absit a me tantum scelus, sed
15 dominum Deum meum adorabo in perpetuum, qui me sui immensa clem-
tia statuit eius perpetuum laudatorem.

Responde mihi, immunde spiritus: et non es confusus abominabilia
cordi meo immittere, cum summus et mundissimus Deus te ab initio
20 fecerit generosum? Certe degenerasti turpissime! Ideo te expectat inferni
barathrum et horrendissimus foetor eius, me autem destinavit altissimus
in horto paradisi permanere perpetuo inter roseos flores suos. O quam es
vilis! Ecce execro in faciem tuam quae omni maledictione et confusione
digna existit, et tibi repulsam in saeculum tamquam damnato et abo-
minabili hosti Dei!

25 Rex gloriae, creator omnium, fac me vincere tam falsarium et malignum
adversarium meum, et te exaltare ut teneor, et illius maledicti consilia
totis viribus detestari!

175.4 insultem] in salutem V 10 demergeris] digne eris V 15 meum] nostrum V

175.11 proditor cf. 4Rg 6:11 14 reus Mat 26:66 absit Jos 22:29 17 spiritus Mat
12:43

[176] Habenda est memoria mortis.

Et cum multis temporibus vixerit homo, meminisse debet tenebrosi temporis cum simul arguentur suae fatuitatis, vanitatis et culparum praeterita cuncta. Nec iuventus etiam diem et horam illam debet oblivisci, sed cogitare attentius, quia grande incumbit periculum iuveni morienti.

Heu mihi, quia graviter tunc vexat malorum commissorum memoria ac perdit temporis et omissorum bonorum! Nullus in hac vita hoc perfecte cogitare sufficit nisi quem Spiritus sanctus specialiter illustravit. O quantus timor repente irruit in mentis profundum quando scit homo se audiaturum statim Dei forte iudicium immutabile in aeternum! Ibi nullum confugium, nisi ad viva quae feceris opera et ad praecelsa merita redemptoris.

Fons igitur omnis pietatis et gratiae, tempus illud horribile et horam amaram ante oculos cordis firma continue ut recorder, et ut ad te praeparatos et dignos gloriae nos inveniat extrema et terribilis dies illa!

[177] Providentia mortis.

Cur negligo mortem providere? Et qualiter me ad illam disponam cogitando continue? Nonne oportet me tunc divino comparere iudicio et de omnibus male actis districtam reddere rationem? Nonne ibi terminabitur vita huius saeculi, et finis dabitur omnibus vanis desideriis et concupiscentiis nostris? Ibique apparebit quid perdidi, quid commisi, quid neglexi, quid cogitavi, quid merui in hoc mundo. Tunc apparebunt clare quae modo absconde pro viribus, ibique auditurus sum quod non poterit revocari.

Quare igitur sic stulte vivo, quia ista non cogito, nec mihi provideo ut bene sit mihi semper? Sed in supervacuis iugiter me occupo et in hiis quae ad pessimum finem me disponunt, et quae culpas graves ac poenas procurant et dolores aeternos. O supra modum infelix et stulte, et quare tibi non compateris solis virtutibus inhaerendo?

Redemptor igitur humani generis, aperi oculos caecos meos et meam duritiam emollire; et attentum ad regni iustitiam me semper facias, ut pretiosa sit tibi mors mea futura!

176.6 *graviter*] tam graviter BV 7 *temporis*] tempus B 8 *illustravit*] Illustrabit B
13 *cordis*] cordis mei B 14 *dies illa*] here B *adds* extrema et horribilis
177.3 *comparere*] comparare V 11 *finem mei*] finem V

176.3 *arguentur* Ecc 11:8
177.10 in supervacuis Ecl 3:24

[178] Provide mortem.

Ecce e vicino mors imminet, et non timeo Dei iudicium, nec futura mala paveo mihi sine dubio praeparata!

Scio quod tota vita mea quae praecessit peccatum est, et contra me dabit apud iudicem clamores excelsos. Accusabit me quod praecepta non servavi divina, quod sub omni peccato mortali succubui de quo fui temptatus; imo temptationes plures ego ipse in me suscitavi et sub eis cecidi me agente. Sensus per quos mors intrat in anima non custodivi nec rexi, imo ad peccandum eos exposui occasiones procurando nocivas. Nulla opera pietatis exercui, et quae bona et pia videbar agere mala intentione foedavi. Nullam acquisivi virtutem, nullam bonitatem operatus sum, sed peior et vilior sum omni iumento. Et ecce morior, et non me corrigo, nec ad correctionem audiendam seu agendum me paro!

O igitur, infelix ego et stulte, quid de me erit qui in tantis malis persevero, nec finem eis appono, qui apertis oculis ad aeternam mortem ridens pergo festinus? Solum dat mihi spem tuus valor immensus, in quo verus Deus es et immensa pietatis fons plenus. Recordare igitur quod creatura tua sum et opus manuum tuarum infinita miseria plenum; et non sinas me perdi et damnari, quia pater es misericordissimus et redemptoris excelsi signis sum pulcherrimus insignitus!

[179] Provide mortem.

Cur non diligenter consideras quod cito morieris, quod vixisti semper pessime et semper tendis ad peius? Vitia continuantur et crescunt, et tua nequitia est continue in augmento. Nullam adhuc habes virtutem, nec radicem integrae bonitatis; verae devotionis nullum vestigium, nec fructum paenitentiae dignum; nullam stabilitatem in bono, nullam resistentiam contra malum. Omnis temptation absorbet te, nullum Dei beneficium recognoscis. O igitur, miser, quid erit de te? O, cur non attendis quod apertis oculis tendis ad poenas?

10 Fortissime igitur Deus spirituum, compelle me miserere mihi tibi pla-

178.2 *timeo*] terror B 18 *non sinas*] BV, non om. C
179.2 *diligenter*] BV, divergenter (? er abbrev.) C 10 *misereri*] misereri B

178.2 *mors imminet* Ecl 28:7 12 *ut iumentum* Ps 72:23 18 *manuum tuarum* Job 10:3 16 *pergo* cf. Dan 6:19 19 *non sinas* Ecl 23:1

cendo et vitam dimittendo priorem, ne me reperiat tuum forte iudicium gehennae filium, sed gratiae et misericordiae tuae dignum!

[180] Praepara te ad mortem.

Mors imminet de propinquuo! O miser ego, et quam pavida et tristis est anima mea, nam recolo mala sine numero quae coram Deo comisi.

Scio quanta beneficia mihi fecit altissimus, de quibus omnibus semper ingratissimus fui. Fere nulla bona feci, et si quae feci illa mortalibus peccatis immensis foedavi. Deum numquam timui nec armavi, nec bene laudavi nec honoravi. Semper illi rebellis fui, nec eius inspirationibus nec praeceptis adhaesi. Diabolum illi praeposui, cui in omnibus oboedivi. Vanos honores dilexi, voluptates et divitias peroptavi.

10 Quid igitur, miser, dicam iudici venturo cum super hiis omnibus disceptaverit tecum? Quo tunc ibo? Quid faciam, quia fere despero totaliter de meipso? Solum dat mihi spem de mea salute quia scio quod iudex meus Jesus est summi valoris et summae pietatis abyssus, et quod non dubitavit pro me dare animam suam in morte.

15 Per vigorem igitur tuae validissimae mortis, optime Salvator, me salvare digneris. Et virtus tui pretiosissimi sanguinis assistat mihi potentissime in hora mortis meae!

[181] Contra daemonem insidiantem in morte.

Quid machinaris contra me, cruenta bestia, et quibus armis te munis contra finem meum?

O serpens callidissime, disciplina quam mihi pro illa hora tanto studio praeparas cedet tibi in poenam aeternam. Disponis contra me ut peccata mea tunc proponas et operum virtutum defectum; et quod dona quae a Deo suscepisti non exfructavi, imo quod patri caelesti semper fui rebellis.

O miser, cur non attendis quod de predictis fideliter confessus sum et satisfeci pro posse? Et quod fiendum restat supplet clementia amplius

179.11 reperiatur] rapiat B

180.7 illi] igitur V 9 voluptates] ed., voluntates CV 10 iudici] iudicio V

181.1 Contra ... morte] Qualiter diabolus est invadendus cum temptat index B 8 confessus] V, confusus C

179.12 gehennae filium Mat 23:15

180.2 mors imminet Ecl 28:7 tristis Mat 26:38 7 rebellis Dt 9:24 15 salvator

1Par 16:53

181.4 serpens cf. Gen 3:1 7 rebellis cf. Dt 9:24

10 sima creatoris, et filii eius pretiosissima mors et redemptio copiosa, quae per me satisfecit abunde, et ultra regnum mihi meruit aperiri. Sed tibi infelici et misero dabitur poena aeterna, quae ampliabitur post iudicium generale. Cessa igitur, miser, a tua versutia, et non ultra cumules tibi poenas! Cogita quia damnatus es, nec amplius potes misericordiam invenire.

15 Ab isto implacabili hoste, Domine, libera me, maxime tempore mortis meae, ne iactanter possit tunc contra me dicere: Praevalui adversus eum!

[182] Recursus ad angelum custodem.

Ad te, dulcissime et reverendissime dux et custos animae meae, fiducialiter recurro dum vivo.

Et primo supplico ut mihi parcas liberalissime quia in multis continue 5 te offendio. Non cesses mihi assistere et orare pro me et reducere me ad Deum; quia finalis instat conflictus, quem ut terribilium ultimum timeo extra modum. Quoniam iudex acutissimus est et videns omnia, et contra peccata zelans ut iustissimus et severus. Ipsum offendi multipliciter, et longo tempore eius iussionibus sum rebellis. In multa patientia toleravit 10 me, dissimulans mala mea. Accusabit me in morte diabolus crudelissimus hostis meus; quem nullatenus timeo si tu tunc valide foveris partem meam.

O igitur, Lux mea et pater mi sanctissime, non me derelinquas in illa tam periculosa hora, quoniam omnes vires et spiritus mei deficient quando apprehendet me novus terror et tremor. Assistat igitur mihi tunc tua 15 grandis benignitas, quae ab initio me vallavit et cinxit; et ferventer oret ad patrem omnium pro me ut super me extendat sceptrum ineffabilis clementiae suea.

[183] Qualiter colloquendum est morti.

Advenisti, incogitata mors, quae finem ponis miserabili vitae meae! Separa igitur corpus a spiritu, quia istud est officium tuum. Heu mihi, quia nescio si mihi eris utilis vel hostilis; quia male vixi et fere perdidisti totum tempus transactum! Scio quod malam vitam sequitur mors pessima, et qui bona fecerunt ibunt ad vitam, et qui mala ad poenas. Habeo intrare

181.14 potes] ed. potest CV 16 dicere] ed. dicere quia CV

181.10 redemptio Ps 129:7

182.5 non cesses cf. 1Rg 7:8

183.5 mors pessima Ps 33:22 9 rebellis cf. Dt 9:24 14 tremor cf. Ps 54:6

6 ad vitam cf. Mat 25:46

aliud saeculum totaliter mihi ignotum, et oportet me praesens relinquere, quod certe nimis dilexi. Nec est regressus possibilis, sed quo vadam oportet me ibi pro semper esse.

10 Et hoc tam ponderabile numquam providi, quia numquam providi futuris. O quanta fuit haec stultitia, o quantum damnum! O miser, quo vadam? O infelix, qui tantum voluptates dilexi, cur non providi ne merger in poenis aeternis? Et qui laete vivere semper volui, cur non mihi hic procuravi laetitiam sempiternam? O amara mors, dicas mihi, si potes: 15 quo sum ego iturus?

O pretiosa mors redemptoris, succurras mihi ne cum reprobis sit aliquando portio mea, sed merear tecum semper vivere, qui vitalem mihi spiritum ab initio inspirasti.

[184] Quid fiendum est in consideratione purgatorii.

Poenas meditatus sum quas purgandis inferre iubes per daemones tam ferales; quae omnem poenam superant huius vitae praesentis.

Nam locus est horridus et ignis acutissimus, et societas daemonum 5 horribilis et crudelis, et dilatio temporis magna, quam nesciunt qui hic vivunt, nec aestimant quod tam longa sit nec tam terribilis nec tantum ab hominibus hic oblita. Ideo iugiter conqueruntur, et clamant contra suos parentes ad dominum cruciati ibidem.

Providebo igitur hic mihi dum vivo, ne patiar tantum ibi, et ut cito 10 expediar a calumniis loci tristis illius. Nam per opera poenalia possum hic redimere poenas illas! Subtraham igitur mihi omnia delectabilia carnis, et paenitentiae fructus peragam. Occupabo praesens tempus in orationibus, vigiliis ac leiuiniis semper. Affligam me passim in memoria mortis Christi et passionum illius.

15 Tu ergo, qui gubernator es omnium, dirige me, et laetanter me assumere hic facias vitam poenalem, quea pro culpis tibi satisfaciat et futuras redimat poenas. Et confortet me visitatio angelica cum in purgatorio fuero, quea saepe spem de regno laete proponat!

183.15 iturus] securus V

184.6 nec ... nec ... nec] V, nec ... ne C tantum] tantum malum B 10 tristis] tristi B 16 culpis] culpis meis B 18 laete] late V

183.17 semper tecum Ps 72:23

184.12 orationibus cf. 2Cor 11:27

[185] Quomodo est proficiendum in bono ex consideratione inferni.

In spiritu fui in profundum inferni, et ibi tristis vidi alias de miseriis eius.

Primo amaricatus fui mihi permaxime cum vermem qui non moritur 5 eos rodere vidi. Recordantur quod regnum Dei perdiderunt ex propria culpa. Vidi eos desperatos penitus, et pro perpetuo abscisos ab omni misericordia Dei. Et vident quod sanctorum auxilium eis non potest prodesse nec aliquando succurrere quantcumque. Considerant quod tempus meriti transivit ab eis irreparabiliter, et quod per modicam poenam potuissent meruisse vitam aeternam. Aspiciunt quod omnis eorum poena est eis inutilis, licet eis noceat et eos torqueat semper.

Affligitur eorum corpus sensibiliter igne horribili, foetido et obscurissimo incessanter; qui ignis deformat et denigrat eorum corpora horribiliter, et eorum deformitates perpetuo remanebunt. Et inde transibunt ad

15 aquas nivium non minus eos in carne vexantes. Eorum auditus erit plenus blasphemis Dei, et planctibus dolorosis et fletibus sine fine. Oculi eorum in tenebris erunt palpabilibus, et odoratus eorum in foetoribus horrendis. Gustus erit infectus sapore amarissimo, et tactus ex accessu ad damnatorum corpora praegravatus. Societas etiam daemonum praedicta omnia 20 cum additamentis multiplicibus notabiliter aggravabit. Et haec omnia duplicabuntur ex desperatione horrenda cum considerabunt quod sine dubio haec sunt perpetuo duratura.

Ista volo frequentius cogitare, ut ea evadam, Dei gratia adiuvante, et continue proficiam de virtute in virtutem, et efficacius intendam operibus 25 Deo gratis. Ab his tantis malis me custodi, nobilissime Jesu, et ad regnum me perducas aeternum, ubi te faciem ad faciem perpetuo merear contemplari!

[186] De paradiso.

O caelestis et gloria civitas paradisi: sis semper, oro et humiliter supplico, in memoria mea!

185.1 Quomodo ... inferni] Recordantur etiam B 4 permaxime] per imagine B 5 Dei] om. B 12 obscurissimo] obscuro B 17 in tenebris erunt] tenebris sunt B in foetoribus horrendis] inferioribus perhorrendis B 18 accessu] BV, accelerantia C 20 notabiliter] eos notat B 23-25 Ista ... gratis] om. V
186.2 sis semper] sic semper B

185.15 aquae nivium Job 24:19 24 in virtutem Ps 83:8 25 ad regnum 2Rg 7:16

Heu me, et quid est quod de te vix recordari libet, cum ad te factus
sim et tu sis spes unica vitae meae? In te sunt omnes thesaurei mei reconditi;
extra te nihil percipio nisi malum. Tu sola quietas mentes fidelium, quos
aeternaliter praedestinavit omnipotens Deus. Quid ergo me caecat, in-
durat, laqueat et claudit, ne te amem, quaeram et inveniam, aliis post-
positis cunctis?

10 O munde immundissime, et cur me sic distrahis, impedis et devias,
ne ad vitam viventium, quae terra mea est, pergam? Tu, foetentissima
caro, me devias; tu me mundissimo creatori odibilem reddis! Imo et tecum
diabolus ad aeternam mortem me pertrahere instanter laborat. Ac mea
voluntas propria plus omnibus satagit me confundere, perdere et damnare.

15 O igitur, Plenitudo pietatis supernae, adiuva me ut tam fortes superem
hostes! Et in me civitatis gloriose caelestis sit semper plena et ardens
memoria et desiderium excessivum! Ac suae altissimae dignitatis infunde
notitiam, ut in suo ordine, gloria et decore merear iugiter delectari!

[187] Etiam de paradiſo.

Gloriosa dictum est de te, quod es pretiosissima, etiam suprema et
ordinatissima, civitas domini Dei nostri. Nam Deus in te facialiter pro-
spicitur, summe diligitur et securissime possidetur. Ibi status est omnium
5 beatorum aggregatione perfectus. Ibi nullum malum est. Ibi Deus regnat,
cuncta regit, et solus gubernat.

O quam gloriosum est cum tanto patre socialiter vivere et illi soli sine
culpa servire! O quam delectabile est clare percipere quod ab ipso fonte
amoris es dilectus ineffabiliter, et ab eo inexplicabiliter pro perpetuo
10 exaltatus. O quam iocundum erit non posse ab illo separari, nec ab eius
amicitia cadere, nec ab eius iustitia incurvari! Ibi partes imaginis animae
nostrae plene beatiae sunt, et in fonte beatitudinis plenissime satiatae. Ibi
corpus nostrum, hic mortale et mortis reum, gloriosum permanet, dotatum
lumine, subtilitate permaxima et agilitate ac immortalitate. Ibi redemptor
15 ad dexteram Dei patris videtur regnare et dominari in omnibus; et eius
mater reverendissima cernitur gloriosissima imperatrix.

186.4 de te ... ad te] a te ... a te B 8 postpositis] praepositis V 13 pertrahere]
protrahere B 15 supernae] supremae B 17 Ac sue] et tuae B
187.1 Etiam] om. V 5 beatorum] bonorum V 9 ineffabiliter] inaestimabiliter BV
10 iocundum erit] iocundum est B 11 imaginis] imaginationis B 12 piene] om. B
Ibi] Ibi enim B 13 mortale] mortaliter V reum] rerum V 14 agilitate] agite V

187.15 ad dexteram Act 7:56

Magnifica igitur Maiestas omnipotentis patris, ad illud per misericordiam tuam nos porta consortium, ut tecum aeternaliter beati tibi servire et gratias dignas agere de tanta salute possimus!

[188] De gloria paradisi.

Quae autem lingua dicere, aut quis intellectus capere, sufficit illius
supernae civitatis quanta sint gaudia et quam magna! Quis enim considerare
perfecte valeat angelorum choris interesse et cum beatissimis spi-
ritibus sociari pro semper, gloriae conditoris assistere, praesentem Dei
vultum cernere facialiter et secure, nullo metu mortis nec alicuius miseriae
affici, sed incorruptionis munere perpetuo collaetari?

Tu tunc sic videns afflues summis deliciis. Mirabitur et dilatabitur cor
tuum quando multitudinem electorum omnium in tua societate videbis,
10 quando de torrente voluptatis suae potabit te altissimus, et quando in
lumine eius videbis ea quae gloriam dilatant et augent. Tunc quiescat cor
tuum, quia erit in pace et requie opulenta, dum videbit regem suum in
summo decore, et te ipsum utraque stola gloriae induitum pulcherrime, et
intus plenissimum laetitia sempiterna!

15 O igitur, Fons vitae et vena aquarum viventium, quando ero tecum in
tanta dulcedine gloria? Nam concupiscit et deficit anima mea in
memoria tua. Quando ergo apparebo ante faciem tuam? Cupio semper dis-
solvi et corporaliter mori, quia sit fortissime anima mea ad te Deum
fontem vivum et verum. Quando vere dicere potero: Ecce, quod concupivi
20 iam video, quod speravi iam teneo fixe, et illi sum iunctus in caelis quem
in terris tota mente dilexi?

Educ me igitur vinctum de hoc carcere, et me exaudias ubi es in dextera
Dei sedens; qui me ad gloriam condidisti, et pro regno mihi obtinendo
pretiosissimum tuum sanguinem latissime effundi a tuis hostibus permisisti.

[189] Laudatur hic Deus in suis excellentiis maximis.

Te Deum laudamus, te dominum confitemur, te aeternum et immuta-
bilem patrem totis viribus, sensibus et cordibus adoramus! Te essentiam

188.4 perfecte valeat] valeat perfectione B 14 plenissimum] eris plenissimus B
189.1 Laudatur ... maximis] Hic dicit Deum esse laudabilem summe V

188.8 afflues Ecc 2:1 mirabitur Isa 60:5 12 requie Isa 32:18 14 laetitia Isa 61:7
15 fons Ps 35:10 vena Hie 17:13 17 apparebo Ps 41:3 20 video cf. Luc 2:30
22 educ cf. 2Par 18:33 in dextera Heb 10:12

unicam, simplicissimam in tribus personis, magnifice praedicamus. Te
 5 fontem verae sapientiae, omnia regentem et altissime gubernantem. Te
 omnipotentiam quae omnia condidit solo iusu. Te summam vitam quae
 de tua plenitudine immensam et tibi coaequalem derivas vitam. Te scientiam
 omnium, cui nihil potest latere. Te veritatem irrefragabilem, a qua
 omnis veritas habet ortum.

10 Tu es per quem constituta sunt cetera sub numero, pondere et mensura.
 Tu rectitudo inobliquabilis et iustitia per excessum. Tu bonitas, dulcedo
 et benignitas infinita. Tu magnificus, liberalissimus, condonator patientissimus
 et pietas superalta. Tu caritas, tu omnis perfectio, tu beatitudo
 essentialiter, tu ultimus finis noster!

15 Abyssum igitur tantae plenitudinis te invocat abyssus nostrae tantae
 vacuitatis, ac mare nostrae tantae nequitiae humiliter petit a tanta excellencia
 superari.

Bone igitur et superbone domine Jesu, destrue in nobis totum corpus
 peccati, et reparo omnia corrupta et inveterata interius, et renova et re-
 20 forma, ac usque in finem conserva, per tam largam et altam et ineffabilem
 celsitudinem tuam!

Deo gratias

4 praedicamus] precarum V 7 coaequalem] coessentialis B 16 ac mare] hoc mare
 B 19 reparo] BV, om. C 21 tuam] here V adds qui vivis et regnas in unitate Spiritus
 sancti deus per omnia saecula saeculorum

189.5 fons Ecl 1:5 10 numero Sap 11:21 14 finis Apo 1:8

Appendices

[Orationes extravagantes aut apocryphae]

[1: ms C, f. 323]

Ad beatam virginem humilis deprecatio.

Candor lucis aeternae et speculum sine macula Dei maiestatis et imago
 bonitatis illius: tu es Maria, electissima ac sine exemplo et pari omni-
 potentis Deo carissima, speciosior sole, quae omni luci creatae comparatae
 5 merita es prior. Tu merito semper fuisti summis innixa spiritibus, quia
 angelis est merito cognata puritas, et maxime suprema tua virginitas. O
 speciosissima in deliciis, archa testamenti mirifica, ac urna caelesti rore
 fecundissima, cuius candorem admiratur omnis caelstis oculus, et in tuo
 pulcherrimo aspectu delectatur tota curia beatorum.

10 Tu ergo clementissima, procura nobis immundissimis utriusque ho-
 minis perfectam munditiam, ut mens, lingua ac vita nostra tota rutileat et
 fulgeat nitore honestatis ac etiam puritatis. Et misericordiam apud tuum
 filium anima nostra per te inveniat super tot immunditiis et spurciis et
 foeditatibus, hic a nobis miseris perpetratis!

[2: ms C, f. 323v]

Alia deprecatio.

Vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso, regina in caelis, sita
 a dexteris filii, ornata varietate omnium virtutum; unde nihil splendoris,
 nihil perfectionis, nihil virtualis decoris, quin totum resplenderit in Maria.
 5 Tu enim aeternaliter es a Deo ad maxima dona praedestinata, a patriarchis praevisa, prophetis revelata, a Gabriele altissime salutata, a Spiritu sancto fecundata, mater Dei mirabiliter effecta. Universo in exemplum

1.7 mirifica] ed., merifica C

1.2 candor Sap 7:26 4 candor ... speciosior Sap 7:26-29
 2.2 vas Ecl 50:10

data, filio Dei et tuo longo tempore sociata, tandem in eius morte gladio doloris in mente percussa.

10 O igitur super omnes benedicta, procura nobis iuste vivere et ab omni culpa perfecte recedere et studio virtutum integre intendere, ut operibus meritoriis pleni mereamur in die mortis nostrae laeti coram superno iudice comparere!

[3: MS C, f. 324]

Alia ad beatam virginem.

Imperatrix omnium, domina angelorum, mediatrix et patrona omnium electorum, quae in maiestate praecelsa imperas et resides et regnas in sublimibus paradisi, cui per filium omnia possibilia sunt tibi: Eya! Ergo 5 illos misericordes oculos tuos semper ad nos converte, maxime in extremis, cum oculi nostri naturali privabuntur lumine, aures surdentes, omnesque vires nostrae in sensus deficient.

Tunc memor esto, clementissima, quod nunc fundimus preces ad aures pietatis tuae, et succurre nobis in illa hora ultimae necessitatis; ac tuo 10 filio recommanda spiritum nostrum, per quem tuo interventu ab omnibus tormentis et terroribus eruamur, et ad desideratam caelestis patriae requiem perducamur!

[4: MS B, f. 5v; MS V, f. 57]

Hic continetur de civitate domino domini nostri Jesu Christi.

Laetatus sum in hiis quae dicta sunt mihi, quia in domum illam supernam domini ibimus. Haec recordatus sum cum grandi iocunditate animae meae, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque 5 ad domum Dei. Ostium nobis iam aperuit Christi reverens et memoranda passio et merita pretiosa, quae nos parificavit angelis sua dignatione immensa; et fideliter operanti duplarem stolam promisit in gloria, cuius iter nobis constitutum est in iustitia vitae, quae stat in recessu a culpa; a quibus nos peccatum elongat, quod etiam ad infernum adducit, et sub 10 potestate antiqui hostis constituit et turpiter nos confundit.

4.1 domini] B, *om. V* 5 domum Dei] *here* V adds Viam ad illam constituisti in iustitia vitae, quae stat in recessu a culpa et in exercitio virtutum 6 quae] B, qui V 7-8 cuius iter ... culpa] B, *om. V*

3.9 quid respondere Job 31:14

4.4 transibo Ps 41:5 5 caeli ostium Apo 4:1 7 duplex stola Iud 17:10

Aperi igitur oculos cordis, fons omnis pietatis, domine Jesu, et emollire digneris duritiam cordis nostri; et operari in nobis digneris velle et perficere et immobiliter perseverare, ut tibi servire perpetuo in illa sublimi Hierusalem possimus integraliter toto corde.

[5: MS B, f. 22v; MS V, f. 172]

Contra trahentes animas proximorum ad malum.

Redemptor humani generis, qui de caelo descendisti ad animas redimendas, quid potero tibi cum iudicium tenueris respondere? Totius universi completissime Reparator, quomodo coram te potero apparere? Nam 5 tuo pretioso sanguine redemisti nos, et ego proximum sic a te emptum a recta via multipliciter et pro viribus deviavi.

Tu ut perfectissimus pastor oves dispersas congregas et pascis et super collum misericorditer portas; ego autem infelix et stultus quod tu congregas dispersi meis malis operibus et exemplis. Filios feci gehennae 10 plures, quos tu, piissime Pater, saepe ad gremium tuae pietatis traxisti. Scandalum sum et fui pluribus, et speciali studio eos a te studui elongare. O igitur miser, quid dicam aut faciam qui pondus animarum tam grave super me gero semper? Heu, quia sanguis illorum clamat contra me ut peream et ut Cain percutiar et moriar fera morte. Nam quibus debui esse 15 lumen dedi tenebras et fumum foetentissimum exemplorum.

Tu igitur, qui omnium es Artifex, da mihi unde tam male acta possim reparare complete, et tuae iustitiae satisfacere pro hiis quos tam turpiter inquinavi; quos ad te sufficiam et merear reducere per aequitatis semitas tua gratia speciali.

[6: MS B, f. 46; MS V, f. 60]

Hic laudatur Ecclesia de sua pulchritudine.

Laetare igitur, gloriosa Ecclesia, quoniam te ornavit altissime ineffabilis omnipotens Deus tuus. Amicta es sole, Jesu, qui te illustrat pre-

4.12 cordis nostri et} B, cordis mei V 14 possumus] ed, possumus B

5.7 congregas] B, aggregas V 13 super me] B, supreme V

6.2 ineffabilis] B, ineffabiliter V

5.9 gehennae filium Mat 23:15 13 sanguis clamat Gen 4:10 18 aequitatis semitas
Prv 4:11

6.3 amicta sole Apo 12:1

tiosissime, ut nulla tenebra in te cadat. Lunam tenes sub pedibus, quia
5 calcatis hostibus triumphas in filiis gloriose. Coronata es gemmis cae-
lestibus, beatis apostolis, qui ut stellae te ornant.

Petrus, Christi vicarius, martyr gloriosissimus; et Paulus, electionis vas
et veritatis archa. Andreas, crucis amator praecipuus; ac gloriosus Ia-
cobs, primus martyr. Iohannes, virgo electissimus; et Iacobus, iustis-
10 simus consobrinus eius. Thomas paeclarissimus, ac Philippus inclitus,
inquisidores specialissimae Jesu utriusque naturae. Bartholomeus rever-
tentissimus; Mattheus evangelista, altissimus Christi praeco. Simon pa-
tientissimus, ac Thaddeus virtuosissimus, cum Matthia mirabili te honorant.

Hos deprecamur assidue patronos ut continue pro nobis orient, ut fer-
15 ventes in Christi cultu praecipue mereamur finaliter in aeterna gloria esse
salvi.

[7: MS B, f. 51]

Psalmi paenitentiales sunt isti:

Primus, confitetur divinam reverentiam se offendisse et eius paternalem
patientiam et bonitatem, imo et omnem creaturam; ideo supplicat sibi
indulgeri.

5 Secundus, se confitetur reum passione Christi quam pro nostris culpis
passus est crudelem; ideo orat ut sibi misereatur.

Tertius, cogitat quantum nocivit homini peccando animae suae et cor-
pori, et quantum peccatum nocet. Quid igitur qua re sic fecit? Et supplicat
ut ratificetur.

10 Quartus, memorat quantum nocuit peccatum suum rei publicae, agendo,
subtrahendo bona, mala aedificando.

Quintus, qua re sic peccavit, quia voluntarie voluit satisfacere carni et
sanguini plus quam Deo.

Sextus, vituperat suam turpem voluntatem sic consentientem in pec-
15 catum et recidivantem continue.

Septimus, supplicat pro vera paenitentia et dignis fructibus paenitentiae
et partibus eius ut sibi insprietur et concedatur verax.

6.7 Christi] V, om. B 15 cultu] B, vultu V

6.4 tuta sub pedibus Apo 12:1 omnia 1Cor 15:28
7.2 lactatus Ps 121:1

[8: MS B, f. 54v]

Transfige, domine, dulcissime Jesu, medullas animae meae suavissimo
ac saluberrimo vulnere amoris tui! Vulnera viscera mea vera, fraterna et
apostolica caritate, ut vere ardeat, langueat, liquefiat anima mea. Materia
5 tua cupiat dissolvi et esse tecum. Da ut anima mea te solum semper
esuriat, panem vitae caelestis qui de caelo descendisti, panem angelorum,
refectionem animarum sanctorum, panem nostrum quotidianum et su-
persubstantialem habentem omnem delectamentum et omnem saporis
suavitatem. Te in quem desiderant angeli aspicere semper esuriat, te
10 semper comedat cor meum, et dulcedine saporis tui repleantur viscera
anima meae. Te semper sicut cor meum fontem vitae, fontem scientiae,
fontem sapientiae, fontem aeterni luminis, torrentem voluptatis, uber-
atem domus Dei.

Te semper sentiat, te cogitet et cupiat, te somniet, te suspiriet, te ambiet,
te quaerat, te inveniat, ad te tendat, ad te perveniat, ad te loquatur. Et
15 omnia operentur in laudem et gloriam dulcissimi nominis tui cum hu-
militate et discretione, cum dilectione et delectatione, cum facilitate et
affectu, cum patientia, pace et profectu et perseverantia usque in finem.
Ut tu solus sis mihi omnia in omnibus, ut tu sis mihi semper tota spes
mea, salus mea, fiducia mea, divitiae meae, dignitas mea, deliciae meae,
20 delectatio mea, oculus meus, amor meus, laetitia mea, suavitas mea,
sapientia mea, studium meum et thesaurus meus; in quo solo fixa et firma
et immobiliter radicata sit semper spes mea et cor meum.

Dulcissime domine Jesu, dignare me miserum peccatorem matri tuae
dignanter servire. Et tu, clementissima domina, mihi indigno servo tuo
25 impera ut perfecte tibi serviam et in omni tempore pura mente et corde
devoto tuae benignitati assistam. Amen.

8.20 suavitas] ed. salus mea suavitas B

8.1-22 St. Bonaventure, *Stimuli amoris*, "Alius prologus sive oratio," in *Opera Omnia*, ed.
A. C. Peltier (Paris, 1868), 12: 632-633.

8.5 panis vitae Io 6:35 descendisti Io 6:41 6 panem nostrum Mat 6:11 7 omnem
suavitatem Sap 16:20 9 repleantur cf. Job 21:24 10 fons sapientiae Ecl 1:5 19 salus

Initia

Index of first lines

[Note: The 54 prayers beginning with the exclamation O! are listed under O.]

- 3.128 A pessimis inclinationibus et moribus meis libera me
3.122 A quantis periculis me misericordissimus pater eripuit
3.34 Abhorreo importabiliter memet ipsum tamquam ignitum ferrum
3.55 Accessit antiquitas, mihi concessa tua grandi pietate
3.31 Ad fontem et ad gremia tuae altissimae pietatis confugio
3.113 Ad me conversus, lux serenissima, domine Deus meus
3.182 Ad te, dulcissime et reverendissime dux et custos
2.54 Ad te, reverendissime princeps Sinagogae, Michael
3.93 Adiuva me, domine Jesu, quia quanto plus me considero
1.31 Admirabilis es, rex Deus, omnipotens, verax, qui omnis
2.42 Admirabilis, honorandus et glorificandus est semper dominus
2.80 Admirabilis praedicaris creator omnium, Deus aeterne
2.22 Admirare, homo, et considera quid tibi de caelis missum est
3.183 Advenisti, incogitata mors, quae finem ponis miserabili vitae
1.19 Aeternitatis tuae, magnifice Pater, inspira paeconia
1.18 Aeternus es, Pater gloriosissime, sine initio atque fine
1.49 Amor unice, caritatem qua nos aeternaliter diligis fac
2.83 Apostolorum reverendissimorum est, Domine, Ecclesiae
2.70 Ascensum illum gloriosum, reverentem et admirabilem
2.46 Atrox et valida fuit, benignissime Jesu, persecutio
2.52 Attende ferale consilium, nam saepe dicunt mihi
3.18 Attende, peccator, diligenter et considera te ipsum
3.58 Attende qui voluptates diligis et eas paefers
- 2.41 Baptismus domini Jesu omnem mentem transcendit
3.15 Beatus vir qui domino cultui se iugiter mancipat
3.117 Beatus vir qui in sapientia morabitur et qui se totum
3.23 Beatus vir qui non abiit in consilio peccatorum
3.22 Beatus vir qui totis viribus semper attendit
2.19 Benedictus dominus Deus Israhel in caelo, in terra
1.60 Beneficia tua benedicam, Largitor magnifice!

- 3.186 Caelestis et gloria civitas paradisi, sis semper
 2.13 Caeli enarrant gloriam Dei, et eius immensam sapientiam
 4.1 Candor lucis aeternae et speculum sine macula Dei
 3.140 Cautē omnes stēmus, carissimi, quia iam completorium
 3.165 Cogitavi dies futuros et qualiter in eis mihi erit
 1.15 Confitebor te semper, domine Deus, in toto corde meo
 3.33 Confiteor tibi, Deo omnipotenti et omniscienti ac patri
 2.74 Considera quantum Christus magnificus suam dilexit Ecclesiam
 2.40 Conversationem redemptoris mei in terris nullatenus narrare
 3.56 Cor mundum crea in me, Deus meus, et spiritum rectum renova
 1.50 Creator Deus omnipotens, tuas magnificentias ostendit
 1.51 Creator omnium, Deus omnipotens, te adorat, colit, laudat
 1.1 Creator omnium, dux totius universi, gubernator et pater
 2.65 Crux fidelis, super omnes arbor una nobilis! Nulla silva
 2.58 Cuius cor tam saxeum quod non dolor compassivus concuteret
 3.101 Cum me considero, me vas penitus vacuum video omni virtute
 3.61 Cum per gratiam conditoris conditus sim ad gloriam, miror
 2.29 Cum pretiosum nomen Jesu occurrit meae memoriae totus ferveo
 3.159 Cum tam amara sit praesens vita, cur, anima, me non transis
 3.143 Cur ad perfectionem descendere negligis, quia via facilis est
 3.177 Cur negligo mortem providere? Et qualiter me ad illam disponam
 3.179 Cur non diligenter consideras quod cito morieris?
 3.90 Cur pigrescis, ingrata anima mea, nec curas proficere
 3.70 Cur temptation, frater, te deicit, cum auxilium desuper
 3.164 Custodi cor tuum ab omni malo cogitatu si cupis placere
- 2.43 De admirabili Jesu opto mirabilia loqui, nam in hoc
 3.32 De me fere despero omni tempore, quia semper culpae crescunt
 3.51 Debitorum sumus omnes tuae immensae celsitudini, illustrissima
 2.57 Desiderio desideravi videre dominum meum Jesum in cruce
 3.79 Destruere, Domine, eradica et exclude a me omnem radicem
 1.12 Deus, Deus meus, qui es summa vita, summa bonitas
 2.18 Deus, Deus meus, ad te semper contemplandum te vigilo
 2.30 Deus meus es et dominus meus, optime Jesu! Igitur
 1.14 Deus omnipotens, aeterne, vive et vere, dignare me semper
 2.27 Dignum enim est memorare sponsum illum dominiae, benedictum
 3.104 Dixi: Custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea
 3.96 Dixit insipiens in corde suo, non est Deus!
 1.64 Domine dominus noster, quam admirabilis et multiplex
 2.12 Domine dominus noster, quam admirabile est nomen tuum
 1.39 Domine dominus noster, quam verax es et fidelissimus

- 3.105 Domine, ne in furore tuo arguas me, licet semper reus
 3.102 Domine, ne in furore tuo arguas me, neque ... Miserere
 3.109 Domine, ne in furore tuo arguas me, neque ... Quia infelix
 3.95 Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me?
 3.145 Domine, ut quid multiplicati sunt qui me iugiter
 2.14 Domini est terra et plenitudo eius, cuius etiam dominium
 3.103 Dominus illuminatio mea et salus mea, quem solum timebo
 2.16 Dominus regnavit et decorum magnum sibi induit in egregia
 1.45 Dum te intueor in cunctis pulchris pulcherrimum omnia
- 3.94 Ecce ad quantam stultitiam me perdixerunt peccata mea
 2.20 Ecce ancilla domini, quae mater est domini et sponsa
 3.178 Ecce e vicino mors imminet, et non timeo Dei iudicium
 3.27 Ecce factus sum in caput gentium, qui numquam bene rexii
 2.69 Ecce qui contemptibiliter in cruce levatus est in ascensione
 3.40 Ecce qui elongant se a te peribunt; perdidisti omnes
 2.6 Egredere, egredere et longius fac a me, bestia Belial
 3.63 Erravi sicut ovis quae perit. Quaere servum tuum, Domine
 3.176 Et cum multis temporibus vixerit homo, meminisse debet
 2.34 Et cur non transfigit me compassionis gladius quando
 2.45 Et ego semper memor ero laboris et doloris et maeroris
 1.16 Et qualiter christiana pietas unicum solum Deum te non
 2.31 Et quis est iste tam magnus qui ingreditur ad salvandas
 2.5 Et ubi pascat, ubi cubet, rex caelestis, et discurrat
 2.51 Et unde tanta praesumptio, et unde tam execrabile facinus
 3.49 Ex quo crux facta est via ad regnum, semper studebo
 3.131 Excita, Domine, interiora mea omnia validissime
 1.41 Extra modum te reddit amabilem tua rectitudo
 3.152 Exultat animus meus vivacissime inter pressuras
 3.153 Exultate Deo, adiutori nostro, qui iubilus noster est
 2.26 Eya de nostra puerpera, recte vocata Maria!
- 2.78 Ferveo et supra modum incalesco ut totis viribus laudem
 3.149 Festinare desidero et vacare ut soli Deo meo intendam
 1.40 Fidelissimus es, domine Deus meus, et totius veritatis
 3.166 Finis noster est beatitudo, quae stat ut semper gloriosum
 2.38 Finis noster et terminus nostrae viae et omnium laborum
 3.174 Finis noster ultimus est glorificare Deum, amare, timere
 3.118 Firmiter constat quod hic est omnipotentis Dei praesentia
 1.28 Firmiter credo et ex toto corde confiteor quod est unus

- 3.10 Flere, dolere et timere semper debo quia mala et diurna
 3.43 Fons, radix et centrum omnis excellentiae, domine Jesu
- 2.24 Gloria in excelsis Deo, et semper pax in terra hominibus
 3.187 Gloriosa dictum est de te, quod es pretiosissima
 1.62 Gratiarum actio, honor, virtus et fortitudo sit
 1.61 Gratiarum actiones cantabo domino Deo meo
 1.13 Gratias quas possum tuae celsitudini, Deus meus
 1.52 Gubernator es omnium, domine Deus, et omnis creatura
- 3.6 Heu me, et quomodo placere meo potero creatori, qui totam vitam
 3.67 Heu me infelix, cur non iugiter resolvor doloribus?
 3.77 Heu mihi, domine Jesu: igitur semper durabit plaga
 3.112 Heu mihi, et quare peccavi, et quare me dissipavi
 3.28 Heu mihi, quia pauperes fame et frigore perirent
- 2.59 Iam de summe dolorato Jesu recordari affecto
 2.2 Iam deinceps tepescat omnis nostra mala concupiscentia
 1.67 Iam inter flores paradisi habitassem hic vivens
 1.23 Immensitatem tuam, Princeps magnifice, opto semper
 1.24 Immensitatem tuae praecelsae magnitudinis, domine Deus
 1.21 Immutabilis es penitus, domine Deus, et permanens
 1.20 Immutabilis es penitus, domine Deus, indefectibilis
 4.3 Imperatrix omnium, domina angelorum, mediatrix et patrona
 3.123 In quo corrigit qui lapsus est viam suam quatinus Deo placeat
 2.7 In rebus per tempus ortis haec summa gratia est quod Dei
 3.185 In spiritu fui in profundum inferni, et ibi tristis vidi
 3.60 In tui ipsius victoria incipies Deo servire veraciter
 3.89 Infelix mens mea, tota tepescis, omni vera spe et gratia
 3.11 Infelix: totaliter es factus fatuus et hostis tibi
 3.173 Iudicem te spero, magne Jesu, sed cum grandi timore.
 3.29 Iunior fui et enim senui, nec ex hoc peccata dimisi
 1.55 Iustissimus es, fidelissime Pater, quoniam es ipsa
 1.56 Iustitia sempiterna summae reverentiae es, quia zelus
- 3.38 Jesu, nostra redemptio, amor et desiderium, temptatis
 2.37 Jesum, Dei patris naturalem filium, adoro, glorifico
- 4.6 Laetare igitur, gloriosa Ecclesia, quoniam te ornavit
 4.4 Laetatus sum in hiis quae dicta sunt mihi, quia
 1.11 Lauda, anima mea, dominum! Laudabo dominum in vita mea

- 1.10 Licet sis unicus in essentia, tamen in personis
 1.57 Longanimitatem et patientiam creatoris mei desiderat
- 1.59 Magnifice Conditor, et quis tuam magnificentiam
 1.27 Magnus dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis eius
 2.10 Mater domini mei Jesu, mater mea nobilissima, mater
 3.134 Memento, Domine, quod sicut lutum feceris me
 3.150 Memorare, homo, ut cor tuum ordines et occupes
 3.19 Memoriam meam, domine Jesu, tua clementia semper dirigas
 2.50 Miror cur totus homo non resolvitur per amorem
 3.36 Miser factus sum, et curvatus sum ad omnem culpam
 3.133 Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.
 1.53 Misericordias domini, sua superexaltantes iudicia
 1.54 Misericordias domini in aeternum cantabo
 3.180 Mors imminet de propinquuo! O miser ego, et quam pavidus
- 3.161 Natura angelica celeberrima et excelsa, ora pro nobis
 3.91 Ne derelinquas me, domine Deus meus, ne discessis a me!
 3.168 Ne evagetur cor meum ad sequentia confugio cogitanda
 3.45 Nec sine grandi causa gloriosus redemptor consuluit
 3.142 Negligentia mea terret, fortissime Deus, spiritum
 3.37 Nimis factus sum vilis in conspectu omnipotentis
 1.65 Nominibus tuis sacris, ineffabilis et famosissime Dux
 2.8 Non aestimes animam illam sacratissimam sic uniri verbo
 2.76 Non obliiscar summum Jesum! Septem mansiones in eo
 3.130 Non possum me odisse, Pater superamabilis, sed carnem
 3.167 Non sufficio cogitare, narrare nec scribere miserias
 3.111 Numquid anima quae peccaverit ipsa morietur? Et anima
 3.74 Numquid desperabit voluptuosus aut carnaliter vivens
 2.84 Numquid Nazaraei tui, domine Jesu, in illa grandi domo
 3.82 Numquid quia christianus sum ideo salvus ero?
- 1.36 O altitudo divitiarum sapientiae ... O admirabile Dei
 1.37 O altitudo divitiarum sapientiae ... Quid est hoc
 2.71 O amator humilium, Deus, considera in tuo naturali filio
 1.6 O amor divinissime, aequaliter spirare a Patre et Filio
 3.141 O anima mea, sta super tui custodiam et iugiter circa te
 3.186 O caelestis et gloriosa civitas paradisi: sis semper
 3.136 O christiane benedice, ferreas semper et inflammare
 3.71 O Creator, conservator et gubernator omnium, atolle mentem
 2.64 O crux praeclarissimi redemptoris, liber meae consolationis

- 2.48 O cur non fui tecum, optime Jesu, quando reverendissimum
 1.25 O Deus, Deus meus, quantum es mirabilis et ineffabilis
 3.170 O Deus meus, et quid erit de me, quia invalescit continue
 3.81 O Deus meus, et semper praevalebit malitia mea contra me
 3.99 O Deus meus, quid faciam? quia omnino me consumunt
 3.14 O domine Deus meus, qui solus es adorandus, colendus
 1.9 O Essentia immensa, omnium perfectionum cogitabilium es
 2.11 O excellentissima creatura, tam mirabilem te in tempore
 3.42 O felix et beata memoria redemptoris, quae gratitudinem
 3.146 O Fons omnis verae sapientiae, et ubi te inveniam
 1.66 O gloriosa civitas, quam honorabilis et quam gaudiosa
 2.49 O gloriosa memoria magnifici Jesu et superamabilis
 1.7 O ignis vive et caritatis fornax, Spiritus sancte
 1.5 O imago paterna Dei patris adaequatum Verbum
 2.1 O inestimabilis dilectio aeternae maiestatis
 2.3 O incarnata patris Sapientia, te adoro, te glorifico
 2.61 O infelix ego, et quanta est duritia et malitia cordis mei!
 2.23 O magnum mysterium, o admirabile sacramentum
 3.171 O miser, et cur non cogitas quod glorusus Deus
 1.4 O Pater altissime, a quo omnis derivatur paternitas
 3.44 O plaga mortifera insanabilis cordis mei, et quantis
 3.160 O quam beati sunt, Domine, qui habitant in domo tua
 3.48 O quam criminosus, o quam peccator est, quam caecus
 3.3 O quam felix essem si pro amore summi Jesu finaliter
 2.21 O quam insignita resides, archa testamenti altifica
 3.162 O quam mirabiles cultores et fideles servitores
 3.116 O quanta est mea ambitio, stultitia et praesumptio
 3.78 O quanta est nequitia et malitia mea, domine Jesu!
 3.8 O quantas sufficio gratias meo referto conditori
 2.56 O quantum compatrior, nobilissime Redemptor, doloratissimae
 3.125 O quantum diligis totam rem publicam, domine Jesu
 3.57 O quantum dolebis qui modo gaudiis saeculi vacas
 3.5 O quantum incessanter me mordet conscientia!
 3.144 O quantum me delectat memoria domini Dei mei!
 1.48 O quantum nos diligis et quantum nos ponderas, domine
 3.35 O quantum sum confusus coram Deo et infra conscientiam meam.
 2.9 O quantus splendor sublimitatis caelestis refulget in Jesu
 2.60 O quis enarrare sufficiat in Christi transitum quantus fuit
 2.75 O Spiritus sancte, deus beatissime, te adoramus
 3.106 O supercontemptibilis et miserabilis ego, qui saepius
 3.124 O superexcellens humanitas, pietas et bonitas omnipotentis

- 3.76 O tristis anima mea, et quomodo sic turpis effecta es
 3.59 O tu qui mala seu foeda cogitas et cor tuum domum Satanae facis
 2.28 O utinam ministrares mihi lacrimas copiosas, optime Jesu
 2.33 O utinam vidisem processionem illam mirabilem
 3.137 Omni studio et diligentia ordina et custodi cor tuum!
 1.30 Omnipotens creator et omnium vere Deus, de tua omnipotentia
 1.29 Omnipotentiam tuam admirabilem, quam nulla mens creata
 1.63 Omnium gratiarum fons et origo, domine Jesu, gratifica
 3.172 Oportet nos praesentari ante tribunal Christi et ibi
 3.1 Optime Jesu, moriar nisi succurrat mihi prompte benignitas tua
 3.154 Orationi devoteae cupio insistere, quia est altissimus Dei cultus.
 3.21 Ordina statum meum, ordo immensae sapientiae, Christe
 1.17 Pater noster, excellentissimus es, natura immensa
 3.26 Perplexus vivo nimium, quia nescio si praedestinatus sum
 2.63 Plange et luge, christiana militia, quia pro tuis
 3.184 Poenas meditatus sum quas purgandis inferre iubes
 2.44 Praedicatio tua, domine Jesu, lux fuit caelestis
 3.169 Prompte et saepius recole quid est Deus, et quam semper
 2.81 Prophetarum igitur suprema sapientia, gloriosus cuneus
 3.175 Provocat me amor omnipotentis ut hosti veritatis et totius
 3.65 Prudentiam tuam peto, Fons omnis sapientiae et intellectus
 1.44 Pulchritudinem et decorum tuum, domine Deus meus
 3.25 Purissima et immensa pietas, domine Jesu, occupa cor meum
 3.188 Quae autem lingua dicere, aut quis intellectus capere sufficit
 1.42 Quam bonus christianorum Deus cunctis quae condidit
 1.43 Quam bonus Israhel Deus omnibus creaturis eius!
 3.129 Quam poenam mihi inferam, domine Jesu, ut pro peccatis
 3.62 Quanta sit hominum hic mentis caecitas, quanta cordis duritia
 3.41 Quanta sit hominum miseria, caecitas et stultitia, stupent
 3.129 Quantam poenam mihi inferam, domine Jesu, ut pro peccatis
 3.47 Quare ergo fremuerunt gentes, et qui laudi omnipotentis vacare
 3.24 Quare ergo sic insipienter vivunt gentes et populi semper
 3.157 Qui omnipotenti Deo officiare habes, per devotionem prius
 3.69 Quia militia et temptatio est tota vita hominis
 3.46 Quid est, domine Deus meus, quod cum tu semper rectus sis
 3.2 Quid est quod dilectus meus magnificus Jesus, diu est iam
 3.87 Quid est quod me dominus ad laborem condidit, et in via
 3.80 Quid est quod nihil me de facto excitat ut surgam
 3.163 Quid faciam de corde meo, quia semper est distractum a Deo

- 3.100 Quid faciam, domine Jesu, quia perturbant me iugiter cogitationes
 3.50 Quid facient amatores huius saeculi, ex quo patrem, matrem
 3.181 Quid machinaris contra me, cruenta bestia, et quibus armis
 3.54 Quid me tenet, infelix, quid me ligat, quid me retinet?
 3.110 Quid miser dicam ego et referre potero reverendissimo
 3.84 Quid proderit mihi quidquid huius saeculi potest dari
 3.114 Quid prodest mihi quidquid dico et facio ex quo non sum stabilis
 3.119 Quid retribuam et satisfaciā domino conditori meo
 3.13 Quid subtrahit te, anima mea, ne superamabili redemptori servias
 3.138 Quid temptatus facere debeat ne ruat in culpam nec vincatur
 3.53 Quis aestimare sufficiat quanta fecisset mihi dominus
 2.82 Quis de fundamentis novae sponsae Christi, Ecclesiae
 3.68 Quis enarrare sufficiat quae sunt bona quae perdidī
 1.38 Quis sine principio vixit aeternaliter, et fuit
 3.20 Quo evagaris et discurris, caeca anima mea?
 3.121 Quomodo dominum Deum meum diligere potero qui ipsum non cognosco
 2.35 Quomodo perdi matri potuit ille quem immensa sapientia

 2.73 Rapitur mentalis apex animae meae, et sursum alte attollitur
 3.108 Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae.
 3.148 Recogitatus meos totis praecordiis tibi dirigo
 3.72 Redemptor humani generis ac angelorum reparator
 4.5 Redemptor humani generis, qui de caelo descendisti
 3.73 Referam tibi, omnium Conditor, qui nosti omnia aeternaliter
 3.139 Referam, pura Benignitas, et tecum conferam et dolebo
 2.32 Rex parvulinus Jesus hodie magnificatus est
 3.4 Rodit me vermis conscientiae meae iugiter pro summa

 3.147 Sabbatizare tibi cupio et solum tibi vacare, Creator omnipotens
 2.85 Sacris patribus utriusque testamenti conformes in divina
 2.39 Salvatoris nostri domini Jesu saepius cupio sanctissimae
 3.135 Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuae
 1.34 Sapientia es ingenita, immensa et infinita
 1.35 Sapientia tua, domine Deus, altitudo divitiarum est
 1.32 Scientiae tuae, illustrissime Dux, nihil poterit occultari
 1.33 Scientiae tuae, Domine, cognitioni atque supremae
 3.97 Scio quod me creasti ad gloriam et me multipliciter fulcisti
 3.126 Scit, Domine, tuae profundissimae sapientiae altitudo
 2.55 Sed ubi erat domina mea benedicta quando haec omnia
 3.92 Sentio quod non proficio, sed regredior et semper relabor

- 2.17 Servite domino in laetitia ac etiam toto corde!
 3.83 Si scires quid pariet tibi dies obitus tui semper te praeparares
 3.12 Si vis invenire prompte Jesum a te oblitum alias, primo stude
 1.22 Simplicitati tuae puritatis, domine Deus, munera laudum
 3.127 Spes igitur mea, etsi de me diffidere compellit propria malitia
 1.8 Spiritus sancti gratia copiose illuminet semper sensus
 2.62 Stigmatibus sacris et illusionibus magnis optimi Jesu
 2.66 Summam spem dat mihi de misericordia venturi iudicis meritum
 2.36 Summe delectat me memoria conversationis et vitae eximii
 2.72 Summe scire desidero quis sit honor et quae laus
 3.88 Summe stude et labora quod interius bonam habeas voluntatem.
 3.30 Supercurialisime Rector et praedulcissime pater et domine
 1.58 Supra modum te reddit venerabilem, domine Deus meus
 2.25 Surge, laetare, admirare et iubila, anima mea
 2.67 Surgit Christus cum trophyeo! Iam ex agno factus leo
 3.66 Surgite omnes pigri et miseri! Surgite postquam sederitis

 2.86 Te Christum adoro, te Jesum glorifico et laudo
 2.15 Te Christum laudamus, honoramus et totis viribus adoramus.
 3.189 Te Deum laudamus, te dominum confitemur, te aeternum
 1.69 Te Deum laudamus; in te firmiter credimus, in te solo
 3.39 Te, Redemptor, adoram toto corde. Adoro quia verus Deus es
 3.16 Te ipsum, frater, prudenter ordina et numquam tempus amittes
 3.17 Thesaurum me sentio reperisse absconditum ac pretiosae margaritae
 2.77 Thesaurum me reputo reperisse absconditum pretiosum
 2.53 Timeo celebrare frequenter propter reverentiam sacramenti
 2.68 Totus exhilaresco prae gaudio cum considero dominum meum
 4.8 Transfige, domine, dulcissime Jesu, medullas animae meae
 3.9 Transit et transivit, infelix ego, tempus vitae meae
 1.3 Trinitas excellentissima, quae Pater es, Filius et
 1.2 Trinitas illa ineffabilis et suprema, quae es tu ipsa

 3.107 Usquequo exaltabitur, Domine, inimicus meus super me
 2.79 Ut facilius offeratur memoriae meae vita domini Jesu
 3.158 Ut prompte leveris ad contemplandum utilia et ad merita
 3.75 Ut quid infelix ego de die in diem differo converti
 3.115 Ut quid saepius me conturbant cogitationes meae
 3.98 Ut quid semper cogitatis mala in cordibus vestris
 3.64 Ut quid vagaris, stulte, semper cogitando noxia tibi?
 2.47 Utinam cenassem tecum, nobilissime Jesu, in illa tua ultima
 1.68 Utinam cognoscerem principem laudis caelestis

- 3.7 Utinam dignaretur fons supernae pietatis mihi dare lacrimas
 3.132 Utinam, liberalissime Pater, digneris concedere
 3.120 Utinam, mi domine Jesu, te diligarem ardentissime
 1.26 Utinam sufficerem et appeterem, utinam de facto exaequar
- 4.2 Vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso, Regina
 3.155 Venite, exultemus domino! Iubilemus ... Et attendat cor
 3.156 Venite, exultemus domino! Iubilemus ... Praeoccupemus
 2.4 Verbum caro factum est! Deo omnipotenti summas referimus
 3.85 Virtus immensa, salva me ... Intellectum meum
 3.151 Virtus immensa, salva me ... Ad te pertinet
 3.86 Virtus superreverens et ineffabilis, domine Deus meus
 1.46 Voluntati tuae, rectissime Pater caelestis, nos conforma
 1.47 Voluntati tuae, rectissime Pater caelestis, fac nos
 3.52 Vulnus mortiferum animae meae, o quomodo sanabitur

**Concordance of Order of Prayers
in Manuscripts C, B, V and Z**

	MS C	MS B	MS V	MS Z
Papae index 1-3	Papae index 1-3	Episc. index 1-3	.	Papae
Prima pars				
1.1	1.1	1.1	1.1	1
1.2	5.3	1.2	.	.
1.3	.	1.3	.	.
1.4	5.2	1.36	.	.
1.5	5.3	1.37	.	.
1.6	5.4	1.38	.	.
1.7	5.12	2.76	.	.
1.8	.	1.39	.	.
1.9	5.5	1.12	.	.
1.10	1.2	1.4	.	2
1.11	.	1.5	.	.
1.12	1.5	1.6	.	.
1.13	f 20	1.7	.	.
1.14	f 27	1.8	.	4
1.15	f 27	1.9	.	.
1.16	f 27v	1.11	.	.
1.17	.	1.10	.	.
1.18	1.6	1.13	.	5
1.19	f 29v	1.14	.	.
1.20	f 30v	1.15	.	8
1.21	1.10	1.16	.	.
1.22	f 31	1.17	.	.
1.23	1.11	1.18	.	9
1.24	f 31	.	.	.
1.25	f 17	1.19	.	.
1.26	.	1.20	.	.
1.27	.	1.21	.	.
1.28	.	1.22	.	.
1.29	f 32	1.23	.	.
1.30	1.12	1.24	.	10
1.31	1.13	1.25	.	11
1.32	1.7	.	.	6
1.33	f 32v	1.48	.	.

PSALTERIUM [ALIAS LAUDATORIUM]

MS C	MS B	MS V	MS Z
Præface	Epsic.		
1.34	1.8	1.50	7
1.35	f 33	1.49	.
1.36		1.61	.
1.37	1.9	1.62	.
1.38	6.5	1.40	.
1.39	f 27v	1.26	.
1.40	1.14	1.27	12
1.41	1.17	1.32	.
1.42	f 28	1.28	.
1.43	1.15	1.29	13
1.44	f 29	1.30	.
1.45	1.16	1.31	.
1.46	1.18	1.33	.
1.47	f 34	1.34	.
1.48	1.19	1.35	.
1.49	f 35	1.51	.
1.50	1.20	1.46	.
1.51		1.59	.
1.52	1.21	1.47	.
1.53	f 37v	1.52	.
1.54	1.25	1.53	.
1.55	f 39	1.43	.
1.56	1.26	1.60	.
1.57	f 2v	1.54	.
1.58	1.22	1.55	.
1.59	1.23	1.56	.
1.60	f 36	1.58	.
1.61	f 4v	1.57	.
1.62	1.24	1.71	.
1.63	f 5	1.63	.
1.64	f 11v	1.41	.
1.65	f 40	1.42	.
1.66	f 11v	1.64	.
1.67		1.70	.
1.68	1.3	1.44	3
1.69	1.27	1.73	.
Secunda pars			
2.1		2.1	
2.2		2.2	
2.3		2.3	
2.4		2.4	
2.5		2.5	

CONCORDANCE OF ORDER OF PRAYERS IN MSS CBVZ

MS C	MS B	MS V	MS Z
	Epsic.		
2.6			2.6
2.7			2.7
2.8			2.8
2.9	2.1		2.9
2.10	1.32		2.10
2.11			2.18
2.12			2.11
2.13			2.12
2.14			2.13
2.15			2.19
2.16			2.14
2.17			2.15
2.18			2.16
2.19			2.17
2.20			2.20
2.21			2.21
2.22			2.23
2.23	2.5		2.24
2.24	5.18		2.25
2.25	5.17		2.26
2.26			2.27
2.27			2.22
2.28			2.28
2.29	2.24		2.29
2.30	2.25		2.30
2.31			2.31
2.32			2.32
2.33			2.34
2.34			2.33
2.35			2.35
2.36	2.9		2.36
2.37			2.37
2.38	f 34		2.38
2.39			2.39
2.40			2.40
2.41			2.41
2.42	2.27		2.42
2.43	2.11		2.43
2.44			2.44
2.45	2.10		2.45
2.46			2.46
2.47			2.47
2.48			2.48

MS C	MS B	MS V	MS Z
Papae			
2.49	2.17	2.51	
2.50	2.20	2.49	
2.51	2.21	2.50	
2.52	2.22	2.52	
2.53	2.23	2.53	
2.54		2.54	
2.55		2.55	
2.56	2.14	2.56	
2.57	2.12	2.57	
2.58		2.58	
2.59		2.59	
2.60	2.26	2.60	
2.61	2.19	2.61	
2.62	2.13	2.62	
2.63		2.63	
2.64		2.64	
2.65	2.29	2.65	
2.66	2.28	2.66	
2.67		2.67	
2.68	2.15	2.68	
2.69		2.69	
2.70	5.14	2.70	
2.71	6.7	2.71	
2.72	2.18	2.72	
2.73	2.7	2.73	
2.74		2.74	
2.75	5.15	2.75	
2.76		2.85	
2.77		2.86	
2.78	2.6	2.80	
2.79	2.30	2.78	("O crux...")
2.80	5.7	1.68	
2.81	5.8	1.69	
2.82	5.9	1.70	
2.83			
2.84	5.21		
2.85			
2.86	2.31	2.79	
Tertia pars			
3.1	2.2	2.83	
3.2	2.3	2.84	
3.3	2.4	2.82	

MS C	MS B	MS V	MS Z
Papae			
3.4		2.8	2.81
3.5		3.1	3.1
3.6	f 19v		
3.7	f 15		3.3
3.8			3.4
3.9		6.6	3.5
3.10			3.6
3.11			3.7
3.12		3.2	3.8
3.13	f 15		3.9
3.14			3.10
3.15	f 1		3.11
3.16		3.3	3.12
3.17		1.4	1.45
3.18	f 10v		3.13
3.19	f 3v		3.14
3.20	f 14		3.15
3.21			3.16
3.22			3.17
3.23			3.18
3.24			
3.25	f 10v		3.19
3.26		3.4	3.20
3.27			3.21
3.28		3.6	3.22
3.29		3.7	3.23
3.30	f 1v		3.24
3.31	f 6		3.25
3.32			3.26
3.33		5.16	3.27
3.34			3.28
3.35			3.29
3.36			3.30
3.37			3.31
3.38			2.87
3.39			3.32
3.40		3.8	3.33
3.41			3.34
3.42	f 17		3.35
3.43	f 17v		3.36
3.44	f 18		3.37
3.45	f 18v		3.38
3.46		3.9	3.39

PSALTERIUM [ALIAS LAUDATORIUM]

MS C	MS B	MS V	MS Z
			Popul.
3.47	f 1	3.40	
3.48	f 2	3.41	
3.49	f 2	3.42	
3.50	f 2v	3.43	
3.51	f 3	3.44	
3.52	f 3v	3.45	
3.53	f 4	3.46	
3.54	f 4v	3.47	
3.55	f 5v	3.48	
3.56		3.49	
3.57	f 7	3.50	
3.58		3.51	
3.59	f 8	3.52	
3.60		3.53	
3.61	f 10	3.54	
3.62		3.55	
3.63	3.10	3.56	
3.64	3.11	3.57	
3.65		3.58	
3.66		3.59	
3.67	f 10v	3.60 and 3.2	
3.68		3.61	
3.69		3.62	
3.70	f 18v	3.63	
3.71	f 19	3.64	
3.72	f 19v	3.65	
3.73	f 20	3.66	
3.74	f 20v	3.67	
3.75	f 21v	3.68	
3.76	f 22	3.69	
3.77	f 22v	3.70	
3.78	f 23	3.72	
3.79	f 23	3.73	
3.80		3.74	
3.81		3.75	
3.82		3.76	
3.83	3.12	3.77	
3.84	3.13	3.78	
3.85	3.14	3.79	
3.86	6.8	3.80	
3.87	3.16	3.81	
3.88	3.15	3.82	
3.89		3.83	

CONCORDANCE OF ORDER OF PRAYERS IN MSS CBVZ

MS C	MS B	MS V	MS Z
			Popul.
3.90		.	3.84
3.91		.	3.85
3.92		2.16	3.86
3.93		f 16v	3.87
3.94		3.17	3.88
3.95		.	3.89
3.96		.	3.91
3.97		.	3.92
3.98		.	3.93
3.99		.	3.94
3.100		.	3.95
3.101		.	3.96
3.102		.	3.97
3.103		.	3.98
3.104		.	3.99
3.105		.	3.100
3.106		f 23v	3.101
3.107		f 24	3.102
3.108		f 24	3.103
3.109		f 24v	3.104
3.110		f 25	3.105
3.111		f 25v	3.106
3.112		f 26	3.107
3.113		f 26	3.108
3.114		.	3.109
3.115		.	3.110
3.116		.	3.111
3.117		.	3.112
3.118		f 11v	3.113
3.119		f 12	3.114
3.120		f 12v	3.115
3.121		f 13	3.116
3.122		f 15v	3.117
3.123		f 16	3.118
3.124		f 21	3.119
3.125		f 25v	3.120
3.126		f 24v	3.121
3.127		f 26v	3.122
3.128		5.13	3.123
3.129		6.1	3.124
3.130		6.2	3.125
3.131		.	3.126
3.132		.	3.127

MS C	MS B	MS V	MS Z
3.133	.	3.128	
3.134	.		
3.135	.	3.129	
3.136	.	3.130	
3.137	.	3.131	
3.138	f 14v	3.132	
3.139	6.4	3.133	
3.140	.	3.134	
3.141	6.3	3.135	
3.142	.	3.136	
3.143	.	3.137	
3.144	.	3.138	
3.145	.	3.139	
3.146	.	3.140	
3.147	.	3.141	
3.148	.	3.142	
3.149	.	3.143	
3.150	.	3.144	
3.151	.	3.145	
3.152	6.9	3.146	
3.153	.	3.147	
3.154	.	3.148	
3.155	.		
3.156	.		
3.157	.	3.149	
3.158	f 13v	3.150	
3.159	f 15	3.151	
3.160	.	3.152	
3.161	.	3.153	
3.162	.	3.155	
3.163	.	3.157	
3.164	.	3.158	
3.165	.	3.159	
3.166	.	3.160	
3.167	.	3.161	
3.168	.	3.162	
3.169	.	3.163	
3.170	.	3.164	
3.171	.	3.165	
3.172	.	3.166	
3.173	.	2.77	
3.174	.	3.170	
3.175	.	3.173	

MS C	MS B	MS V	MS Z
Papac	Ecccl		
3.176	f 4	3.168	
3.177	f 10	3.169	
3.178	f 13	3.171	
3.179	f 13v	3.172	
3.180	3.17	3.167	
3.181	3.18	3.174	
3.182	3.19	3.175	
3.183	3.20	3.176	
3.184	3.21	3.177	
3.185	3.22	3.178	
3.186	5.19	3.179	
3.187	5.20	3.180	
3.188	3.23	3.182	(probably last)
3.189	5.6	1.72	
Apocrypha in C, extravagantes in manuscripts B and V			
1: 3.190	.	.	.
2: 3.191	.	.	.
3: 3.192	.	.	.
4: .	f 5v	1.65	
5: .	f 22v	3.71	
6: .	5.10	1.69	
7: .	6.1	.	.
8: .	6.10 (last)	.	.

Bibliography

(List of sources by and about Eiximenis referred to in the Introduction).

Abbreviations

<i>AFH</i>	= Archivum Franciscanum Historicum
<i>AIA</i>	= Archivo Ibero-American
<i>AST</i>	= Analecta Sacra Tarragonensis
<i>EF</i>	= Estudis Franciscans / Estudios Franciscanos
<i>ENC</i>	= Els Nostres Clàssics. Barcelona: Barcino
<i>PPU</i>	= Promociones Publicaciones Universitarias

1. BIBLIOGRAPHIES

See Viera, *Bibliografia anotada; Dictionnaire; Repertorio; Repertorium*

2. FRANCESC EIXIMENIS

- . *Contes i Faules*. Ed. Marçal Olivari. *ENC* 6 (1925).
- . *La societat catalana al segle XIV*. Ed. Jill Webster. "Antologia catalana" 30. Barcelona: Edicions 62, 1967.
- . *Excerpts from the Works of Francesc Examenis*. Ed. Jill Webster. University of St. Andrews, Folklore Seminars 3, n.d.
- . *Ars Praedicandi*. Ed. Martí de Barcelona. *AST* 12 (1936) 301-340.
- . *Tractat d'usura*. Ed. Josep Hernando i Delgado. *AST* 57-58 (1984-1985) 1-96.
- . *Allegationes*. Ed. Albert G. Hauf. *Estudis de literatura catalana en honor de J. Romeu i Figueras* 2: 5-33. Abadia de Montserrat: 1986.
- . Letter to Prince Martin from 1392, ed. A. Rubió i Lluch. *Documents per l'història de la cultura catalana migjeral* 2: 399-403. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1921.
- . *Lo Crestià (Selecció)*. (Modernized extracts). Ed. Albert Hauf. "Les millors obres de la literatura catalana" 98. Barcelona: Edicions 62, 1983.
- . *Terç del Crestià*, chaps. 1-352. Ed. Martí de Barcelona, Norbert d'Ordal and Feliu de Tarragona. *ENC*, series B, vols. 1, 2, 4. 1929-1932.
- . *Com usar bé de beure e menjar. (Terç, chaps. 349-390)*. Ed. Jorge E. Gracia. Barcelona: Curial, 1977.
- . *Regiment de la cosa pública*. Ed. Daniel Molins de Rei. *ENC* 13 (1927).

- . *Dotzè llibre del Crestià* II.1, chaps. 468-675. Ed. Curt Wittlin, Arseni Pacheco, Jill Webster, et al. *Obres completes*, 3. Girona: Col·legi Universitari, 1986.
- . *Lo libre de les dones*. Ed. Frank Naccarato. Introd. by Curt Wittlin. Barcelona: Curiel, 1981.
- . *De sant Miquel arcàngel (El quint tractat del "Libre dels àngels")*. Ed. Curt Wittlin. Barcelona: Curiel, 1983.
- . *Scala Dei. Devocionari de la reina Maria (Edició modernitzada)*. Ed. Curt Wittlin and Elisabet Ràfols. Abadia de Montserrat, 1985.
- . *Psaltri en laor de Déu e menspreu del món*. Ed. of an incomplete incunabulum edition of Fontana's translation by J. Calveras. Barcelona: Biblioteca Balma, 1933.

3. STUDIES ON EXIMENIS

- Amorós, León. "El problema de la *Summa theologica* del maestro Francisco Eximénis O.F.M. (1340?-1409?)." *AIA* 52 (1959) 178-203.
- Antonio, Nicolás. *Biblioteca hispana vetus* 2: par. 352-372: "Franciscus Eximenez." Rome, 1696; reed. Madrid, 1788 by F. Pérez Bayer.
- Baraut, Cebrá. "L'Exercitatorio de la Vida Spiritual de Garcia de Cisneros et le *Tractat de Contemplació* de Francesc Eiximenis." *Studia Monastica* 2 (1960) 233-265.
- Bartina, Sebastián. "Francisco Eiximenis (ca. 1327-1409) y el culto mariano." In *Acta congressus martalogici* 5: 171-194. Rome, 1981.
- Bohigas, Pere. "Prediccions i profecies en les obres de fra Francesc Eiximenis." Article from 1928, repr. in *Aportació a l'estudi de la literatura catalana*, pp. 95-115. Abadia de Montserrat, 1982.
- Carr, Derek C., and Pedro-Manuel Cátedra. "Datos para la biografía de Enrique de Villena." *La Corónica* 11 (1983) 293-299.
- Cátedra García, Pedro M. "Francesc Eiximenis y don Alfonso de Aragón." *AIA* 42 (1982) 75-79.
- Coromines, Joan. "Sobre les prosificacions de poemes didàctics en el *Llibre de les dones d'Eiximenis*." In *Entre dos llenguatges* 1: 166-240. Barcelona: Curiel, 1976.
- . "Altres fragments de poemes d'Eiximenis deixatats en les seues obres en prosa." *Miscel·lània Sanchis Guarner* 1: 89-99. Valencia: Universitat, 1984.
- Dictionnaire de Spiritualité Ascétique et Mystique* 4.2, cols. 1950-1955. Paris: Beauchesne, 1961 (Nolasco de el Molar).
- Epalza, Miguel de. "Nuevas aportaciones a la biografía de fray Anselmo Turmeda." *AST* 28 (1965) 87-158.
- García y García, Antonio. "Relaciones entre la Iglesia y el Estado en Valencia a principios del siglo xv." *Escriptos del Vedat* 9 (1979) 235-246.
- Grahit, Emili. "Memoria sobre la vida y obras del escritor geroni Francesch Eximenes." *La Renaxensa* 3 (1873) 185. (Seven installments, to p. 247).

- Hauf, Albert. "La *Vita Christi* de Fr. Francesc Eiximenis, O.F.M. (1340?-1409) como tratado de Cristología para seglares." *AFH* 71 (1978) 37-64.
- . "Eiximenis, Joan de Salisbury i Fr. Joan de Galles, O.F.M." In *Miscel·lània Sanchis Guarner* 1: 167-174. Valencia: Universitat, 1984.
- . "Fr. Francesc Eiximenis, O.F.M., De la predestinación de Jesucristo, y el consejo del Arcipreste de Talavera 'a los que deólogos muchos fundados non son.'" *AFH* 76 (1983) 239-295.
- Hernando i Delgado, Josep. "Una obra desconeguda de Francesc Eiximenis: el *Tractat d'usura*." *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* 4 (1983) 129-147.
- Ivars, Andreu. "Quién es el autor del *Tractat de Confessió* impreso en Valencia, año de 1497, por Nicolás Spindeler, bajo el nombre de Fr. Francisco Eximénez?" *AIA* 14 (1920) 251-256.
- . "El escritor Fr. Francisco Eximénez en Valencia (1383-1408)." *AIA* 14, 15, 19, 20, 24, 25; eight installments from 1920 to 1926, but unfinished.
- . "Franciscanismo de la reina de Aragón, doña María de Luna (1396-1406): Su privanza con Fray Francisco Eximénez." *AIA* 36 (1933) 259-281 and 416-432. (Completed by Jill Webster in *AIA* 42 (1982) 165-168 and 81-123.)
- Madurell i Marimón, J. M. "Manuscrits eiximenians: Petit repertori documental." In *Miscel·lànea Martínez Ferrando*, pp. 291-313. Madrid: Asociación de Bibliotecarios, 1968.
- Marti de Barcelona, om. "Fra Francesc Eiximenis, O.M. (1340?-1409?). La seva vida, els seus escrits, la seva personalitat literària." *EF* 40 (1928) 437-500. Repr. in *Collectanea Sarriensis* 13 (1929) 397-460.
- Massó i Torrents, Jaume. "Les obres de fra Francesch Eximeniç (1340?-1409?). Essai d'una bibliografia." *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* 3 (1909-1910) 588-692.
- Monfrin, Jacques. "La bibliothèque de Francesc Eiximenis (1409)." *Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance* 29 (1967) 447-484.
- Peláez, Manuel. "La sociedad civil en la obra de Francisco de Eiximenis." *EF* 78 (1977) 199-221.
- . "Francisco de Eiximenis y la sociedad eclesiástica de su tiempo." *EF* 78 (1977) 455-473.
- . "En torno a los orígenes del derecho internacional en el pensamiento jurídico franciscano: Francisco de Eiximenis y sus ideas internacionales." *EF* 82 (1981) 125-188.
- . "Las fuentes jurídicas de Francisco Eiximenis, OFM, y aspectos histórico-jurídicos inéditos del *Dotzè del Crestià*." *AIA* 41 (1981) 481-504.
- . "El derecho de la guerra y de la paz en el pensamiento político catalán del siglo xiv: Francisco Eiximenis (c. 1330-1409)." In *Fundamentos culturales de la paz en Europa* 2: 451-474, M. Peláez ed. Barcelona: PPU, 1986.
- . and Solé i Mir, Josep. "Unes ratións jurídico-polítiques poc conegudes d'en Francesc Eiximeniç." *EF* 84 (1983) 211-213.
- Perarnau, Josep. "Documents i precisions entorn de Francesc Eiximenis (c. 1330-1409)." *Arxiu de Textos Catalans Antics* 1 (1982) 191-215.

- . "Un fragment del *Llibre dels àngels* de Francesc Eiximenis traduït a l'aramonès." *Arxiu de Textos Catalans Antics* 4 (1985) 187-212.
- Pou i Martí, J. M. "Visionarios, beguinatos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XIV). Chap. xi: Fray Francisco Eiximenis, patriarca de Jerusalén." *AIA* 23 (1925) 349-369. (As book repr. Vic, 1930, pp. 397-415.)
- Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España* 1: 261-269. Salamanca: Universidad Pontificia, 1967.
- Repertorium fontium historiae Medii Aevi* 4: 300-303. Rome: Istituto Storico Italiano, 1976.
- Riquer, Martí de. "Francesc Eiximenis." In *Història de la literatura catalana* 2: 133-196. Barcelona, Ariel, 1964; repr. 1980.
- . "Medievalismo y humanismo en la Corona de Aragón a fines del siglo XIV." In *Octavo congreso de la Corona de Aragón* 1: 221-235. Valencia, 1969.
- Sanchís Guarner, Manuel. "Les raons de la discrepància entre Francesc Eiximenis i sant Vincent Ferrer." *Primer congreso de historia del país valenciano* 2: 665-670. Valencia, 1980.
- Tornas i Bages, Josep. *La tradició catalana*. Chap. 4: "El mestre Francesc Eiximenis." Barcelona, 1892. (Latest repr. Barcelona: Edicions 62, 1981, pp. 264-304.)
- Viera, David. *The "Carro de les dones": Translation and Adaptation of the "Llibre de les Dones" of Francesc Eiximenis*. Unpublished thesis, Catholic University, Washington, DC, 1972.
- . "The Presence of Francesc Eiximenis in Fifteenth and Sixteenth-Century Castilian Literature." *Hispanófila* 57 (1976) 1-5.
- . "Influjo el *Llibre de les dones* de Francesc Eiximenis en el *De Institutione Foeminae Christianae* de Juan Luis Vives?" *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 54 (1978) 145-155.
- . "Francesc Eiximenis y el homicidio de la mujer adultera." *EF* 79 (1978) 1-20.
- . "Incunables i llibres rars del P. Francesc Eiximenis (1340?-1409?) publicats entre 1478 i 1542." *EF* 80 (1979) 43-65. (Reed. forthcoming in *Gutenberg-Jahrbuch*.)
- . "Manuscritos eximianos no catalogados por J. Massó Torrents." *EF* 80 (1979) 157-165.
- . *Bibliografía anotada de la vida i obra de Francesc Eiximenis (1340?-1409?)*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1980. (Second ed. forthcoming.)
- . "Francesc Eiximenis (1340?-1409?) i els estudis de la Universitat de Lleida." *Ilerda* (1981) 273-277.
- . "Les idees pedagògiques de Ramon Llull i de Francesc Eiximenis: estudi comparatiu." *Estudios Lulianos* 25 (1981-1983) 227-242.
- . "Las ideas pedagógicas del P. Francesc Eiximenis, O.F.M." *Revista de pedagogía comparada* 13 (1982) 329-336.
- . "Francesc Eiximenis, O.F.M., y la lengua hebrea." *AST* 51-52 (1978-1979, ed. 1983) 151-153.

- . "The Structure and Division of the *Llibre de les dones* by Francesc Eiximenis (1327?-1409)." In *Homenaje J. M. Solà-Solé* 1: 159-164. Barcelona: Puvill, 1984.
- . "The Treatment of the Jew and the Moor in the Catalan Works of Francesc Eiximenis." *Revista Canadiense de Estudios Hispánicos* 9 (1985) 203-213.
- Webster, Jill. "The Works of Francesc Eiximenis as a Historical Source." In *Catalan Studies in Memory of J. de Boer*, ed. J. Gulsoy, pp. 195-201. Barcelona: Hispam, 1977.
- . "Nuevas aportaciones a los estudios examenianos. Francesc Examenis, OFM: su familia y su vida." *AIA* 39 (1979) 429-438.
- . "Notes biogràfiques sobre fra Francesc Examenis, franciscà gironí." *Estudis Universitaris Catalans* 24 (1980) 597-602.
- . "Fra Francesc Eiximenis i Fra Tomàs Alsina com a pacificadors de brogits i escàndols al convent de Barcelona l'any 1382." *EF* 84 (1983) 339-350.
- . "Examenis i Malla." *EF* 85 (1984) 359-368.
- . See Ivars, "Franciscanismo de la reina de Aragón."
- Wittlin, Curt. "Los problemas del Cercapou y el *Llibre de les dones* de fray Francesc Eiximenis." *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 46 (1970) 61-95.
- . "Els capitols trets del *Llibre del Tesor* de Brunetto Latini al final del *Dotzè de Francesc Eiximenis*." *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes* 1 (1980) 175-185.
- . "El vuitè tractat del *Dotzè del Crestià* de Francesc Eiximenis." In *Actes del segon col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica*, pp. 141-149. Abadia de Montserrat, 1982.
- . "De lo *Llibre de les dones* a la *Scala Dei*." *Actes del tercer col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica*, pp. 139-152. Abadia de Montserrat, 1983.
- . "La primera traducció castellana de *Lo libre de les dones* de Francesc Eiximenis." *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes* 6 (1983) 39-59.
- . "Consells per a prínceps catalans de Jaume I a Francesc Eiximenis." In *Homenaje J. M. Solà-Solé* 1: 151-158. Barcelona: Puvill, 1984.
- . "Models i fonts per l'estructura del *Dotzè de Francesc Eiximenis*." In *Actes del quart col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica*, pp. 103-120. Abadia de Montserrat, 1985.
- . "Es de Francesc Eiximenis tota l'endreça i tota la despedida del *Regiment de la cosa pública de València* 1499?" (To appear in *Capletra*, Valencia.)

Glossary and Index Verborum

The following pages offer translations of some of the less well-known words found in Eiximenis' *Psalterium*. Derivates are listed for philological interest, even if their meaning is obvious. Entries start with words needing translation and present complete immediate word-families. Not more than three references are indicated for each entry.

- abecedarium 1.65.1, poem, the sentence-initials of which form abe (see also 1.65 and 3.18)
abdicere 3.78.15, to reject, give up / ablectus; ablectissime 2.39.19; abiecte 2.39.17, humble position
ablare 2.25.19, to wash off (cf. luere, lotus) / ablutio 2.30.8
abrupta 3.63.4, precipice, abyss
abscondere 3.177.8, to hide / absconde, in a hidden way; absconsa 1.65.50, secrets; (cf. *pro talento abscondito* 2.53.5 and 3.87.15, but *pro t. absconso* 3.15.15)
absentare 1.49.13, to withdraw, leave alone / absens 2.48.14; absentatio 2.35.7, loss; absentia 1.53.74
abyssus, depth, fig. secret, bottomless abundance / abyssalis 3.172.15, bottomless
acceptatio 1.55.23.53, acceptance / acceptio 1.37.20.31, regard of; accipere; acceptare; acceptabilis 1.39.20; acceptior, 2.20.3; acceptissima 2.21.5
acubitus 2.46.8, place on a couch
aculeus 1.53.35; 2.63.17, a sting
advolare 1.15.10, 42.40, to fly or rush towards
afflatus 2.82.3, inspired
agniculus (dim. of agnus) 2.6.6, a little lamb
agnitus 2.79.31, unknown
aliapari 2.58.6, to be smitten / alapa 2.62.7, a blow on the cheek
alietas 1.2.36, distinctiveness
aliqualls 2.54.6, some kind of / aliqualiter 1.19.34, in some way; aliquatenus 1.22.5, 60.47, somehow
almus 3.72.12, 88.15, propitious
amaricatus 2.45.8; 3.185.4, irritated, troubled / amars; amarissimus; amaritudo (*cocontrito et a.*) 2.56.4, grief
amicabiliter 3.2.12, like a friend / amicabili 3.160.9; amicatus 2.33.12, befriended with, dedicated to
annosus (*christianus a.*) 3.18.17, of long standing
antiquari 3.129.7, to harden, inveterate / antiquatus 3.91.14, 96.7, 140.4; antiquitas Prol. 28; 3.55.2, 139.4, mature age
anulus 1.49.52, seal-ring
anxiatus 2.45.7, distressed, pained / anxius 2.79.54
apertio (*lamiae*) 2.7.20, (*a. et vulneratio*) 2.56.10, opening / aperire; aperies; apertas
appropinquare 3.58.9, to draw near, approach
arcas 1.53.7, a bow
argutas (p.p. of arguere) 2.47.5, scolded, refuted
arrha 1.49.46, a pledge
artare (*cogere et a.*) 1.47.15, to bring together, contract, limit
assellus 2.79.31, a donkey / assinus 2.24.12
aspernere 1.49.10, to despise
aula 2.23.5, fig. womb
ave 2.21.4, etymology: "sine vac"
balbutire 1.44.6, 49.4, to stammer
baptismalis adj. 2.30.10, belonging to baptism / baptizare; baptista; baptismus
barathrum 1.53.57; 3.7.14, 9.13, a pit, sewer, infernal regions

basis 2.80.14, the foundation
beneplacitum 1.35.14; 3.25.3, what pleases
blandimenta 3.49.9, earthly delights
brevium 3.27.17, reward
buccella 2.35.18, a mouthful
byssus 1.67.11, a luxurious fabric

cachinare 3.146.8, to laugh at, make fun of
caelitus: caelitus 2.20.14, from heaven / caelum; caelitis: caelitus 2.26.21, heavenly
caligo 1.24.17, darkness
carcerare 2.58.8, to imprison / career
cardo 1.9.10, 24.29, 65.14, the center, pivot, pole
castare (*castat et sovet affectiones*; ms B *imbuīt*) 2.30.6, hapax which seems to mean to promote
caterva (c. *luciferana*) 3.64.14, 110.12, 128.6, a crowd, band, lot
cauterium 2.28.8, branding iron used in medicine
cenaculum 2.60.11, the upper room, the place of the Last Supper / cena; cenare
centenarium 3.84.2, century: here: the year 1400
cherubicus 1.2.74, angelic / cherubin
circumcincessive 1.2.39, mutually inclusive
circumquaque 3.41.5, on all sides
circumscribere 1.22.9, limitation
clarificare 1.7.15, to praise / clarificans 2.24.17; clarificans; clarificandus; clarificatio 1.14.5, praise (cf. clarere 2.13.4, 75.15)
clavigera 2.21.18, key-bearer (said of Mary)
clipes 2.20.17, shield
coetus 2.38.11, company
cogere (c. *et artare*) 1.47.15, to force, constrain, compel
collaetari 2.67.17; 3.188.7, to rejoice together (cf. laetanter)
collaudare 1.49.61, to praise, extoll
collyrium 1.53.31, an unguent, medication
colludere 2.27.10, to play together with
comitari 1.53.71, to accompany / comes 2.52.9
communari 3.104.8, to threaten / communans; communatio 1.53.8
compago 2.78.11, joints, ligaments
completorium 3.140.2, compline, fig. late hour
concentus 2.69.9, 84.13, a choir
concularator 2.73.10, one who crushes underfoot, an avenger

condelectari 3.42.13, 144.23, to be very pleased
condignus 1.5.3, 29.25, 54.16, as appropriate and deserved, worthy
condonare, to forgive, grant / condonatio 2.41.7; condonator 3.189.12
confringere 3.152.8 (*confregit* 2.73.11), to break / confringi 1.53.75; confactus 3.70.12
confugium 3.93.20, 176.11, shelter, a safe place (more frequent refugium) / confugere 3.54.9, 59.10, to go for help
confutare 1.49.65, to repress, silence, refute
congaudere 2.64.20; 3.107.8, to rejoice
consumere 3.3.7, to count among
consuetudo 3.74.18, 76.19, habitual, usual / consuetudo, habit
contentivum 1.9.4; 2.63.26, thing worth striving for / contentio 3.174.6, contest, strife
conteri 3.78.12, to be moved to, be contrite / contritus; contrito; contritius (c. dolores) 2.59.15; 3.119.6, of repentance
contumelias 3.35.5, insolent / contumelia 2.46.13, 63.9, injuries
converso, ex converso 1.36.15, vice versa
convicia 2.46.13, insults, criticisms
creabilis 1.24.28; 2.75.10, what can be made, is possible / creare; creandus; creatio; creator; creatura
cruor 2.57.4, 60.7, blood / cruentare 2.63.18; cruentatus 2.56.3; cruentus 2.6.2; 3.181.2, bloody
culex 2.46.4, a midge, fly
culter 2.79.15, a knife / cattellos 1.53.52, a knife
cuneus 2.11.12, 81.2, troops

dammabilia (*noxia et d.*) 3.43.21, damnable deeds / dannare; dannandus; dannatus; damnatio; damnabilis 3.112.5
dannum 3.138.10, 183.11, damage
dealbatus 2.51.18, whitewashed
deceptorum 3.65.8, deceitful things / decipi 1.33.9; deceptus; deceptio 1.44.30
decrementum 1.20.16, a decrease, diminution / decrescere
decurrere, to run, flow down / currrens 2.54.5; decursus vitae 2.39.1, 43.1
defectibilitas 1.19.4, 20.16, a weakness, imperfection; cf. indefectibilis / defectus
degens (p.p. de-agens) 3.76.1, to lead one's life, carry on

deificare 3.97.11, to make God-like / deficus 1.2.9, 6.10, divine
delectamentum, -a 3.123.6; 4.8.7, pleasures / delectabilis (*carnis*) 3.58.6, 184.11, pleasures; delectare; delectari; delectabilis; delectabilitate; delectatio
depasci 3.28.3, to live on
depromere 2.82.4, to declare
derisorie 2.69.6, derisively, mockingly / derideri 2.58.12; deridens 3.104.8; deriso (et trufo) 1.53.20, mockery; derisus (in derisum dare) 1.55.45, 57.13, mockery
despicabili 2.1.2, despicable things / despicer; suspectus; suspectissimus
dicioni subiecta 1.30.4; in dictione positus 1.46.5, be under someone's authority
differre, put off, postpone; differentes p.p. 3.75.1 / but: differens 1.5.12, 6.10, different; differentia 1.24.19
diffusus 3.91.13, distrustful / diffidere
dignatio 1.17.21; 2.4.12; 3.4.10, condescension, favor, grace / dignare; dignari; dignates; dignus; dignius, dignissimus, -e; digne; dignanter; dignitas
dignificare 3.8.14, to make worthy
dilaniare 2.55.8, to tear, lacerate (cf. Ianio)
dilate 3.184.5, a delaying
dilatatio 2.20.14, widening, opening; dilatare (et augere) 3.188.11; 2.46.7; dilatatus
diligibilis 1.48.6; 3.142.5, worthy of love / diligi; dilectus; dilectissimus; diligens; diligentius; diligentissime; diligendus; diligenter; diligentia; dilectionis; director 1.49.24, lover
dionumerare 2.31.15, to count
dirus 2.56.8, 62.13, 63.17, fearful, awesome / dire 2.62.3, adv.
dirutus 1.36.22; 2.24.13, destroyed
discipulatus (*societas et d.*) 2.84.11, discipleship / discipuli
dishonestare 2.63.23, to besmirch
dispendia 1.39.15, expenses, loss, cost
dispensative 2.34.15, 35.6, by way of dispensation
distractus 3.143.5, that distracts / distract here; distracti; distractus
districtus (d. *iudicium*), districte; districtus; districtissimus, -e 3.142.4, strict, severe
divelli 1.12.15; 2.82.25, to be torn away, separated

doloratus; doloratissimus 2.56.2; 3.2.18, 150.7, to be pained / dolendus 3.5.7; dolor; dolorosus 3.17.11, tearful; dolorosissimus; dolorari
dolosus 1.39.20, cunning, deceitful / dolus (aut fallacia) 1.40.17; 2.14.6, deceit
dominatio, vestra d., Prol. 12, your highness (form of address)
dominula 2.60.10, fig. a tomb
dubitabilis 1.40.10, to be doubted / dubitandus 3.166.9; dubitare; dubium
ducatus 2.79.77; 3.25.20, guidance / dux 2.79.62, leader; dux
ducescere 1.55.14, to turn sweet / dulcedo (less frequent dulcor); dulcis; dulcior; dulcissimus; dulciter
dumtaxat 1.49.32, if, at least
duplex 3.31.10, 46.5, false, deceitful / dupliciter (recte et non d.) 3.143.4, adv.

edotare 1.6.17; 2.68.9, to adorn, present with
editus 2.79.10, brought forth
efflagitare 1.44.27; 3.115.10, to search for, request (cf. flagitare)
effrenatio 2.52.14, unbridled impetuosity / effrenate 2.53.19, adv.
effulgere (p.p. effulsi) 2.25.9, 71.5, 81.18, to shine, enlighten
egenus (et pauper) 2.34.12; 3.63.7, poor / egero 1.42.10; egestas
elibrare aquas 1.18.7, 19.20, to balance, divide in equal parts (cf. Prv 8:28)
eloquia 1.29.25; 2.13.18, sayings, speech / loqui; loqua
embaciator 3.161.5, ambassador
emenda sing., 1.43.10; 3.32.18, 35.13, correction, amends, redress / emendare, -ari; emendatio
Engaddi 2.24.15, oasis of Engedi (cf. Cant. 1.13)
enormes (cogitatus) 1.10.14, irregular, extravagant
entificabilis 1.9.9, which can become, possible / ens 1.42.4
ergastulum 2.45.16, a penitentiary
evacuare 1.23.14, to become worthless
evolare 1.63.15; 2.14.18, 72.12, to ascend (cf. volvitare)
evomere 3.110.6, to vomit
excitativum 3.79.2, a provocation, temptation / excitare

exfructare 3.12.15, 18.10, 43.29, to bear fruit, bring to fruition
exhilarescere 2.68.2, to rejoice
exiliter (*oligre et e.*) 3.43.3, feebly
exosus 1.55.43; 3.90.7, 112.6, hated, odious
exprobatus 2.45.7, 69.3, criticized, accused
extremaliter adv. *In extremis* 3.63.7, in an extreme way / *extremus*; *extremalis* 3.28.15
exitus 3.13.13, stripped, divested
eyo 2.26.2; 4.3.4, an exclamation
faber *lignarius* 2.27.23, woodworker (Joseph)
factibilis 1.29.10, 30, 69.11, what can be done / *facere*; *factura*
fax 1.21.10, 49.41; 2.50.19, dregs, dirt
fallita (*f. et culpa*) 3.100.5, failings, fault / *falli* (*nec decepit*) 1.33.9, fallax; *fallacia*
famescere 2.24.15, to be hungry / *famelicus* 1.53.14, hungry
famulus 2.43.18, 79.32, a servant / *famulari* 1.25.20; 3.131.10, to serve
fastigium 2.83.14, rank, condition
fatuitas 3.54.12, 176.3, stupidity / *fatuus*, *fatulissimus*, *fatue* 3.146.3.4
fave 1.2.66, 55.15; 2.13.15, honeycomb
feralis 3.79.4, deadly, dangerous / *feraliter*
festinare 3.79.13, to hurry / *festinus* 3.45.20, 178.16, fast; *festinate* 2.6.5, quickly
festivare 2.1.5, 26.19, to rejoice over / *festivantes* 2.78.18; *festivitas* 2.71.17
festuca 1.52.6, a stalk of straw
fiducialiter 3.74.13, 182.2, confidently / *fides*; *fides*
filialiter 1.4.4, as is expected from a son / *filialis*; *filialissime* 3.131.4
fimbriae 2.46.7, 51.9, threads
flagitium, -*s* 3.3.11, 94.6, a shameful deed
flagitare 2.2.19, to request, demand, desire (cf. *efflagitare*)
fluenta 2.64.10, streams / *fluere*; *flumen* 2.41.11; *fluvius* 3.34.17
fomes 2.50.20, 52.11, kindling, *fig.* incentive; inclination
fontalis 1.4.7, 36.26, 44.5, basic, which generates / *fons*
forefactum 1.56.4, misdeed, wrong / *forefarcere* 3.154.6, to sin
foris, in *foris* 1.56.4, in court
formidolosus 3.31.10, dreadful / *formidare* 1.41.7, to fear

framea 1.41.16, spear
fratitius 3.160.15, enjoyable / *fructio* 2.44.7, enjoyment; *frui*; *fruendus* 3.44.3; 3.138.18; *fructus*; *fructuosus*
fructum 3.6.13, a bush, shrub
fugatus 1.19.43, corrupted
fugitibus comp. 3.17.12, to be avoided / *fugere*; *fugiens*; *fugiendas* 3.4.14; *fugitus*; *fuga*; *fugitus*
fulcire 1.55.19; 3.97.2 (perf. *fulcivit* 1.61.9; p.p. *fulcitus* 2.55.9), to support, strengthen
gelidus 2.81.22, icy / *gelatus* 3.18.44, frozen
gentilitas 1.36.13; 2.32.9, the gentiles
germanitas 1.9.7, a fraternity
gigantess 2.13.12, immense / *gigas* 2.1.8, 45.6, a giant
gloriori 3.94.3, to boast / *glorificare*, -*ri*; *glorificandus* 2.42.2; *glorificatio*; *glorificator* 2.42.12; *gloriosus*, -*issimus*
gomorrha 2.24.16 (hapax), probably a derivative of Gomorra (but the Vulgate has *Gomorraeus*), with the meaning of sexual pervert
gratulanter adv. 1.40.14, with joy / *gratulari* 1.19.10; 3.152.1, to rejoice
gyrus 2.3.9, a circle / *per gyrum* 2.63.8; 3.144.19, in turn, surrounding
habenae 1.53.54, reins
harmonicus (*concentus*) 2.69.10, harmonious
harundo 3.70.12, a reed
hebetudo (*languor et h.*) 3.1.4, inertia, dullness
hircus 2.66.4, 5, a goat
hospiare 1.6.26, give lodging to / *hospitium* 2.6.9
hypostatico adv. 1.65.62, by hypostasis
iactator 3.33.14, a braggart / *iactare* 3.104.8, to boast; *iactanter* adv. 3.18.17, boastfully
iardinium 1.28.12, 69.12; 3.1.18, 20.21, a garden
ignoscere 2.15.9, to forgive
illabi (p.p. *illapsus*) 1.24.18, to be infused in
illacrimatus 2.79.29, lamented / *lacrimare*, -*ri*; *lacrimae*

illaqueare 3.53.9, 93.5, entrap, enshrine (cf. *laqueare* 3.186.8)
imniscere 3.143.3, to combine, connect
immobilia (*et mutabilia*) 1.33.10, that cannot be changed / *immobilis*; *immobiliter*; *immobilitas* / but *immobile* 2.36.5; 3.107.11, to consolidate, strengthen
impartibilis 1.22.10, indivisible
impassibilis 1.53.16; 2.6.11, incapable of passion and feelings
implagere (perf. *impegi*) 2.28.18, 77.10; 3.110.12, to strike, attack, compel
impingatius (*confortativus*, *i.*, *roborativus*) 2.30.4, nourishing, strengthening
importabiliter adv. 3.10.16, 34.2, unbearable / *importabilis* 3.67.6
impretilabilis 2.2.15, priceless
inargute (*inconsulte et ina.*) 3.130.12, unadvisedly
inattingibilis 1.9.15, unreachable
incandesce 2.17.3, to kindle, to strengthen
incautare 3.66.4, to warm
indecimscriptibilis 1.9.11, unmeasurable
inconsultus 1.53.75, ill advised / *inconsulte* 3.130.12, unadvisedly
incurvare, -*ari*, to bend / *incurvatus* 3.21.12, bent
indeficenter 1.24.29, continually / *indeficibilis* 1.20.2; 3.167.13, unfailing; *indeficiens* 1.38.13, 40.19; 3.52.14
indesinenter 1.49.15; 2.46.16; 3.7.9, incessantly
indispositus 3.165.12, confused
indulcare 2.6.12, to sweeten
inenarrabilis 1.24.12, 29.5, indescribable (ineffabilis is much more frequent; cf. *inexpressibilis* 1.9.12, and *incommunibilis* 1.65.66) / *inenarrabilis* 1.49.49
infinities adv. 3.172.10, immensely
inhonorare 3.95.13, to dishonor
innascibilis (*et Ingenuus*) 1.4.8, that cannot be born / but *innatus* 1.29.14, 55.13; 3.114.8, inborn
inniti 2.53.23; 3.77.11, 111.8 (p.p. *innixus* 1.1.23; 2.53.17), to concentrate on, be absorbed by
inobliquabilis 1.9.14, 25.6, 39.3, that cannot be diverted
inquinare 4.5.18, to besmirch / *inquinatus* 2.66.5; 3.56.11, foul, polluted
insatiabiliter 3.143.11, in a never-ending way
insignum 2.4.10, mark, prize / *insignire* 2.69.6; *insignitus*, rewarded with; *insignis*, famous
insidire 1.68.14, to rush towards
instans, a moment / *per instantem* briefly; *instantia*; *instanter*, intensely; *instare* 3.97.9; 3.182.6, to close in, to pursue
insudare 3.147.16, to work hard at
intemeratissimus *vas* 2.22.3, clean receptacle, *fig.* inviolate womb
investigabillis 1.35.3, 36.3, 37.3, 60.13, secret, unfathomable
invicerare (p.p. *inviceratus*) 1.17.15; 3.5.16, to implant, make become part of
invium (*ire per i.*) 1.34.15, impassable, roadless
iocundare, -*ari* 1.19.9; 2.4.11, 18.11; 3.121.12, to gladden / *iocundus*, -*issimus*; *iocunde* adv.; *iocunditas*
irrefragabilis 1.13.11, 25.6, 26.10, unimpeachable, enduring
irregratibilis 1.49.51, that cannot be thanked for enough
irremediabilis 3.50.12, 174.15, helplessly
irtetare 3.93.6, to ensnare
irrigare 3.103.6, overflows, irrigation
irrogare 1.30.11, 58.10, to inflict
judicials 2.70.23; 3.15.14, 117.13, belonging to the courts of judgement (e.g. *gladius*) / *judicarius* (*thronus*) 2.83.16; *judicare*, -*ri*; *judicatus*; *judicandus*; *judicabilis*; *index*; *judicium*
umentalis 3.60.5, animal-like / *umentum*
labi 3.65.16, 124.8, to fall / *labens* 3.13.9, perishable
lacerare 2.57.5; 3.121.5, 7, to lacerate, hurt
laesae malestatis (*crimen*) 3.175.13, high treason
laetanter (frequent), with joy / *laetus*; *laetissimus*; *laete*; *laetantissime* 2.27.9; *laetare*, -*ri* 4.6.2, rejoice, make happy; *laetus*, 2.71.8; 4.4.2; *laetificare*; *laetitia*
lamina 2.63.16, a small metal plate (cf. Exo 28.38)
letaliter 2.59.12; 3.78.8, in a deadly way
libramen 1.34.5, 35.5, balance, poise
limpidissime 2.48.15, very clearly
linguatus (*detractor et L*) 3.33.16, bad-mouthed, sycophant
lippus 1.24.3, blind, with an eye disease
livore 2.63.13, to bruise

lotus (p.p. of *lavare*), washed / *lotto* 2.41.12, a washing
lubricus (*lectus*) 3.140.6, sinful, seductive
lucidare 2.81.10, to explain, elucidate; *lucidus* 1.24.3, enlightened / *lucidus* 2.84.17; *lucidissimus*, -e. 3.33.13; 1.7.9;
lux; lucere; lucerna
luciferana (*caterina*) 2.31.4, 64.14, 65.8; 3.110.12, of the devil / Lucifer
luctuosa 3.7.19, pained, sorrowful / *lugere* 2.63.2, to cry; *luctus*
luculenter 1.9.22, clearly
lutum 1.58.18, mud, dirt / *luteus* 2.50.16; 3.135.8, made of mud

machinari 3.181.2, to plot, scheme / *machinatio* 3.34.4 / but *machina mundi* 1.65.15; 2.63.6
mactare 3.89.11, to beat with sticks, immolate
maeror 1.27.17; 2.45.2; 3.17.6, grief, sadness, afflictions
magnalia 1.65.59; 2.17.5, 23.14, wondrous things, marvels of creation
massa 1.37.14, 51.8; 2.26.7, dough, material
medela 3.72.9, 91.10; *medicamen* 2.53.8; 3.81.7; *medicamentum* 1.53.44, all three: a remedy / *medicas*; *medicina*
melos 2.29.12, a song / *melodia*
mercari 3.69.14, to procure, gain
milles 1.60.53, a thousand times / *millies*
mificientia 2.63.16, splendor / *mirus*; *mifificus* 1.34.6; 2.79.26, 81.6, wonderful; *mifico* adv., 2.72.6; *mira* 2.79.56, wonders; *mirari*, to marvel; *mirum*, strange
moderari 3.21.10, to be restrained / *moderamen* 1.49.6, limit
mollificare 1.6.24, 60.46, to soften up / *mollis*
monilia 1.49.43, jewels
moreso 3.129.9, slowly
mora 1.68.5; 3.129.8, a delay, moment; *mora* dim., 2.35.5; 3.173.5
mundatio 2.45.9, a cleaning / *mundari*; *mundus*; *mundissimus*; *munditia*
mysterialis 2.80.14, divine / *mysterium*

naturata 1.34.6, 35.6, created, gifted / *natura*; *naturalia*; *naturalis*; *naturaliter*; *naturans* 1.65.38, creating
require 1.20.24; 3.56.15, 123.4, to be unable to / *nequam* adj. indecl., worthless,

bad; *nequissimus*; *nequier* 3.81.3, 147.14; *nequitia*
noxiallitter 2.80.7, in an injurious way / *noxius*; *noxia*
nubecula 1.51.8, a small cloud
nutricius 2.27.1, 4, 33.14, 15, 34.13, a tutor (Joseph) / *nutrire*
obcaecatus 1.15.17; 3.44.7, 121.4, blind, foolish / *obcaecare*, -ari
obex 3.33.23, a hindrance, difficulty
obiungare 3.104.9, to blame, scold
obliquare 3.72.16, to lead astray, diverge / *obliquus* 3.46.6, false; *obliquitas* 3.21.13, sin (cf. *inobliquabilis*)
obmutescere 3.21.5, to lose one's speech
obnixius (comp. of *obnixus*) 1.53.23, steadfastly, resolutely
obstetrix 2.26.9, a midwife
obtenebratus 3.89.8, blind
obumbrare (*et protegere*) 1.53.29, to protect
occursus 3.134.14, a falling in with
oculariter 3.75.11, with one's own eyes
ostiatum 2.35.17, from door to door / *ostium*; *ostiolum* 3.8.12, small door
ovicula 3.10.18, little sheep

panniculum 2.6.10, 22.5, 25.19 (dim. of *pannus*), cloth
paracitus 1.6.16, an advocate, the Holy Spirit
paranymphus 2.20.9, 21.3, the bridesman, an intermediary
parificare 2.12.24; 4.4.6, to compare, make equal to
paripendere 3.146.9, to belittle / *parvus*; *parvulus*; *parvillus* 2.6.13, 32.2, a baby; *parvissimes*
passibilis 1.53.17; 2.6.11, 23.7, that can suffer, mortal / *patere*; *pati*; *patiens*; *passio*; *patenter* 1.26.9; *patibulum*
pastus 1.49.20; 3.2.13, 27.5, food
patalo, in patulo 2.52.6, in the open
panulum adv. 1.53.33, somewhat
pauperculas 1.24.38; 2.27.16, 34.3, pitifully poor / *pauper*; *pauperrimas*; *paupertas*; *pauperies* 2.35.26, indigency
pauxillum adv. 1.45.5, a little
pellere 1.65.34, to banish
penetralia 1.65.35; 2.76.17, the innermost parts, secrets
per + adj., adv. or verb, adds intensity to the second word, for example:

peramans 1.65.34, intensely loving
perauctus 2.60.5, much increased
perintegre 3.113.12, 114.17, totally
perilustrare 2.79.73, purify
permimaxus 3.187.14; *permaxime* adv., 2.64.12; 3.61.2
peropitare 1.26.13; 2.73.18; 3.144.23, to desire
peroptimus 1.35.27
perornatus 3.76.4, much beautified
pertimescere 3.20.12, 81.4, to fear very much
perfundere (p.p. *perfusus*) 2.27.14, 57.4, to fill with, pour over
perperus 1.29.23, wicked; *perperam* adv. 3.33.16, faultily, wrongly
pigritare 2.17.9; 3.6.4, and *pigrescere* 3.90.2 to be lazy / *piger*; *pigritus*; *pigritis*
placatus 2.86.18; 3.28.14, 129.15, appeased, pacified
placibilia 3.123.7, 147.19, and *placita* 1.6.24; 3.120.11, pleasing things / *placere*; *placendum*
plectendus (genitive of *plectere*) 2.9.20, that must be punished
poenaltates 2.59.10; 3.102.12, punishable deeds / *poena*; *poenalis* 3.123.6; *poenalis* 3.184.16, belonging to penance
politura 1.44.4, beauty
portarius 1.67.17, a doorkeeper
potentialitas 1.22.4; *potentialiter* 1.24.17 / *potens*; *potentia*; *posse*; *potestas*
prae + adj. or noun, reinforces the word which follows, for instance:
praecelsus 1.24.2; 3.86.4, 109.7, exalted
praeclarus; *praeclarissimus*; *praeclaritas* 2.64.7, 65.5, 80.6
praecordia; *praecordialia* (*et viscera*), the innermost / *praecordiales*; *praecordialissimus* 1.48.11, 49.66; 3.71.6
praedulcissimus 2.78.8; 3.30.2, 42.6, very sweet
praefulgidus 1.45.12; 2.72.13, very bright
praegrandis 3.61.10
praegravatus 3.185.19, very heavy with
praegstantissimus 2.15.6; 3.100.9, very pleasing
praepollens 1.60.11, very strong
praesolidus 3.147.13, very frequent
praevalides 3.129.14, very strong
praeccavere 3.16.8, to be on guard

praedestinatrix 1.53.68, which predestines / *praedestinare*; *praedestinatus*; *praedestinatio*
praehabere (p.p. *praehabitus*) 3.70.5, to have had before, acquired
praescire 1.37.14, to determine beforehand / *praescitus* (*praedestinatus* an p.) 3.26.1, 2, predestined (to damnation)
primitas 1.4.7, first-ness / *primus*; *primus*, at first; *primarius* 2.11.16, 75.8, first original; *primordialis* 1.51.8
principari 1.37.28, to rule, govern / *principes*; *principatus*; *principalis*, foremost; *principium*; *principaliter* 1.55.17, originally
procidere 3.156.10, to fall prostrate
prodolor 3.139.6, exclamation of pain
productibilis 2.11.2, what can be made / *producere*
profliuim 3.129.12, an outflowing / *profliuere* 2.64.9, to flow forth
pronerner 3.42.3, to deserve
prouitas (*levitas aut p.*) 3.65.5, inclination
propago 2.10.4, race, species
prophetare 2.33.9; *prophetus*; *prophetissa* (Anna); *prophetiae*; *prophetice*, adv.; *prophetallis* 1.2.75; 2.84.13
prosternere, to subdue, throw down / *prostrare*; *prostratus*; *prostratio* 2.7.19
protervire 1.16.6, to rage / *protervia* 1.16.3, impudence
psalire 1.11.2, to sing the Psalms of David
puerulus 2.79.14, a baby / *puer*; *pueritia*; *puerilia*; *puerpera* 2.25.4, 26.2, a woman giving birth
pugillo, sub p. 2.1.14, under the dagger (fig. under someone's fist)
punctalis 1.19.45, extremely short / *in puncto* 3.24.10, instantly
pure, et pure, 1.20.2, 21.2, simply
pusillus 2.20.23, small, weak
putens 3.101.15, a well, an abyss
quarella 2.52.17; 3.63.14, 98.13, a complaint, fight, dispute
reatus 3.112.17, an offense; *reus*, the accused
reclinatorium 1.49.32, bed / *reclinare*
recogitatus 3.148.2, thoughts / *recogitare*, to recall
recurvari 3.7.12, to be made to turn back
reflorescere 2.80.6, to bloom again

refovere 1.4.12, to restore, comfort
refrigerare 1.8.11, 62.18, to refresh, bring
 solace to
relevandus 1.53.49, one who should be sup-
 ported
rependere 1.60.50, 61.15, to pay, compen-
 sate, reward / **repensio** 1.49.20, reward,
 exchange of gifts
repromittere 3.153.9, to promise firmly
resecare 3.174.8, to suppress, stop
respiraculum 3.5.10, breathing, *fig.* a short
 moment
rhomphaea 3.2.14, 108.15, double-edged
 sword, *fig.* final reckoning, ruin
rimari 1.35.28, 37.46, to search, explore,
 examine
robortarius 2.30.4, which strengthens / ro-
 borare; **robur**; **robustus**
rubus 2.11.13, a bush
rusticus, adj. and noun, 1.16.5, 62.20, pe-
 asant, uncouth

sabbatizare 3.147.1, 2, to observe the sab-
 bath, to do one's religious duties / **sabba-**
 tum
saginare 2.35.19, to fill, fatten
sapidus 1.7.6, savory, sweet, attractive / sa-
 pide, adv.; **sapere**, to savor, enjoy, please;
saporari 1.55.16; **saporatus** 2.30.20, tast-
 ed
sarcina 1.5.19; 3.17.8, 27.11; **sarcinula**
 dim. 1.60.45, small burden
satagare 1.53.9; 3.45.10, 175.13, to at-
 tempt, try, offer sufficient bail, satisfy
sauciatus 1.53.30, wounded
scapulae 1.53.29, shoulders
secretarium 2.17.5, a secret place / **secretus**;
 secretissimus; *secreta*
securus 3.92.13, an axe
sedule 2.33.15, conscientious
semita 3.53.11; 4.6.20, a path
senium 2.82.20, old age / **senex**; **senectudo**;
 senescere 3.29.2, to grow old
sententiatio 2.6.13, the sentencing / senten-
 tiare, -ari; **sententiarus**; **sententia**
sequester 2.74.10; 3.119.10, an advocate,
 intermediary
serta 2.71.5, 84.7, a crown, garland
signaculum 1.15.18, sign, mark / **signum**;
 signatus 2.30.7; 3.72.4 (*cf. insignitus*)
siliquae 3.63.6, husks, leftovers
simultas 1.2.70, coexistence, simultaneity

sindon 1.67.11, muslin, a luxurious fabric
singillatio 1.2.22, each taken separately
solum 2.5.11, a seat, throne
sopri 3.10.7, to be lulled into sleep
speciositas 1.25.11, 69.13, beauty / specio-
 sus, -or; **speciosissimus**
spiraculum vitae 1.50.12; 2.63.19, the
 breath of life / **spirare**; **spiratus**; **spiratio**
 1.2.28, 6.7, exhalation, the Holy Spirit;
spiritare 1.19.20, to make come alive;
spiritus; **spiritualis**, -issimus; **spirituali-**
 ter
spicissimus 3.30.13, ugly, dirty / **spurcitus**
statera 1.65.29, scales, balances
stramentum 1.67.12, a blanket, rug
stultizare 3.18.24, to be foolish / **stultus**,
 -issimus; **stulta**; **stultitia**
stupiti 2.48.11 (*ms. sopiti*; *cf. stupabant*
 2.36.13) astonished
stutifus (p.p. of *stutificare*) 3.17.13, sup-
 ported, maintained
super + adj., verb or noun, raises the second
 word to the superlative:
superaltus 3.189.13
superambillis 2.75.9, 82.21
superbonus 2.6.4; 3.19.12
supercontemptibilis 3.106.2
supercurialisimus 3.30.2
superdilectissimus 2.75.8; 3.152.13
superdulcis 2.6.3
superessentia 1.24.32
superexaltantes 1.53.2
superexcclere 2.1.21; **superexcclens**
 1.9.9, 24.32; 3.124.2
superexpectabilis 1.64.9
superhonorabilis 2.86.22
supermemorabilis 1.25.10; **supermemo-**
 ra 2.45.18
supermiser 3.44.11
supermundissimus 3.56.15
superplenus 1.9.14, 63.20
superprimus 1.4.8, very first
superreverens 1.13.17; 3.86.2
supersimplex 1.21.7, 64.12
superstimenti 2.86.21
supertranscedens 1.24.32
supervacua 3.47.5, 177.10, worthless
 thing
superaddere 1.2.37; 3.113.5, to add, aug-
 ment
supererogare 3.108.9, to make amends
supersubstantia 1.24.32; **supersubstantialis**
 1.17.15; 4.8.7

suppositio 1.22.13, hypostasis / **suppositus**
 1.2.15.48, 6.9; 2.70.16, 76.4
synderesis 1.60.10; 3.76.12, inborn
 conscience
tabescere 2.26.15, to languish, decline
tantillus 2.20.23, very small, insignificant
telonemus 1.53.39, tax office
temptamenta 3.65.8, temptations / **tempta-**
 tio (more frequent); **temptare**; **temptatio**
tenellus (dim. of *teaser*) 2.28.6, weak, puny
tepor (*et accidia*), weakness, sloth / **tepe-**
 cere; **tepidus**; **tepidus**; **tepidissimus**
thesanaria (dolorum) 2.55.20, treasurer
 (said of Mary)
tortuosus 3.77.4, crooked / **tortus** (p.p. of
 torquere) 2.36.15, bent
toxicum 3.145.10, poison
transibills 1.20.3, transient, unstable / **trans-**
 ire; **transitorius**; **transitus**, a passing;
 transiuntus 3.159.5
transsubstantiare 2.47.8, to change wine
 and bread in the Eucharist
transverberare 2.59.8, to pierce through,
 transfix, beat with sticks
transvolare 3.93.8, to fly to Heaven
tribulus 3.100.4, thistle
tripodium 1.68.10, a dance
trisagium 1.3.12, the blessed three-ness of
 the Trinity
trufare 3.9.10, to make fun of / **trufa** (*deri-*
 sio et c.) 1.53.20, a joke
uberrime adv. sup., 1.68.18; 3.2.7, copiously
 / **ubertas** 4.8.11, abundance
ulna 2.79.17, arms
ululatus 2.56.15, wailing, crying
umbrosus 3.171.16, not enlightened, dim
 witted
usitatus 3.34.7, 88.13, used to

vacare 1.36.21; 3.48.6, 57.2, to devote one-
 self to
vae 1.55.49; 3.112.3, a threatening exclama-
 tion (*cf. 2.21.4: Ave = a-ve = sine vae*
 omnis culpas)
valescere 1.49.23, to grow strong / **validare**
 3.80.15, to give strength; **valere**, to be
 capable of; **valenter**; **validus**; **validissi-**
 mus; **valide**; **valor**
velamentum 2.18.9, a covering (with wings)
ventriculum 2.45.5, dim. of *venter*
vernans 1.67.4, greening
versantia 1.33.17; 3.181.13, cunning, smart
 excuses
vesci 2.1.19, to feed on, eat
vetulus (dim. of *vetus*) 2.26.4, an old man
 (said of Joseph)
victimandus 3.89.10, that must be sacrificed,
 immolated
vilipendus (p.p. of *vilpendere*) 2.69.16,
 despised / **vilipendio** (*contemptus et v.*)
 2.59.7; **vilis**; **viior**; **vilissimus**; **viliter**
 3.18.42; **vitilates** 3.47.3, 63.6
viscerose 1.49.62, with deepest feelings /
 viscera; **visceralis** 3.127.14; **visceraliter**
 (*e.g. exaltare*) 1.49.6.63; 3.131.8, 148.3;
 viscerosus 3.126.8, from one's innermost
 being
vitare 2.62.12; 3.149.12, to avoid
vivificus 1.6.4; 3.126.15, lifegiving / **vivere**;
vivus; **vivens**; **vivax**; **vivacissimus**, -e
volitare 1.53.28, fly (in mystic rapture) /
 volare
volitum 1.37.32, a wish; **volitio** 1.55.10, will,
 volition / **volere**; **voluntas**; **voluntarius**
 1.11.13; **voluntarie**
vorago 1.49.28; 3.10.10, an abyss, depth /
 vorare 3.99.11; 135.12, swallow up,
 overwhelm
zelare, to love ardently / **zelantes**; **zelator**
 3.18.46; **zelotes** 1.65.64; 3.175.4

Index Nominum

Aaron, brother of Moses, 2.80.16
 Abel 2.80.7
 Abraham 2.22.13, 67.12, 80.12
 Adam 1.56.9; 2.67.10, 80.5
 Andrew, apostle, 2.82.6; 4.6.8
 Anna, prophetess at the Temple, 2.33.11, 43.8, 81.14
 Annas, high priest, 2.58.5
 Anne, mother of Mary, 2.18.8, 81.17
 Antiochus Epiphanes, king of Syria, 3.95.11
 Babylonia 2.81.8
 Balaam, prophet, 2.11.13
 Bartholomew, apostle, 2.82.16; 4.6.12
 Bethlehem 2.39.7, 43.6
 Caiaphas, high priest, 2.58.5
 Cain 4.5.14
 Daniel, prophet, 2.81.9
 David 1.36.9; 2.11.14, 22.13, 67.12, 80.19
 Eli, mournful priest at Shiloh; his sons, 3.95.11
 Elizabeth, mother of John the Baptist, 2.81.15
 Enoch, father of Methuselah, taken up to heaven, 2.80.9
 Eve 2.80.5
 Ezekiel, prophet, deported to Babylon, 2.81.7
 Gabriel, archangel, 2.10.11, 19.4, 20.9, 21.3; 3.16.15; 4.2.6
 Gideon, leader of Israel, 2.11.14
 Herod the Great 2.26.15, 38.7, 58.9
 Isaac, son of Abraham, 2.80.12
 Isaiah, prophet, 2.8.14, 59.2, 81.4
 Israel 1.43.2, 56.13
 Jacob, father of the ancestors of the tribes of Israel, 2.80.3
 James the Greater, son of Zebedee, brother of John, 2.82.8; 4.6.8
 James the Lesser, son of Alphaeus, the Lord's brother, 2.82.13; 4.6.9
 Jeremiah, prophet, exiled in Egypt, 2.81.6
 Jerusalem 2.39.9; = paradise 2.71.22; 4.4.4;
 - Christian Church 2.32.12
 Joachim, father of Mary, 2.81.17
 John the Baptist 2.38.10, 39.12, 41.4, 81.15
 John, apostle, 2.47.4, 82.9; 4.8.9
 Jordan 2.38.10, 39.12, 43.9
 Joseph 2.27, 33.14, 34.4, 35.5, 81.19
 Joshua 2.80.17
 Judas Iscariot 1.36.13; 2.47.5, 54.10
 Judea 2.38.7
 Korah, Israelite rebel, 3.95.11
 Manicheans 1.16.6
 Mary, Christ's mother, 2.83, 10-21, 33.6, 39.7, 55, 56, 70.10, 86.24; 3.24.7, 38.6, 64.14, 100.10, 154.17, 187.16; 4.1-3, 8.24
 Mary Magdalene 2.67.19
 Matthew, apostle, 2.82.17; 4.6.12
 Matthias, apostle, 2.82.22; 4.6.13
 Melchisedech, priest of God Most High, 2.80.10
 Michael, archangel, 2.54.2.12; 3.161.4
 Moses, 2.11.13, 80.15
 Nazareth 2.38.8, 39.7.10, 43.9
 Nebuchadnezzar, king of Babylon, 3.95.11
 Noah 2.80.10; Noah's ark 2.11.10, 22.12
 Paul, apostle, 1.36.16, 37.18, 43.5; 2.30.13, 82.4; 4.6.7
 Peter, apostle, 2.44.3, 47.5, 82.3; 4.6.7
 Philip, apostle, 2.82.15; 4.6.10
 Pompey 3.95.12
 Pontius Pilate 2.58.8.9, 79.40
 Raphael, archangel, 3.161.6
 Solomon, the throne of S., 2.11.11
 Samaritan, Christ as the good S., 1.53.30
 Samuel, prophet, 2.81.4
 Simeon, prophet, 2.33.8, 43.8, 55.6, 81.13
 Simon, apostle, 2.82.19; 4.6.12
 Sodom 1.56.10
 Stephen, the first martyr, 1.36.16, 37.39
 Thaddaeus, apostle, 2.82.20; 4.6.13
 Thomas, apostle, 2.82.10; 4.6.15
 Zachariah, father of John the Baptist, 2.81.16

Index of Biblical Citations

Citations were found through the *Concordantiarum universae Scripturae sacrae Thesaurus* by Étienne Peultier, et al., Paris, 1939, and checked with the Vulgata edition by B. Fischer et al., Stuttgart, 1975. Asterisks refer to references which in in the above text are introduced by cf. For a few general remarks on the Index Biblicus, see Intr. pp. 37-38.

VETUS TESTAMENTUM

Genesis	Leviticus
1:1 1.50.3	10:10 1.34.18
1:26 1.45.10, 61.4; 3.7.21, 18.6, 33.32	*21:23 3.95.12
*1:26 3.43.11, 72.5, 76.3, 127.9	*26:20 2.65.3
1:27 1.10.11, 60.12, 62.6; 3.101.11	27:30 3.76.11
*1:28 1.52.8	
2:7 2.63.24	Numeri
2:24 1.49.48	*10:33 1.13.4; 2.85.12
*3:1 3.181.4	20:6 1.53.14; 3.121.19
3:19 3.124.12, 134.2	*31:22 1.60.46
4:10 4.5.13	
6:16 2.64.14-15, 65.8-9	Deuteronomium
7:11 2.1.4-5	4:9 3.120.10
13:6 2.38.13	9:2 1.29.13
*18:5 2.35.18	9:24 3.35.5, 180.7
*26:30 2.35.21	*9:24 3.181.7, 182.9
29:7 3.47.15	22:1 2.1.7
*30:20 3.153.7	30:19 3.155.10, 171.11
31:6 1.1.17; 3.105.11	30:20 3.136.10
37:20 3.2.4, 6.9	31:6 3.17.17
44:34 1.9.17, 59.16; 3.10.18, 83.12	32:10 3.98.17
46:2 3.143.9	32:11 1.53.27
	32:15 1.58.7
	32:28 3.40.12
Exodus	Josue
10:17 1.17.17	2:24 3.83.5
14:13 2.17.5	6:5 1.13.17
*15:1 2.85.5	*9:5 1.53.33
15:18 2.43.17-18	*8:22 1.54.19
*22:10 3.27.12	22:29 3.175.14
23:15 3.18.11, 87.13	23:2 3.29.2
28:38 2.63.16	
*31:18 1.55.14	
33:11 2.77.19	

Iudicum
17:10 2.67.22, 82.16; 4.4.7

Regum Primus
***7:8** 3.182.5
12:21 3.5.17
12:24 3.15.19, 113.11
14:43 1.67.10
15:23 1.46.7
19:20 2.11.12
***31:4** 1.53.51

Regum Secundus
7:16 3.185.25
16:7 2.6.2
19:5 3.7.6
22:2 1.44.23, 65.43
22:29 1.44.18
22:31 1.29.34
24:17 2.57.8

Regum Tertius
***1:52** 1.52.6
***2:16** 3.112.12
8:27 2.5.6, 6.7
18:11 3.77.12
20:8 3.60.4

Regum Quartus
4:13 2.33.15
***6:11** 3.175.11
6:20 3.7.24, 24.14
19:19 1.11.5, 26.4, 27.3, 28.2, 69.3

Paralipomenon Primus
4:41 3.2.7
16:53 3.180.15
***29:11** 3.139.16

Paralipomenon Secundus
9:8 3.37.18, 86.3
***7:21** 1.29.16
11:12 2.35.3
13:11 2.22.12
***18:33** 3.188.22
19:7 1.37.31
***19:7** 3.26.9, 37.5
34:27 3.122.18

Ezra
***9:3** 2.58.6
Tobias
4:20 2.4.11
12:8 3.40.17
Judith
2:4 2.16.6
13:7 3.29.17, 143.12
Hester
6:4 1.53.40
13:9 1.46.6, 47.9

Job
2:5 1.51.12
4:19 2.50.16; 3.135.8
6:3 2.52.7
7:17 2.12.10
7:20 3.10.15
***9:2** 1.39.17
9:6 2.45.15
***9:7** 1.32.6
10:1 3.30.13
10:3 1.12.9, 33.24; 3.101.8, 126.17;
 178.18
10:9 1.58.18; 2.50.16; 3.99.8, 101.14;
 134.2, 171.15
***10:9** 3.114.13
***10:14** 3.55.9
12:18 2.31.13
12:19 2.31.14
13:1 1.67.8; 2.2.7; 3.137.6
***13:21** 2.6.2
13:21 2.52.22
14:3 3.124.15
14:4 3.3.8
14:19 1.60.46
***15:14** 3.172.11
16:15 2.60.8
19:26 1.1.17, 26.11, 28.13; 2.77.18;
 3.1.15, 131.12, 166.16
21:13 3.24.10
***21:24** 4.8.9
24:12 3.106.8
***24:13** 3.33.13
24:19 3.185.15
26:12 2.22.10

26:13 1.2.55
31:14 3.6.6, 8.8, 28.5, 42.14, 87.14,
 118.15, 162.9; 4.3.9
33:6 1.33.24
34:19 3.65.5, 88.5
38:7 1.68.12
38:18 1.34.8; 3.73.2, 173.3
41:25 2.18.8; 3.115.14, 118.3, 164.5
Liber Psalmorum
1:1 3.15.2, 22.2, 23.2
1:4 1.16.9; 3.15.13, 117.12
2:1 3.47.2
2:8 3.24.2, 47.3
2:11 2.74.15
4:7 3.146.12
5:7 1.41.5
6:2 3.102.2, 105.2, 109.2; 3.156.13
8:2 2.12.2
8:4 1.18.6, 19.18; 2.3.9
***8:5** 1.49.56
8:8 2.12.14
10:11 3.12.8
12:3 3.107.2
12:5 3.107.3
13:1 1.15.3, 3.10.11, 96.2
13:3 3.135.5
17:3 1.60.58; 2.22.14, 25.13, 31.10;
 3.25.14
17:11 1.24.13
17:29 3.18.43
18:2 2.13.2
18:5 2.13.9
18:6 2.45.6
18:7 2.7.21
18:8 1.46.5
18:11 1.2.66, 55.15; 2.13.15
18:13 2.52.5
18:15 2.13.18
21:3 2.61.17
21:12 3.91.2, 134.12
***23:7** 2.41.14
25:2 2.49.19
26:1 1.44.24; 3.103.2
27:3 3.29.21, 126.16, 127.9
27:9 3.135.2
29:8 3.94.12
29:13 1.15.2
30:3 2.30.3; 3.97.15
***30:13** 1.58.6
30:13 3.56.5
30:25 1.29.31
31:7 3.153.11
31:9 3.80.10
33:22 3.183.5
34:3 3.103.2, 130.4; 4.8.19-21
34:22 3.17.17, 41.17
34:28 1.7.4
35:4 2.3.18
35:10 1.49.7, 2.83.9; 3.188.15
36:3 1.62.18; 3.81.13
***37:4** 3.36.4
37:7 3.36.2
37:8 3.36.3
37:22 3.91.2, 134.12
37:23 3.91.2
41:2 1.57.2
41:3 2.18.3-4; 3.188.17
41:4 3.98.11
41:5 4.4.4
41:6 3.76.2
48:11 3.115.11
48:13 1.53.11
50:3 3.133.2
51:7 2.6.17; 3.49.7
***54:6** 3.182.14
55:13 1.60.27
62:8 2.18.9
62:9 2.18.12
63:2 3.173.23
65:16 3.53.2
68:5 2.8.13
68:10 3.95.4
68:16 2.26.26; 3.49.19
68:22 2.58.11
69:2 3.79.13, 97.14
***69:2** 3.73.15, 79.13, 97.14
70:3 3.157.12
70:7 3.134.5
72:22 3.9.11, 87.12, 97.16
72:23 2.39.26, 72.18; 3.12.15, 48.13,
 97.16, 168.12, 178.12, 183.17
72:27 3.40.2-3
77:23 1.53.34; 2.9.16; 3.153.8
77:62 2.1.14
77:66 1.32.13
79:2 1.24.13
80:2 3.153.2
80:11 3.95.13
82:3 3.95.3
83:5 3.160.3
83:8 3.185.24
84:4 2.11.18
88:27 1.49.54; 3.68.18, 134.7
90:4 1.53.29

91:6 1.50.13; 2.3.10
91:7 2.3.12
92:1 2.16.4
93:14 1.43.11; *2.85.14
94:1 3.156.2
95:8 2.17.5
99:2 2.17.2
102:14 2.23.6; 3.133.4
103:25 1.13.21, 64.8; 2.46.17; 3.99.16
103:33 1.11.2
103:34 3.152.5
104:8 2.21.2, 65.8
105:5 3.162.7
106:27 3.96.15
108:22 3.63.7
115:11 3.172.5
115:12 2.8.16; 3.119.2
***115:16** 3.152.15
118:2 3.121.9
118:3 3.95.13
118:10 1.60.56
118:22 1.1.20
118:91 1.60.38, 62.15
118:116 3.101.13
118:134 1.28.16
118:176 3.63.2
120:6 1.50.9, 62.16
121:1 4.7.2
122:1 1.17.4; 3.154.20
126:2 3.17.5, 66.3
129:7 1.61.16; 3.181.10
135:6 1.18.7, 19.19
***139:4** 2.46.14
142:2 1.33.26, 38.18, 43.10, 62.10; 3.172.3
142:9 3.37.16
143:2 2.35.25
144:9 1.54.2
144:16 1.23.4
145:2 1.11.2
146:4 1.18.6, 19.18, 32.4, 33.5

Proverbiorum Liber

2:13 3.58.10
4:3 2.28.6
4:11 4.5.18
6:34 3.165.9
8:27 2.3.9
8:28 1.18.7, 19.20
8:31 1.49.38
11:13 3.53.4
11:20 3.37.6

16:1 3.104.14
***16:25** 3.76.12
18:10 1.65.54
19:16 3.142.3
20:9 2.52.16
20:19 1.14.6
22:11 3.19.10
23:1 3.18.2
25:6 3.18.11
26:11 3.17.12, 35.10, 110.6
27:3 3.79.6
28:10 1.36.22
***28:10** 1.37.25
29:9 2.52.16
30:8 2.52.22
31:22 1.67.11

Ecclesiastes

***1:2** 1.32.4, 34.14, 33.5; 2.51.19
***1:8** 1.24.33
2:1 3.121.11, 188.8
4:3 3.99.8
9:10 3.69.8
11:8 3.176.3

Canticum Canticorum

1:1 2.1.8
1:3 1.49.64; 3.77.12, 101.16
1:13 2.24.15
***2:4** 1.49.19
2:5 2.2.19; 3.1.15, 44.9
4:1 1.45.10; 2.20.17; 3.7.15
4:4 2.20.17
4:9 1.45.5, 49.34
4:10 1.49.64
4:15 2.30.7
***5:6** 1.49.67
5:16 1.49.18
***5:16** 1.52.15
***6:4** 1.42.40
6:11 3.50.11

Sapientia Salomonis

1:15 1.56.8
***2:1** 3.9.2
5:7 3.6.7, 58.11, 75.11
6:6 1.39.18
7:14 1.46.11, 62.23; 3.70.4
7:25 3.56.11
7:26 1.5.8; 2.5.15, 86.4; 4.1.2-4
11:21 1.34.4, 50.16, 64.4; 2.3.8; 3.189.10

11:24 1.33.26, 43.10, 60.24, 62.11; 3.29.7
***12:10** 2.52.18
12:25 1.55.45
16:15 1.34.10; 1.35.11
16:20 4.8.7
Ecclesiasticus
1:5 1.11.6, 13.9; 3.41.14, 65.2, 146.2, 189.5; 4.8.11
1:22 2.31.15
2:19 3.25.3
3:24 3.177.10
5:8 1.58.15; 3.75.2
6:14 3.171.10
11:22 3.143.7
***13:32** 3.135.4
14:22 3.117.2
15:5 4.4.7
16:25 1.44.2; 3.62.3, 68.2
17:30 1.50.8
18:2 2.70.3
***18:2** 1.29.25
***19:17** 3.104.2
22:10 3.144.22
22:21 3.18.42; 3.70.11
23:1 1.41.13; 3.36.13, 123.16, 133.7, 138.17, 178.19
***23:1** 3.71.13
23:12 2.29.16
***23:28** 2.72.11
24:8 1.24.6; 2.81.8
***26:27** 3.2.15, 108.15
28:7 3.178.2, 180.2
***31:1** 2.8.18
33:31 3.63.14, 170.10
***35:6** 1.63.19
38:2 3.91.10
43:2 1.6.22
49:14 2.66.20
50:10 1.67.11; 2.63.27; 4.2.2
51:15 2.75.17

Isaias

5:20 3.157.3
9:6 2.22.14, 31.10
10:5 1.53.6
13:10 2.45.14
14:6 3.72.10
***14:16** 3.119.20
26:17 2.45.11
29:3 1.24.16
32:18 3.188.12

Hieremias

2:36 1.12.12, 62.20; 3.29.3, 36.11, 38.4, 63.7, 70.12, 118.13
4:14 3.48.4, 64.2
5:21 2.52.5
***7:8** 3.46.4
16:19 3.114.17, 157.12, 163.8
17:13 3.188.15
21:8 1.14.9
23:5 2.68.13
31:3 1.48.4
31:22 2.23.5
***39:15** 3.95.10
46:10 1.53.41
49:10 1.32.2, 33.3-4

Lamentationes

3:14 1.57.13
4:7 2.84.3

Ezechiel

1:18 3.12.7
6:6 3.8.7
11:19 2.61.7; 3.75.21
15:4 1.36.9
18:4 3.111.2
18:31 1.58.13
24:27 2.58.13
***24:27** 2.57.3
32:30 1.37.24
33:11 1.58.8

Daniel

2:21 1.31.11, 38.4
5:10 3.115.2
***6:19** 3.178.16
13:52 3.9.6

Oseas	Habacuc
1:10 3.74.14	*1:13 1.58.7
*9:15 1.55.43	
Micha	Zaccharias
*1:3 1.31.11	13:1 2.30.8; 3.132.16
1:9 3.91.8	
Nahum	Macchabeorum Primus
2:1 2.30.5	14:35 1.62.27
2:6 2.24.13	
3:5 1.32.12; 3.46.8	
*3:5 3.87.19	
32:1 1.27.4	
	Macchabeorum Secundus
	1:27 1.16.18
	7:13 3.131.8
	7:28 3.44.13
	14:35 3.124.7
	15:17 3.49.8

NOVUM TESTAMENTUM

Mattheus	16:16 2.82.4
1:16 2.27.19	16:19 2.42.9
2:1 2.38.5, 39.8	16:24 3.43.26, 45.3, 49.12, 58.7
3:10 3.96.13	*16:24 3.50.3
3:17 2.41.3	*19:8 2.61.3; 3.1.6, 62.2
4:2 2.39.13	19:26 2.65.14; 3.91.4
5:13 2.83.8	19:30 1.36.15, 52.12
6:10 1.17.1.9-12, 25.18, 47.24; 2.9.18, 20.24, 69.7, 70.23, 71.11, 73.7	21:12 2.46.4
6:11 4.8.6	22:11 3.87.19
6:12 2.38.2	22:16 1.39.2; 3.148.5
6:13 1.52.13; 2.30.3	23:5 2.46.7
7:6 1.51.10	23:7 2.46.8, 9
7:8 1.37.42, 63.4; 3.2.1	23:15 3.46.12, 99.9, 179.12; 4.5.9
7:13 3.26.4, 64.11	23:23 2.46.5
7:14 3.49.13, 58.10, 66.8, 170.6	23:37 1.53.28; 3.56.4
7:16 3.100.4	23:35 2.56.19
9:9 1.53.39	24:35 1.40.8, 41.4
9:10 1.36.14	24:44 3.66.5
10:33 3.94.11	25:13 3.66.5, 80.10
10:39 3.77.6	*25:18 2.53.5; 3.15.15, 87.15, 183.6
11:5 2.30.17	26:38 3.180.2
11:12 3.58.14, 66.7, 70.8	26:66 3.11.4, 76.19, 102.7, 175.14
*11:28 3.61.7	*27:29 2.62.5
12:20 3.70.12	28:20 2.74.6
12:36 3.104.16	
12:43 3.175.17	
*13:17 2.11.12	Marcus
14:29 3.77.12	*5:15 2.10.15
14:36 2.51.9	6:3 2.12.12, 82.13
	10:34 2.58.8
	16:16 2.29.5-7

Lucas	*8:12 2.71.10-11
1:5 2.81.15	8:33 2.7.25
1:18 3.9.6	9:34 3.26.18, 127.5
1:28 2.19.5, 21.10	*10:9 2.64.15
1:31 2.37.4	11:16 2.82.11
1:33 1.19.36; 2.39.23, 68.13	12:19 1.58.5; 3.92.2, 141.11
1:42 2.19.5	*12:19 3.32.3
1:51 1.31.12	12:40 3.111.10
2:7 1.53.12; 2.6.8, 24.14, 26.19	14:6 1.9.9, 13.10, 25.6, 48.9, 65.22 and 55; 2.5.22, 9.23, 86.6; 3.5.14, 46.15
2:11 2.22.14	15:5 1.48.17; 3.17.17, 63.10, 91.3, 97.14, 134.6, 153.12
2:12 2.6.11	17:1 1.44.27
2:14 1.46.12; 2.1.6, 22.15, 24.2, 26.12; 3.45.15, 88.3	19:34 2.62.13, 66.10
*2:30 2.77.19; 3.188.20	*20:27 2.82.12
*2:35 2.33.21	21:17 3.27.6
2:36 2.33.11, 81.14	
3:8 3.31.18, 74.4, 153.10	Actus Apostolorum
3:22 2.41.3	2:38 3.58.9
4:25 2.4.12	4:12 1.64.17; 2.29.10
6:30 1.22.15	4:19 1.39.10
7:21 2.30.16	*4:19 1.40.7
*10:3 3.110.20	7:56 3.187.15
*10:33 1.53.30	8:10 2.55.15
11:4 2.6.16	9:15 2.81.6
12:40 3.66.5	*9:38 2.17.9
13:23 1.37.13	10:34 1.55.22
14:10 1.1.11	10:42 2.5.22, 42.14, 68.12
15:6 3.25.20	16:17 1.36.28; 3.67.11, 75.13, 89.8
15:9 2.1.5	18:14 2.51.2
15:16 3.63.6	23:3 2.51.18
15:18 2.31.5, 32.14-16; 3.29.15, 38.3, 39.4, 47.13, 89.13	24:5 3.33.17
*15:18 3.103.13, 170.8	
15:19 2.32.16; 3.29.16	Epistula Pauli ad Romanos
18:32 1.60.31; 2.58.9, 66.8	1:28 3.42.8
*22:30 2.84.7	2:11 1.37.20
*22:37 2.69.4	2:19 1.7.3
23:46 2.58.19	*4:17 3.27.2
24:50 2.70.19	4:25 2.38.14
	6:4 2.37.10
Iohannes	7:15 1.37.29
1:9 3.121.18	11:33 1.35.3, 36.2-3, 37.2-3
1:14 2.4.2-7, 7.3, 27	
*1:32 2.41.3	Ad Corinthios Prima
2:8 2.44.11	1:27 1.37.23
3:34 2.5.20, 7.15, 9.7, 21.14, 86.16	2:5 1.40.8
5:20 2.63.33; 3.62.28	2:6 1.31.11
5:29 3.159.19	2:9 2.2.7-8; 3.61.7, 137.7
5:35 2.83.7	4:2 3.87.5
6:35 1.2.64; 4.8.5	*4:7 1.31.8
6:41 4.8.5	
6:69 2.44.4	

- 6:20** 1.66.15; 2.43.20; 3.29.21, 42.17, 101.12 **6:9** 3.163.6
10:13 3.12.6, 107.5, 138.4 **6:19** 1.69.6
- 15:4** 2.39.20, 68.3
- ***15:12** 3.84.12
- 15:28** 2.1.14, 31.16, 42.9; 4.6.18
- ***15:40** 1.53.71
- 15:55** 1.53.34
- Ad Corinthios Secunda**
- 10:12** 3.76.17
- ***11:27** 3.184.12
- Ad Galatas**
- 2:14** 2.3.19
- 4:14** 2.16.7; 3.31.17, 37.17
- 5:10** 1.7.5
- 6:5** 3.70.10
- 6:10** 3.18.34, 47.13
- Ad Ephesios**
- ***3:18** 1.24.31
- 4:8** 2.67.4, 70.21
- 4:26** 2.6.15
- ***5:15** 3.140.2
- 5:19** 3.15.4
- Ad Philippenses**
- ***3:14** 3.27.17
- 4:3** 1.32.7, 33.12, 65.33, 69.13; 2.25.24, 29.15; 3.46.11, 152.12
- ***4:10** 1.1.8
- Ad Colossenses**
- 2:3** 2.5.20, 7.13, 9.6, 65.9, 73.5, 76.5-6, 86.15
- 2:9** 2.21.15
- 2:10** 2.69.14
- 2:15** 1.55.42
- 4:3** 3.8.12
- Ad Thessalonicenses Prima**
- 1:8** 3.104.12
- 4:6** 2.57.12
- Ad Timotheum Prima**
- 2:5** 2.5.17, 9.12, 36.16, 73.12
- 4:6** 2.57.11
- ***4:8** 3.99.12
- Ad Timotheum Secunda**
- 2:26** 3.45.8
- 4:1** 2.68.12
- 4:8** 3.164.8
- Ad Titum**
- ***1:6** 2.52.17
- 3:6** 2.43.15
- Ad Philemonem**
- 17** 1.23.19
- Ad Hebreos**
- 1:3** 1.5.11; 2.5.19, 82.5, 86.5 and 14
- 4:13** 1.3.4
- 6:18** 1.23.15
- 9:13** 2.66.3
- 10:12** 2.71.13; 3.188.22
- 10:17** 1.58.12
- 10:31** 2.31.17; 3.169.6-7
- ***10:39** 3.125.14
- 12:24** 2.30.10
- Epistula Jacobi**
- ***1:8** 3.31.9
- 1:18** 1.40.16
- 2:3** 2.1.9, 82.16
- 3:6** 2.52.14
- 3:15** 1.34.13; 2.3.15; 3.65.9
- Epistula Petri Prima**
- 4:5** 2.5.22, 42.13
- 5:4** 3.27.15
- Epistula Petri Secunda**
- 3:15** 1.57.2
- Epistula Iohannis Prima**
- 2:18** 3.55.20, 153.14
- 4:9** 3.62.13
- Epistula Judae**
- 8:29** 2.21.18, 27.23; 3.161.2
- 13:25** 1.10.18
- 20:44** 3.107.13

- Apocalypsis**
- 1:8** 1.4.4, 9.9, 27.12, 38.9; 2.38.2, 39.24; 3.189.14
- 2:7** 2.11.10
- 3:17** 3.48.2
- 4:1** 1.53.36; 4.4.6
- ***6:10** 1.57.16
- 7:12** 1.62.2-3
- ***9:1** 1.2.61
- 11:15** 2.63.34
- 12:1** 4.6.3
- 12:3** 2.86.27
- ***13:16** 2.34.11
- 19:11** 3.167.11, 170.10
- ***19:17** 2.66.17
- 20:3** 1.40.15
- 22:16** 1.24.28, 44.20; 2.46.11